

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA FILOZOFICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JAPONSKÁ OKUPACE KOREJE 1910–1945

Veronika Krištofová

Plzeň 2016

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA HISTORICKÝCH VĚD

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JAPONSKÁ OKUPACE KOREJE 1910–1945

Veronika Krištofová

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a
použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Ráda bych tímto poděkovala PhDr. Romanu Kodetovi, Ph.D., jež projevila nevídaně vstřícný a trpělivý přístup při kompletaci této diplomové práce a svými radami a vědomostmi obohatil nejen tuto práci, ale i samotnou autorku.

Obsah

Úvod	1
Korejsko-japonské vztahy do roku 1895	7
Čínsko-japonská a rusko-japonská válka	31
Japonský protektorát Koreje.....	43
Anexe Koreje.....	57
Vojenská vláda (<i>budan seidži</i>)	64
Kulturní vláda (<i>bunka seidži</i>)	79
Koloniální správa v letech 1927–1937	90
Koloniální správa 1937–1941	101
Japonská správa Koreje 1941–1945	114
Korea po roce 1945	135
Korejsko-japonské vztahy po roce 1945	153
Závěr.....	165
Bibliografie.....	170
Resumé	182
Přílohy	184

Úvod

Tématem diplomové práce je japonská okupace Koreje v letech 1910–1945, zasazená do širšího historického kontextu vzájemných japonsko-korejských vztahů vyvíjejících se před i po tomto období. Soustředí se na proměnlivost poměrů mezi Japonskem a Koreou a neopomíjí kulturní, sociální, hospodářské a politické dopady okupace v obou zemích, s důrazem na korejské prostředí. Snaží se zmapovat rozsah japonského působení v Koreji a postihnout charakteristické prvky japonské koloniální politiky. Dalším cílem práce je pak zhodnotit, jaký vliv japonská okupace měla na další vývoj dějin Korejského poloostrova i Japonska a jejich vzájemné vztahy. Autorka se hodlá koncentrovat nejen na to, jak rozvoj Koreje pod japonskou vládou určoval její další směřování na poli politickém, hospodářském, sociálním či kulturním, ale také její vliv na historickou paměť obou národů, která dodnes determinuje vzájemný postoj Země vycházejícího Slunce a Korejské republiky i Korejské lidově demokratické republiky.

Japonská okupace Koreje v letech 1910–1945 tak zásadním způsobem ovlivnila dosavadní vztahy mezi oběma zeměmi. Anexe Koreje byla projevem moci modernizujícího se Japonska, které se díky tomu (společně s kolonizací Tchaj-wanu) postavilo po bok imperialistickým mocnostem. Snaha Japonska vyrovnat se Západu a dosáhnout hospodářské autarkie vedla k ekonomické exploataci Koreje a utlačování jejích obyvatel. Stát s dlouholetou tradicí, vlastní kulturou a samostatnou svébytností se dostal do područí rodící se japonské říše, jež se tak snažila napodobovat vzor západních imperiálních velmocí. Na druhou stranu japonská koloniální vláda položila v Koreji základy moderního zemědělství a od 30. let i k postupné industrializaci země. Státem řízená ekonomika se později v 60. letech stala vzorem pro korejské vůdce, kdy jihokorejská ekonomika započala se „zázračným“ růstem. Japonská nadvláda pomohla nejen vytvořit základy moderního kapitalismu v Jižní Koreji (severní část poloostrova se ubírala odlišnou cestou), ale navíc svým počínáním proti sobě vytvořila opozici v podobě moderního korejského nacionalismu. Japonsko se v rámci své nadvlády pokoušelo plně asimilovat korejský lid a přetvořit jej v japonské poddané, což negativně poznamenalo vzájemné vztahy. Až v roce 1965 byla podepsána smlouva, jež alespoň částečně normalizovala postoj jednoho státu ke druhému. Přesto se dodnes ozývají hlasy osob postižených japonskou koloniální nadvládou a japonské odmítání přijetí zodpovědnosti za vlastní dějiny se vším všudy často vede k opětovnému rozčereňování jinak klidných vod oboustranných vztahů.

Cílem práce je snaha o hlubší poznání dané tematiky, pro české prostředí ne tolik známé. Základem je analýza japonské okupace Koreje za účelem pochopení toho, jak ovlivnila další dění na Korejském poloostrově. Proto se práce zabývá také otázkou vývoje Koreje po zisku nezávislosti. Vzhledem k povaze tématu se autorka rozhodla řadit jednotlivé kapitoly v chronologickém pořadí. Pro jasnější pochopení problematiky se první tři kapitoly zabývají analýzou vzájemných vztahů obou zemí před samotnou anexí s důrazem na to, co k této události vedlo. Autorka proto analyzuje dřívější korejsko-japonské vztahy před samotnou anexí z roku 1910, postavení Koreje v rámci mezinárodních vztahů východní Asie a jeho proměny v důsledku vývoje v této oblasti, především čínsko-japonské a rusko-japonské války. Dále se věnuje japonskému protektorátu z let 1905–1910, který předznamenal korejské začlenění do japonského impéria. Následná kapitola analyzuje samotnou anexi Koreje a počáteční kroky japonské koloniální správy vedoucí k zajištění její moci na Korejském poloostrově.

Dalších pět kapitol sleduje vývoj japonské koloniální nadvlády nad Koreou v průběhu času a důsledku jednotlivých historických událostí. Japonská okupace se vyznačuje třemi zásadními fázemi, přičemž během první Japonci eliminovali veškerý korejský odpor, omezili práva a svobody obyvatel a autonomii Korejců bez ohledu na místní tradice a zvyky, v druhé fázi Japonci zmírnili svoji politiku a tolerancí omezených kulturních a sociálních svobod se snažili zajistit hlubší pronikání Japonců do správy a ekonomického života Korejského poloostrova, a v poslední fázi v souvislosti s válečnou realitou došlo k opětovnému utužení režimu spoléhajícího na totální mobilizaci a nemilosrdnou asimilační politiku. První období známé jako vojenská vláda (*budan seidži*) se vyznačovalo počátečními snahami Japonska získat kontrolu nad Koreou, jež vedla ke značnému útlaku korejského obyvatelstva. Toto období vyvrcholilo v demonstracích z 1. března 1919, jež byly do té doby a i pro budoucí léta největším projevem korejského nacionalismu. Nový způsob koloniální nadvlády reagoval na tyto události a dal vzniknout takzvané kulturní vládě (*bunka seidži*), jež sice navenek uvolnila dosavadní systém správy na Korejském poloostrově, ovšem ve skutečnosti začala hlouběji pronikat do všech oblastí lidského života korejského obyvatelstva. V následujících letech ovšem docházelo k neustálému utužování režimu v souvislosti s konflikty v Asii a v Pacifiku. Prvním byl mandžuský incident z roku 1931, následovaný takzvaným čínským incidentem nebo-li druhou čínsko-japonskou válkou z roku 1937. Již v této době narůstala indoktrinace korejského obyvatelstva za cílem jeho podřízení japonským zájmům. Tyto snahy byly dovršeny v posledním období od roku 1941, kdy útokem na Pearl Harbor (8. prosince 1941 japonského času) začala válka v Pacifiku.

Poslední čtyři roky japonské koloniální správy se vyznačovaly militarismem a utužováním režimu, jež měl zajistit především zdroj vojenského materiálu a pracovních sil pro japonské válečné snahy. Nekompromisní asimilační politika měla za cíl úplné zničení korejské etnické a kulturní identity.

Snaha o nový začátek, národní nezávislost a jednotu po kapitulaci Japonska z 15. srpna 1945 neměla příliš dlouhého trvání, jelikož následné okupační vlády Sovětského svazu a Spojených států amerických posílily politický antagonismus v zemi a jejich počínání vedlo k trvalému rozdělení do té doby jednotného Korejského poloostrova. O událostech odehrávajících se v Koreji po roce 1945 pojednávají poslední dvě kapitoly, přičemž druhá z nich je zaměřena především na poválečné japonsko-korejské vztahy. Ty se do dnešních dob vyznačují střídáním kladného a negativního postoje.

Během výzkumu tématu japonsko-korejských vztahů v 19. a 20. století autorka vycházela jak ze studia odborné literatury tak také primárních pramenů. Pokud jde o archivní zdroje, opírala se především o fondy britského národního archivu (The National Archives, Kew) v Londýně. Konkrétně se jednalo o zprávy britských diplomatů a pozorovatelů na Dálném východě, jež vynikají svou nezaujatostí (především pro období 20. a 30. let) a přesností. Využity byly zejména sbírky z fondů Foreign Office, War Office a Dominions Office. Dále byly v práci použity také některé dobové práce – *Japan's Co-Prosperity Sphere* od Andrewa Grajdanzeva, *Korea and Formosa as Colonies of Japan* Catherine Porterové či analýza Tadaa Yanaihary¹ *Problems of Japanese Administration in Korea*, které pomohly k pochopení dobového pohledu na japonskou koloniální vládu v Koreji.

Studium odborné literatury pak autorce umožnilo komplexně pochopit problematiku korejsko-japonských vztahů jak v době před anexí Koreje, tak v době japonské okupace a v následném období po osvobození Korejského poloostrova. Pro utvoření celkového obrazu historického vývoje Koreje od doby okupace do vzniku samostatného státu posloužilo dílo *A History of Korea* od Kim Jin Wunga a stejnojmenná publikace od Michaela J. Seta, případně *A History of Contemporary Korea* od Kang Man-Gila. Pro hlubší analýzu korejského vývoje v průběhu japonské okupace a ve 20. století byla významná díla *Korea a Century of Change* od Juergena Kleina, v *Introduction to Korean History and Culture* Andrew Nahma, případně v *Korea's Twentieth-Century Odyssey* od Michaela E. Robinsona. V českém jazyce pro tento účel můžou sloužit publikace *Dějiny Koreje* od autorů Cartera Eckerta, Lee Ki-Baika, Lew Young Icka, Michaela Robinsona a Edwarda Wagnera. Pro

¹ Pro ulehčení dohledání autorů děl jsou v úvodu, poznámkách pod čarou i v bibliografii jména uváděna v původním zápisu bez přepisu do české transkripce.

přiblížení japonské reality ve 20. století je zásadní monografie *Modern Japan* Petera Duuse, jehož další dílo *The Abacus and the Sword*, je pak klíčové pro studium cesty k japonské okupaci Koreje. Obdobně přínosné jsou publikace *Modern Japan* od Elise K. Tipton a sborník týkající se budování japonského koloniálního panství – *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, od Ramona H. Myerse a Marka R. Peattieho.

Publikací týkajících se přímo japonské okupace Koreje je celá řada. Vezmeme-li je popořadě, čistě otázkou časového období vedoucího k samotné anexi Koreje se zabývá Hilary Conroy ve svém díle *The Japanese Seizure of Korea – 1868–1910*. Anexí jako takovou se kromě řady článků zabývá i publikace *Facts on Annexation of Korea by Japan* od korejského autora Lee Jong-Haka. Následný vývoj korejského prostředí pod japonskou nadvládou zpracovává a analyzuje sborník *Colonial Rule and Change in Korea, 1910–1945* od editorů Lee Hong Yunga, Ha Yung Choola a Clarka W. Sorensena, monografie *Colonialism – Primitive Selves – Koreana in the Japanese Colonial Gaze, 1910–1945* od Taylora Atkinse, a *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea* od Marka Capria. Další autoři se zabývají jednotlivými jevy vycházejícími z japonské nadvlády v Koreji, jako například Shin Yong-Ha, který rozebírá ve svých dvou publikacích *Modern Korean History and Nationalism* a *Modern Korean Nationalism* otázku v době okupace se rodícího korejského moderního nacionalismu. Počátky korejského moderního kapitalismu se též časují do období korejské okupace a jeho vývojem se zabývá Dennis L. McNamara ve své knize *The Colonial Origins of Korean Enterprise 1910–1945*. Choi Hyaeweol se ve svém díle *New Women in Colonial Korea* zabývá otázkou měnícího se postavení žen v průběhu koloniální nadvlády. Podobně tématem zpracovává i Yoo Theodore Jun v *The Politics of Gender in Colonial Korea*. O nasazení Korejců v japonském vojsku ve druhé čínsko-japonské válce a především ve válce v Pacifiku píše Brandon Palmer ve své knize *Fighting for the Enemy – Koreans in Japan War, 1937–1945*. Otázkou poválečného postoje Japonců ke Korejcům žijícím na Japonských ostrovech se zabývá Michael Weiner v knize *Japan's Minorities*. Poválečné vztahy mezi Japonskem a Koreou řeší sborník *The Historical Perceptions of Korean and Japan* od Hyun Dae-Songa. Česká odborná publikace zabývající se japonsko-korejskými vztahy se jmenuje *Japonsko a Korea* od Jiřího Janoše.

Při studiu literatury je ovšem nutno si uvědomit z jakého prostředí autor pochází. Japonští autoři mají často tendenci k bagatelizaci otázky japonské okupace Koreje. V některých případech ji prezentují jako legální a morálně správný čin, což odmítají na druhou stranu korejsí autoři. Ti se často vyznačují nacionalismem a odsuzují koloniální správu se vším všudy. V tomto případě se nejlépe hledá střední cesta u zahraničních autorů,

kteří nejsou přímo spjati s událostmi japonsko-korejských vztahů, případně si musí čtenář ponechat značnou dávku odstupu a nadhledu. Komparace je v tomto případě nejjednodušším způsobem jak se co nejvíce přiblížit pravdivému výkladu věci.

Studium vydaných i nevydaných pramenů může pomoci pochopit nejen období japonské okupace Koreje v letech 1910–1945, ale i vývoj předcházejících japonsko-korejských vztahů. Stejně tak i japonskou modernizaci a jeho otvírání se světu v druhé polovině 19. století, což vedlo k myšlence vyrovnat se Západu a to i v expanzionistických snahách. Japonsko aspirovalo na pozici nejsilnějšího státu v Asii a za tímto účelem si podmanilo sousední státy. Mezi nimi jako jeden z prvních Koreu. Pro do té doby svébytný národ se jednalo o skutečnost, s níž se nemínil smířit, což se projevovalo nepřetržitým, i když po většinu času značně roztříštěným, odporem korejských nacionalistů. Zbytek obyvatelstva pasivně přijal japonskou správu, jež se v průběhu času projevovala značnou proměnlivostí. Japonci se snažili reagovat na nálady korejského obyvatelstva a přitom přizpůsobovali vládu vlastním potřebám. Především se od 30. let jednalo o válečné snahy, jimž byla Korea podřízena. Nejen snaha o navýšení zemědělské produkce z 20. a 30. let a podpora industrializace ze 30. let, ale též pokus o plnou asimilaci obyvatelstva za cílem její mobilizace se staly součástí válečné reality. Zatímco ekonomická podpora by mohla být ve výsledku chápána jako pozitivní důsledek okupační správy, snaha o asimilaci obyvatelstva, jež vedla k omezování osobního života člověka, včetně jeho vyznání, jazyka a dokonce i jména, ponechala v korejském obyvatelstvu hluboký šrám, jež se projevil především poválečnou nevráživostí vůči Japonsku. Částečná normalizace vztahů v roce 1965 umožnila alespoň opětovné navázání diplomatických a ekonomických vztahů, ovšem na úrovni odčinění spáchaných „křivd“. Japonsko příliš nepostoupilo. Na vině byly i samotné Japonské ostrovy ve svém odmítání odsouzení vlastní minulosti. Dodnes se objevují případy opětovně otevírající staré rány, což jen dokazuje, že Korejci i v současnosti vnímají japonskou okupaci velice negativně. Především co se týče do dnešních dob projednávaných územních sporů, velmi specifického japonského výkladu dějin, jenž mnohdy neodpovídá realitě, a přímých obětí okupace, jakými byly například takzvané utěšitelky, ženy odvedené do japonských válečných nevěstinců v době okupační správy. Japonská okupace Koreje je sice minulostí, přesto v Koreji stále žijí generace, jež ji zažily. Navzdory historickým reminiscencím ovlivňujícím dlouhodobé vztahy mezi Japonskem a Koreou geografická blízkost obou států a společné zájmy vedou v současnosti k posilování vzájemných vztahů. Dějiny japonské okupace Koreje tak sice zůstávají stále živou a aktuální otázkou, pokud však jde o vztahy Japonska a Jižní Koreje, lze říci, že obě země nyní stojí na prahu nové éry,

což lze demonstrovat nedávno uzavřenou dohodou, jejímž cílem bylo urovnat některé historické křivdy a dosáhnout vzájemného vyrovnání se se svou minulostí.

Autorka práce se rozhodla řadit japonská, korejská a čínská jména v tradičním pořadí užívaném jak v Japonsku, tak v Koreji a Číně, to znamená nejdříve je uváděno rodové jméno, poté jméno osobní. V případě některých jmen a názvů se v práci užívá nejběžněji zažitý tvar, i když je v rozporu s přesnou transkripcí (jako například Čankajšek místo Čiang Čieh-ših). Pro přepis japonských jmen do češtiny byl užit Hepburnův přepis, pro korejská jména McCune-Reischauer a pro čínská Wade-Gilles systém, poté byla jména převedena do české transkripce (místo „sh“ se píše „š“ a podobně).

Korejsko-japonské vztahy do roku 1895

Korejsko-japonské vztahy trávající přes 1500 let byly poznamenány několika významnými událostmi,² jež určovaly vzájemné nahlížení jednoho národa na druhý a usměrňovaly pokračující interakci obou zemí. Blízké sousedství umožňovalo reciproční působení již v době starověku. Korea i Japonsko se rozvíjely pod silným vlivem Číny, kdy obě země přijaly od svého většího souseda písmo, konfuciánskou filosofii, právní systém i čínskou verzi buddhismu. Přes Korejský poloostrov pak do Japonska přicházely vlivy kontinentální Asie. Japonci se tak prostřednictvím Koreje naučili od tunguzských kmenů užívati železa.

Již od roku 57 našeho letopočtu mělo docházet k prvním kontaktům Korejců s lidem *Wa* pocházející ze západu japonských ostrovů.³ Korejské letopisy zaznamenávají z roku 249 útok Japonců na království Silla ležící v jihovýchodní části Korejského poloostrova, ovšem až údajné dobytí království Silla a Pekče (západní část Korejského poloostrova) císařovnou Džingú (vládla jako regentka za císaře Čúaie v letech 192–200 n. l.) mělo mít na budoucí vztahy obou zemí významný dopad. Japonci vnímali tuto „historickou událost“ za „vědecky podloženou“ a využívali ji pro obhajobu anexe Koreje v roce 1910, zatímco Korejci dobytí části Korejského poloostrova císařovnou Džingú považovali a dodnes považují za pouhou legendu. Pravdou zůstává, že historici zpochybňují dobytí Koreje císařovnou Džingú a neexistují žádné důkazy o této události kromě záznamů v japonské kronice *Nihonšoki*.⁴ Roku 405 našeho letopočtu získali Japonci pro císařský dvůr učence Wani z korejského království Pekče, jehož ustanovení dvorním písařem znamenalo přijetí čínského psaného jazyka pro vnitřní úřední účely. Taktéž se z tohoto korejského království do Japonska rozšířilo buddhistické vyznání, kdy podle japonské kroniky *Nihonšoki* v roce 552 (někdy se udává rok 538) korejský král připojil ke své žádosti o vojenskou pomoc ze strany Japonska měděný a zlatý obraz Buddhy, náboženské zástavy a slunečníky, a soubor svatých Buddhových spisů.⁵ Vítězství rodu Soga nad rodem Mononobe v Japonsku roku 587 znamenalo i vítězství buddhismu, jež se začalo v zemi díky tomuto rodu šířit (tento rod byl zřejmě korejského původu). Předpokládalo se též, že japonská císařovna Suiko (vládla 593–628) byla z rodu Soga. Roku 607 byl podle korejského vzoru vystaven jeden z nejvýznamnějších buddhistických chrámů v Japonsku, Hórjúdži, který sice roku 670 lehl

² CHUNG, Jae-Jeong, *Historical Conflict and Dialogues between Korea and Japan*. In: CHOI, Hyaewol (ed.), *New Women in Colonial Korea*, Londýn, New York 2013, s. 256.

³ SETH, Michael J., *A History of Korea*, Lanham 2011, s. 23.

⁴ Tamtéž, s. 31.

⁵ JANOŠ, Jiří, *Japonsko a Korea*, Praha 2007, s. 50; MAISON, Richard Henry Pitt, CAIGER, John Godwin, *Dějiny Japonska*, Praha 2007, s. 38.

popel a musel být znovu přestavěn, přesto je dodnes oslavován jako zdroj japonské buddhistické architektury a nejstarší dochovaný komplex dřevěných staveb v Japonsku. V 6. a 7. století vysílaly japonské klany spadající pod vládní kontrolu, jako byly Mononobe, Kose, Ki a Šinano, své syny do korejského království Pekče na pozici úředníků ve státní správě. Naopak z Koreje do Japonska přicházeli specialisté, jako byli například řemeslníci, architekti, věšci a synové buddhistických mnichů, kteří přispívali k obohacení japonské kultury. Jednalo se i o příslušníky královských rodin jako byl například král Tongsong (vládl 479–501).⁶ Roku 663 získalo království Pekče vojenskou podporu Japonska v bitvě na řece Kumgang vedené proti království Silla, na jehož straně stála čínská dynastie Tchang. Porážka korejsko-japonské koalice vedla k nucenému ukončení japonských zásahů do korejských záležitostí.

Podobně existovaly vzájemné vztahy s geograficky bližším korejským královstvím Silla. Díky kontaktům s tímto královstvím byla v Japonsku vybudována první observatoř za vlády císaře Temmu (672–686) a vžila se kremace zesnulých za vlády císaře Mommu (697–707). Velká část vědeckých a technologických poznatků období Nara (710–794) a Heian (794–1185) byla přenesena do Japonska Korejci, stejně jako papír, inkoust či mlýny na mletí mouky.⁷ Příliv vzdělců a řemeslníků z Koreje do Japonska trval nepřetržitě až do počátku 9. století, kdy více než třetina z 1182 japonských aristokratických rodů v genealogickém seznamu z roku 815 uvádí korejský nebo čínský původ.⁸ V letech 1274 a 1281 byli Korejci přinuceni Mongoly účastnit se dvou neúspěšných invazí do Japonska.

Ve 13. století se Korea začala stejně jako Čína potýkat s nájezdy japonských pirátů *wako*, kdy po roce 1350 intenzita útoků neustále narůstala. Korejci proto roku 1367 vyslali k japonskému šógunovi (Ašikaga Jošiakira, 1358–1367) do Kjóta misi požadující pacifikaci japonských pirátů, ovšem slabá centrální vláda Japonska nedokázala tuto otázku adekvátně řešit. Korejci proto roku 1419 vyslali 250 lodí ke zničení opěrného bodu pirátských útoků, základny na Cušimě. Japonský šógun Ašikaga Jošimicu (1368–1394) poté navrhl potlačení pirátů výměnou za kopii korejské kolekce *Tripitaky* (tzv. *Tripitaka Koreana*), přesto po obdržení buddhistických kanonických textů od korejské vládnoucí dynastie Čoson (též známa jako dynastie I) nedokázal situaci s japonskými piráty vyřešit. Soul neutěšený stav rozřešil roku 1443 uzavřením obchodní smlouvy, jež umožňovala Japoncům vyslání 50 lodí

⁶ KIM, Hyun-Koo, *Korean-Japanese Relations during the Taika Reforms – A Perspective of International Cooperation*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.) (dále jen KNCU), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 58.

⁷ PARK, Seong-Rae, *History of Science in Korea – A Survey*. In: *Korean Journal* 30, 1990, 7, s. 5.

⁸ REISCHAUER, Edwin Oldfather, CRAIG, Albert Morton, *Dějiny Japonska*, Praha 2008, s. 15.

do Koreje ročně a bylo jim umožněno udržovat trvalé obchodní stanice ve třech přístavech na jižním pobřeží Korejského poloostrova (v letech 1510–1544 byly přístavy dočasně uzavřeny v odpověď na povstání japonských usedlíků).⁹ Do Japonska se z Koreje vyvážela hlavně rýže, obiloviny, bavlna, porcelán, látky z juty a ramie, perletí vykládané rukodělné výrobky a rohože s květinovými vzory, zatímco se z Japonska do Koreje dovážely především nerosty jako měď a cín či luxusní předměty jako léky a koření.

K nejvýznamnější události premoderních korejsko-japonských vztahů, patří invaze sjednotitele Japonska Hidejošiho Tojotomiho (1536–1598). Hidejošiho expanzivní politika se projevila invazí do Koreje a Číny, s níž započal v roce 1592 (podle cyklického kalendáře se jednalo o korejský rok imdžin, proto též nazýváno jako imdžinská válka), poté, co korejský král odmítl svolit průchod japonských vojsk korejským územím při Hidejošiho tažení do Číny. Ačkoliv se Hidejoši osobně bojů na Korejském poloostrově neúčastnil, jeho vojsko o síle přibližně 200 000 mužů bylo zpočátku velmi úspěšné.¹⁰ Japonci byli přesto nakonec nuceni ustoupit čínské protiakci a korejským námořním útokům. Mezi nejznámější korejské velitele patřil admirál I Sun-sin (1545–1598), který proslavil korejské loďstvo tzv. želvími loděmi (*kōbüksŏn*).¹¹ Po celé Koreji se též v průběhu bojů vytvářela vlastní domobrana (*ūibjŏng*, neboli „armády spravedlnosti“), jejíhož příkladu následovaly stejnojmenné jednotky bojující proti Japoncům ve 20. století. Mírová jednání mezi Japonskem a Čínou byla rychle přerušena, což bylo částečně způsobeno čínskou snahou využít situace ve svůj prospěch a začlenit Japonsko do svého vazalského systému, částečně Hidejošiho nerealistickými požadavky na sňatek dcery čínského císaře s japonským panovníkem, přiznání nároku na část korejského území a vyslání korejského prince a vysokých úředníků do Japonska jako rukojmích. Roku 1597 tak byla zahájena nová válečná výprava do Koreje o síle 140 000 mužů.¹² Opětovně se setkala s tuhým odporem

⁹ Tamtéž, s. 67; SETH, s. 145. Roku 1512 byl počet lodí z Japonska snížen na 25 ročně. ECKERT, Carter J., LEE, Ki-Baik, LEW, Young Ick, ROBINSON, Michael, WAGNER, Edward Willett, *Dějiny Koreje*, Praha 2001, s. 94.

¹⁰ Počet japonských vojáků se místy liší – 158 800 – ATKINS, Taylor, *Colonialism – Primitive Selves – Koreana in the Japanese Colonial Gaze, 1910–1945*, Berkeley 2010, s. 16; 220 000 mužů a 9000 námořníků – ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 107; 200 000 – HILSKÁ, Vlasta, *Dějiny a kultura japonského lidu*, Praha 1953, s. 155; 200 000 JANOŠ, s. 87; 150 000 – KODET, Roman, *Války samurajů*, Praha 2015, s. 312–313; 160 000 – REISCHAUER, CRAIG, s. 79.

¹¹ Tyto lodě o délce 20–30 metrů a šířce pěti metrů byly i ze shora pobity železnými pláty a díky tomu nezranitelné vůči nepřátelským šípům a granátům, po celém obvodu se ježily ostrými hroty, jež znemožňovaly vylovení se nepřátelské posádky na želví lodí, a stejně tak rozmístění děl umožňovalo palbu lodí ze všech úhlů. Na přídi se pak nacházela zvláštní konstrukce připomínající dračí hlavu, z níž se valil hustý dým, jenž měl nepříteli znesnadňovat orientaci. ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 108; JANOŠ, s. 112.

¹² ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 111.

korejských a čínských vojsk a potížemi se zásobováním. Roku 1598 se po smrti Hidejošiho japonská vojska stáhla zpět na domovské souostroví.

Japonská výprava do Koreje měla mimo jiné dopad na rozvoj japonského keramického umění (znám je například porcelán ze Sacumy), jelikož byla na japonské ostrovy přivezena řada korejských keramických mistrů. Dalším pozůstatkem krvavého konfliktu se stalo místo zvané *Mimizuka* (doslova „Návrší uší“) v Kjótu. Jedná se o pahorek o výšce deseti metrů tvořený 38 000 zakopaných uřezaných uší z korejských hlav z doby imdžinské války.¹³ Hidejošiho taktika spálené země zničila čtyři pětiny obdělávané půdy v Koreji, což vedlo v zemi k hladomoru: „*mezi lety 1592 a 1601 se zemědělský výnos Koreje scvrkl o závratných 80 %*“.¹⁴ Navíc byly zničeny veškeré záznamy o sčítání lidu, katastry nemovitostí i seznamy otroků (ty byly spáleny samotnými otroky, kteří využili situace k získání svobody), což znemožňovalo efektivní výběr daní. Postava Hidejošiho je tak ve vzájemných vztazích obou zemí dodnes spornou osobností. Japonci jej chápou jako národního hrdinu, který sjednotil Japonsko a oplýval expanzivními cíli, pro Korejce je ztělesněním „d'ábla“, jenž zpustošil jejich zemi a přinesl utrpení korejskému lidu.¹⁵ Dalším důsledkem imdžinské války bylo také oslabení Číny při dobývání Mandžuska Džurdženy, kteří si následně podrobili i celou dynastii Ming a stali se novými pány Číny jako dynastie Čching.¹⁶

V Japonsku se po Hidejošiho smrti roku 1598 dostal k moci v důsledku vítězství v bitvě u Sekigahary roku 1600 Tokugawa Iejasu (1543–1606, šógunem 1603–1605), který o tři roky později získal titul šóguna a přenesl sídelní město šógunátu do Eda, zatímco oficiálním hlavním městem a sídlem císařů zůstalo Kjóto. Právě Tokugawové (1603–1867) započali politiku izolace, v jejímž rámci byl od 30. let 17. století vydán přísný zákaz cestování mimo japonské ostrovy a naopak nebyl povolen příchod cizincům.¹⁷ K úplné izolaci země ve skutečnosti nedošlo – na severu udržovala kontakty s Říší Ainů na ostrově Hokkaidó, v Dedžimě obchodovala s Nizozemci, v nagasackém přístavu s Čínou, na jihu země s královstvím Rjúkjú (od roku 1609 nezávislý stát, od roku 1610 ve vazalském vztahu k Japonsku a od roku 1654 k čchingské Číně) a nadále byly udržovány oficiální vztahy s Koreou. Právě Iejasu se zasloužil o obnovení obchodních vztahů s Koreou roku 1607,

¹³ Více o Hidejošiho válečných výpravách do Koreje viz: ATKINS, s. 16; ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 110–111; HILSKÁ, s. 155; JANOŠ, s. 87–89; JANSEN, Marius Berthus, *The Making of Modern Japan*, Londýn 2000, s. 20; KODET, s. 312–334; MAISON, CAIGER, s. 180–181; REISCHAUER, CRAIG, s. 79; YI, Chin-Hui, *Korean Envoys and Their Relations with Japan in the 17th to 19th Centuries*. In: KNCU (ed.), s. 291–294; SETH, s. 148–149.

¹⁴ KODET, s. 335.

¹⁵ JANOŠ, s. 89.

¹⁶ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 112.

¹⁷ LABUS, David, *Japonsko*, Praha 2009, s. 46.

k čemuž dopomohl rod Só sídlící na Cušimě. Iejasu se snažil obnovit vztahy již od roku 1601, Korejci ovšem požadovali oficiální omluvu za Hidejošiho invazi do Koreje a vydání japonských zločinců, kteří vykradli a zpustošili královské hrobky. K tomu došlo v listopadu 1606, kdy do Pusanu přijelo japonské poselství s oficiální omluvou (známo jako Iejasův dopis) a předalo muže odpovědné za zničení královských hrodek. Na oplátku japonské zdvořilosti vyslali Korejci do Japonska o rok později skupinu 462 mužů, čímž byly obnoveny vztahy mezi Koreou a Japonskem, jež pokračovaly až do roku 1868.¹⁸ Podepsáním Smlouvy z Kiju byl Japoncům opětovně otevřen přístav Pusan. Mezi léty 1607–1811 bylo do Japonska vysláno dvanáct korejských poselstev čítajících téměř 500 členů, jež nicméně neměly takový hospodářský význam jako přímé ekonomické výměny v Nagasaki. Měly spíše kulturní a diplomatický ráz.¹⁹

Zatímco Korejci měli možnost pohybovat se v doprovodu Japonců v rámci celého Japonska, japonským vyslancům bylo v Koreji umožněno navštívit pouze přístav Pusan a pro tyto účely určený *Tongnae waegwan* (japonsky *wakan*, japonský úřad pro diplomaty), čímž se projevovala neustávající korejská nedůvěřivost vůči Japonsku po Hidejošiho invazi na Korejský poloostrov. Od poloviny 17. století do 70. let 19. století se v tomto místě zdržovalo přibližně 500 Japonců.²⁰ Samotné návštěvy pak sloužily k upevňování vztahů, jelikož k nim docházelo především v době oslav intronizace, dosažení významných úspěchů, pohřbů a podobných významných událostí. Jejich prostřednictvím docházelo ke kulturní a intelektuální výměně. V roce 1609 byla podepsána obchodní smlouva, jež vedla ke vzniku japonského úřadu v Pusanu, který přijímal 50 japonských lodí ročně.²¹ Korejský obchod s Japonskem pak byl zprostředkován rodem Só na Cušimě. Zatímco Korejci vyváželi do Japonska bavlněné látky a oblečení, Japonci do Koreje dováželi zinek, měď, černý pepř, tropické dřevo a buvolí rohy. Korea byla díky obchodu s Japonskem obohacena již od počátku 17. století tabákem a feferonkami, roku 1764 byly do Koreje z Japonska přivezeny poprvé brambory. Roku 1711 byly vzájemné vztahy otřeseny japonskou snahou o zajištění rovnocenného vztahu mezi korejským králem a japonským šógunem tím, že v oficiálních dokumentech byl změněn šógunův titul z *taikun* na *kokuó* (tedy „král, panovník“), což Korejci považovali za urážku.²² Šógun byl totiž oficiálně v Japonsku pouhým zástupcem

¹⁸ YI, *Korean Envoys and Their Relations with Japan in the 17th to 19th Centuries*, s. 293.

¹⁹ Soupis jednotlivých misí možno přečíst v PARK, Seong-Rae, *Korea-Japan Relations and the History of Science and Technology*. In: *Korean Journal* 32, 1992, 4, s. 83.

²⁰ SETH, s. 193.

²¹ YI, *Korean Envoys and Their Relations with Japan in the 17th to 19th Centuries*, s. 290.

²² DUUS, Peter, *The Abacus and the Sword*, London 1995, s. 30.

císaře.²³ S výjimkou tohoto krátkodobého konfliktu byly korejsko-japonské diplomatické vztahy organizovány na formálním základě oboustranného respektu a rovnocenného panovnického statutu.²⁴

Roku 1864 se k moci dostal král Kodžong (1852–1919, samostatně vládl v letech 1873–1907) ve věku dvanácti let, proto místo něj *de facto* panoval jako princ-regent jeho otec Ji Ha-Ůng, známý jako Taewŏn'gun (1820–1898, vládl 1864–1873).²⁵ Taewŏn'gunovým politickým cílem byla dynastická obnova, posílení moci krále na úkor mocných klanů spřízněných s královským rodem, které ovládaly státní aparát již od roku 1800. Úřednictvo bylo jmenováno na základě jeho kvalit, ne původu. Ti, úředníci, jež se obohatili na úkor druhých, byli odsuzováni k trestu smrti či do vyhnanství. Za cílem posílení postavení královského rodu nechal v letech 1865–1867 opravit symbol vládnoucí dynastie – palác Kyŏngbok zničený *indžinskou válkou* na konci 16. století.²⁶ Taewŏn'gun byl též zastáncem politiky izolacionalismu, když odmítal jakékoliv zásahy zvenčí do vnitřních záležitostí země a zavrhoval přijímání zahraničních vyslanců.²⁷ Regent měl stále na paměti osud Číny, jež byla západními mocnostmi násilně otevřena světu prostřednictvím opiových válek. První opiová válka (1839–1842) byla ukončena první takzvanou nerovnoprávnou smlouvou se západní mocností (Velkou Británií), nankingskou smlouvou.²⁸ Druhá opiová válka (1856–1858) byla ukončena podepsáním Tchien-ťinských smluv s Velkou Británií, Francií, Ruskem a Spojenými státy americkými, jež zprostředkovávaly těmto mocnostem v Číně řadu výhod. Následující konflikt v podobě navazující třetí opiové války (1859–60) byl skončen uzavřením Pekingské smlouvy.²⁹ Po roce 1858 pak s Čínou uzavřela řada zemí (Velká Británie, Francie, Rusko, Spojené státy americké, Prusko, Portugalsko, Dánsko, Holandsko, Španělsko, Belgie a Itálie) další nerovné smlouvy. Západní mocnosti tak za maskou ideologie volného obchodu začaly v Asii prosazovat vlastní obchodní podmínky,

²³ Japonský císař neměl po většinu času skutečnou moc. Výjimkou bylo pouze období od „historického“ císaře Kimmie (539–571) až do konce vlády císaře Seiwy (858–876). Poté začali moc přebírat regenti (*seššō* či *kampaku*) a od roku 1192 měli ve svých rukách skutečnou moc *šōgunové* (překládáno jako „vojenský vládce“). Titul císaře existoval i nadále, jen bez faktické moci, spíše jako symbol Japonska. Pro upřesnění v letech 1199–1333 vládli tzv. *šikken* („regenti šōguna“). Oproti tomu korejští králové (*wang*) na rozdíl od japonských císařů byli faktickými vládci své země, s výjimkami let 1196–1258 a let 1864–1873, kdy vládli regenti. JANOŠ, s. 73–78.

²⁴ MASON, CAIGER, s. 208.

²⁵ *Taewŏn'gun* je označení funkce, stejný titul měli za období Čosŏn čtyři muži, kdy tři z nich zemřeli dříve, než se jejich synové dostali na trůn, posledním byl právě Ji Ha-Ůng, proto se termín *Taewŏn'gun* stahuje k jeho osobě. KIM, Jin Wung, *A History of Korea*, Bloomington 2012, s. 279.

²⁶ NAHM, Andrew C., *Introduction to Korean History and Culture*, New Jersey 1993, s. 142.

²⁷ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 144.

²⁸ LIŠČÁK, Vladimír, *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, Praha 2008, s. 365–377.

²⁹ Přesnější informace o obsahu smluv viz BEASLEY, William Gerald, *Japanese Imperialism, 1894–1945*, Oxford 1991, s. 15–18.

kteřé je na asijských trzích zvyhodňovaly.³⁰ Pro Korejce byla porážka Číny šokující. Považovali ji v mnohém za svůj vzor a za přirozeně nadřazenou zemi. Postup Západu tak chápali jako hrozbu pro vlastní království. Tato myšlenka vedla k založení hnutí *Tonghak* mužem jménem Č'oe Če-u (1824–1864) roku 1860, kdy anglo-francouzské jednotky okupovaly Peking. Jednalo se o nacionalistické a náboženské hnutí, jehož ideologií bylo ochránit národ před nebezpečím ze strany Západu. Bylo založeno na myšlence, že Západ šířl svoji sílu prostřednictvím katolicismu, proto zde mělo jako protiváha působit učení *Tonghak* („Východní učení“), jež podporovalo myšlenku nezávislosti, rovnostářské společnosti a protizápadního smýšlení.³¹ Podobně v polovině 19. století v Koreji vznikaly „Myšlenky ochrany ortodoxie a odmítnutí heterodoxie“ (*Widžong č'ŏksa*), jež podporovaly uzavřenou politiku vůči Západu a jeho výrobkům, odmítaly také západní vědu a naopak kladly důraz na učení neokonfucianismu.³²

Tento postoj se ovšem setkával s rostoucím odporem ze strany zahraničních obchodníků, jejichž lodě v 19. století dorážely ke korejským břehům ve stále větším množství. Již od roku 1832 se u korejského pobřeží u provincie Čchungčong (jihozápadní část poloostrova) objevila britská obchodní loď *Lord Amherst*, jež neúspěšně požadovala otevření vzájemného obchodu, podobně jako britská válečná loď *Samarang* v roce 1845. O rok později zde zakotvily tři francouzské válečné lodě, jež předaly dopis s protestem vůči potlačování katolicismu v Koreji, a roku 1854 se podél pobřeží provincie Hamgjong (severovýchodní část poloostrova) plavily dvě ruské válečné lodě, jež způsobily i několik násilných střetů. V srpnu 1866 se americká obchodní loď *General Sherman* vydala po řece Taedong až do Pchjongjangu. Korejský úředník, který odmítal jednat o vzájemném obchodu, byl posádkou zajat, což vedlo k ozbrojené přestřelce. Výsledkem bylo sedm mrtvých Korejců na pobřeží. Guvernér provincie Čchungčong Pak Kju-Su vydal proto rozkaz ke zničení lodě. Loď byla spálena a všech 23 členů posádky na palubě s ní.³³ V Severní Koreji se tento incident dodnes slaví jako počátek odporu vůči americkému imperialismu.³⁴

Proticizinecké smýšlení se projeвило také nevráživostí vůči křesťanům, kdy v roce 1866 započal Taewŏn-gun se svou protikřesťanskou kampaní (známo jako *Pjŏngin sako*), jejímž výsledkem bylo mezi léty 1866–1872 až 8000 umučených korejských křesťanů a devět

³⁰ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 8–9.

³¹ SHIN, Yong-Ha, *Modern Korean History and Nationalism*, Soul 2000, s. 21–23.

³² Tamtéž, s. 25.

³³ KIM, Jin Wung, s. 281–282.

³⁴ SETH, s. 231.

francouzských kněží.³⁵ Politika izolacionalismu a protikřesťanské represe vedly ke dvěma střetům se západními mocnostmi. Prvním byla francouzská reakce na křesťanský pogrom z roku 1866. Jeden z přeživších francouzských kněží, otec Felix-Claire Ridel, prchl v průběhu korejských represí do Číny, kde požádal o odvetné opatření velitele Francouzské asijské flotily admirála Pierra Gustava Rozea. Ten se v říjnu 1866 vydal se sedmi válečnými loděmi s 1000 muži na palubách ke korejským břehům a obsadil správní centrum ostrova Kanghwa. Francouzi zde zabavili místní zbraně, zlato a stříbro v hodnotě 200 000 tehdejších franků a 300 významných historických knih, které můžeme dodnes dohledat v pařížském národním muzeu Louvre. Jeho následný pokus proniknout na korejskou pevninu a vyrazit následně do Soulu se ovšem nepovedl a byl tak nucen se v listopadu stáhnout zpět do Číny. Tento útok je v Koreji znám jako *Pjŏngin jangjo* („Západní nepokoje z roku 1866“). Druhý střet byl reakcí na potopení americké obchodní lodi *General Sherman*, po němž roku došlo 1871 k americkému vpádu. Americké flotile pěti válečných lodí s 1500 muži na palubách, jíž velel kontradmirál John Rodgers, se ovšem kvůli nepřátelské palbě nepodařilo ani vplout do kanghwaské úžiny a byla nucena se stáhnout. Korejci ztratili 240 obránců. Tento druhý útok západní mocnosti je v Koreji znám jako *Sinmi jangjo* („Západní nepokoje z roku 1871“).

Na jaře 1868 dobrodruh Ernst Jakob Oppert (pruského původu, v době návštěv Koreje měl ovšem již americké občanství), který se po dva roky snažil neúspěšně navázat obchodní styky s Koreou, přišel s poněkud radikálním nápadem, jak přinutit Koreu otevřít se Západu. Rozhodl se otevřít hrobku Taewŏn'gunova otce, prince Namjŏna, na pobřeží provincie Čchungčchong a požadovat započetí vzájemných obchodních styků výměnou za navrácení ostatků. Oppert byl od hrobky zahrán dříve, než ji stačil výrazněji porušit. Tento případ naprosté neúcty jen posílil protizápadní smýšlení korejské vlády. Taewŏn'gun nechal na paměť vítězných bojových střetnutí se západními mocnostmi po celé zemi vztyčit kamenné památníky, čímž byla oficiálně potvrzena politika izolacionalismu.³⁶ Tento postoj byl ovšem s ohledem na to, že Čína a Japonsko se ve 40. a 50. letech 19. století již Západu otevřely, poněkud krátkozraký.³⁷ Na to poukazovala i korejská skupina pokrokových myslitelů hnutí *Sirhak* („Hnutí za praktické vědy“), jež v Koreji existovala již od 17. století. Navázání vztahů

³⁵ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 144. V té době se v Koreji nacházelo 20 000 křesťanů a dvanáct francouzských kněží. Tamtéž. Francouzští kněží působili v Koreji ilegálně. NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 143. Roku 1801 bylo v Koreji zakázáno šíření křesťanství. KEUM, Jang-Tae, *Dasan's Thought on Western Learning and Confucianism*. In: KNCU (ed.), s. 373. Počet francouzských kněží v Koreji se ovšem rozchází, například byl jejich celkový počet udáván na pouhých devět, SETH, s. 231.

³⁶ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 145.

³⁷ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 145.

se západními mocnostmi podle nich mělo vést k posílení Koreje, a proto požadovali otevření se země světu.³⁸

Ve skutečnosti západní mocnosti neoplývaly přílišným zájmem o otevření Koreje. Francie konsolidovala svou vládu v Annamu (oblast dnešního Vietnamu), Spojené státy americké se po občanské válce zaměřily na obsazování západních území, Velká Británie potlačovala povstání v Indii a Rusko kolonizovalo Přímoří.³⁹ Největší zájem o otevření Koreje světu tak přicházel z Japonska.

Samo Japonsko se od konce 18. století potýkalo s rostoucími snahami o otevření země z vnější. Jako první se o navázání obchodních vztahů s Japonskem pokusili v oblasti Kurilských ostrovů, Sachalinu a nejsevernějšího japonského ostrova Hokkaidó Rusové. Roku 1797 Rusové zabrali Etorofu, největší ostrov z Kurilského souostroví, kterého se ovšem o tři roky později zmocnili Japonci a roku 1805 jej prohlásili za japonské území. Téhož roku byl k japonskému teritoriu připojen i Sachalin.⁴⁰ U japonských břehů se ve větší míře začínaly objevovat i lodě ze Spojených států amerických, Anglie, Holandska a Francie, což vedlo k několika potyčkám a následnému zpřísnění tokugawské politiky izolacionismu.⁴¹ Vývoj tímto směrem orientované zahraniční politiky se však změnil po příjezdu komodora Matthewa C. Perryho (1794–1858), který stál v čele flotily čítající tři parní fregaty a pět dalších plavidel, což byla čtvrtina tehdejšího amerického námořnictva (Japonci nazvaná „Černé lodě“). Perry zakotvil na rozkaz amerického prezidenta Millarda Fillmorea (1800–1874) 8. července 1853 v přístavu Uraga (dnešní součást města Jokosuka) v Tokijském zálivu a požadoval navázání diplomatických a obchodních vztahů. O rok později se Perry vrátil pro odpověď. Šógunát, který po americké demonstraci síly věděl, že Japonsko není připraveno takové mocnosti vzdorovat, přistoupil 31. března 1854 na smlouvu

³⁸ Tamtéž, s. 147. Patřili sem např. Pak Če-Ga, Čchō Han-Gi, Pak Kju-Su a O Kjong-Sok. Tamtéž. Tito lidé prosazovali poznávání západních věd a užívání jejich poznatků v praxi. Šin Jong-Ha je ve svém díle *Modern Korean History and Nationalism* označuje za počáteční průkopníky korejského nacionalismu, jelikož na základě vědeckých poznatků odmítali jakoukoliv teorii o centralizaci kolem Číny. SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 6–7.

³⁹ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 146.

⁴⁰ Ostrov Sachalin byl v japonských seznamech z roku 1700 uváděn pod jménem Karafuto pod správou rodu Macumai (tento rod spravoval od roku 1604 i Hokkaidó). Roku 1805 byl připojen k japonskému území a následně roku 1858 byla mezi Ruskem a Japonskem stanovena smlouva o společném vlastnictví ostrova. Roku 1875 Japonci vyměnili Sachalin za Kurilské ostrovy a po roce 1905 Japonci znovu získali jižní polovinu Sachalinu. Nakonec byl ostrov po porážce Japonska ve 2. světové válce přičten Sovětskému svazu. HILSKÁ, s. 254.

⁴¹ V Japonsku byli jak zastánci izolacionismu – především z knížectví Mito (dnešní prefektura Ibaraki) například Seišisai Aizawa (1782–1863) a Tōko Fudžita (1806–1855), tak i stoupenci myšlenek otevření země – např. Čōei Takano (1804–1850) a Šózan Sakuma (1811–1864), který razil heslo „Etika Východu a vědy Západu“, které se později stalo konceptuálním východiskem modernizace země. REISCHAUER, CRAIG, s. 122.

v Kanagawě (dnešní Jokohama), která otevřela Spojeným státům americkým dva přístavy – Hakodate na Hokkaidu a Šimodu na poloostrově Izu, kde byl také zřízen americký konzulát.⁴² V následujících letech byly podobné nerovnoprávné smlouvy podepsány i s Británií (1854), Ruskem (1855) a Nizozemím (1856). Tyto smlouvy se ovšem netýkaly obchodních záležitostí.

První obchodní dohoda byla se Spojenými státy americkými uzavřena až 29. července 1858 (v platnost vstoupila v létě 1859) díky iniciativě amerického konzula Townsenda Harrise (1804–1878), na jejímž základě byly otevřeny další přístavy – Kanagawa, Nagasaki, později i Niitaka a Hjógo (dnešní Kóbe). Následně byly obchodní smlouvy uzavřeny i s Anglií, Ruskem, Holandskem, Francií a Pruskem. Jednalo se o nerovnoprávné smlouvy, jež obsahovaly právo exteritoriality pro cizince, a Japonsko jejich podpisem ztratilo celní autonomii. Japonský postup vůči cizincům nebyl jednotný. Pouze třetina šógunátu s otevřením se Japonska vůči Západu souhlasila.⁴³ Zbytek knížat se přidal na stranu císařského dvora v Kjótu, který byl jednoznačně pro pokračování v politice izolacionismu. Ideový základ opozice byl vyjádřen heslem: „*Sonnó džóí*“ („Ctěte císaře, vyžeňte barbary“),⁴⁴ které se názorově vztahovalo na celé Japonsko.⁴⁵ V roce 1862 změny v systému *sankin kótai* vedly ke ztrátě kontroly šógunátu nad jeho vazaly,⁴⁶ a tak se do popředí dostala dvě knížectví – Sacuma (na jihu Kjúšú, dnešní prefektura Kagošima) a Čóšú (na západě Honšú, dnešní prefektura Jamaguči),⁴⁷ která požadovala vyhnání cizinců a obnovení císařství. Šógunát částečně přistoupil na jejich podmínky a naplánoval vyhnání cizinců na 25. června 1863. Ve skutečnosti toho dne k tomu nebylo podniknuto téměř nic. V roce 1866 se knížectví Sacuma spojilo s Čóšú v takzvanou koalici Sacuma-Čóšú (případně Jihozápadní koalici).⁴⁸ V témže roce zemřel šógun Tokugawa Iemoči (1846–1866) a místo něj nastoupil

⁴² Smlouva obsahovala i tzv. doložku nejvyšších výhod. REISCHAUER, CRAIG, s. 123.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Samotný slogan pochází z čínštiny a jeho údajným autorem je vévoda Huan, který vládl ve státu Čchi (685–643 př. n. l.). BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013, s. 89.

⁴⁵ Docházelo k neustálým třenicím mezi Japonci a cizinci. Nejznámější konflikt pocházel ze září 1862, kdy byl sacumskými samuraji v Namamugi zabit anglický obchodník Charles L. Richardson, za což bylo sídelní město sacumského knížectví – Kagošima 15. 8. 1863 ostřelována britskými loděmi. Známo je též ostřelování Šimonoseki v knížectví Čóšú ze strany cizinců.

⁴⁶ Systém *sankin kótai* byl zaveden Tokugawou Iejasuem pro méně důvěryhodná knížata (tzv. *tózama*), která musela každý druhý rok strávit několik měsíců na šógunově dvoře a po návratu na své léno museli v Edu zanechat svoji rodinu jako rukojmí. Jednalo se o velmi nákladnou záležitost, jež knížata vysilovala a naplňovala státní pokladnu. HILSKÁ, s. 175–176.

⁴⁷ Samurajové jednali nezávisle na svých knížatech. Zatímco šógunát byl zásoben, co se zbraní týče, Francouzi (velvyslanec Léon Roches), knížectví Sacuma a Čóšú byla zásobována Brity (britský vyslanec sir Harry Parkes). Palné zbraně Japonci znali od 16. stol., kdy je do Japonska dovezli Portugalci, ale moc jich nevyužívali. REISCHAUER, CRAIG, s. 135.

⁴⁸ Obě knížectví měla averzi vůči Tokugawům, jelikož jimi byli roku 1601 poraženi u Sekigahary. HILSKÁ, s. 263.

jeho syn Tokugawa Jošinobu (1873–1913), známý jako Keiki, který ovšem raději 9. listopadu 1867 na svou funkci abdikoval, čímž již nedokázal zabránit vojenské srážce. Dne 3. ledna 1868 koalice Sacuma-Čóšú (s podporou dalších knížectví – Ečizen, Tosa, Nagoja, Hirošima, Kóči a Fukui) obsadila císařský palác v Kjótu, kde vyhlásili „Prohlášení o obnovení císařské moci“ (*Ósei fukko*), které ukončilo šógunát a obnovilo moc císaře, kterým byl od 13. února 1867 teprve patnáctiletý Mucuhito (1852–1912), označovaný podle názvu éry své vlády Meidži („Osvícená vláda“). Tímto začíná období japonských dějin, které nese jeho jméno (1868–1912). Samotný akt obnovení císařské moci otevřel dveře mnoha následujícím reformám a vlivům z vnějšího světa. Tyto reformy jsou známy pod pojmem „restaurace Meidži“ (*Meidži išin*), která vedla ke vzniku kapitalistického, imperialistického a moderního Japonska.⁴⁹

Cílem Japonska se stalo vyrovnání se Západu jak v otázkách ekonomických, tak politických. Mimořádná kulturní homogenita národa a vysoká míra gramotnosti a vzdělanosti v rámci kasty samurajů a ochota inspirovat se cizí kulturou umožnily Japonsku rychlý rozvoj. Tato vidina na druhou stranu v Japoncích vytvořila pocit nadřazenosti ostatním asijským státům, což se projevilo i ve vztazích s Koreou. Japonsko se samo povýšilo na roveň Číny a jednostranně změnilo dosavadní protokol diplomatických jednání s Koreou. Změněn byl název delegace, její členové i pečeť, která byla pro tyto účely darována rodu Só samotnou Koreou. Pro označení japonského císaře se začal nově užívat titul *hwangje* („císař“).⁵⁰ Titul císař byl do té doby užíván pouze ve spojitosti s čínským panovníkem, se kterým byla Korea v tradičním vazalském vztahu. Myšlenky centralizovaného světa kolem Číny pocházely z Konfuciových *Letopisů jar a podzimů*, jež později přepracoval Ču Si. Vycházely z předpokladu, že Čína byla nejen centrem Země, ale i vesmíru jako takového, a proto jí byly ostatní státy přirozeně podřízeny a platily jí tribut.⁵¹ Tento sinocentrický systém byl znám jako *hwa-ji* (doslova „civilizovaný-barbarský“) a charakterizoval vzájemné vztahy v rámci celé Asie. Na základě této myšlenky byla Korea barbarským státem (i když podle korejských konfuciánských učenců Korea převzala čínskou tradici po pádu dynastie Ming a prezentovala se tak jako „malá Čína“) a korejský král (*wang*) tak byl podřízen čínskému císaři. Tím se vztah krále k císaři vyznačoval vazalským

⁴⁹ Základní informace o reformách Meidži možno dočíst v HILSKÁ; LABUS; MASON, CAIGER; REISCHAUER, CRAIG; ZISCHKA, Antonín, *Japonsko*, Praha 1963.

⁵⁰ YI, Tae-Jin, *Was Korea Really a „Hermit Nation“?*. In: KNCU (ed.), s. 402–403.

⁵¹ SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 5.

vztahem.⁵² Proto Korea odmítala uznat japonský císařský titul, jež by v tomto ohledu „podřídil“ korejského krále japonskému panovníkovi. Samotní Japonci do roku 1868 užívali v oficiálních listinách titul *daegun* („velký kníže“) pro označení šóguna, který pouze zastupoval císaře. Korejský král byl tak šógunovi v diplomatických otázkách nadřazen. Korejský úředník An Dong-Jun informoval japonskou protistranu o tom, že Korea nepřijme žádnou další japonskou výpravu, jež nebude dodržovat tradiční diplomatické postupy, čímž jednání uvázla na mrtvém bodě. Diplomatická patová situace tak vznikla v důsledku japonského bezohledného a jednostranného jednání a korejského negativního přístupu k jakýmkoliv změnám. Jednalo se o neochotu na obou stranách. Japonci užívali kulturní relativismus poukazujíc na to, že Korejci musí přijmout pojmenování japonského císaře takové, jaké si ho Japonci sami zvolí, zatímco Korejci lpěli na univerzálním systému mezinárodních vztahů točících se kolem čínského centra.⁵³

Neúspěšné snahy o navázání diplomatických vztahů s Koreou se staly nástrojem v rukách těch, kteří podporovali expanzivní zahraniční politiku. V letech 1869–1871 byl japonským ministrem zahraničí Sawa Nobujoši (1835–1871), nacionalista podporující myšlenku aktivní zahraniční politiky vůči japonským sousedům. Společně s dalšími přívrženci jako byl Morijama Šigeru či Kido Takajoši (1833–1877) navrhl politiku „podmanění si Koreje“ (*Seikanron*) pomocí namířených zbraní po vzoru západní diplomacie.⁵⁴ Ačkoliv představy tohoto „podmanění“ nebyly jednotné, byl mimo údajnou urážku ze strany Koreje nepřijetím navázání diplomatických vztahů s Japonskem, hlavním racionálním důvodem strach z obsazení Korejského poloostrova jinou mocností. Vzhledem k předchozím pokusům Francie, Ruska i Spojených států amerických o otevření Koreje se tyto obavy jevily reálnými. Korea měla pro Japonsko strategicky významnou pozici. Ostatně německý poradce v Japonsku (působil zde od roku 1885) major Jacob Meckel označil Koreu jako „*dýku namířenou na srdce Japonska*“ poukazujíc tak na její geografickou blízkost.⁵⁵ Na jaře 1870 japonský úředník Sado Hakubo navrhl plán dobytí Koreje, který byl podle něj nutný v případě, že se korejský dvůr neomluví za své předchozí „drzé“ chování. Podle tohoto návrhu mělo deset japonských praporů zaútočit přes ostrov Kanghwa směrem na Soul,

⁵² Japonsko bylo stejně jako Korea počítáno do čínských vazalských vztahů, ačkoliv již od roku 1549 nevysílalo do Číny tributární mise a též odmítalo titulaturu „krále“ (*wang*), jež poukazovalo na podřízený vztah k čínskému císaři. Korea a Japonsko tak v sinocentrickém systému měly stejný statut. BEASLEY, s. 42; JANOŠ, s. 16.

⁵³ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 31.

⁵⁴ Tamtéž, s. 32–33.

⁵⁵ Tamtéž, s. 49.

zatímco by podpůrné síly obsadily jižní provincie a vydaly se následně na sever.⁵⁶ Předpokládal, že i v případě čínské intervence by bylo dosaženo úspěchu do 50 dnů. Přílišné podpory se mu nedostalo, dokázal ovšem shrnout veškeré důvody vedoucí k zabránění Koreje. Kromě již výše zmíněného též zahrnul nutnost dobytí Korejského poloostrova jako zdroje surovin a jako způsobu odvedení pozornosti pro uklidnění domácích nepokojů, jež byly následkem zrušení dosavadních feudálních struktur společnosti a rozpuštění samurajské kasty. V srpnu 1871 v souvislosti se zrušením tradičních knížectví ztratil rod Só své dosavadní výsadní postavení prostředníka v jednáních s Koreou a jeho dosavadní funkce byly přeneseny na ministerstvo zahraničí, kde se novým ministrem podporujícím aktivní politiku vůči jihovýchodní Asii stal Soedžima Taneomi (1828–1905).

Na konci roku 1871 z Japonska odcestovalo pod vedením zkušeného státníka Iwakury Tomomiho (1825–1883) poselstvo čítající 48 oficiálních členů, jehož cílem bylo v následujících dvou letech shromáždit maximum zprostředkovaných poznatků o Západě a pokusit se mocnosti přimět k revizím nerovnoprávných smluv uzavřených s Japonskem.⁵⁷ V prosinci v předvečer odjezdu této tzv. Iwakurovy mise byl podepsán příslib, že se neúplná vláda vyhne drastickým opatřením a rozhodnutím.⁵⁸ Přesto byl tento slib porušen, především akreditováním Saigóa Takamoriho (1828–1877) v polovině srpna 1873 vyslancem pro Koreu. Saigó již několik měsíců navrhoval jako jednoho z emisarů svou vlastní osobu a poukazoval na to, že pokud na korejském území dojde ke konfliktu, bude to příčinou války. Někdy je jeho postoj vysvětlován jako snaha o obětování se ve prospěch vyvolání konfliktu s Koreou, jindy jako důkaz upřímnosti a pokus o vyřešení politických záležitostí bez užití síly.⁵⁹ Již v červnu projednávala vláda otázku vyslání emisarů do Koreje, kdy Saigó a Soedžima počítali s následnou vojenskou expedicí o síle 50 000 mužů, jež měla Koreu dobýt do 100 dnů.⁶⁰ V říjnu vygradovala otázka o trestné výpravě do Koreje rozepří mezi dvěma frakcemi – Iwakura Tomomi, Kido Takajoši, Ókubo Tošimiči a Itó Hirobumi (podporovali je i Ókuma Šigenobu, Inoue Kaoru, Jamagata Aritomo a Kuroda Kijotaka, kteří se Iwakurovy mise neúčastnili) proti zastáncům vojenské mise do Koreje, jimiž byli Saigó Takamori, Itagaki Taisuke, Soedžima Taneomi, Etó Šimpei a Gotó Šódžiró.⁶¹ Jak ministr

⁵⁶ Tamtéž, s. 35.

⁵⁷ REISCHAUER, CRAIG, s. 144. Mapa této cesty viz JANSEN, s. 357.

⁵⁸ V letech 1871–1873 došlo k vydávání významných zákonů, jako bylo zavedení povinné školní docházky, branné povinnosti a revize pozemkové daně, ovšem tyto změny byly projednány a odsouhlaseny již před odjezdem Iwakurovy mise. MAYO, Marlene J., *The Korean Crisis of 1873 and Early Meiji Foreign Policy*. In: *The Journal of Asian Studies* 31, 1972, 4, s. 794.

⁵⁹ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 40.

⁶⁰ Tamtéž, s. 798.

⁶¹ MAYO, s. 793.

námořnictva Kacu Kaišú (1823–1899), tak ministr armády Jamagatama Aritomo (1838–1922) podpořili Iwakurův odmítavý postoj k válečné expedici do Koreje svým oznámením o nepřipravenosti námořnictva a armády pro takovou operaci. Japonsko v této chvíli podle odpůrců návrhu nebylo připraveno na tak velký konflikt, jelikož se nacházelo teprve v půli svého reformního úsilí. Iwakura navíc poukazoval na pro něj závažnější problémy, se kterými se Japonsko muselo potýkat. Konkrétně šlo o narůstající konflikty mezi Japonci a Rusy na Sachalinu a doposud nevyřešenou otázku Tchaj-wanu. Ministr financí pak v říjnu 1873 sepsal důvody odmítající vojenskou misi do Koreje, kde kromě již výše zmíněné nepřipravenosti japonské vlády a Japonska jako takového na takto rozsáhlý konflikt, jmenoval i strach z přílišných finančních výdajů, jež by mohly ohrozit životní úroveň obyvatelstva, dosavadní stimulaci průmyslového odvětví, vést k nárůstu zahraničního obchodního deficitu a zadluženosti vůči Velké Británii, která by toho mohla využít pro zásahy do vnitřních záležitostí země. Mimo jiné se též obával zhoršení diplomatických vztahů s Ruskem a poukazoval na přednostní postavení revize nerovných smluv se západními mocnostmi.⁶² Nešlo tak o opozici vůči návrhu samotnému, jelikož Iwakura též podporoval myšlenku expanze, podle odpůrců se ovšem nejednalo o správné načasování takto rozsáhlé vojenské operace.⁶³ Většina zastánců vojenské mise do Koreje následně v důsledku svého neúspěchu opustila vládu.

Otázka Tchaj-wanu se pro japonskou vládu stala přednější. V prosinci 1871 bylo na Tchaj-wanu zmasakrováno padesát čtyři trosečníků z Rjúkjú. V odpověď byl na ostrov vyslán člen japonského ministerstva armády major Kabajama Sukenori (1837–1922), který měl tento incident prošetřit. V říjnu téhož roku Japonsko jednostranně přeneslo svou suverenitu nad souostrovím Rjúkjú, jež inkorporovalo do císařství jako takzvanou vnější oblast (*gaihan*) a 30. října japonské ministerstvo zahraničí převzalo zahraniční politiku souostroví. V prosinci 1872 byla do Pekingu v otázce Tchaj-wanu vyslána mise vedená diplomatem Soedžimou. Mimo jiné zde měla být zajištěna i anexe Rjúkjú. Samotný Soedžima se snažil o to, aby bylo Japonsko chápáno jako rovnocenné západním mocnostem, a proto již v letech 1872–1873 podporoval myšlenku limitované agrese za cílem císařské slávy a vlastní bezpečnosti, později se stal zarputilým obhájcem politiky expanzionismu.⁶⁴ Ministr zahraničí Iwakura a ministr financí Ókubo mezitím ve vládě jednali o uklidnění vztahů s Ruskem v otázce Sachalinu. Na počátku roku 1874 byl do Sankt Petěrburgu vyslán

⁶² CONROY, Hilary, *The Japanese Seizure of Korea – 1868–1910*, Philadelphia 1960, s. 47–49.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

jako ambasador Enomoto Takeaki (1836–1908), který v následujícím roce vyjednal s Ruskem smlouvu, v níž Japonsko vyměnilo Sachalin za centrální a severní Kurilské ostrovy.⁶⁵ V únoru byla těmito státníky odsouhlasena vojenská expedice na Tchaj-wan. Koncem dubna a počátkem května vypluly z Nagasaki první vojenské jednotky čítající 3600 mužů.⁶⁶ Výprava byla oficiálně započata 19. května a probíhala od 1. do 25. června na jižní části ostrova. Čína, již Tchaj-wan oficiálně náležel, byla dohodou z 31. října donucena Japonsku zaplatit odškodné ve výši 500 000 taelů jako náhradu za náklady spojené s expedicí a bolestné za zmařené životy 54 trosečníků z Rjúkjú.⁶⁷ Počátkem prosince byly japonské jednotky z Tchaj-wanu staženy. Tím byly v očích západních diplomatů *de facto* uznány japonské nároky na souostroví Rjúkjú, jež bylo roku 1879 začleněno do japonského císařství jako prefektura Okinawa (název odvozen od největšího ostrova souostrovi).

Zatímco si Japonsko uvolnilo ruce pro jednání s Koreou, v samotné Koreji došlo k personální změně na vládnoucí pozici, kdy byl v důsledku nátlaku konfuciánských úředníků ve spolupráci s rodem Min (příbuzní panující královny) regent Taewön'gun roku 1873 nucen vzdát se své moci ve prospěch svého syna Kodžonga. Kodžong byl více nakloněn myšlence uzavírání mezinárodních vztahů a otevírání Koreje. Došlo tak k ústupkům na obou stranách. Korea souhlasila s navázáním diplomatických vztahů s Japonskem a připustila i užíváním pojmu „císař“ (*hwangje*), Japonsko naopak Koreji odpustilo užívání tohoto titulu v diplomatických dokumentech.⁶⁸ Obnovená jednání za japonskou stranu vedl Morijama Šigeru, který ovšem jednostranně porušoval vzájemné diplomatické zdvořilosti, což opětovně vedlo k neúspěšnému vyjednávání. Morijama proto požádal japonské ministerstvo zahraničí o vojenský zákrok.⁶⁹ Z Japonska byly vyslány tři válečné lodě *Kasuga*, *Unjo* a *Teiu*, jež manévrovaly nedaleko přístavů Pusan a Torai. V polovině září se přiblížily přístavu Inčchon, kde byla loď *Unjo* vyslána k břehům pro doplnění pitné vody. Korejci 19. září spustili z ostrova Kanghwa obrannou palbu, na což Japonci reagovali protiútokem a pobili 30 korejských obránců.⁷⁰ Ačkoliv Japonci prezentovali tento incident jako nevyprovokovaný útok, ve skutečnosti se jednalo o cílenou

⁶⁵ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 45.

⁶⁶ CONROY, s. 55; REISCHAUER, CRAIG, s. 145. Údaje o počtu mužů účastnících se mise se poněkud liší, v některých publikacích je udáván počet 3 000 – DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 45; HILSKÁ, s. 268.

⁶⁷ CONROY, s. 57.

⁶⁸ YI, *Was Korea Really a „Hermit Nation“?*, s. 406.

⁶⁹ CONROY, s. 61.

⁷⁰ Tamtéž. Kim Jin Wung ve své knize *A History of Korea* udává počet třicet pět mrtvých Korejců. KIM, Jin Wung, s. 286.

provokaci.⁷¹ Tento incident je znám jako Incident Unjo či Kanghwaský incident. Japonci se rozhodli následně využít mezinárodního práva a praktiky západních mocností otevření Koreje pomocí namířených zbraní. V lednu 1876 byla do Koreje vyslána mise vedená generálporučíkem Kurodou Kijotakou (1840–1900) v doprovodu Inoueho Kaorua (1836–1915) a tří válečných a čtyř transportních lodí s osmi tisíci vojáky na palubách.⁷² Korejským zmocněncem byl Sin Heon (1810–1888). Oficiální jednání započala 10. února v Inčchon. Hlavními požadavky bylo otevření obchodu v Pusanu a Kanghwě, svobodná plavba v korejských vodách a omluva za Kanghwaský incident. Dne 26. února byla podepsána Kanghwaská smlouva, jež započala diplomatické vztahy mezi Japonskem a Koreou. Jednalo se o nerovnoprávnou smlouvu o dvanácti člancích, jež vycházela ze vzoru americko-japonské smlouvy z roku 1854. Již v prvním Článku byla Korea označena za „nezávislou“ a „samosprávnou“ zemi, jež se těší „stejným suverénním právům jako Japonsko“,⁷³ čímž Japonci odmítali myšlenku tradičního čínského pocitu svrchovanosti nad Koreou. V následujících jedenácti člancích Japonci získali jednostranné výhody, které zahrnovaly otevření tří přístavů (přístav Pusan, v roce 1880 Wönsan, roku 1883 Inčchon) mezinárodnímu obchodu, průzkum korejských vod Japonci. „Dodatečná smlouva“ a „Předpisy o korejsko-japonském obchodu“ podepsané 24. srpna zahrnovaly právo exterritoriality, právo na užívání japonské měny v korejských přístavech a japonský dovoz do Koreje osvobozený od cla. Japonští obchodníci tak obchodovali s Koreou bez zatížení cly až do roku 1883, kdy byly v korejsko-japonské obchodní smlouvě poprvé stanoveny celní tarify na japonské dovozní zboží.⁷⁴ Jediné omezení se týkalo vlastnění půdy a cestování do deseti korejských *ri* (přibližně čtyři kilometry) od otevřených přístavů.⁷⁵ Dne 25. listopadu do Soulu přijel japonský vyslanec pro Koreu Hanabusa Jošimoto (1842–1917). Japonské vyslanectví vzniklo v Soulu až v roce 1880.

Tato smlouva na jednu stranu vydláždila cestu pro japonské politické, ekonomické i vojenské cíle na asijském kontinentu, na druhou stranu měla obrovský význam i pro Koreu, která se tímto otevřela světu a poprvé v moderní době vstoupila na mezinárodní scénu. V samotné Koreji se začala prosazovat politika modernizace prostřednictvím přijetí

⁷¹ Neexistují jasné důkazy o tom, že by se jednalo o záměrnou japonskou provokaci, ale nepřímé důkazy na to poukazují. Viz DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 44.

⁷² Počty vojáků i doprovodných lodí se liší, pro srovnání: ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WANGNER, s. 148; KIM, Jin Wung, s. 286; LEW, Young-Ick, *Japanese Challenge and Korean Response, 1876–1910*. In: KNCU, s. 477.

⁷³ CONROY, s. 65–66; LEW, s. 477. Autorem Kanghwaské smlouvy byl Ókubo Tošimiči, CONROY, s. 78.

⁷⁴ LEW, s. 477–478.

⁷⁵ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 48.

západních vzorů a technologií, což mělo vést k posílení země. Za tímto účelem byla do Japonska na podzim 1876 vyslána pětasedmdesáticenná mise vedená Kim Gi-Suem (1832–1893), jejímž cílem bylo studium modernizačních snah v Japonsku. Jednalo se o první delegaci snažící se prohloubit vzájemné vztahy a důvěru mezi zeměmi od roku 1764. Do roku 1881 se konaly ještě dvě takové mise, jež získaly podporu samotného krále Kodžonga.⁷⁶ Král téhož roku zřídil Úřad pro řízení státních záležitostí, jenž měl zajistit koordinaci vládního programu reforem, kdy ve své podstatě fungoval jako prototyp ministerstva zahraničí. V témže roce zřídil vojenský atašé japonského vyslance v Koreji Horimoto Reizo v rámci korejské armády modelové Speciální síly.

Z ekonomického hlediska mělo Japonsko do počátku 80. let v korejských přístavech dominantní postavení. Námořní dopravu mezi Koreou a Japonskem do roku 1887 monopolně spravovala Parolodní společnost Micubiši. Do korejského finančního systému začaly pronikat japonské subjekty, kdy od června 1878 v Pusanu svoji pobočku otevřela japonská banka Dai-Iči a po zpřístupnění přístavů Wönsan a Inčchon zprovoznila své pobočky i zde.⁷⁷ Z tohoto důvodu Čína podporovala vytvoření protiváhy dosavadnímu japonskému monopolnímu postavení. Čínský státník Li Chung-Čang (1823–1901) ve spolupráci s americkým vyjednávacím komodorem Robertem Wilsonem Shufeldtem (1850–1934) vypracovali korejsko-americkou smlouvu o přátelství a obchodu podepsanou 22. května 1882 v Čemulpchu (dnes Inčchon).⁷⁸ Jednalo se o první nerovnoprávnou smlouvu, již Korea uzavřela se západní mocností a s konečnou platností tak ukončila svoji politiku izolacionalismu. Smlouva obsahovala příslib „zprostředkovatelské mise“ v případě „ohrožení Koreje ze strany jiné mocnosti“, stanovila pevné dovozní tarify a právo exteritoriality.⁷⁹ Ratifikace proběhla v květnu 1883 v Soulu a následovala ji korejská diplomatická mise do Spojených států amerických. Vzápětí byly podepsány nerovné smlouvy také s Velkou Británií a Německem v roce 1883, Itálií a Ruskem v roce 1884, Francií v roce 1886 a s Rakouskem-Uherskem v roce 1892.⁸⁰

Otevírání se cizím vlivům ovšem vedlo k nárůstu proticizineckého cítění. Vzniklo například hnutí „odmítnutí jinověrectví na obranu ortodoxie“, kde tradicionalisté

⁷⁶ Z takzvané Pozorovatelské mise dvořanů z roku 1881 pochází též první dva korejští studenti v Japonsku – Ju Kil-Džun a Jun Čchi-Ho. ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 149.

⁷⁷ Japonci využívali korejskou neznalost mezinárodních cen a nadhodnocovali své zboží až o 1000 procent. DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 254.

⁷⁸ Li Chung-čchang byl odpovědný za čínsko-korejské vztahy v letech 1881–1894. BEASLEY, s. 44. Prvním americkým vyslancem v Koreji se stal Lucius Harwood Foote (1826–1913), který do Soulu přijel v květnu 1883. KIM, Jin Wung, s. 297; LEW, s. 481.

⁷⁹ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 150.

⁸⁰ Tamtéž.

a konfuciánští učenci viděli naději v návratu konzervativního krále Taewŏn'guna. Dne 23. července 1882 došlo k takzvané Vojenské vzpouře Imo („Vojenské vzpouře roku 1882“) korejských příslušníků armády, kteří po třináct měsíců neobdrželi ani plat, ani přiděly. Povstali tak proti úředníkům, za což byli uvězněni a odsouzeni k trestu smrti. Vojáci ovšem s podporou Taewŏn'guna dobyli vládní zbrojnici a zaútočili na Speciální síly, jež byly v jejich neprospěch upřednostňovány. Zavražděn byl také japonský velitel těchto jednotek Horimoto Reizo a bylo vypáleno japonské vyslanectví. Mezitím co japonský vyslanec Hanabusa stačil přes přístav Inčchon pomocí britské lodi *Flying Fish* přehnout do Japonska, byl korejský král nucen podřídit vládní záležitosti Taewŏn'gunovi. Rozpuštěny byly Speciální síly a zrušen Úřad pro řízení státních záležitostí. Tím ztroskotaly první pokusy o modernizaci země.⁸¹

Japonsko reagovalo vysláním svého vyslance Hanabusy v čele japonských vojenských jednotek do Koreje, což znepokojilo Čínu, která se souhlasem korejských emisarů vyslala do Koreje vlastních 4500 mužů pod velením generála Wu Čchang-čchinga, čímž Japonce početně převýšila. Číňané se tak pokusili obnovit své tradiční postavení v Koreji. Poté, co v srpnu dorazily čínské jednotky do Soulu, zajaly Taewŏn'guna a internovaly jej v Tchien-ťinu. Zpět k vládě tak byl dosazen král Kodžong a jeho choť královna Min (1851–1895). V srpnu 1882 byla mezi Koreou (Kim Hong-Džip, 1842–1896) a Japonskem (Hanabusa Jošimoto) podepsána Smlouva z Čemulpcha (Inčchon), jíž si Japonci na korejské vládě vynutili odškodnění za ztráty na životech i majetku v důsledku *Vojenské vzpoury Imo* ve výši 550 000 jenů.⁸² Získali zde i právo na umístění svých jednotek v Soulu na ochranu japonského vyslanectví.⁸³ Japonci též přiměli Koreu otevřít nový přístav Janghwadžin a zajistili si právo pro volný pohyb svých státních úředníků a jejich rodinných příslušníků na korejském území.⁸⁴ Čína utvrdila své postavení v Koreji doplněním korejské vlády o dva poradce pro zahraniční otázky – pruského diplomata Paula Georga von Möllendorffa (1847–1901) a čínského státníka Ma Čchien-čhanga. Správní reorganizace též vedla ke vzniku dvou nových úřadů – „Zahraněního úřadu“ pro zahraniční záležitosti a „Vnitřního úřadu“ pro otázky domácí politiky. Korejské jednotky byly cvičeny podle čínských plánů Jüan Š'-kchaje, jenž převzal kontrolu nad korejskou armádou. Navíc byla na Koreu uvalena

⁸¹ Tamtéž, s. 152.

⁸² NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 151. Datace uzavření smlouvy se poněkud liší – 30. 8. 1882 – REISCHAUER, CRAIG, s. 152; 10. 8. 1882 – NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 151; 3. 9. 1882 – CONROY, s. 105.

⁸³ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 152.

⁸⁴ LEW, s. 480–481.

„Opatření pro soukromý námořní a pozemní obchod“, díky nimž získali čínští obchodníci právo usídlit se, obchodovat a svobodně se pohybovat po celé Koreji.⁸⁵ Tato „Opatření“ znamenala pro Koreu značné ponížení, jelikož se v preambuli psalo o Koreji jako o „čínském vazalovi“.⁸⁶ Tím byl narušen dosavadní japonský monopol v Koreji. Japonsko proto předpokládalo budoucí střet s Čínou, což vedlo k navyšování vojenských nákladů, které v roce 1880 činily 19 % celkových státních výdajů, v roce 1896 to již bylo 25 %.⁸⁷

Po urovnání incidentu z roku 1882 se v Koreji do popředí začali dostávat takzvaní „Pokrokoví“ (též označováni jako „Progresivní strana“), jež prosazovali modernizaci korejského státu podle modelu reforem Meidži v Japonsku, věřili v princip rovnosti a podporovali zrušení třídních rozdílů. Jejich heslem bylo: „*nezávislost a modernizace národa*“.⁸⁸ Vystupovali proti čínskému vlivu v Koreji, jež podle nich znemožňoval dosažení plné korejské nezávislosti. Jednalo se o diplomaty a studenty vysílané do Japonska v letech 1881–1884, jako byli například Pak Jöng-Hjo, Kim Jun-Sik, Kim Ok-Kjun, Sö Kwang-Böm a Sö Čae-P’il (neboli Philip Jaisohn). Vystupovali proti vládnoucí konzervativní frakci vedené rodem Min, jež sice podporovala zavádění západních technologií, ovšem za zachování tradičních hodnot pomocí čínského vlivu, jak napovídalo jejich heslo: „*východní cesta, západní stroje*“.⁸⁹ Svou politickou agitací se zasloužili o řadu modernizačních reforem, jako bylo zajištění námořních cel, vytvoření moderního poštovního systému, zřízení policie v centru Soulu, zřizování obchodních a průmyslových podniků podle západního vzoru, podpora studentů a jejich cest do zahraničí a podobně.⁹⁰ Čína v květnu 1884 odvolala z Koreje 1500 vojáků (stejný počet čínských vojáků v Koreji stále zůstal) v důsledku narůstajícího konfliktu s Francií v Annamu, čehož se Pokrokoví rozhodli využít pro zbavení se čínského vlivu v zemi a převzetí vlády. Dne 4. prosince Pokrokoví podnikli s podporou japonského vyslance v Soulu Takezoe Šiničiroa (1842–1917) puč známý jako *Kapsin* („Puč roku 1884“) při slavnostním banketu otevření nového Poštovního úřadu, jehož se účastnila řada diplomatů a armádních velitelů.⁹¹ Krále Kodžonga přemístili do lépe chráněného paláce Kjongugung, kde u palácové brány povraždili velitele kasáren (Han Kju-Džika, Jun T’ae-Džuna a Ji Čo-Jöna), jež měli pravomoc svolat či odvolat vojsko, a další tři

⁸⁵ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 153.

⁸⁶ SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 35.

⁸⁷ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 62.

⁸⁸ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 153–154; SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 29.

⁸⁹ Tamtéž, s. 153.

⁹⁰ Více viz SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 33–34.

⁹¹ Takezo poskytl svou osobní vlasteneckou gardu čítající 200 mužů, kteří získali finanční podporu známého japonského učence Fukuzawy Jukičiho (1835–1901). LEW, s. 482.

vysoké úředníky z konzervativní frakce (Min Tae-Hoa, Min Jöng-Moka a Čo Yöng-Haa).⁹² Následně vyhlásili reformní čtrnáctibodový program, v němž požadovali Taewön 'gunův návrat z Číny, ukončení tributárních vztahů s Čínou, omezení *jangbanských* privilegií a zajištění rovných práv pro všechny,⁹³ jmenování úředníků na základě jejich schopností bez ohledu na jejich původ, potrestání zkorumpovaných úředníků, centrální rozpočtovou politiku i centrální řízení vojenské správy a soustředění výkonné moci do rukou Státní rady, jejíž vznik musel král pod nátlakem posvětit.⁹⁴ Stručně řečeno jejich cílem bylo nahradit dosavadní oligarchický stát upřednostňujícím *jangbanskou* elitu nezávislým moderním státem s rovnostářským uspořádáním. Jejich vláda byla známa jako Třídenní režim, jelikož netrvala déle než tři dny. Dne 6. prosince zahájily čínské jednotky pod vedení Jüan Š'-kchaje vojenský zásah proti Pokrokovým. Před jistou smrtí prchlo do Japonska osm korejských spiklenců.⁹⁵ Počet obětí celé akce byl více než 180, z toho třicet osm Japonců a deset Číňanů.⁹⁶ Jednalo se o první korejský autonomní pokus o vytvoření silného státu, ke kterému měly vést modernizační reformy. Neúspěch vycházel z nepříliš velké podpory korejského lidu, přílišného spoléhání se na japonskou pomoc (i když japonská vláda nikdy nevyslovila pučistům podporu) a ze svévolného zásahu čínských jednotek.

Korejci obvinili Japonsko ze zasahování do vnitřních záležitostí Koreje. Japonský ministr zahraničí Inoue Kaoru (1836–1915) se záměrně vyhnul otázce japonské odpovědnosti za puč *Kapsin* a vyjednal s Kim Hong-Džipem 9. ledna 1885 Hanseongskou smlouvu (Hanseong byl jiným pojmenováním pro Soul), jež přislíbila odškodné japonským obětem ve výši 150 000 jenů a výstavbu nových kasáren pro 1000 japonských vojáků.⁹⁷ Následovalo oboustranné stažení čínských a japonských jednotek z Koreje. Japonský státník Itó Hirobumi (1841–1909) spolu se svým čínským protějškem Li Chung-čangem podepsal 18. dubna Tchien-ťinskou konvenci (známo též jako smlouva Li-Itó). Obě země se zde zavázaly ke stažení svých jednotek z Koreje (s výjimkou vojáků na ochranu vlastních

⁹² SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 44.

⁹³ *Jangbani* tvořili v Koreji mocenskou a intelektuální elitu v době éry Čosön (1392–1910), JANOŠ, s. 107.

⁹⁴ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 155; KIM, Jin Wung, s. 294; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 154; SETH, s. 238–239; plné znění programu viz SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 47; SHIN, Yong-Ha, *Modern Korean Nationalism*, Soul 1990, s. 55–56.

⁹⁵ Těchto osm korejských pučistů se po podepsání Tchien-ťinské konvence stali v Japonsku nepohodlnými, jelikož Korea požadovala jejich vydání. Například Pak Jöng-Hjo, Sö Kwang-Böm a Sö Čae-P'ila byli vysláni s japonskou finanční pomocí do USA, odkud se vrátili s výjimkou Sö Čae-P'ila až v roce 1889. Kim Ok-Kjun byl přestěhován do ústraní na ostrovech Ogasawara. DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 58.

⁹⁶ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 155.

⁹⁷ LEW, s. 482–483.

vyslanectví v Soulu). Pokud by v budoucnu mělo dojít k vyslání jednotek do Koreje, měla jedna strana předběžně uvědomit druhou.⁹⁸

Po uzavření této dohody sice došlo ke stažení cizích vojsk z korejského území, ovšem dále narůstalo čínské zasahování do vnitřních záležitostí země. Dosavadní politika Li Chung-Čanga vůči Koreji byla významně pozměněna. Zatímco v letech 1875–1882 podporoval zachování korejské nezávislosti prostřednictvím udržování diplomatických vztahů s dalšími mocnostmi, od roku 1882 začal prosazovat čínské zájmy v zemi i prostřednictvím přímých zásahů do vnitřních záležitostí Koreje.⁹⁹ Do Soulu byl vyslán jako generální rezident v Koreji pro diplomatické a obchodní vztahy Jüan Š'-kchaj, jehož úkolem bylo zajištění čínských politických i ekonomických zájmů v zemi. Tento vliv se projevil i v ekonomické sféře, když ve jeho důsledku korejský import z Číny vzrostl z 19 % celkového dovozu roku 1885 na 45 % v roce 1892.¹⁰⁰ Zatímco byla hodnota japonského dovozu v roce 1885 do třech hlavních otevřených přístavů – Pusanu, Wönsanu a Inčchonu čtyřikrát vyšší než toho čínského, v roce 1892 dosáhla Čína a Japonsko v zahraničním obchodu s Koreou parity.¹⁰¹ Svým počínáním též potlačil osvícenské hnutí za sebezpeření Koreje tím, že odvolal reformně smýšlející politiky, jako byl Kim Hong-Džip, Kim Jun-Sik a O Jun-Džung, a naopak podpořil konzervativní a pročínskou Mínskou frakci.

Mezitím, co Čína upevňovala své postavení v Koreji, začala se v zemi podepsáním nerovnoprávné smlouvy s Koreou z roku 1884 prosazovat nová velmoc, Rusko. Vliv Rusů v Koreji paradoxně podpořil původně z Číny vyslaný pruský poradce von Möllendorff, který se domníval, že by čínský a japonský vliv v Koreji měl být vyvážen třetí silou. K této myšlence se brzy začal přiklánět i samotný král Kodžong. Narůstající vliv Rusů na Korejském poloostrově znepokojil i Velkou Británii, jež se rozhodla v dubnu 1885 obsadit strategicky významné seskupení ostrůvků Komundo (anglicky známo jako Port Hamilton) na jižním pobřeží provincie Čolla. Cílem bylo přerušení ruského lodního spojení s Vladivostokem. Tento konflikt byl vyřešen až o dva roky později, kdy se Velká Británie stáhla výměnou za ruské záruky respektování nedotknutelnosti korejského území.¹⁰² Čínskou odpovědí na korejský příklon k Rusku byla repatriace xenofobního Taewön'guna,

⁹⁸ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 156.

⁹⁹ TREAT, Payson J., *China and Korea, 1885–1894*. In: *Political Science Quarterly* 49, 1934, 4, s. 510. Tradiční čínská politika vůči Koreji se přitom vyznačovala nezasahováním do vnitřních záležitostí země. KLEINER, Juergen, *Korea a Century of Change*, Singapur 2001, s. 17.

¹⁰⁰ BEASLEY, s. 45. Srovnání japonsko-korejského a čínsko-korejského zahraničního obchodu v letech 1885–1893 viz LEW, s. 484.

¹⁰¹ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 256.

¹⁰² ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 157.

jenž měl mezi korejskými elitami vyvolat protiruské nálady. Ve funkci poradce pro zahraniční záležitosti byl von Möllendorff nahrazen Američanem Owenem N. Dennyem. Ovšem ani Denny nebyl pro Čínu zrovna nejšťastnější volbou, jelikož během svého pětiletého působení v Koreji v letech 1886–1890 otevřeně kritizoval zasahování Jüan Š'-kchaje do vnitřních záležitostí Koreje a vypomohl korejským diplomatům v zahraničních vztazích. Roku 1886 zprostředkoval Koreji navázání diplomatických styků s Francií a roku 1888 sehrál klíčovou roli při uzavření Rusko-korejské dohody o pozemním obchodu.¹⁰³ Zasloužil se též o založení stálého korejského vyslanectví v Tokiu roku 1887, kde se prvním korejským vyslancem stal Min Jöng-Džun (1852–1935), a ve Washingtonu roku 1888, kde byl prvním korejským vyslancem Pak Čung-Jang (1841–1904). Korea se snažila obnovit svou nezávislost prostřednictvím převzetí kontroly nad telegrafními linkami, celním systémem a půjčkami od ostatních mocností.¹⁰⁴ Čína přesto utužovala svůj vliv v zemi tím, že Jüan Š'-kchaj neumožnil cizím mocnostem, jež navázaly s Koreou diplomatické vztahy, založit svá vyslanectví v hlavním městě (s výjimkou již existujících vyslanectví Japonska a Spojených států amerických).¹⁰⁵

V Koreji mezitím v 80. letech docházelo k modernizaci. Od října 1883 se v Koreji začaly vydávat první moderní noviny *Hansöng sunbo*. V roce 1883 byla ve Wönsanu otevřena první moderní škola a v roce 1885 američtí misionáři založili dvě misijní školy pro chlapce a roku 1886 americká misionářka Mary F. Scranton (1832–1909) založila první vzdělávací instituci pro ženy – misijní školu pro dívky *Ewha haktang* (dnes se jedná o prestižní dívčí univerzitu Ewha).¹⁰⁶ V souvislosti s misionářskou činností americký protestantský misionář doktor Horace Newton Allen (1858–1932) roku 1885 postavil v Soulu první moderní zdravotnickou kliniku v Koreji. Docházelo k modernizaci vojenství, kde se Korea nechala inspirovat zahraničím. Roku 1883 bylo nainstalováno telegrafní spojení s Čínou. Korea započala s pomocí zahraničních půjček s výstavbou telegrafních linek v rámci Korejského poloostrova, a roku 1885 byly v Koreji instalovány první plynové lampy. Obrovské výdaje na modernizaci a značná korupčnost a nekompetentnost vládnoucí minské frakce, vedla k navyšování daňového zatížení obyvatelstva na trojnásobek až čtyřnásobek původní výše. Korea byla navíc ekonomicky využívána Japonskem, jehož ekonomická aktivita v Koreji v 1. polovině 90. let dosáhla závratné výše a v každém

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ TREAT, s. 539.

¹⁰⁵ LEW, s. 483.

¹⁰⁶ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 155.

z otevřených přístavů se nacházelo značné množství japonských obchodních společností. „V roce 1896 210 z celkového počtu 258 společností bylo japonských. Japonsko také ovládlo nákladní dopravu v korejských vodách: z 1322 obchodních lodí o 387 507 tunách, které vypluly do korejských přístavů v roce 1893, plulo 956 lodí o 304 224 tunách pod japonskou vlajkou.“¹⁰⁷ Korea navíc trpěla nerovnováhou zahraničního obchodu. V roce 1893 dovážela zboží v hodnotě 3,8 milionu jenů (1,9 milionu z Číny a 1,9 milionu z Japonska), zatímco vyvážela zboží v hodnotě 1,7 milionu jenů (1,5 milionu do Japonska a 134 645 jenů do Číny).¹⁰⁸

Zhoršující se životní podmínky na poloostrově tak byly společností spojovány s přítomností cizinců, což vykrystalizovalo v oživení činnosti proticizinecké náboženské sekty *Tonghak* (tzv. Východní učení) na počátku 90. let. Toto hnutí bylo založeno již v květnu 1860 mužem jménem Č'oe Če-u jako reakce na nebezpečí ze strany imperiálních mocností a prohlubující se feudální krizi. Vystupovalo proti jakýmkoliv zásahům cizích mocností do korejských záležitostí,¹⁰⁹ poukazovalo na jednotu člověka s Bohem, čímž prosazovalo myšlenku sociální rovnosti.¹¹⁰ Kromě křesťanství čerpalo i z konfucianismu, buddhismu, taoismu a tradičního šamanismu, přičemž se nejednalo jen o náboženské, ale i sociální hnutí, jehož cílem bylo zlepšení životních podmínek obyčejného lidu.¹¹¹ V dubnu 1893 se 20 000 příslušníků hnutí *Tonghak* sešlo ve městě Poun v provincii Čchungčong, kde žádali odstranění úplatných vládních úředníků a vyhnání cizinců ze země. Ačkoliv byli rozehnáni, došlo k politizaci *Tonghaku*, jehož počínání na jaře 1894 přerostlo v okrese Kobu v provincii Čolla v rolnické povstání. Místní velitel *Tonghaku* Čon Pong-Džun (1853–1895) vedl zdejší obyvatele proti úplatnému úřednictvu, kdy tento konflikt eskaloval v otevřenou bitvu s vládními jednotkami. Jednalo se o největší rolnickou vzpouru v korejských dějinách. *Tonghacké* jednotky rychle postupovaly a 31. května dobyly hlavní město provincie Čolla, Čondžu. Jejich cíle nyní zahrnovaly celostátní zájmy. Prvotním úkolem bylo svržení minské frakce, vyhnání Japonců a prosazení tradičních hodnot s pomocí opětovného dosazení Taewön'guna na trůn.¹¹² Byla též prosazována moderní myšlenka naprosté sociální rovnosti, včetně žen.

¹⁰⁷ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 158.

¹⁰⁸ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 159.

¹⁰⁹ SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 78.

¹¹⁰ SHIN, *Modern Korean Nationalism*, s. 41.

¹¹¹ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 138; ROBINSON, s. 95.

¹¹² ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 159–160. Mapa střetů – tamtéž, s. 161.

Korejská vláda, jež považovala situaci za již nezvladatelnou, požádala Čínu o vojenskou pomoc. Čína korejské žádosti o pomoc vyhověla vysláním svých vojáků, na což reagovalo na základě Tchíe-ťinské dohody z roku 1885 také Japonsko, jež se cítilo být oprávněno k vyslání vlastních jednotek na Korejský poloostrov. Místní rebelie tak velmi rychle přerostla v mezinárodní konflikt.

Čínsko-japonská a rusko-japonská válka

Jak již napovídala japonská snaha o revizi nerovných smluv se západními mocnostmi, cílem japonské zahraniční politiky bylo vyrovnání se Západu. Tento záměr změnil i pohled Tokia na Korejský poloostrov, který se pro něj stal nejen ekonomicky, ale i strategicky významným. Pro Japonsko byl důležitý jak v otázce národní bezpečnosti, tak v představě, že ovládnutí zámořských států se stane symbolem národní velikosti.¹¹³ Japonsko tak převzalo koncept západních mocností, že „získávání kolonií či zámořských držav se stalo atributem mezinárodního statutu, síly státu a dokonce i jeho modernity“.¹¹⁴ Je pravdou, že čínsko-japonská ekonomická rivalita v Koreji od poloviny 80. let narůstala, ovšem celkový japonský export do Koreje představoval v roce 1893 pouhých 1,7 milionu jenů.¹¹⁵ Ekonomické záležitosti byly pro Japonsko ve skutečnosti druhotnou záležitostí.¹¹⁶ Japonská expanze se navíc měla stát prevencí proti případnému zabrání Korejského poloostrova jinou mocností, což by znamenalo přímé ohrožení pro Japonské ostrovy. Někteří znalci tak sice datují počátky japonského imperialismu již do 60. let 19. století, jiní nicméně označují za mezník čínsko-japonskou válkou z let 1894–1895.¹¹⁷ Prvním úspěchem byla výše zmiňovaná Kanhwaská smlouva s Koreou z roku 1876. V témže roce Japonsko zaznamenalo první opravdový územní zisk anexí Boninských ostrovů (japonsky *Ogasawara guntó*) a roku 1877 anektovalo Vulkánové ostrovy (japonsky *Ió rettó*, všeobecně známo jako Iwodžima). V březnu 1879 zařadili do svého územního celku souostroví Rjúkjú a roku 1886 pohltili Říši Ainů (*Ainu mošir*) na ostrově Hokkaidó. Již od roku 1869, kdy byl změněn původní název ostrova Ezo („Země divochů“) na Hokkaidó („Oblast severního moře“), zde probíhala kolonizace. Za cílem pacifikace ostrova vznikl pro tyto účely Kolonizační úřad.

Rozpínavé plány japonských státníků se začaly brzy zaměřovat na Korejský poloostrov. V novinách *Čója šinbun* se v prosinci 1880 psalo: „Korea je naší severozápadní branou. Pokud nebudeme schopni tuto bránu chránit, není v bezpečí naše vlastní nezávislost...“.¹¹⁸ O významu Koreje pro Japonsko se zmínila i japonská politická skupina *Kaišintó*, jež roku 1884 prohlásila: „pokud by se Korea stala základnou pro cizí námořní plavidla, naše země by nebyla schopna zajistit mír v Japonském moři... proto naše snaha dopomoci Koreji k dosažení její plné nezávislosti a prohloubení přátelských vztahů mezi oběma národy bude

¹¹³ MASON, CAIGER, s. 266.

¹¹⁴ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 3.

¹¹⁵ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 159.

¹¹⁶ BEASLEY, s. 45.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 1; JANOS, s. 125.

¹¹⁸ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 51.

v důsledku znamenat zachování naší vlastní nezávislosti“.¹¹⁹ O korejské samostatnosti se na počátku června 1894 informovaly i noviny *Hóči šinbun*, jež prohlašovaly, že korejské nezávislosti nebude dosaženo bez japonské pomoci.¹²⁰ Podobně to viděl druhý tajemník soulského vyslanectví Sugimura Fukaši, který již v červnu 1893 prohlásil: „ve zkratce je třeba říci, že se Korea v této fázi vývoje nachází na úrovni Japonska před tisíci lety a v posledních pár letech se její pozice ještě zhoršila“.¹²¹ Pravdou zůstávalo, že korupční systém založený na dominanci *jangbanské* elity, nejednotné poplatky a daňové zatížení vedlo v Koreji ke stagnaci zemědělství, obchodu i výroby. Obava Japonska, že si Korea nedokáže vládnout sama a zajistit tak vlastní nezávislost, vedla k myšlence nutnosti „pomoci“ ze strany samotných japonských ostrovů, a to všemi možnými prostředky a i bez souhlasu samotných Korejců. Ohrožení korejské samostatnosti vnitřními problémy a narůstajícími čínskými zájmy vedlo k japonské reakci, jež eskalovala v čínsko-japonský konflikt.

Poté, co korejská vláda požádala 4. června Čínu o pomoc, vyslala Čína do země 3000 svých vojáků, jež se 7. června utábořili v Asanu.¹²² Japonci se rozhodli využít dané situace k rozpoutání války a 9. června vyslali z Hirošimy smíšenou brigádu, jež se vylodila v Inčchonu a následujícího dne se vydala do Soulu.¹²³ Toto rozhodnutí vládního kabinetu Itóa Hirobumiho vycházelo hned z několika politicko-ekonomických podnětů. Zprvce vláda premiéra Itóa čelila krizi, jelikož se sněmovna opakovaně snažila o Itóovo odvolání. Proto byl vnější konflikt vnímán jako možnost pro odvedení pozornosti veřejnosti k zahraničním událostem. Zadruhé se frakce japonských militaristů, včetně generála Jamagaty Aritomoa, obávala narůstajícího vlivu Ruska v oblasti, zvláště po roce 1891, kdy Rusko započalo s výstavbou Transsibiřské magistrály. Strategickým cílem tak bylo zajistit pevnou pozici Japonska na korejském poloostrově. Třetím důvodem byl narůstající nátlak japonských obchodníků nespokojených s narůstajícím vlivem Číňanů v Koreji.¹²⁴

Japonský ministr zahraničí Mucu Munemicu (1844–1897) následně navrhl Číně společnou snahu o reformní program v Koreji za cílem modernizace její administrativy, soudního a daňového systému, vytvoření moderní armády a policie, sjednocení měny, usnadnění komunikací a dopravy. Mucu to prezentoval jako záležitost klíčovou pro

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž, s. 60.

¹²² KIM, Jin Wung, s. 302.

¹²³ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 162.

¹²⁴ LEW, s. 485.

japonskou bezpečnost, kdy korejská nezávislost měla zajistit stabilitu v daném regionu a bezpečnost v Japonsku.¹²⁵ Japonský konzul v Soulu Učida Sadacuči 26. června 1894 ve svém dopisu popsal japonskou představu reforem v Koreji: „uzavřít smlouvu, kterou Korea přijme japonskou ochranu, poté budou následovat zásahy do domácích a zahraničních záležitostí tak, aby bylo dosaženo pokroku a reforem, což povede k bohatství a síle; mezitím bude Korea na jedné straně přebudována na ochrannou zeď Japonska, na druhou stranu rozšíříme svůj vliv do této oblasti a práva našich obchodníků“.¹²⁶ To, že tento návrh na společné reformní úsilí měl pouze vyprovokovat odmítavou čínskou reakci, lze pozorovat na chování ministra zahraničí Mucua, který pověřil japonského vyslance v Soulu Otori Keisukeho (1833–1911) nalezením záminky k válce s Čínou.¹²⁷ Ve svých pamětech dokonce napsal: „hlavním cílem našeho národního zájmu bylo získat kontrolu nad korejskou vládou; nebylo zamýšleno reformovat korejskou vládu kvůli samotným Korejcům“.¹²⁸ Čína tento návrh 22. června odmítla. Li Chung-čang poukazoval na porušování Článku I Kanghai smlouvy, v němž Japonsko uznávalo korejskou nezávislost. Ve skutečnosti čínská strana odmítala v Koreji reformy a změny jako takové, jelikož u vlády byla v té době pročínská minská frakce.

Korejská vláda, která nesouhlasila s japonskou přítomností na poloostrově, mezitím vyjednala 10. června dohodu s hnutím *Tonghak*, které se o den později dobrovolně rozpustilo. I přes požadavek korejského ministra zahraničí z 16. července ke stažení se obou cizích armád z Korejského poloostrova, japonský vyslanec Otori odmítl ústup japonských jednotek, požadujíc na korejské vládě uspokojující reformní snahy. Dne 23. července japonské jednotky okupovaly královský palác Kyöngbok, mezitím co Otori s pomocí projaponsky orientovaných korejských úředníků vytvořil proreformní loutkovou vládu v čele s Kim Hong-Džipem pod záštitou regenta Taewön'guna. Dne 1. srpna Japonsko po odzbrojení korejských jednotek v Soulu a potopení čínské transportní lodě *Kaošing* u ostrova Pung vyhlásilo Číně válku.

Následující vojenské operace byly první opravdovou zkouškou výsledků modernizace ozbrojených sil obou zemí. Japonská armáda mohla v případě povolání záloh postavit do pole 240 000 mužů,¹²⁹ námořnictvo čítalo dvacet osm válečných plavidel o výtlačku 59 000

¹²⁵ BEASLEY, s. 47.

¹²⁶ Tamtéž, s. 48.

¹²⁷ LEW, s. 485.

¹²⁸ SYNN, Seung Kwon, *Korean-Japanese Relations, 1894–1904 I*. In: *Korean Journal* 21, 1981, 2, s. 13.

¹²⁹ BEASLEY, s. 35.

tun.¹³⁰ Čína měla přirozeně početní převahu a její loďstvo tvořilo 82 válečných plavidel o výtlačku 85 000 tun.¹³¹ Přesto Číňané 15. září utrpěli porážku u Pchjongjangu a o dva dny později v námořní bitvě ve Žlutém moři. Koncem října byly čínské jednotky vytlačeny z korejského území a 21. listopadu byl Japonci dobyt Port Arthur. Tokio navíc upevnilo své postavení na Korejském poloostrově podepsáním takzvané Prozatímní dohody s korejskou vládou, jež zajišťovala Japoncům privilegia ve formě práva na jmenování japonských poradců do korejské vlády a armády, výstavby železnic a telegrafních spojení a otevření nových přístavů japonskému obchodu.¹³² Cílem této smlouvy byl korejský souhlas s reformním úsilím. Dne 26. srpna byla podepsána korejsko-japonská spojenecká smlouva, v níž se Korejci zavázali podporovat japonské válečné snahy. Koncem října byl Otori ve funkci vyslance v Soulu nahrazen Inouem Kaoruem. Na konci roku 1894 korejská vláda ve spolupráci s Japonci vyhlásila kampaň na potlačení hnutí *Tonghak*, což vedlo k tomu, že rebelie, jež započala jako domácí reformní hnutí, přerostla v protijaponskou válku. Tím došlo k přerodu původního rolnického povstání proti ekonomickému útlaku na nacionalistickou rebelii vůči Japoncům.¹³³ V sérii bitev v blízkosti Kongdžu byla *tonghacká* vojska rozdracena korejskými a japonskými jednotkami, Čon Pong-Džun byl zajat a 23. dubna 1895 odsouzen k trestu smrti. Ačkoliv povstání *Tonghak* neuspělo a přineslo 300 000 mrtvých,¹³⁴ zasel o všeobecně rozšířenou nenávist vůči japonskému imperialismu.¹³⁵

Jakmile se Japonci na jaře 1895 zbavili vnitřního nepřítele, započal Inoue s reformami, jež měly v Koreji vést ke vzniku protektorátu. Vláda byla doplněna muži, kteří se účastnili puče *Kapsin* a následně působili v emigraci v Japonsku, jako byl Pak Jong-Hjo a Sō Kwang-Bōm. V lednu 1895 byl korejský král Inouem donucen vyhlásit čtrnácti bodový reformní program, který potvrzoval korejský záměr získání nezávislosti na Číně a požadoval oddělení královské moci od moci vládní, přičemž hlavní slovo získal vládní kabinet. Korejská vláda byla navíc doplněna o dalších čtyřicet japonských poradců.¹³⁶ Již od léta 1894 probíhaly v Koreji reformy zvané *Kabo*,¹³⁷ na nichž se podíleli proreformní Korejci s podporou

¹³⁰ MAKITO, Saya, *The Sino-Japanese War and the Birth of Japanese Nationalism*, Tokio 2011, s. 7.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² LEW, s. 486.

¹³³ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 160.

¹³⁴ SHIN, Yong-Ha, *A Comparison of the 1894 Peasant Army Revolution and the French Revolution*. In: KNCU (ed.), s. 434.

¹³⁵ YUN, Pyong Suk, *Korea Resistance to Imperial Japanese Aggression and the Development of the Independence Movement*. In: KNCU, s. 558.

¹³⁶ LEW, s. 487.

¹³⁷ O reformách podrobněji ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 164–167.

Japonců. Cílem bylo vytvoření moderní specializované byrokracie, kde by úřednictvo bylo dosazováno na základě svých schopností, ne původu (tj. ukončení tradičního úřednického systému zkoušek); racionalizace vládní struktury sjednocením úřadů a odborů do osmi specializovaných ministerstev; vznik nové soudní soustavy, jež by se vyznačovalo profesionalitou a spravedlností dostupnou všem; odloučení královského finančního majetku od toho státního; fiskální reforma, jež vedla k racionalizaci systému veřejných financí, a s tím související daňová a měnová reforma; modernizace policejních a vojenských složek; vytvoření moderního systému základních a středních škol; modernizace dopravního systému a komunikací.¹³⁸ Též byla formálně zrušena instituce otroctví, stratifikace společnosti, vdovy se opětovně mohly vdávat a započala podpora vlastní korejské abecedy známé jako *hangül*.¹³⁹ Reformy slibovaly přeměnu Koreje podle západního modelu na moderní stát, ovšem ve skutečnosti se jednalo o japonské zásahy do vnitřních záležitostí země. Reformní program toho navíc očekával příliš za velmi krátkou dobu. V praxi úředníci nechtěli opouštět zažitě reformy a výkon moci se týkal především Soulu a jeho nejbližšího okolí. Japonci hledali chybu na korejské straně, kdy jedni obviňovali královnu a její rodovou linii, jež se netajila svým pročínským postojem, druzí regenta Taewön'guna. Regent byl na podzim 1894 odvolán ve prospěch krále Kodžonga, který ovšem musel přistoupit na oddělení vládní moci od královského dvora. V březnu 1895 si Japonci zavázali Korejce také finančně půjčkou ve výši 3 milionů jenů.¹⁴⁰

Dne 17. dubna byla uzavřena mírová smlouva v Šimonoseki ukončující čínsko-japonský konflikt v Koreji. Korea zde byla s konečnou platností Čínou uznána jako nezávislý a suverénní stát. Čína se navíc ve prospěch Japonska vzdala Tchaj-wanu, Pescadorských ostrovů a poloostrova Liao-tung a zavázala se zaplatit odškodné ve výši 200 milionu taelů (364 milionu jenů),¹⁴¹ díky čemuž se Japonsko v roce 1897 přidalo ke zlatému standardu.¹⁴² Japonci též získali uzavřením obchodních smluv s Čínou stejné výhody, jakými disponovaly západní mocnosti.¹⁴³ Vzrostla též prestiž Japonska. V nerovných smlouvách bylo pro cizince zrušeno právo exterritoriality a limitace cla pěti procenty (plné celní autonomie dosáhlo až roku 1911). Čínsko-japonská válka dokázala, že Japonsko

¹³⁸ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 73.

¹³⁹ JANOŠ, 128; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 163.

¹⁴⁰ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 94–95.

¹⁴¹ REISCHAUER, CRAIG, s. 185; DUUS, Peter, *Modern Japan*, Boston 1998, s. 142.

¹⁴² LOCKWOOD, William W., *The Economic Development of Japan*, Princeton 1954, s. 19. Za japonskou stranu ji podepsal Itó Hirobumi a Mucu Munemicu, za čínskou stranu Li Chung-čang a Li Čching-fang. DUDDEN, Alexiss, *Japan's Colonization of Korea – Discourse and Power*, Honolulu 2005, s. 59.

¹⁴³ Více o získávání japonských výhod v Číně prostřednictvím mírových jednání a následných obchodních smluv viz BEASLEY, s. 61–67.

v budování moderní národní armády Čínu předstihlo. Vítězství Japonska změnilo dosavadní 2000 let trvající řád ve východní Asii, který se centralizoval kolem Číny. Z Japonska se začala rodit mocnost, jež získala svoji první kolonii – Tchaj-wan.¹⁴⁴ První imperiální država byla chápána jako symbol národní rovnosti se Západem a spolupodílení se na moderní civilizaci. Až do rusko-japonské války se počátky japonského imperialismu vyznačovaly především snahou o zvýšení vlastní národní síly.¹⁴⁵

Čínsko-japonská válka přinesla podle oficiálních statistik Císařského generálního ústředí 13 488 mrtvých Japonců z celkového počtu 240 000 mobilizovaných vojáků, čínské ztráty byly téměř třikrát vyšší.¹⁴⁶ Spojené státy americké začaly vnímat Japonsko jako první asijskou moderní mocnost. V *North American Review* bylo na čínsko-japonský konflikt nahlíženo následovně: „úspěch Japonska by v Koreji, v této nešťastné zemi, znamenal reformu a pokrok – vládní, společenský i obchodní. Úspěch Číňanů by znamenal nucený návrat Korejců k netečnosti, pověřivosti, nevědomosti a proticizineckým náladám. Je to konflikt mezi moderní civilizací reprezentovanou Japonskem a barbarstvím beznadějně zastaralé civilizace Číny.“¹⁴⁷

Zatímco Spojené státy americké a Velká Británie podporovaly Japonsko jako novou mocenskou sílu ve východní Asii, země kontinentální Evropy to vnímaly jako hrozbu, a proto 23. dubna 1895 podpořila Francie a Německo v takzvané Trojintervenci Rusko v zabránění poloostrova Liao-tung Japonsku za navýšení reparací o 30 milionů taelů.¹⁴⁸ Dne 5. května též zmizela japonská naděje na železniční a telegrafní koncese v Koreji v důsledku protestu ze strany Spojených států amerických, Ruska, Německa a Velké Británie, jež požadovaly rovné příležitosti v zemi. Japonsko to vnímalo jako národní urážku a japonská prestiž tímto značně utrpěla. Pro vítěznou japonskou vládu se jednalo o politické fiasko. Trojintervence způsobila i oslabení japonského postavení v Koreji, kde konzervativci převzali kontrolu nad vládou, na což Tokio reagovalo jmenováním nového vyslance pro Koreu Miury Goróa (1846–1926). Proruská frakce byla vedena rodem Min v čele se samotnou královnou, která se tímto stala trnem v patě japonského vyslance. Ten získal

¹⁴⁴ Článek V Šimonosecké mírové smlouvy umožňoval obyvatelům Tchaj-wanu, kteří nesouhlasili s anexí Tchaj-wanu Japonskem, se do dvou let (od ratifikace smlouvy, to znamená do 8. května 1897) vystěhovat na území Číny, kdy toho využilo pouhých 5460 z celkového počtu 2 800 000 obyvatel Tchaj-wanu. CHEN, I-Te, Edward, *The Attempt to Integrate the Empire – Legal Perspectives*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 245.

¹⁴⁵ BEASLEY, s. 7.

¹⁴⁶ MAKITO, s. 142. Podle jiného zdroje zemřelo v čínsko-japonské válce až 50 000 vojáků. KANG, Deok-Sang, *Background to History-Related Conflicts between Korea and Japan*. In: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korean and Japan*, Paju 2008, s. 336.

¹⁴⁷ TIPTON, Elise K., *Modern Japan*, Londýn 2008, s. 79.

¹⁴⁸ REISCHAUER, CRAIG, s. 185.

podporu bývalého regenta Taewŏn’guna a společně s vojenským atašé Kusunosem Jukihikoem (1858–1927) naplánoval puč za cílem svrhnutí rodu Min. Dne 8. října vtrhli japonští policisté oblečení v korejských uniformách v doprovodu *Hulljŏndae* (korejská vojenská jednotka založená Japonci v roce 1895) do královského paláce, kde byla královna Min (vlastním jménem Mjŏngsŏng, 1851–1895) spolu se svými dvěma dvorními dámami ubodána k smrti.¹⁴⁹ Taewŏn’gun převzal moc a doplnil vládu o projaponské ministry. Tento puč nebyl výsledkem politiky Tokia, ale osobním rozhodnutím japonského vyslance, který byl vyslán do Soulu bez přesných instrukcí. Ačkoliv se Japonsko snažilo odmítnout svůj podíl na puči, v důsledku svědectví dvorních dam a především zahraničních poradců (generála Williama Deyho a diplomata Horaceho Allena), posypalo vlastní hlavu popelem v podobě soudního procesu s čtyřiceti Japonci (včetně Miury Goróa) v Hirošimě.¹⁵⁰ Nikdo z nich nebyl kvůli nedostatku důkazů odsouzen. Japonská vláda vydala deklaraci adresovanou Velké Británii, Spojeným státům americkým, Německu a Itálii o tom, že Japonsko pouze hájilo své zájmy v Koreji, ale ve skutečnosti žádná z mocností japonskému počínání neodporovala.

Projaponsky orientovaná vláda Kim Hong-Džipa si 30. prosince pod sebou sama podřízla větev nařízením o stříhání tradičních drdolů jako znaku barbarství a zpátečnictví. Podobný průběh měla modernizace v Japonsku, kde se odřezávaly tradiční *chonmage*, a v Číně, kde se stříhaly copy na znamení revoluční příslušnosti. Ve skutečnosti byl tento tradiční účes pro korejské muže nejen symbolem národní či kulturní identity, ale i znakem samotné mužnosti, jelikož jej mohli nosit pouze muži považovaní za dospělé.¹⁵¹ Jejich odstranění by znamenalo infantilizaci celé mužské populace Koreje. Když bylo oznámeno, že si král ostříhal vlasy, byla osobní hanba povýšena na hanbu národní. Toto nařízení zhoršilo již tak napjatou situaci po zavraždění královny, což vedlo k otevřené rebelii proti Japoncům a reformním úředníkům. Opět se ozvali příslušníci hnutí *Tonghak* a od února 1896 začaly vznikat tzv. spravedlivé armády (*ũbjŏng*). Sám král, který doposud přebýval v královském paláci jako rukojmí, odmítal japonské zásahy do vnitřních záležitostí země. Dne 11. února využil ruské pomoci a spolu s korunním princem Sunjongem (1874–1926, vládl 1907–1910) maskován v ženském oděvu prchl na ruské vyslanectví.¹⁵² Projaponská vláda byla svržena ve prospěch prorusky orientovaných mužů, jako byl Ji Pŏm-Jin, Ji Wan-

¹⁴⁹ Královna Min byla na rozdíl od svého muže považována za nejschopnějšího politika dané doby v Koreji. SYNN, s. 18.

¹⁵⁰ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 112.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 115–116.

¹⁵² Tamtéž, 117–118.

Jong a Ji Jun-Jong. Tím se v Koreji dostal do popředí ruský vliv a s konečnou platností byly ukončeny reformy *Kabo*.

Roku 1896 uzavřelo Rusko s Čínou smlouvu o vybudování Východočínské železniční dráhy v severním Mandžusku spojující Transsibiřskou magistrálu s Vladivostokem. Smlouva také obsahovala spojenectví namířené proti Japonsku. O dva roky později si od Číny pronajalo Liaotungský poloostrov, čímž získalo přístup k Čínskému moři a ještě více prohloubilo japonské pokoření z Trojintervence. V důsledku přítomnosti korejského krále na ruském vyslanectví rostl vliv Petrohradu na korejském poloostrově, což vedlo k nespokojenosti jak Japonců, tak samotných korejských nacionalistů.¹⁵³ Dne 2. července 1896 byl Sō Ča-P'ilem založen Klub nezávislosti (*Tongnip hjojŏ*), jenž započal negativní kampaň vůči cizineckému vlivu v zemi. Zároveň se snažil podpořit posílení korejského národa prostřednictvím vzdělanost a modernizaci, a podporoval demokracii a boj za lidská práva.¹⁵⁴ Král Kodžong přistoupil na požadavky nacionalistického Klubu nezávislosti a 20. února 1897 opustil ruské vyslanectví a sám podpořil posílení korejské státnosti vyhlášením císařství Velkého Han (*Taehan čeguk*) 12. října 1897.¹⁵⁵ Jeho nový císařský titul jej postavil na roveň japonského i čínského panovníka. Arogantní jednání ruského vyslance v Koreji Alexise de Speyera (1854–1916) vedlo ke stažení ruských finančních a vojenských poradců v březnu 1898 a následnému zhroucení ruského postavení v Koreji.¹⁵⁶

Korea se tak poprvé od 80. let 19. století objevila bez nadvlády cizí mocnosti, a tak jsou léta 1897–1904 korejskými historiky někdy označována jako Reformy *Kwangmu* (započaly již 14. srpna 1897), jimiž se Korea sama bez cizí pomoci snažila o vlastní modernizaci a budování autonomního národního státu. Nejednalo se o příliš politicky stabilní období, jelikož jen od roku 1897 do počátku rusko-japonské války jmenoval císař 27 premiérů.¹⁵⁷ Podle amerického diplomata v Koreji Horace Allena (1858–1932) nebyla v zemi „*prakticky žádná centrální vláda*“.¹⁵⁸ V souvislosti s reformami navíc narostly vládní výdaje – císařského dvora z 650 000 wonů v roce 1899 na 1,7 milionu wonů v roce 1903, vojenské

¹⁵³ Rusko-japonské vztahy byly mezitím v Koreji urovnány smlouvou Komura-Waeber z 14. května 1896.

¹⁵⁴ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 170.

¹⁵⁵ Předchozí korejské království neslo název *Čosŏn* podle dynastie, jež vládla na severu Koreje (údajně 2333–108 př. n. l.), název císařství pocházel od dynastie *Han*, jež měla dynastii *Čosŏn* v roce 108 př. n. l. porazit. Navíc tato dynastie vládla království v jižní Koreji, jež nikdy nebylo dobyté Číňany. SCHMID, Andre, *Korea between Empires, 1895–1919*, New York 2002, s. 74. Součástí posilování národního uvědomění bylo i vytvoření národní vlajky a hymny v roce 1902.

¹⁵⁶ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 124–125.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 129.

¹⁵⁸ JANSEN, s. 442.

výdaje z 1,4 milionu wonů na 4,07 milionu wonů v témže období.¹⁵⁹ Korea se tak začala potýkat s finanční krizí.

V jednáních s Ruskem Japonsko od března 1898 přistoupilo na politiku *ManKan Kokan*, jež prosazovala uznání ruských zájmů v Mandžusku výměnou za uznání japonských zájmů v Koreji. Dne 25. dubna 1898 byla mezi Japonskem a Ruskem podepsána dohoda Niši-Rosen, v níž se obě země vzdaly nároku na vměšování se do korejských záležitostí. Rusko navíc přislíbilo, že nebude bránit převládajícím japonským ekonomickým zájmům v zemi. V letech 1898–1903 Japonsko ovládlo 60 % korejského dovozu a 80 % korejského vývozu.¹⁶⁰ Dne 9. června 1898 následovala smlouva Lobanov-Jamagata, již Rusko získalo v Koreji stejná práva jako Japonsko.¹⁶¹ Rusové mohli do Koreje vysílat své poradce, poskytovat korejské vládě půjčky a financovat výstavbu telegrafních spojení. Součástí smlouvy byla též domluva o možnosti vysílání vlastních jednotek na korejské území s uvědoměním druhé strany. Navíc zde Jamagata poprvé navrhl rozdělení korejského poloostrova podél 39. rovnoběžky, což bylo ruskou protistranou odmítnuto.

Na podzim roku 1899 propuklo v Číně proticizinecké povstání, do jehož popředí se dostala společnost *I-che-čchüan (Pěst spravedlnosti a harmonie)*, jež si od západních mocností vysloužila označení „boxeři“.¹⁶² Povstání je proto známo jako „boxerské“. Dne 20. června 1900 započalo osmitýdenní obléhání vyslanecké čtvrti v Pekingu, kdy o den později čínská císařovna vdova Cch‘-si vyhlásila cizincům otevřenou válku. Dne 14. srpna na to západní mocnosti a Japonsko reagovaly intervencí ukončenou takzvaným Boxerským protokolem, podepsaným v září 1901. Čína se zavázala zaplatit odškodné ve výši 465 milionů taelů a k přijetí přítomnosti ozbrojených jednotek zemí, jež disponovaly v Pekingu svým vyslanectvím.¹⁶³ V Číně se po konfliktu na základě Hayovy doktríny amerického ministra zahraničí Johna Milтона Haje (1838–1905) naplno prosadila politika otevřených dveří, tj. rovného přístupu zahraničních mocností k možnostem exploatace čínského území.

Japonsko se následně podepsáním rovnocenné spojenecké smlouvy s Velkou Británií 30. ledna 1902 zařadilo po bok ostatních mocností. Touto smlouvou Velká Británie uznala japonské přednostní zájmy v Koreji výměnou za uznání britských přednostních práv v Číně v povodí řeky Jang c‘-ťiang. V Pekingu byla následně 8. dubna podepsána rusko-čínská

¹⁵⁹ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 166.

¹⁶⁰ BEASLEY, s. 75. Objem korejského zahraničního obchodu s mocnostmi v letech 1894–1910 viz LEW, s. 489. Korejsko-japonský vzájemný obchod v letech 1876–1911 viz DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 263.

¹⁶¹ NAHM, Andrew C., *Korea and Tsarist Russia*. In: KNCU, s. 511.

¹⁶² LIŠČÁK, s. 380.

¹⁶³ Tamtéž, s. 404.

dohoda o Mandžusku, žádající stažení ruských jednotek z čínského území. Rusko své závazky přerušilo již na podzim roku 1902, což Japonsko považovalo za ohrožení vlastních zájmů v Koreji.

Vzájemné nepřátelství mezi Ruskem a Japonskem narůstalo v průběhu jednání v letech 1900–1904.¹⁶⁴ Japonsko se ruským počínáním v Mandžusku cítilo být jednoduše ohroženo. Jamagata Aritomo ve svém memorandu z roku 1900 na adresu případného ohrožení korejského poloostrova prohlásil: „*Korea je od našeho ostrova Cušima oddělena pouhým pásmem vody a je s námi úzce spjata; pokud by Korea měla spadat pod okupační správu jiného státu, naši lidé by již nemohli klidně spát... Jestliže bude Korea ukořistěna jinými, bude to vážná hrozba pro bezpečí naší země. Proto Korea nesmí padnout do rukou jiných.*“¹⁶⁵ Cílem japonské politiky v Koreji bylo prosazení mimořádných diplomatických a strategických pozic na úkor Ruska a v získávání koncesí a dalších ekonomických výhod po boku Spojených států amerických, Velké Británie, Ruska a Číny. Japonsko-ruské vyjednávání se týkalo tří možností – rozdělení poloostrova (ruský návrh z roku 1900 zamítnutý Japonskem), neutralizace Koreje (ruský návrh z roku 1901 opětovně odmítnutý japonskou stranou), a politikou výměny Mandžuska za Koreu (*ManKan Kókan*).¹⁶⁶ Poslední podnět ztroskotal v důsledku japonského odmítání stejných práv Ruska v Mandžusku výměnou za uznání japonských práv v Koreji.

Dne 7. února 1904 přerušilo Japonsko s Ruskem diplomatické vztahy a následujícího dne neočekávaně zaútočilo na ruské tichomořské loďstvo kotvící v Port Arturu, čímž si zajistilo alespoň částečnou převahu na moři.¹⁶⁷ Tímto počinem byla započata rusko-japonská válka. Snad nikdo tehdy v Rusku a v Evropě nepochyboval o ruském vítězství, jelikož Rusko mělo desetkrát silnější armádu a třikrát větší loďstvo než Japonsko.¹⁶⁸ Tato výhoda však byla do jisté míry vyrovnávána dlouhými komunikačními liniemi a neefektivitou ruského nejvyššího velení a byrokracie. Jeho těžkopádnost a neschopnost přibližuje dobový vtíp. V japonské armádě byl prý tehdy vydán rozkaz: za zabítí ruského generála pěchoty odměna 10 milionů jenů, za zabítí generálporučíka 5 milionů jenů, za zastřelení Kuropatkina deset

¹⁶⁴ Tato jednání podrobněji viz DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 173–178; Japanese Proposals to Russia Concerning Korea and Manchuria, 1903, The National Archives (dále jen TNA), Cabinet Office 37/65; NAHM, *Korea and Tsarist Russia*, s. 499–523; To and from Korea, Tokio and Wei-Hai-Wei, 1904, TNA, Foreign Office (dále jen FO), 228/1556.

¹⁶⁵ KIM, Ki-Jung, *The Road to Colonization – Korea under Imperialism*. In. KNCU (ed.), s. 535.

¹⁶⁶ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 173–176.

¹⁶⁷ HILSKÁ, s. 274–275.

¹⁶⁸ ŠVANKMAJER, Milan, VEBER, Václav, SLÁDEK, Zdeněk, MOULIS, Vladislav, DVOŘÁK, Libor, *Dějiny Ruska*, Praha 2004, s. 292. Duus udává poněkud odlišné údaje – Japonsko za války mobilizovalo 1 088 996 mužů, Rusko 2 000 000, japonská flotila měla výtlak 258 000 tun, ruská 510 000 tun. DUUS, *Modern Japan*, s. 146.

let vězení a za zabití jeho zástupce generála Alexejeva trest smrti zastřelením.¹⁶⁹ Japonské armádní jednotky vedené generálem Kurokim Tamemotem (1844–1923) v červnu překročily hraniční řeku Jalu a vstoupily do Mandžuska. Dne 2. ledna 1905 byl dobyt po jedenácti měsících obléhání Port Artur, jehož pád předznamenal vojenské a politické zhroucení ruského carismu. Dne 7. března Rusové utřžili porážku v rozhodující pozemní bitvě u Mukdenu. Dne 27. května 1905 došlo ke srážce ruského baltického loďstva vedeného admirálem Zinovijem Petrovičem Rožestvenským (1848–1909) s japonským loďstvem, jemuž velel admirál Tógo Heihačiró (1847–1934) v bitvě u Cušimy. Baltické loďstvo zde bylo Japonci zcela rozprášeno.

Rusko-japonská válka představovala mnohem zásadnější konflikt než čínsko-japonská válka. Zatímco čínsko-japonská válka se vedla devět měsíců a stála japonskou pokladnu 200 milionů jenů, rusko-japonská trvala více než dvakrát déle a stála 1 730 milionů jenů, což vedlo ke značnému zadlužení Japonska.¹⁷⁰ Proti Rusku bojovalo pětkrát více mužů než proti Číně a ztráty byly šestkrát vyšší. Při pozemních bojích činily ztráty dvě stě tisíc mužů na japonské straně a přibližně tři sta tisíc vojáků na straně ruské.¹⁷¹ Obě země byly válkou vyčerpány. Diplomatická iniciativa amerického prezidenta Theodora Roosevelta (1858–1919) proto přišla oběma zemím vhod a zástupci obou stran zasedli za jednací stůj v Portsmouthu ve státě New Hampshire.¹⁷² Dne 5. září byla podepsána Portsmouthská mírová smlouva, jež uznávala přednostní japonské zájmy v Koreji, obnovila alespoň na papíře čínskou suverenitu a správní kontrolu v Mandžusku,¹⁷³ přiznala Koreji pronájem poloostrova Liao-tung (v Japonsku známo jako Kwantungská pronajatá oblast) a právo užívání Jihomandžuské dráhy (propojovala oblast mezi Port Arturem a Mukdenem).¹⁷⁴ Japonsko též od Ruska obdrželo jižní polovinu Sachalinu. Japonci ovšem od ruské protistrany nedokázali získat válečné reparace. To vedlo ke zklamání na domácí scéně, jež se projevilo v podobě nepokojů v parku Hibija.¹⁷⁵ Přesto se Japonsko vítězstvím nad západní

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ KOWNER, Rotem, *The War as a Turning Point in Modern Japanese History*. In: KOWNER, Rotem (ed.), *The Impact of Russo-Japanese War*, London 2007, s. 29–46. Pro srovnání ALLEN, George Cyril, *A Short Economic History of Modern Japan*, London 1962, s. 48–49.

¹⁷¹ MASON, CAIGER, s. 268. Podle Duuse Japonsko ztratilo 118 000 mužů a mělo 2000 válečných zajatců, zatímco Rusko ztratilo 115 000 mužů a mělo 79 500 válečných zajatců. DUUS, *Modern Japan*, s. 146. Podle Kownera japonská císařská armáda hlásila 60 000 padlých a 130 000 zraněných. KOWNER, s. 44.

¹⁷² Theodore Roosevelt byl za tuto iniciativu roku 1906 oceněn Nobelovou cenou míru.

¹⁷³ Portsmouthský mír vedl ve skutečnosti k rozdělení Mandžuska na dvě oblasti vlivu – ruskou (severně od Čchang-čchunu) a japonskou (jižně od Čchang-čchunu). LIŠČÁK, s. 409.

¹⁷⁴ REISCHAUER, CRAIG, s. 187. Souhlas Číny s kontrolou Liaotungského poloostrova získalo Japonsko 22. prosince 1905 prostřednictvím Pekingské smlouvy. LIŠČÁK, s. 409.

¹⁷⁵ Vláda dokonce musela vyhlásit stanné právo, bylo zraněno 1000 lidí, z toho sedmnáct mrtvých. JANSEN, s. 449.

mocností s konečnou platností zařadilo po bok moderních a vyspělých států a bylo přijato do „civilizovaného světa“.¹⁷⁶ Zatímco v Rusku válečná porážka předznamenala nástup revoluce, v Japonsku započala éra imperialismu.

¹⁷⁶ JANOŠ, s. 132.

Japonský protektorát Koreje

Korejská vláda v době blížícího se rusko-japonského konfliktu vyhlásila již 21. ledna 1904 neutralitu. Japonská strana tuto deklaraci neutrality ignorovala a japonský vyslanec v Soulu Hajaši Gonsuke (1860–1939) pod hrozbou násilí donutil Korejce podepsat 23. února 1904 dohodu, v níž korejská vláda přislíbila plnou podporu Japonsku jak v reformním úsilí, tak v tom válečném.¹⁷⁷ Tím bylo Japonsko oprávněno k okupaci Koreje, za což na oplátku přislíbilo garanci korejské nezávislosti a teritoriální integrity. Touto smlouvou byl též původně tzv. Dočasný vojenský kontingent čítající pět japonských praporů vyslaných do Koreje s počátkem rusko-japonské války, přeměněn na Stálou vojenskou sílu v Koreji, jež se usadila v Soulu a sloužila jako pomocná ruka při prosazování japonských požadavků na korejské vládě.¹⁷⁸ Dne 19. května korejský král zrušil diplomatické vztahy s Ruskem s ohledem na pro Rusy nepříznivě se vyvíjející válečnou situaci.¹⁷⁹ Tím byly též anulovány veškeré smlouvy uzavřené mezi Koreou a Ruskem. Dne 31. května 1904 Japonsko poprvé jednoznačně vyslovilo své budoucí cíle v Koreji, podle nichž chtěli dosáhnout korejské nezávislosti a územní nedotknutelnosti vytvořením japonského protektorátu, který měl převzít odpovědnost za její obranu, politiku a finance.¹⁸⁰ Rezoluce vydaná na zasedání japonské vlády doslova hlásala: „*jelikož existence nebo pád Koreje jsou přímo spjaty s bezpečností japonského císařství, nemůžeme si dovolit, aby jiná země převzala vládu nad Koreou. Proto musíme vynaložit veškerou snahu pomoci Koreji v dosažení nezávislosti a územní integrity.*“¹⁸¹

Japonsko mělo zajistit bezpečnost v zemi pomocí svých jednotek rozmístěných na Korejském poloostrově, prostřednictvím poradců chtělo převzít kontrolu nad zahraniční politikou a finančními záležitostmi země.¹⁸² Taktéž mělo převzít dohled nad dopravním a komunikačním systémem. Podporovány měly být vzájemné ekonomické kontakty. Japonsko plánovalo do Koreje vyvážet hotové výrobky výměnou za dovoz surovin.¹⁸³

¹⁷⁷ BEASLEY, s. 86.

¹⁷⁸ YI, Tae-Jin, *Forced Treaties and Japan's Annexation of the Great Korean Empire – An Argument for Illegality of the Annexation*. In: *International Legal Issues in Korea-Japan Relations*, Soul 2008, s. 18.

¹⁷⁹ Králi k rozhodnutí dopomohl též finanční „dar“ od Itó Hirobumiho ve výši 300 000 jenů. DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 182.

¹⁸⁰ DUUS, Peter, *Economic Dimension of Meiji Imperialism – The Case of Korea, 1895–1910*. In: MYERS, PEATTIE (ed.), s. 140.

¹⁸¹ YI, *Forced Treaties and Japan's Annexation of the Great Korean Empire – An Argument for Illegality of the Annexation*, s. 23.

¹⁸² BEASLEY, s. 86.

¹⁸³ Podrobněji o japonských politických cílech v Koreji na základě vládního rozhodnutí z 31. května 1904 viz DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 184–186.

Počítalo se též s japonskou emigrací do Koreje, čímž měl být zajištěn nárůst korejské produkce a vyřešen problém přelidněnosti Japonských ostrovů.¹⁸⁴ Dne 22. srpna podepsáním další korejsko-japonské dohody upevnilo Japonsko kontrolu nad korejskou vládou povinným jmenováním vládních poradců Japonci, jako byl například Megata Tanetaro (1853–1926) jako finanční poradce a Durham White Stevens (1851–1908) jako poradce pro zahraniční záležitosti. Zároveň si smlouva nárokovala kontrolu korejské zahraniční politiky.

Japonsko si své zájmy v Koreji nechalo posvětit i západními mocnostmi. Dne 27. července 1905 byla mezi americkým ministrem války Williamem Howardem Taftem (1857–1930) a japonským premiérem Kacurou Taróem (1848–1913) podepsána tajná dohoda Kacura-Taft, jež uznávala japonské zájmy v Koreji výměnou za uznání zájmů Spojených států amerických na Filipínách a v jižním Pacifiku.¹⁸⁵ Sám Taft komentoval japonské postavení v Koreji následovně: „*zajištění plné svrchovanosti nad Koreou do té míry, že Korea bude nucena vyžádat si japonský souhlas k veškerým zahraničním smlouvám, je logickým důsledkem války a toto zřízení zajistí na východě stálý mír*“.¹⁸⁶ Dokonce i americký prezident Theodore Roosevelt již 20. dubna 1905 vyslovil svůj pozitivní postoj k japonskému počínání v Koreji, když řekl: „*upřímně souhlasím s japonskou představou míru, i pokud by mělo Japonsko převzít kontrolu nad Koreou*“.¹⁸⁷ Samotný americký vyslanec v Koreji Horace Allen do Washingtonu o Korejcích napsal: „*tito lidé si nemohou vládnout sami (...) Jak víte, nejsem projaponský nadšenec, ale také nejsem proti tomu, aby civilizovaná rasa převzala kontrolu nad těmito Asiaty pro dobro jeho lidu a za cílem potlačení utlačovatelských úředníků, vytvoření řádu a podpory rozvoje obchodu*“.¹⁸⁸ Ze strany Velké Británie přišel souhlas s japonskými zájmy v Koreji 12. srpna 1905 obnovením anglicko-japonské aliance. Rusko pak uznalo japonské přednostní zájmy v Koreji Portsmouthskou mírovou smlouvou z 5. září 1905, v níž se zavázalo již nezasahovat do záležitostí Korejského poloostrova.

V listopadu 1905 byl do Koreje vyslán Itó Hirobumi, jehož úkolem bylo vynucení protektorátní smlouvy na korejské protistraně.¹⁸⁹ Dne 17. listopadu byl korejský vládní kabinet sezván do budovy japonského vyslanectví obklíčeného posádkou generála

¹⁸⁴ V letech 1721–1846 Japonsko udržovalo stabilní počet obyvatel kolem 26 milionů, v roce 1872 to již bylo 33 milionů, v roce 1889 40 milionů a v roce 1909 50 milionů obyvatel. HILSKÁ, s. 279.

¹⁸⁵ ATKINS, s. 22–23.

¹⁸⁶ KIM, Ki-Jung, s. 547.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ JANSEN, s. 442.

¹⁸⁹ Podrobněji o uzavření nerovných smluv mezi Japonskem a Koreou mezi léty 1904–1905 viz Pamphlet Containing Japanese and Korean Agreements Concluded since the Beginning of the War, 6. ledna 1906, TNA, FO 372/20.

Hasegawy Jošimičiho (1850–1924). Japonské ozbrojené jednotky se nacházely na všech klíčových stanovištích v Soulu. Osobně bylo dohlíženo i na správce královské pečeti. Přesto vládní kabinet nedokázal bez krále dojít k rozhodnutí. Proto téhož dne Itó v doprovodu Hasegawy a japonské policie přijel do královského paláce. Japonští vojáci měli být přítomni přímo v jednací místnosti.¹⁹⁰ Napjatou atmosféru dokreslilo údajné nařízení Itóa Hirobumiho týkající se osoby korejského premiéra Han Kju-Söla: „zabijte ho, pokud se dále bude chovat jako dítě“.¹⁹¹ Právě premiér Han Kju-Söl byl jednoznačně proti podepsání protektorátní smlouvy, jednání ovšem musela pokračovat bez něj, jelikož v rozčilení v průběhu jednání omdlel.¹⁹² Proti podepsání vystupoval též ministr zahraničí Pak Če-Sun a ministr financí Min Jöng-Gi. Zbýlých pět ministrů, později známých jako „pět zrádců“, kterými byl ministr školství Ji Wan-Jong, ministr války Ji Kun-T’æk, ministr spravedlnosti Ji Ha-Jong, ministr vnitra Ji Či-Jong a ministr zemědělství a obchodu Kwon Čong-Hjun, podepsalo 17. listopadu protektorátní smlouvu.¹⁹³ Tím byla do japonských rukou převedena korejská zahraniční politika a nad Koreu vznikl japonský protektorát. Jediné, co se Korejcům podařilo v protektorátní smlouvě prosadit, byla klauzule „zachování blahobytu a důstojnosti císařského dvora Koreje“ a možnost obnovení korejské kontroly nad zahraničními záležitostmi, „pokud Korea dosáhne národního bohatství a síly“.¹⁹⁴

Na základě císařského výnosu číslo 267 byl 20. prosince 1905 vytvořen úřad generálního rezidenta (japonsky *tókan*) reprezentujícího japonskou vládu v Koreji, pod jehož pravomocí bylo využívání japonských vojenských složek na území Koreje, dohlížení nad japonskými poradci a úředníky v zemi, zasahování do rozhodnutí korejské vlády, vydávání rozhodnutí, zatýkání a udělování pokut.¹⁹⁵ Prvním generálním rezidentem v Koreji se stal v únoru 1906 Itó Hirobumi (zastával tento post do roku 1909),¹⁹⁶ který měl pod sebou sedmdesát japonských úředníků, 250 příslušníků japonské policie, armádní posádku o síle

¹⁹⁰ YI, *Forced Treaties and Japan's Annexation of the Great Korean Empire – An Argument for Illegality of the Annexation*, s. 30.

¹⁹¹ PARK, Pae-Keun, *Discussions Concerning the Legality of the 1910 „Annexation“ of Korea by Japan*. In: *Korean Journal* 50, 2010, 4, s. 22.

¹⁹² Podle některých korejských zdrojů byl japonskými jednotkami násilím vyvečen z jednací místnosti. Dodnes je v Koreji považován za národního hrdinu a jeho uniforma je vystavena v korejské Hale nezávislosti. PODOLER, Guy, ROBINSON, Michael, *On the Confluence of History and Memory – The Significance of the War for Korea*. In: KOWNER (ed.), s. 190.

¹⁹³ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 192. Její obsah viz YI, *Forced Treaties and Japan's Annexation of the Great Korean Empire – An Argument for Illegality of the Annexation*, s. 35.

¹⁹⁴ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 193.

¹⁹⁵ BEASLEY, s. 88. Výčet jeho pravomocí viz KIM, Chang-Rok, *The Characteristics of the System of Japanese Imperialist Rule in Korea from 1905 to 1945*. In: *Korean Journal* 36, 1996, 1, s. 29–30.

¹⁹⁶ Seznam generálních rezidentů a guvernérů v Koreji viz Příloha 1.

dvou divizí a plnou kontrolu nad korejskou policií.¹⁹⁷ Jedním z jeho prvních politických kroků bylo vypovězení všech cizích diplomatických zástupců ze Soulu za cílem naprosté izolace korejského císařského dvora.¹⁹⁸

Korejci dodnes odmítají uznání japonského protektorátu nad Koreou s odkazem na vynucení této smlouvy. Pravdou zůstává, že dokument byl původně podepsán bez titulu a přesného určení diplomatické závažnosti. Názvy „Protektorátní smlouva z roku 1905“, „Druhá japonsko-korejská dohoda“ či „Nová japonsko-korejská dohoda“ byly užívány až později japonskou stranou.¹⁹⁹ Pečeť korejského ministra zahraničí byla odcizena oficiálním tlumočnickem Itóa Hirobumiho Maemou Kjosakuem a k dokumentu připojena samotnými Japonci. Co bylo ovšem podle Korejců nejzávažnějším proviněním, jež podle nich anulovalo platnost protektorátní smlouvy, bylo chybějící zplnomocnění krále Kodžonga. Sám Kodžong v červnu 1906 ve svých dopisech devíti hlavám států napsal: „*nikdy jsem nedal vládě svolení k přidání oficiální pečeti k dokumentu*“.²⁰⁰ Zatímco japonský zástupce Hajaši Gonsuke byl na dokumentu označen titulem „hlavní zástupce zplnomocněný císařstvím“, jeho korejský protějšek Pak Če-Sun pouhým „ministr zahraničí“. Dohoda neobsahovala ani zplnomocnění, ani ratifikaci a s takovými chybami neměla alespoň dle francouzského odborníka na mezinárodní právo Francise Reye ve skutečnosti žádnou legální sílu.²⁰¹ Na nelegitimitu protektorátní smlouvy z roku 1905 poukazuje i zpráva o mezinárodních smlouvách Komise pro mezinárodní právo OSN z roku 1963. Tato zpráva vycházela ze studie Harvardské univerzity z roku 1935, kde byla protektorátní smlouva označena za z legálního hlediska neplatnou, jelikož byla vynucena. Protektorátní smlouva z roku 1905 se tak objevila po boku dalších tří příkladů nelegálně vynucených mezinárodních smluv – obklíčení polského sejmu a vnučení přijetí smlouvy o dělení Polska z roku 1773, obklíčení národního shromáždění na Haiti Spojenými státy americkými v roce 1915 za cílem podepsání konvence, a vytvoření Protektorátu Čech a Moravy vynuceným podpisem na prezidentu Emilu Háchovi.²⁰²

Velmoci toto ve své podstatě jednostranné zabrání jedné země druhou tolerovaly a bez protestů se z Koreje stáhly. Velká Británie se soustředila na evropské záležitosti, Spojené státy americké Koreji nepřipisovaly přílišný význam, jenž by jim stál za intervenci, a Rusko

¹⁹⁷ BEASLEY, s. 88.

¹⁹⁸ JANOŠ, s. 133.

¹⁹⁹ YI, Tae-Jin, *The Illegality of the Force Treaties Leading to Japan's Annexation of the Great Han Empire*. In: Korean Journal 36, 1996, 4, s. 66.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 37.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Tamtéž, s. 83.

s Japonskem spolupracovalo v Mandžusku, kde se obě země snažily prosadit svůj vliv na úkor Spojených států amerických.²⁰³ Odpor se ovšem ozval v samotné Koreji, kde po zveřejnění protektorátní smlouvy v novinách *Hwangsŏng simmun* v Soulu protestovaly tisíce lidí. Všeobecnou náladu korejského obyvatelstva vyjádřil 20. listopadu ředitel těchto novin Čang Či-Jon zveřejněním svého komentáře, v němž se psalo: „*ah, jak ubohé to je! Našich 20 milionů krajanů se stalo otroky jiné země! Měli bychom žít, měli bychom zemřít! Duch našeho lidu trvajícím po 4000 let byl zničen za jedinou noc! Jak ubohé to je, jak ubohé to je! Moji krajané, moji krajané!*“²⁰⁴ Min Jŏng-Hwan (1861–1905), respektovaný korejský státník a vojenský pobočník korejského císaře, spáchal na protest podepsání protektorátní smlouvy sebevraždu.²⁰⁵ Po celém Korejském poloostrově se opětovně začaly ozývat takzvané spravedlivé armády (*ũibjŏng*), jež započaly s ozbrojeným bojem proti japonské nadvládě. Po celé zemi tak docházelo k místním nepokojům a výtržnostem, nejčastěji v reakci na zavádění reforem, s nimiž Korejci nesouhlasili.

Mezi léty 1904–1910 vznikala patriotická osvětová hnutí. Jednalo se o politické, sociální, kulturní a vzdělávací společnosti, jejichž cílem bylo posílení korejské národnosti i Koreje jako státu. Patřily sem například *Taehan čaganghoe* (Společnost za sebeposílení Koreje), *Sinminhoe* (Asociace nového lidu) nebo *Taehan hjŏphoe* (Korejská asociace).²⁰⁶ Tyto společnosti podporovaly zakládání moderních soukromých škol, jichž bylo mezi léty 1905–1910 založeno přes 2000.²⁰⁷ Třetina těchto škol byla přidružena k protestantským kostelům a cílem výuky bylo zvýšení povědomí o moderním světě a podpora patriotismu. *Taehan hjŏphoe* (předtím známo jako *Čadžanghoe*) byla založena v dubnu 1906 pedagogy a spisovateli. Brzy čítala 30 000 členů a měla podporu především měšťanů a intelektuálů. V čele stál Jun Č’i-Ho a cíle společnosti byly vyjádřeny v Článku 2 jejího manifestu: „*studiem a realizací vzdělávací expanze a průmyslového vývoje bude zajištěno národní bohatství a síla, a tak bude vytvořen základ pro budoucí nezávislost*“.²⁰⁸ Jednalo se o druhou největší společnost v Koreji, první byla *Ilčinhoe* (překládáno jako Pokroková společnost), která měla 140 000 členů a jež přijala japonskou nadvládu za vidinou politické

²⁰³ Čína se snažila v Mandžusku vytvořit protiváhu Japonska a Ruska přizváním anglického a amerického kapitálu. LIŠČÁK, s. 409.

²⁰⁴ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 195.

²⁰⁵ Ve svém patriotickém činu nebyl sám, sebevraždu na protest proti protektorátní smlouvě spáchal i významný korejský historik Hwang Hjŏn (1855–1905). LEW, s. 493–494.

²⁰⁶ PODOLER, ROBINSON, s. 188.

²⁰⁷ LEW, s. 493.

²⁰⁸ LONE, Stewart, *The Japanese Annexation of Korea 1910 – The Failure of East Asia Co-Prosperity*. In: *Modern Asian Studies* 25, 1991, 1, s. 147.

restrukturalizace Koreje.²⁰⁹ Odmítala dosavadní korejskou oligarchii postavenou na několika šlechtických rodech a doufala v korejskou nezávislost poté, co Japonci ukáží, jak jí dosáhnout. Nepodporovali tak myšlenku potlačení korejské nezávislosti japonskou anexí, a proto byli pro Japonce sice na jednu stranu oporou, ovšem na druhou stranu možnou budoucí opozicí. Politickým vůdcem společnosti byl Song Pjong-Džun a patřil sem i Ji Wan-Jong. Její členové byli korejskou společností za svou spolupráci s Japonci chápáni jako vlastizrádci.

Korejský odpor se projevoval také snahou o posílení národního sebeuvědomění. Za tímto cílem vznikaly historické publikace zabývající se novým pohledem na národní identitu a historii. Průkopníkem se stal Sin Č'ae-Ho (1880–1936), který napsal první moderní esej na pokračování zabývající se korejskými národními dějinami. Byla otištěna roku 1908 v novinách *Taehan maeil sinbo* (*Korejském deníku*) a nesla název *Nový výklad korejské historie*. Poprvé zde byl kladen důraz na pojem „korejský lid“ a ne na „stát“ či „vládnoucí rod“.²¹⁰ S oblibou se též psalo o známých korejských hrdinech, jako byli Ulči Mundok z Kogurja, Kang Kam-Č'an z Korja a Ji Sun-Šin. Překládaly se knihy *Historie pádu Polska* a *Historie pádu Vietnamu* jako varování před možnými důsledky japonského protektorátu. Vznikaly společnosti pro rozvoj studia korejského jazyka, jako byla např. Společnost pro standardizaci korejského písma založená mužem jménem Ču Ši-Gjong.²¹¹ V letech 1907–1910 fungovalo též hnutí za splacení národního dluhu, jež získalo všeobecnou podporu. Symbolem pokroku se mělo stát i povznesení žen z tradičního nerovnoprávného postavení, kdy za tímto účelem vznikaly ženské asociace. Významnou úlohu v boji proti japonské agresi sehrál i tisk, který ještě více rozvířoval veřejné mínění.²¹²

Co se týče japonské správy Koreje, vítězná válka s Čínou a Ruskem dala Japonku nový pocit sebedůvěry, což vedlo k tomu, že se samo pasovalo do role ochránce ostatních asijských států. Itó upřímně zamýšlel modernizaci Koreje ve spolupráci se samotnými Korejci. „*To, co Japonsko dnes po Koreji žádá,*“ řekl, „*je její připojení se ke snaze změnit stávající stav v Koreji, podpořit znalosti svého lidu a dosáhnout stejného požehnání civilizace, jaké se těší Japonsko.*“²¹³ Chápal tak japonský protektorát jako řízenou změnu

²⁰⁹ Tamtéž, s. 147–148.

²¹⁰ ROBINSON, Michael E., *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, Honolulu 2007, s. 28.

²¹¹ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 173.

²¹² Nejvýznamnějším v tomto ohledu byl *Korejský deník* (*Taehan maeil sinbo*), jehož majitelem byl anglický misionář Ernest T. Bethell. Tím, že byl cizinec se vyhnul přísné japonské cenzuře. Noviny byly korejsko-anglické a kromě čínských znaků byly psány v *hangŭlu*, což byla pro širší veřejnost více dostupná korejská abeceda. ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 180.

²¹³ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 198.

Koreje k lepšímu s podporou samotných Korejců. Proto se též v Koreji opíral o úzkou skupinu korejských kolaborantů. Prvním premiérem protektorátu se stal dřívější ministr zahraničí Pak Če-Sun.²¹⁴ Nazýval tento způsob vlády jako „politiku výchovné samovlády“, díky níž se Korea měla stát „nezávislou“.²¹⁵ Ve skutečnosti nezávislou na ostatních velmocích s výjimkou Japonska, jelikož si podle něj Korejci nedokázali vládnout sami.²¹⁶ Největší problém viděl v korupci a zpátečnictví vlády a korejských elit, jež upřednostňovaly vlastní zájmy před těmi národními. Nutno poznamenat, že Itó byl v tomto ohledu až příliš velký idealista. Korejci velmi negativně vnímali každý pokus Japonska o změnu. Považovali to za neoprávněný zásah zvenčí.

První prioritou koloniální konsolidace moci bylo odstranění jakékoliv opozice. Politická sféra byla ovládnuta pomocí takzvaných poradců, následovalo rozpuštění korejské armády v roce 1907 a její nahrazení japonskou. Dalším cílem byla racionalizace centrálního administrativního systému, jež by umožnila reformaci země. To vedlo k vytvoření koloniální byrokracie. Japonci se též pokusili o reorganizaci vlastnictví půdy za cílem kontroly korejské ekonomiky a za cílem vytvoření jednotného daňového systému.²¹⁷ Mezi léty 1906–1912 tak byla vydána celá řada předpisů a regulací upravující vlastnické poměry. Od roku 1906 směli cizinci skupovat korejskou půdu a od téhož roku vláda započala s vytvářením zemského rejstříku,²¹⁸ jehož kompletace trvala devět let. Z lidí, jež nedokázali prokázat svá vlastnická práva, se stávali pouze nájemníci, jejich půda propadala státu. Stejně tak byla znárodněna většina půdy vlastněná královským dvorem. V roce 1905 byl obnoven ražební zákon z roku 1901, jenž měl sjednotit vydávání oběživa v Koreji. Program reform generálního rezidentství se týkal rozšíření vzdělávacího systému, reorganizace policie, reform místní samosprávy, soudnictví a dalších odvětví. Dne 9. března 1906 se sešel generální rezident Itó s korejským císařem Kodžongem. Během rozhovoru Itó požadoval možnost předkládání návrhů, jež budou projednávány jednotlivými ministerstvy ještě týž den.²¹⁹ Tím vlastně

²¹⁴ Tamtéž, s. 212.

²¹⁵ Tamtéž, s. 220.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ CHANG, Yun-Shik, *Colonization as Planned Changed – The Korean Case*. In: *Modern Asian Studies* 5, 1971, 2, s. 168.

²¹⁸ O prosazení zákona o vlastnictví půdy cizinci v Koreji se zasloužil japonský profesor občanského práva Ume Kendžiró (1860–1910), který se v Koreji pokoušel o modernizaci trestního i občanského práva. Jeho snaha o vytvoření vlastního korejského soudního systému a moderního občanského zákoníku ovšem selhala důsledkem anexe. První korejský občanský zákoník vznikl až v roce 1958 a v platnost vešel o dva roky později. KIM, Marie Seong-Hak, *Ume Kenjiró and the Making of Korean Civil Law, 1906–1910*. In: *Journal of Japanese Studies* 34, 2008, 1, s. 1–31.

²¹⁹ KIM, Chang-Rok, *The Characteristics of the System of Japanese Imperialist Rule in Korea from 1905 to 1945*, s. 31.

vyslovil svůj záměr, jenž mu měl umožnit zasahovat do státních záležitostí Koreje na základě vlastního uvážení. Dne 13. března Itó ve spolupráci s jednotlivými ministerstvy započal takzvanou První konferenci pro zdokonalení státních záležitostí. Do 28. prosince 1909 se konalo těchto konferencí celkem 97.²²⁰ Veškeré Itóovy pokyny týkající se státních záležitostí pak vešly v platnost.

Korejský císař se nemínil smířit s japonskou politikou protektorátní nadvlády, proto se snažil kontaktovat západní mocnosti žádostí o pomoc. Jeho snahy byly orientovány především na Spojené státy americké, které byly prvním západním státem, se kterým Korea podepsala smlouvu o přátelství a obchodu. Roku 1887 Spojené státy americké navíc pomohly zabrzdit čínský odpor proti vyslání prvního korejského vyslance (byl jím Pak Čöng-Jang) do Washingtonu. Již 26. listopadu poslal císař Kodžong americkému náměstkovi státního tajemníka skrze osobu Homera Bezaleela Hulberta (1863–1949) dopis vyjadřující se k otázce neplatnosti protektorátní smlouvy. V prosinci pověřil korejského vyslance v Paříži Min Jong-Č'ana setkáním se s americkým tajemníkem ministerstva zahraničních věcí Elihuem Rootem (1845–1937), který ovšem korejskou žádost o pomoc odmítl, jelikož z pohledu Spojených států amerických Korea pozbyla na základě japonsko-korejské dohody z 22. srpna 1904 oficiální diplomatická práva.²²¹ V lednu následujícího roku se Kodžong pokusil zabránit vzniku japonské generální residence v Koreji žádostí o vytvoření společného protektorátu spolu s ostatními mocnostmi. Tato prosba byla vyjádřena prostřednictvím britských novin *The Tribune* 29. ledna 1906. Opětovně přes osobu Homera Hullberta zaslal 22. června 1906 dopisy hlavám devíti států, s nimiž Korea podepsala smlouvy o přátelství a obchodu, požadující vyslání jejich konzulů do Koreje. Opět bez kladné odpovědi.

Důvodem změny dosavadním přístupem Spojených států amerických ke Koreji byl nástup republikánů k moci. Republikáni zastávali aktivnější politiku v Pacifiku zacílenou na Filipíny. Ruská expanze v Číně ohrožovala americké zájmy, a proto Spojené státy podpořily Japonsko v rusko-japonské válce.²²² To znamenalo odmítnutí korejských výzev k podpoře jejich nezávislosti. Mezitím na jaře 1907 Itó reorganizoval korejskou vládu, když byli do čela postaveni představitelé projaponské *Ilčinhoe* Ji Wan-Jong a Song Pjong-Džun. Kodžongův vliv tak byl oslaben, a proto se rozhodl v září 1907 vyslat na Druhou mírovou

²²⁰ Tamtéž, s. 32.

²²¹ Tamtéž, s. 62.

²²² YI, *Forced Treaties and Japan's Annexation of the Great Korean Empire – An Argument for Illegality of the Annexation*, s. 51.

konferenci konající se v Haagu tři své zástupce (Ji Sang-Söl, Ji Džun a Ji Ůi-Džong), kteří měli hájit nezávislost Koreje a odmítnout tak japonský protektorát. Velmoci odmítly s korejskými zástupci jednat na základě toho, že Korea jako japonský protektorát nemá právo na vlastní zahraniční politiku. Mezinárodní scéna tak již v roce 1907 uznala japonskou koloniální nadvládu nad Koreou. Kodžong byl v důsledku tohoto posledního pokusu o zachování nezávislosti donucen 19. července abdikovat ve prospěch svého syna Sundžonga (vládl 1907–1910, vládnoucí titul zněl *Junghŭi*).

Itó Hirobumi obhajoval 11. ledna 1908 v americkém časopise *Harper's Weekly* abdikaci korejského císaře jako důsledek Kodžongovy zrady.²²³ Císařský korunní princ Ji Ůn (1897–1970) byl odvezen do Tokia navenek kvůli výchově a vzdělání, ale ve skutečnosti jako rukojmí, jehož přítomnost v Japonsku měla korejské císařské rodině zabránit v dalších protijaponských akcích.²²⁴ Dne 23. července byla korejská vláda doplněna Japonci, když se místopředsedou vlády stal Japonec, stejně tak působili jako náměstci na jednotlivých ministerstvech a doplnili řady soudců.²²⁵ Následujícího dne byla podepsána nová Korejsko-japonská dohoda, jež generálnímu rezidentovi udělovala právo ke schvalování všech korejských legislativních a dalších významných administrativních úkonů a ke jmenování všech vysoce postavených vládních úředníků byl zapotřebí souhlas generálního rezidenta.²²⁶ Generální rezident tak získal kontrolu jak nad zahraničními, tak domácími záležitostmi země. Byla omezena svoboda slova, shromažďování a spolčování. V roce 1907 byl vydán Novinový zákon a v roce 1908 Publikáčnĭ zákon, jenž ukončil činnost korejsky psaných novin, jako byly *Hwangsöng sinmun* (*Hlavní noviny*) a *Taehan maeil sinbo* (*Korejský deník*), ponechány byly jen *Maeil sinbo* (*Deník*) a japonské noviny *Keidžo simpo* (*Deník Keidžo*).²²⁷ V červenci 1907 byl vydán zákon na zachování míru, který omezoval politické iniciativy ze strany Korejců. Dne 31. července Itó padělal královský edikt, kterým rozpustil korejskou armádu čítající 8000 mužů.²²⁸ Jen od 18. října 1907 do 18. ledna 1908 vydal na šedesát právních předpisů, kterými reorganizoval vládu a oslabil korejskou kontrolu vládních financí.²²⁹

²²³ SCHMID, s. 162.

²²⁴ BIX, Herbert, *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Praha 2002, s. 37. Návrat mu byl povolen až v roce 1911 po smrti jeho matky. Tamtéž.

²²⁵ BEASLEY, s. 88. Ze 182 soudců v Koreji v roce 1908 bylo 116 Japonců a 66 Korejců. DUDDEN, s. 115.

²²⁶ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 219.

²²⁷ KANG, Man-Gil, *History of Contemporary Korea*, Folkenstone 2005, s. 9.

²²⁸ LONE, s. 151.

²²⁹ YI, *Forced Treaties and Japan's Annexation of the Great Korean Empire – An Argument for Illegality of the Annexation*, s. 41. Na těchto dokumentech byl běžně padělán císařův podpis. PAIK, Choong-Hyun, *Japanese Annexation of Korea from International Law Perspectives – Legal Analysis of Debates on the Case*

Vojáci z rozpuštěné korejské armády doplnili řady spravedlivých armád. Na přelomu let 1907–1908 příslušníci spravedlivých armád zorganizovali největší vojenskou operaci za dobu svého působení, když se před Soulem shromáždilo 10 000 mužů.²³⁰ K útoku nakonec nedošlo v důsledku nejednotného velení a tuhého japonského odporu. Spravedlivé armády již nikdy nebyly schopny zorganizovat operaci takového rozsahu. Roku 1908 spravedlivé armády čítaly již 70 000 příslušníků, kteří se účastnili celkem 1451 srážek s japonskými jednotkami.²³¹ Na rozdíl od guerillové války spravedlivých armád z doby rusko-japonské války byly nynější ozbrojené skupiny vedeny lidmi prostého původu. Podle výzkumu pocházelo z 225 guerillových velitelů nebo jejich asistentů v letech 1908–1909 pouhých 25 % z *jangbanské* třídy nebo se jednalo o konfuciánské učence. Většinu tvořili bývalí vojáci, rolníci a horníci.²³² Mezi léty 1907–1911 bylo podle japonských policejních zpráv 17 600 lidí zabito v souvislosti s boji se spravedlivými armádami.²³³ Toto číslo ovlivňovala skutečnost, že se spravedlivé armády těšily masové podpoře obyvatelstva, které často obětovalo své životy v boji na jejich podporu.²³⁴ Ačkoliv jak již napovídá název, měly na své straně morální právo, chyběla jim mezinárodní podpora a stejně tak organizovanost, zásobování a zbraně. Od roku 1909 Japonci začali s masivní kampaní na potlačení spravedlivých armád, jež často zahrnovala perzekuci civilního obyvatelstva. Podle britského dopisovatele Fredericka Artura McKenzieho (1869–1931) se jednalo o velmi brutální zásahy, které popisoval následovně: „*japonští vojáci měli široké pravomoci. Zraněné dobýjeli bajonety, napadali ženy a zastřelili mnoho žen a dětí, současně byly tisíce nevinných vesničanů nuceny odejít do hor*“.²³⁵ Intenzita odporu začala upadat až po roce 1910, kdy se většina přeživších bojovníků vydala do exilu do Mandžuska a ruského Přímoří. Do roku 1912 byly rozprášeny zbytky spravedlivých armád na korejském území. Extrémním projevem nacionalismu se pak stala vražda bývalého náměstka korejského ministerstva

of Involuntary Annexation of Korea in 1910. In: International Legal Issues in Korea-Japan Relations, Soul 2008, s. 95.

²³⁰ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 227–228; SHIN, *Modern History and Nationalism*, s. 175–178.

²³¹ LEW, s. 493. Conroy udává 50 000 Korejců bojujících ve 324 střetnutích s Japonci v roce 1907, 70 000 v 1450 střetnutích v roce 1908, 28 000 participujících v 950 srážkách v roce 1909 a 1900 mužů účastnících se 147 bojů v roce 1910. CONROY, s. 367–368. Jinde je udáváno až 2852 střetů. DUUS, *The abacus and the Sword*, s. 228. Další zdroj udává 141 815 povstalců účastnících se 2852 srážek od srpna 1907 do června 1911. PODOLER, ROBINSON, s. 188.

²³² DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 225–226.

²³³ SCHMID, s. 44. Podle jiných zdrojů si guerillová válka v letech 1905–1912 vyžádala 17 779 životů bojovníků spravedlivých armád, kteří hlásili dalších 3707 zraněných, zatímco japonská protistrana měla 136 mrtvých a 2777 zraněných. LEW, s. 493.

²³⁴ SCHMID, s. 45–46.

²³⁵ LONE, s. 151. Tato slova byla obsažena v telegramu z 21. září 1907 zaslaném britskému *Daily Mail*. Noviny jeho zprávu neotiskly s ohledem na britsko-japonskou alianci. Tamtéž.

zahraničí Durhama Whiteho Stevense v San Francisku dvěma Korejci Čang In-Hwanem a Čon Mjōng-Unem při jeho agitační kampani na podporu japonské politiky v Koreji v březnu 1908.²³⁶ Dalším případem byl neúspěšný pokus o atentát Je Čae-Mjōnga na korejského politika Ji Wan-Jonga v roce 1909.

Abdikace Kodžonga umožnila depolitizaci a denacionalizaci královského dvora. Sundžong měl již jen pozici ceremoniálního monarchy, přičemž jeho postavení bylo politicky nestandardní. V Koreji bylo běžnou praxí, že panovník nastoupil na trůn až po smrti svého předchůdce. Kodžong tak získal zcela nové označení „bývalého císaře“ (*kuhwang*) a Sundžong „nového císaře“ (*sinhwang*).²³⁷ Podobně jako u japonského císaře Taišóa není dodnes jasná příčina Sundžongova slabého psychického a fyzického zdraví. Někteří to přičítají traumatu způsobeného vraždou jeho matky v roce 1895, jiní jako důsledek požití jedu. Objevují se dokonce názory, že Sundžongovo chatrné zdraví bylo důsledkem opiové závislosti.²³⁸ Sundžong tak nebyl pro korejský lid příliš významnou osobností, přesto se generální rezidence snažila využít jeho postavy hraním na nacionalistickou strunu. Podobně jako v Japonsku za císaře Meidži v 70. letech 19. století, i zde byly roku 1909 naplánovány dvě císařovy okružní cesty napříč zemí.²³⁹ Jejich cílem byla podpora pocitu spojení mezi císařem a lidem.

Itóova snaha o „společnou vládu“ s Korejci vedla k tomu, že v roce 1909 generální rezidence zaměstnávala 4500 lidí, z toho 2000 Korejců na nižších pozicích.²⁴⁰ Japoncům se v letech 1907–1909 podařilo v Koreji prosadit reformní plány, včetně nového právního a soudního systému, který přinesl konec práva exteritoriality a oddělil moc soudní od moci výkonné. Dále pak Japonci sjednotili korejský měnový systém i systém měr a vah, vybudovali centrální banku, podporovali výstavbu silnic a železnic a snažili se podpořit rozvoj zemědělského sektoru pomocí zavádění nových druhů technologií.²⁴¹ Za tímto účelem vznikaly zemědělské společnosti, jako byly například *Kankoku Kaitaku Kaiša*, *Kankoku Kogjó Kabušiki Kaiša* a *Kankoku Seito Kabušiki Kaiša*. V roce 1908 byla za cílem zajištění výjimečného postavení Japonska v Koreji založena Orientální rozvojová

²³⁶ Zatímco se Čonovi podařilo utéct do Ruska, Čang byl odsouzen za vraždu druhého stupně na 25 let, odseděl si jich deset a poté v roce 1930 spáchal sebevraždu. Roku 1975 bylo na žádost korejského prezidenta Pak Čōng-Hūiho jeho tělo převezeno do Soulu a pohřbeno s hrdinskými poctami na korejském národním hřbitově. DUDDEN, s. 82.

²³⁷ KIM, Christine, *Politics and Pageantry in Protectorate Korea (1905–10) – The Imperial Progresses of Sunjong*. In: *The Journal of Asian Studies* 68, 2009, 3, s. 838.

²³⁸ KIM, Christine, s. 838. Podle Loneho jeho neschopnost vládnout vycházela z dosavadního životního stylu, jelikož nebyl nikdy nucen udělat samostatné rozhodnutí. LONE, s. 156.

²³⁹ Mapa Sundžongovi cesty viz Příloha 2.

²⁴⁰ BEASLEY, s. 88.

²⁴¹ Tamtéž, s. 220. DUUS, *Economic Dimension of Meiji Imperialism – The Case of Korea, 1895–1910*, s. 155.

společnost, jež se měla angažovat v zemědělství a podporovat japonskou kolonizaci Koreje. Jejím cílem bylo zúrodnění korejské půdy pomocí participace japonských zemědělců. Ačkoliv podle vládních slov měla Společnost zajišťovat využití nepotřebné korejské půdy japonskými rolníky, ve skutečnosti z necelého půl milionu Japonců působících v Koreji bylo méně než 3000 angažováno v zemědělské činnosti.²⁴² Původní úkol Společnosti v podpoře kolonizace Koreje Japonci se minul účinkem. Do roku 1910 dopravila do Koreje pouhých 160 japonských rodin.²⁴³ Soustředila se především na skupování korejské půdy. Již v roce 1908 vlastnila 8500 hektarů a měla pronajato dalších 7400 hektarů.²⁴⁴ V témže roce vlastnilo 8472 Japonců nalézajících se v Koreji 186 000 akrů půdy, jež měly hodnotu přes 135 milionů jenů.²⁴⁵ Co se týče japonské migrace do Koreje, v letech 1900–1910 počet japonských usedlíků v Koreji vzrostl desetkrát. Nejpočetnější menšiny Japonců se nacházely v Soulu, Pusanu, Inčchon, případně v Masanu a Mokp'u. Ve všech výše zmíněných městech s výjimkou Soulu tvořili Japonci 40–50 % obyvatelstva.²⁴⁶

Reformní snahy vedly k modernizaci země, jež japonskou vládu v letech 1906–1910 stály 143 016 057 jenů. Tato suma přitom nezahrnovala výstavbu železniční sítě v Koreji, jež Japonsko stála dalších 90 000 000 jenů.²⁴⁷ Reformy ovšem probíhaly především ve prospěch Japonců. Korejským rolníkům byla zabírána bez kompenzace půda, Korejci byli vyřazeni z obchodního a průmyslového rozvoje země. Ve sporech s Japonci mohli Korejci stěží dosáhnout justiční spravedlnosti, korejští obchodníci byli znevýhodňováni ve prospěch těch japonských a byl zde i neblahý vliv na korejskou morálku působením japonských prostitutek a dodáváním opia z Japonska.²⁴⁸ Reforma měny z roku 1907 vedla k její devalvaci, výstavba silnic a železnic sloužilo japonským vojenským účelům. Korejci na rozdíl od Japonců nesměli být ozbrojeni a v korejském tisku se nesměla objevovat kritika koloniální správy. Šidehara Hiroši, japonský poradce pro korejské ministerstvo školství, se rozhodl zasáhnout proti korejským soukromým školám, jež podle něj byly zdrojem protijaponského citění. Nejen že všechny školy podléhaly od srpna 1908 přísné cenzuře, ale navíc všechny soukromé školy byly povinny získat ke své činnosti souhlas generální rezidence (s výjimkou misionářských škol). To vedlo k markantnímu úbytku soukromých

²⁴² MILLARD, Thomas F., *Japanese Immigration into Korea*. In: *Annals of the American Academy of political and Social Science* 34, 1909, 2, s. 187.

²⁴³ CONROY, s. 482.

²⁴⁴ BEASLEY, s. 151.

²⁴⁵ CONROY, s. 470.

²⁴⁶ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 334.

²⁴⁷ IYENAGA, Toyokichi, *Japan's Annexation of Korea*. In: *The Journal of Race Development* 3, 1912, 3, s. 214.

²⁴⁸ MILLARD, s. 188.

škola, kdy v roce 1909 jen 820 z celkového počtu 1995 žádostí získalo svolení k činnosti.²⁴⁹ Z tohoto čísla bylo 778 škol misijních, pouze 42 bylo vedeno Korejci.²⁵⁰ Celkový počet škol v Koreji klesl z 5000 roku 1908 na pouhých 1900 v srpnu 1910.²⁵¹

Již v době rusko-japonské vlády vznikl v Koreji moderní policejní systém. Dne 7. října 1907 byly v Koreji položeny základy vojenského policejního systému. Zatímco v roce 1905 japonská policie v Koreji čítala 600 mužů, v roce 1909 to již bylo 2000 příslušníků civilní a 2300 vojenské policie.²⁵² Policejními veliteli byli Japonci, Korejci zůstali pouze v čele menších obcí a vesnic. V červnu 1910 krátce před anexí Koreje byl Japonci plně ovládnut korejský policejní systém. Dne 12. července 1909 bylo zrušeno korejské ministerstvo spravedlnosti a korejský soudní systém. Korea tak ztratila soudní autonomii a korejské soudy nyní existovaly jako soudy generální rezidence. Soudní moc byla přenesena na generální rezidenci. V rámci občanského a trestního práva došlo k prolnutí korejského a japonského práva. V Koreji platily některé japonské zákony v podobě vyhlášek generálního rezidenta, naopak byly s ohledem na místní poměry zachovány některé domorodé zákony a zvyky.

Z ekonomického hlediska nebyl zahraniční obchod Japonska s Koreou pro japonskou ekonomiku nijak zvlášť významný. V letech 1906–1910 došlo k nárůstu japonského vývozu do Koreje o 7 % a japonského dovozu z Koreje o 3 %.²⁵³ Vývoz do Koreje tvořil v roce 1908 osm procent japonského vývozu a 3,1 % japonského dovozu.²⁵⁴ Ve srovnání se zahraničním obchodem s Čínou, který tvořil polovinu japonského exportu a třetinu jeho importu a v roce 1910 byl pětikrát větší než zahraniční obchod s Koreou a Tchaj-Wanem dohromady,²⁵⁵ se zdál být obchod s Koreou zanedbatelný. Japonský ministr zahraničí ovšem poukazoval na pro Japonsko důležitý fakt, že se korejský obchod plně nacházel v japonských rukách. Korejský zahraniční obchod podle generálního rezidentství celkem dosahoval hodnoty 52 897 658 jenů, z toho s Japonskem činil 33 971 976 jenů.²⁵⁶ Po čínsko-japonské válce 80–90 % korejského vývozu mířilo do Japonska.²⁵⁷ Jejich obchodní vztah lze charakterizovat

²⁴⁹ TSURUMI, Patricia E., *Colonial Education in Korea and Taiwan*. In: MYERS, PEATTIE (ed.), s. 296.

²⁵⁰ KANG, Man-Gil, s. 10.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Zatímco v roce 1908 čítala civilní policie 4990 příslušníků (z toho 3128 korejského a 1862 japonského původu), v roce 1909 to již bylo 5336 (3259 korejského a 2077 japonského původu). Vojenská policie se rozrostla z 6608 mužů v roce 1908 (4234 korejského a 2374 japonského původu) na 6761 v roce 1909 (4392 korejského a 2369 japonského původu). KYUNG, Moon Hwang, *Citizenship, Social Equality and Government Reform – Changes in the Household Registration System in Korea, 1894–1910*. In: *Modern Asian Studies* 38, 2004, 2, s. 368.

²⁵³ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 249.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 263.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 249, DUUS, *Modern Japan*, s. 202.

²⁵⁶ CONROY, s. 469.

²⁵⁷ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 270.

jako vztah zemědělského a průmyslového státu. Zatímco Korea vyvážela do Japonska zemědělské výrobky, jako byla rýže a sójové boby, Japonsko dováželo do Koreje hotové výrobky, především bavlněnou přízi a textilie.²⁵⁸ Mezi léty 1894–1910 probíhal největší migrantský boom z Japonska do Koreje. Převážná většina těchto lidí přišla dobrovolně bez oficiální pomoci či podpory. Japonská vláda jinak podporovala japonskou migraci do Koreje, čímž se snažila zachovat dosavadní vztah zemědělského a průmyslového státu. Japonští rolníci měli podpořit korejskou zemědělskou produkci. Například prefektura Okajama investovala do podpory migrace v letech 1908–1910 6000 jenů ročně, prefektura Šimane od roku 1907 do roku 1910 4000 jenů ročně.²⁵⁹ Celkem ovšem jen šest prefektur finančně podporovalo migraci do Koreje a výše zmíněné se pohybovaly na špici. Japonci též dominovali rybářskému průmyslu. Zatímco v roce 1909 bylo v korejských vodách 75 063 korejských rybářů na 12 567 lodích, kteří nachytali ryby v hodnotě 3 690 300 jenů, v přepočtu 49 jenů na rybáře, tak v té samé době zde působilo 15 749 japonských rybářů na 3755 lodích, kteří nachytali v přepočtu 3 076 800 jenů, tedy průměrně 195 jenů na rybáře.²⁶⁰ Od roku 1908 díky Lesnickému zákonu začali Japonci exploatovat korejské lesy. Taktéž korejský finanční a měnový systém se nalézal plně v rukách Japonců, jelikož veškerý kapitál procházel Japonci založenou bankou *Čósen*.

²⁵⁸ Bavlněné produkty tvořily v letech 1895–1899 52 % japonského vývozu do Koreje, v letech 1900–1904 to bylo již jen 40 % a v letech 1905–1910 30 %. Po Číně se jednalo o druhé největší odbytiště bavlněných výrobků Japonska. Na druhou stranu dováželo do roku 1914 90–100 % veškerého dovozu bavlněné přízi do Koreje. DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 281–282.

²⁵⁹ CONROY, s. 472.

²⁶⁰ KANG, Man-Gil, s. 141.

Anexe Koreje

Po rusko-japonské válce se z Japonska stala nejen kontinentální velmoc, ale současně Korea získala pro Japonsko nový strategický význam. Stala se z ní územní základna, kterou mohlo Japonsko využít pro rozšíření svého politického i ekonomického vlivu na asijském kontinentě. Korejský železniční systém mohl být například napojen na železniční dráhy v Mandžusku a Číně,²⁶¹ čímž by byl umožněn rychlý přesun japonských jednotek a zajištěno zásobování napříč kontinentem. Proto se mezi japonskými diplomatickými špičkami začala čím dál častěji projednávat otázka anexe Korejského poloostrova. Itó původně s anexí Koreje nesouhlasil. Podle něj bylo pro Japonsko výhodnější dopomoci Koreji ke vzniku schopného samostatného státu, jenž by byl Japonsku rovnocenným spojencem.²⁶² Byl zastáncem politiky gradualismu, jelikož podle něj anexe přinášela příliš problémů. V červenci 1907 před novináři prohlásil: „*Japonsko nemá potřebu anexe. Anexe je velmi problematickou záležitostí a Korea potřebuje vlastní samosprávu... Spokojenost nám přinese okamžik, kdy budou naše vlajky vát bok po boku.*“²⁶³

Itó nebyl nicméně slepý vůči korejskému odporu, který dokonale zadupal do země jeho představu společné vlády Japonců s korejskými kolaboranty. Již 9. dubna souhlasil s japonským premiérem Kacurou Taróem a ministrem zahraničí Komurou Jutaróem (1855–1911) s anexí Koreje. Na počátku června 1909 rezignoval na svůj post generálního rezidenta, aby uvolnil cestu k možné anexi Korejského poloostrova.²⁶⁴ V červenci 1909 japonská vláda v čele s Kacurou začala podporovat myšlenku posílení japonské pozice v Koreji prostřednictvím anexe.²⁶⁵ Ze strany Spojených států amerických se s odporem nepočítalo a s Ruskem již od 30. července 1907 mělo Japonsko podepsanou tajnou konvenci ohledně japonských a ruských ambic v Koreji, Mandžusku a Mongolsku, kde si obě země vytyčily své sféry vlivu.²⁶⁶ Ruský postoj k japonské anexi Koreje měl být potvrzen Itóem, který se měl za tímto účelem sejít s ruským ministrem financí Vladimírem Nikolajevičem Kokovcovem (1853–1943). Dne 26. října 1909 byl ovšem Itó v mandžuském Charbinu zavražděn korejským nacionalistou An Čung-Günem (1879–1910).²⁶⁷ An Čung-Gün byl za

²⁶¹ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 204.

²⁶² Tamtéž, s. 202.

²⁶³ LONE, s. 144.

²⁶⁴ Novým generálním rezidentem se stal Sone Arasuke (1849–1910).

²⁶⁵ BEASLEY, s. 89.

²⁶⁶ Podrobněji viz BERTON, Peter, *From Enemies to Allies – The War and Russo-Japanese Relations*. In: KOWNER (ed.), s. 79.

²⁶⁷ Dodnes je považován za národního hrdinu, jehož bronzová socha se nachází v Hale nezávislosti. V parku Namsan stojí pamětní hala zasvěcená jeho osobě. PODOLER, ROBINSON, s. 191.

svůj čin odsouzen k trestu smrti, dnes je ovšem v Koreji uctíván jako národní hrdina. Tento incident se stal záminkou anexe.

Dne 30. května 1910 byl Teraučí Masatake (1852–1919), ministr války v japonském vládním kabinetě, jmenován novým generálním rezidentem v Soulu.²⁶⁸ Byl pověřen uskutečněním plánované anexe. Přitom korejsko-japonské vztahy s výjimkou *Ilčinhoe* nejevily žádný náznak možné spolupráce. Dne 22. srpna 1910 byla mezi Teraučím a zplnomocněným korejským premiérem Ji Wan-Jongem podepsána anekční smlouva.²⁶⁹ Sundžong samotné jednání, jež vedlo k úspěšnému uzavření anekční smlouvy, zahájil slovy: „s ohledem na dobu, jež uplynula, jsme již zjistili, že sjednocení Japonska a Koreje podpoří věčné blaho a štěstí obou národů, a proto přikazuji premiérovi Ji Wan-Jongovi podepsat příslušné smlouvy“.²⁷⁰ Ze strachu z odmítavé reakce obyvatelstva byla anekční smlouva zveřejněna až o sedm dní později prostřednictvím císařského výnosu. Sundžong zde korejský lid zpravoval o důvodech anexe: „když jsme se ujali trůnu, udělali jsme vše, co bylo v Našich silách, abychom zlepšili systém vlády a podpořili dobré životní podmínky lidu. Dlouho jsme trpěli choulostivým zdravím a Náš stav se nyní k Naši velké lítosti stal nevyléčitelným. Obáváme se, že nemusíme být schopni splnit Náš velký úkol. Proto jsme se rozhodli svěřit tento velký úkol do jiných rukou s cílem zdokonalit systém vlády a za cílem provedení reform. Proto jsme se rozhodli podstoupit svrchovanost Koreje císaři Japonska, s nímž jsme se dlouze těšili srdečnému přátelství, v naději, že bude mír na dálném východě zajištěn a že bude lid plně ochráněn.“²⁷¹

V průběhu následujícího týdne byly rozpuštěny veškeré korejské vlastenecké organizace a docházelo k hromadnému zatýkání vedoucích představitelů boje za nezávislost. V prohlášení pro veřejnost se psalo: „v zájmu zachování míru a stability v Koreji, na podporu prosperity a blahobytu Korejců a pro zajištění bezpečnosti a pokoje všem cizincům, bylo nevyhnutelné provést zásadní změny vládního systému a za tímto účelem se obě země dohodly na plné anexi Koreje“.²⁷² V Článku I a II anekční smlouvy stojí o postoupení císařových suverénních práv nad celou Koreou do rukou japonského císaře.²⁷³ Sundžong byl

²⁶⁸ Jeho předchůdce Sone Arasuke rezignoval v důsledku nemoci.

²⁶⁹ Anekční smlouva i související císařský výnos možno k přečtení v LEE, Jong-Hak (ed.), *Facts on Annexation of Korea by Japan*, Suwon 2001, s. 120–122. Anekční smlouva též k přečtení v *Proclamation of Japan Annexing Korea*. In: *The American Journal of International Law* 4, 1910, 4, s. 282–283.

²⁷⁰ LONE, s. 171.

²⁷¹ CAPRIO, Mark, *The 1920 Colonial Reforms and the June 10 (1926) Movement – A Korea Search for Ethnic Space*. In: LEE, Hong Yung, HA, Yung Chool, SORENSEN, Clark W. (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 186.

²⁷² *The Annexation of Korea to Japan*. In: *The American Journal of International Law* 4, 1910, 4, s. 924.

²⁷³ CHEN, s. 245.

donucen vzdát se trůnu, čímž byla ukončena 518 let trvající dynastie Čosŏn 1392–1910). Jeho novým označením bylo Jeho císařská výsost princ Ji a dále žil v ústraní. Bezpečnost a důstojnost korejského císařského dvoru měla být zachována velkorysým ročním příspěvkem japonské vlády ve výši 1 500 000 jenů. Jednání s korejským panovníkem opětovně probíhala za přítomnosti japonských vojáků. Přesto Sundžong odmítl anekční smlouvu podepsat, kvůli čemuž byla a dodnes je zpochybňována její legální platnost. Na základě korejsko-japonské dohody z listopadu 1907 Japonci po Korejcích požadovali praktikování vlastní tradice, podle níž každý oficiální dokument musel obsahovat jak panovnickou pečeť, tak podpis císaře.²⁷⁴ Královská pečeť se přitom od roku 1907 nacházela v japonských rukách. Je tak pravděpodobné, že dokumenty obsahující pouze panovnickou pečeť Sundžong buď odmítl podepsat, nebo mu nikdy nebyly osobně předloženy.

Korea se oficiálně stala japonskou kolonií. Přestala tak existovat jako národní stát a stala se součástí japonského císařství. Korea byla postavena pod vojenskou správu v čele s vojenským generálním guvernérem a následně byla využívána pro japonské strategické a ekonomické účely. Dne 29. srpna 1910 byl císařským výnosem oznámen záměr o vytvoření generálního guvernerství v Koreji, které mělo převzít kontrolu nad ozbrojenými silami v zemi a veškerými záležitostmi Koreje. Generální guvernér tak získal nejvyšší vládnoucí autoritu v okupované Koreji. Teraučí se tak stal prvním generálním guvernérem Koreje (byl jím až do října 1916). Měl absolutní moc, jelikož byl jmenován a odpověden pouze císaři. Pokračoval v upevňování moci zastavením vydávání všech korejských novin s výjimkou vlastního periodika generálního guvernerství *Maeil sinbo* (*Korejského deníku*), rozpuštěním politických organizací a zákazem veřejného shromažďování. Post generálního guvernera v Koreji byl vždy obsazen vysoce postavenými vojenskými důstojníky, kteří měli vazby na vysoké kruhy japonské politiky. Vláda Teraučiho a jeho následovníka Hasegawy Jošimičiho (1850–1924, generálním guvernérem 1916–1919) byla známa pod pojmem „vojenská vláda“ (*budan seidži*).

Stát Čosŏn bývá charakterizován jako byrokratický, centralizovaný a autokratický stát, kde byly lokální záležitosti řešeny místně. Koloniální správa oproti tomu prostoupila korejskou společnost do větší hloubky než předchozí vláda. Císařství Velkého Han (*Taehan čeguk*) bylo přejmenováno na japonské Čósen, což při japonském čtení znaků znamenalo „Země jitřní svěžesti“. V době anexe žilo na Korejském poloostrově 171 543 Japonců (1,3 % z celkové populace Japonska), jednalo se o nejpočetnější japonskou komunitu v

²⁷⁴ YI, *The Illegality of the Forced Treaties Leading to Japan's Annexation of the Great Han Empire*, s. 71.

zámoří.²⁷⁵ Anexe Koreje zvětšila japonské území o 220 000 km² a zvýšila počet obyvatel o zhruba 15 milionů nových poddaných.²⁷⁶ Korea přestala jako samostatný stát existovat a zmizela z politického zeměpisu. Například profesor Karel Matoušek z pražské Obchodní akademie zpracoval roku 1929 pro Masarykův slovník naučný heslo Korea následovně: „Korea, japonsky Čozen, pevninská část Japonska... Neobyčejně pozvedli [Japonci] blahobyť, snaží se zjapanizovat Koreu a učiniti z ní předbojníka Japonska na asijské pevnině. Ale Korejci se smiřují se ztrátou samostatnosti jen na oko.“²⁷⁷ Čínský tisk varoval před japonskou rozpínavostí a srovnával jeho počínání s francouzským chováním v Indočíně.²⁷⁸ Americký tisk vykresloval japonskou anexi Koreje jako logický důsledek Portsmouthské mírové smlouvy a japonského protektorátu nad Koreou. *New York Times* 22. srpna 1910 napsal: „drtivá většina korejského lidu si uvědomuje, že podmínky v jejich zemi budou anexí zlepšeny, a bude proto nemožné pro nespokojence získat dostatečnou podporu k započatí povstání“.²⁷⁹

Japonci se v Koreji považovali za samozvané vládce vůči svým „přirozeným poddaným“ Korejcům.²⁸⁰ V předvečer anexe generální rezident Terauchi korejskému premiérovi Ji Wan-Jongovi řekl, že se obě země již dlouho těšily „neoddělitelným vztahem“ a nyní se sloučí do „jednoho těla“.²⁸¹ Anexe Koreje byla Japonci považována za pokračování historických vztahů, když časopis *Taijō* (Slunce) popsal kolonizaci jako: „sjednocení Japonska a Koreje je vzkříšením minulosti“.²⁸² Myšlenku Koreje příslušející k japonskému národu podporovali i doboví historici jako byli Kunitake Kume (1839–1931) a Hisaši Hošino (1839–1917). Korea byla prezentována jako historická součást Japonska, jako „rodinná větev“ (*bunke*) od japonské „hlavní rodiny“ (*honke*). Eufemismy spojené s rodinnou příslušností se projevovaly též v označeních Japonska jako „staršího bratra“ a Koreje jako „mladšího bratra“. V silně hierarchizované společnosti obou zemí se jednalo o vymezení nerovnosti vzájemných vztahů, starší bratr byl mladšímu jednoznačně nadřazen. Bratrská povinnost pak Japonsko zavazovala k povinnosti vést Koreu k pokroku. Dne 17. března 1911 byl v *Maeil sinbo* otištěn názor japonského úředníka působícího na ministerstvu zahraničí Komacua Midoriho, který se o anexi vyjádřil následovně: „současné spojení Koreje

²⁷⁵ BRUDNOY, David, *Japan's Experiment in Korea*. In: *Monumenta Nipponica* 24, 1970, 1/2, s. 164; DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 289.

²⁷⁶ KOWNER, s. 43.

²⁷⁷ JANOŠ, s. 134.

²⁷⁸ LONE, s. 173.

²⁷⁹ ATKINS, s. 13.

²⁸⁰ MILLARD, s. 189.

²⁸¹ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 423.

²⁸² SCHMID, s. 150.

*a Japonska není integrací dvou národů a dvou zemí, ale spíše se nejedná o nic více, než o obnovení jednotného lidu se společnými kořeny, který byl po určitou dobu oddělen“.*²⁸³ Japonské noviny stále dokola připomínaly dřívější japonské působení na Korejském poloostrově a kladly důraz na korejskou nesamostatnost a závislost na cizích mocnostech. Japonci navštěvující Koreu a japonští usedlíci označovali Korejce za primitivní a necivilizované. Z fyzické stránky podobné Japoncům, ovšem psychicky labilní.²⁸⁴ Japonci přiznávali svou značnou podobnost s Korejci, sdíleli společnou minulost, kulturu i etnické dědictví. Právě tato blízkost odlišovala japonský kolonialismus od toho západního. Vztah Japonska a Koreje připomínal spíše vztah Anglie a Irska.

Přesto se objevovali Japonci, kteří označovali Korejce za „*opice, které stojí a chodí vzpřímeně*“,²⁸⁵ a využívali poukazování na korejskou zaostalost jako na příčinu podmanění si Koreje. Hlavní problém spatřovali v nízké kulturní úrovni, když zdůrazňovali kulturní propast mezi Japonskem a Koreou. Chápání Korejců jako zaostalých bylo vidět na vyobrazeních z čínsko-japonské války, kde byli Korejci malováni s vyčnávajícími lícními kostmi, širokými nosy, doširoka rozevřenými ústy, šikmýma očima a prasečími ocásky. Většinou se nacházeli v poníženém postavení oproti vysokým, pohledným a v evropských šatech oděným Japoncům.²⁸⁶ Korejská zaostalost měla podle Japonců vycházet z dědictví sociálních a politických institucí. Proto za vhodného vedení, jež jim Japonsko bylo schopno poskytnout, mohli dosáhnout modernizace. Mnohé cestovní příručky dehumanizovaly Korejce a stavěly je na úroveň dětí, které nejsou schopné se samy o sebe postarat. Jejich rétorika tak připomínala civilizační misi francouzských kolonizátorů ve formě „*břímě žlutého muže*“.

Japonský žurnalista a historik Tokutomi Sohó (1863–1957) japonské zabírání cizích území vysvětloval jako „*rozšiřování požehnání politické organizace po celém zbytku východní Asie a jižního Pacifiku, stejně, jako to kdysi udělali Římané v Evropě a Středomoří*“.²⁸⁷ Japonci se snažili obhájit korejskou anexi i na mezinárodní scéně, když Itóův asistent Motosada Cumoto 18. srpna 1910 v americkém týdeníku *The Independent* ospravedlňoval anexi jako unikátní příležitost „*pro obnovu a rozvoj [Koreje] podle vzoru moderních civilizací*“.²⁸⁸ Anexe byla též ospravedlňována jako součást defenzivní politiky,

²⁸³ Tamtéž, s. 159.

²⁸⁴ CAPRIO, Mark, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, Seattle 2009, s. 90–91.

²⁸⁵ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 397.

²⁸⁶ TIPTON, s. 80.

²⁸⁷ PEATTIE, Mark R., *Japanese Attitudes toward Colonialism, 1895–1945*. In: MYERS, PEATTIE (ed.), s. 81–82.

²⁸⁸ SCHMID, s. 162.

jako nutnost pro zachování bezpečí samotného Japonska a zachování míru v celém Orientu. Historik a učitel samotného japonského císaře Hirohita Kurakiči Širatori (1865–1942) prezentoval anexi Koreje jako odstranění příčiny potíží na Východě, které japonské císařství trápily řadu let.²⁸⁹ Obecně se mluvilo o tom, že anexe byla „*připojení nejvyšší důležitosti, jež zajistilo trvalý mír v Orientu a zabezpečilo trvalý mír pro japonské císařství, jelikož Korea byla stálým zdrojem svárů*“.²⁹⁰

Vznikl dokonce mýtus, že syn japonského boha Susanooa Itakerua, měl vládnout v *Širagi* (korejsky *Silla*) na Korejském poloostrově. Japonci se snažili propojit Korejce s japonskými mýty poskytnutím „výsady“ v podobě podílení se na uctívání japonského císaře a bohyně slunce Amaterasu v šintoistických svatyních zřízených po celém poloostrově. Číňané a příslušníci jiných národů na později okupovaných území takové privilegium nikdy neměli.²⁹¹ Pro legitimizaci anexe Koreje měla též sloužit „historická pravda“ o podřízení si Koreje japonskou císařovnou Džingú. Na tento mýtus reagoval již roku 1811 Čang Či-Jön (1762–1836),²⁹² který revizí geografických prací vyvrátil možnost, že by císařovna mohla vládnout korejským územím. Možnost jejího útoku do Koreje ale neodmítal. Dalším způsobem obhajoby byl panasianismus. Již v roce 1898 japonský politik Konoe Acomaro přišel s konceptem „solidarity příbuzných ras“. Po revoluci v Číně začal myšlenku panasianismu podporovat i Jamagata Aritomo. Japonsko se ovšem zároveň ve své pozici nejvyspělejšího asijského státu cítilo být asijským státům nadřazeno. Považovalo se tak být rovné západním mocnostem, nedokázalo se s nimi ovšem kulturně ztotožnit.

Naopak Korejci chápali Japonsko jako historického nepřítele. Hidejošioho invaze z roku 1592, japonské zásahy do vnitřních záležitostí státu od roku 1876, vražda královny Min v roce 1895 i sesazení krále Kodžonga v roce 1907 byly považovány za křivdy vůči korejskému národu. Korejci, jako svébytný národ s vlastní historií a kulturou, odmítali nadvládu jiného národa. Je potřeba si uvědomit, že se Korejci s ohledem na vynucení korejsko-japonských smluv necítili být podřízeni japonské nadvládě. Nepovažovali ji za legální ani legitimní.²⁹³

Na rozdíl od západních impérií Japonsko budovalo své koloniální panství především za strategickými cíli, s výjimkou Tchaj-wanu, jehož obsazení bylo spíše otázkou prestiže.

²⁸⁹ BIX, s. 66.

²⁹⁰ IYENAGA, s. 204.

²⁹¹ JANOŠ, s. 36.

²⁹² Čang Či-Jön byl zakladatelem korejské moderní geografie.

²⁹³ KIM, Chang-Rok, *The Characteristics of the System of Japanese Imperialist Rule in Korea from 1905 to 1945*, s. 27.

Hlavním účelem zabírání teritoriálně blízkých zámořských oblastí byla ochrana samotných japonských ostrovů. Hlavní slovo měla politika, ekonomická exploatace přišla až v rámci kolonizace. Cíle anexe Koreje byly jasné: „1) *exploatace půdy pro hospodářský zisk; 2) zajištění obranné zdi proti případnému útoku; 3) vytvoření základny pro vlastní expanzi do Asie, a za 4) prokázání platnosti komplexu ideologických teorií, jež podporovaly japonské úsilí v přinesení nového japonského řádu v Asii*“.²⁹⁴ Rozpínání impéria bylo takřka neomezené, jelikož se každé nově zabrané území stalo strategicky významným nárazníkovým pásmem vůči sousedícímu státu. Pro jeho obranu tak bylo zapotřebí ovládnout i okolní území. Tím se imperialistická politika rozšiřovala do závratných rozměrů, kdy se od 70. let 19. století v této souvislosti řešila otázka korejské kolonizace, od 20. let 20. století na řadu přišel Mandžusko-mongolský problém, ve 30. letech čínský problém a ve 40. letech otázka jižního postupu.²⁹⁵ Novým centrem zájmu Japonska se staly tři severovýchodní provincie Číny známé jako Mandžusko. Roku 1913 dosáhly investice v Číně 220 milionů dolarů,²⁹⁶ přičemž 75 % zahraničních investic v Mandžusku pocházelo z Japonska.²⁹⁷ Zatímco vojenští stratégové chápali Mandžusko jako nárazník proti ruskému vlivu ze severu, ve všeobecném povědomí japonské společnosti přežívalo Mandžusko jako potenciální odškodné za životy padlých Japonců v rusko-japonské válce. Obhájci pronikání do Mandžuska rovněž poukazovali na bohaté přírodní zdroje, jež měly přinést ekonomické výhody. Mandžusko se mělo též stát životním prostorem pro japonské venkovské obyvatelstvo a zdrojem uhlí, železné rudy a zemědělských produktů, jež mělo zajistit růst japonské ekonomiky a připravit ji na případný válečný konflikt.²⁹⁸ Dalším expanzivním cílem Japonska se tak stalo s Koreou sousedící Mandžusko.

²⁹⁴ BRUDNOY, s. 164.

²⁹⁵ MYERS, PEATTIE, s. 8–9.

²⁹⁶ DUUS, *Modern Japan*, s. 202.

²⁹⁷ REISCHAUER, CRAIG, s. 242.

²⁹⁸ BIX, s. 212.

Vojenská vláda (*budan seidži*)

Prvním úkolem nového režimu bylo naklonění si korejského lidu. Proto bylo odpuštěno prodlení v zaplacení pozemkové daně a samotná pozemková daň byla pro rok 1910 snížena o jednu pětinu.²⁹⁹ Přes sedmnáct milionů jenů bylo investováno do všeobecného rozvoje dvanácti obcí a 317 venkovských okresů. Především se investovalo do rozvoje vzdělávání za cílem získání kvalifikované pracovní síly. Bylo amnestováno 1711 vězňů, byla vyhlášena náboženská svoboda. Korejská a japonská zahraniční politika splynula v jedno, čímž došlo k přenesení mezinárodních úmluv a smluv na Koreu. Tím bylo na Korejském poloostrově zrušeno právo exteritoriality pro cizince. Japonští obchodníci získali právo volného pohybu a obchodu.

Navzdory těmto krokům, jak již napovídá název daného období, se jednalo o autoritářskou a centralizovanou správu Koreje v čele s kanceláří generálního guvernéra (*sótoku*), pod něhož spadalo pět vládních ministerstev. Na základě Organizačních předpisů generálního guvernéra v Koreji oplýval Terauchi kontrolou nad všemi vládními záležitostmi správní, legislativní a soudní mocí. Byl nadřazen všem vládním úředníkům, bylo mu zajištěno právo jmenovat a propouštět vysoké státní úředníky, uplatňovat mimořádná nařízení a směrnice s platností zákona, vydávat rozkazy armádě i námořnictvu působící v rámci koloniální správy Koreje. Generální guvernér byl odpovědný pouze císaři, prakticky byl právně nedotknutelný, jelikož oplýval mocí nad soudnickým systémem.³⁰⁰ Regulace týkající se správy Koreje pocházely původně z Ministerstva pro kolonie, jehož jurisdikce 13. června 1913 přešla na Ministerstvo pro vnitřní záležitosti. V červenci 1917 bylo opětovně obnoveno Ministerstvo pro kolonie a kontrola Koreje byla přenesena zpět na toto ministerstvo.

Japonská koloniální správa dala základy korejskému vzdělávacímu, ekonomickému i vládnímu systému. Jednalo se o centralizovanou a přímou moc v rukách generálního guvernerství. Jeho hlavní kancelář stála naproti hlavní královské rezidenci, paláci Kjöngbok. Byrokratický aparát tvořilo v roce 1910 zhruba 10 000 úředníků.³⁰¹ Podle japonského vzoru byla země rozdělena do třinácti prefektur a 200 okresů a obcí.³⁰² Japonská správa Koreje byla do roku 1919 typická přísným dohledem nad civilním obyvatelstvem, byly zakázány se vojenské, politické i kulturní akce. Byla zrušena svoboda shromažďování, sdružování

²⁹⁹ IYENAGA, s. 216.

³⁰⁰ Správní, legislativní a soudní pravomoci generálního guvernéra viz KIM, Chang Rok, s. 36–49.

³⁰¹ SETH, s. 266.

³⁰² Mapy porovnávající původní a koloniální administrativní členění viz mapy v Příloze 2.

i slova, kdy generální guvernér Teraučí Korejce ponaučil: „*máte dvě možnosti, následovat naši vládu, nebo zemřít*“.³⁰³ Veřejný život tak byl naprosto umlčen. Policejní systém původně omezený pouze na města, byl od prvního října 1910 rozšířen na celý poloostrov. V roce 1911 počet vojenských policistů vzrostl oproti předchozímu roku trojnásobně na 7749 policistů a v roce 1918 čítala vojenská policie již 14 358 příslušníků.³⁰⁴ 57 % policejních složek tvořili samotní Korejci.³⁰⁵ Policie byla od roku 1912 oprávněna na místě trestat překročení zákona. Japonci se navíc opírali o dvě armádní divize. Za cílem upevnění moci se Japonci rozhodli zbavit opozičních sil prostřednictvím dvou vykonstruovaných případů. Prvním měla být Konspirace Anak, kvůli níž bylo zatčeno 160 vlivných Korejců. Následoval údajný Komplot za cílem zavraždění generálního guvernéra, v jehož důsledku bylo zatčeno 600 křesťanů, z nichž 105 bylo v září 1912 odsouzeno. Tento proces je znám jako Případ sto pěti a jeho cílem bylo zastrašení korejských protestantů a Asociace nového lidu. Přes 200 000 Korejců bylo v letech 1910–1918 z politických důvodů internováno.³⁰⁶ Pro umlčení představitelů *jangbanské* elity a vysoce postavených úředníků byla použita opačná taktika, osmdesát čtyři z nich získalo stipendia a šlechtické tituly a dalších 3645 úředníků obdrželo penze.³⁰⁷

Pro zdání japonsko-korejské spolupráce na správě Korejského poloostrova vznikla Tajná Rada tvořená Korejci. Mělo se jednat o poradní orgán generálního guvernérství tvořeného sedmdesáti projaponsky orientovanými Korejci. Přítomni zde byli například Ji Wan-Jong a Song Pöng-Džun. Ve skutečnosti tento úřad neměl reálnou pravomoc, jelikož nebyl do březnových povstání v roce 1919 ani jednou svolán, a i kdyby byl, vše by stejně probíhalo pod přísnou taktovkou generálního guvernéra, jemuž byla Tajná Rada podřízena.³⁰⁸ Vláda se také snažila o naklonění si konfuciánských učenců prostřednictvím „darů“ v hodnotě 15–120 jenů 9700 učenců starších šedesáti let. Tento finanční „dar“ 3100 z nich přijalo. Královská konfuciánská škola byla roku 1911 přetvořena na Konfuciánskou akademii podřízenou samotnému generálnímu guvernérovi. Podobným způsobem byly v témže roce prostřednictvím Klášterního zákona koloniální správě podřízeny i buddhisté. Později v roce 1915 vznikla Pravidla pro šintoistické svatyně, díky čemuž byla v Soulu postavena hlavní korejská šintoistická svatyně. S náboženskými aktivitami též souvisí

³⁰³ KANG, Deok-Sang, s. 340.

³⁰⁴ KANG, Man-Gil, s. 7; KLEINER, s. 31.

³⁰⁵ CHEN, Ching-Chih, *Police and Community Control System in the Empire*. In: MYERS, PEATTIE (ed.), Princeton 1984, s. 224.

³⁰⁶ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 181.

³⁰⁷ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 38.

³⁰⁸ KANG, Man-Gil, s. 6.

nařízení z roku 1912, jež upravovalo dosavadní tradiční praktiky pohřbívání. Od této doby generální guvernérství požadovalo pohřbívání na veřejných hřbitovech či spalování těl ve veřejných krematoriích.

Japonci se snažili v Koreji zavést vlastní vzdělávací systém, jenž měl přenést japonské kulturní a politické hodnoty na Korejský poloostrov. Tyto hodnoty měly legitimizovat japonskou nadvládu v Koreji a vytvořit loajální a obětavé poddané japonského císaře. Cílem koloniální správy bylo nahradit soukromé školy veřejnými. V srpnu 1911 byl vydán Vzdělávací zákon a o měsíc později Pravidla pro soukromé školy, jež požadovaly licence pro tento druh vzdělávacích institucí, kontrolu učebnic, přičemž učebnice vydané před rokem 1910 byly celoplošně zakázány. Počet soukromých škol tak postupně klesal, když z 1323 soukromých škol z roku 1912 zbylo v roce 1919 již jen 698.³⁰⁹ Počet korejských studentů klesl z 57 377 na 38 204.³¹⁰ Zatímco generální guvernérství vedlo 484 základních škol pro sedmáct milionů Korejců, zároveň spravovalo 393 základních škol pro 330 000 japonských usedlíků. Procento účasti dětí na základních školách se tak diametrálně lišilo. Zatímco u korejských dětí dosahovala účast 3,7 %, u japonských žáků se rovnala 91,5 %.³¹¹ Na druhé straně je nutné připustit, že Vzdělávací zákon dal vzniknout koloniálnímu systému školství. Vzdělávací systém byl oddělený pro Korejce a Japonce a pro korejské děti byl jednoznačně diskriminační. Korejské základní školy byly čtyřleté, vyšší vzdělávací instituce čtyřleté pro chlapce a tříleté pro dívky. Bylo taktéž možné získat praktické vědomosti na dvou až tří letých učilištích. Japonské základní školy byly šestileté a vyšší vzdělávací instituce pro chlapce pětileté a pro dívky čtyřleté. Pro zachování postavení poslušných poddaných nebylo vyšší vzdělávání Korejců považováno za žádoucí.

Zatímco v roce 1912 navštěvovalo 41 509 korejských dětí (28,5 dítěte na 10 000 obyvatel) školního věku základní školy v Koreji, v témže roce 21 882 japonských dětí školního věku (897,8 dítěte na 10 000 obyvatel) navštěvovalo základní vzdělávací instituce na Korejském poloostrově. V roce 1919 se počet korejských dětí navštěvujících základní školy téměř zdvojnásobil na 80 632 dětí (48,0 dítěte na 10 000 obyvatel), zatímco v případě japonských dětí došlo k nárůstu na 41 447 dětí školního věku (1195,8 dítěte na 10 000 obyvatel). Stejně tak markantní byl rozdíl mezi korejskými a japonskými studenty navštěvující vyšší vzdělávací instituce. V roce 1912 studovalo na vyšších vzdělávacích

³⁰⁹ OH, Seong-Cheol, KIM, Ki-Seok, *Expansion of Elementary Schooling under Colonialism – Top Down or Bottom up?* In: LEE, HA, SORENSEN (ed.), s. 117. Pro srovnání KANG, Man-Gil, s. 151; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 182.

³¹⁰ KANG, Man-Gil, s. 151.

³¹¹ Tamtéž.

institucích (včetně vysokých škol) 2664 Korejců (1,8 studenta na 10 000 obyvatel) v roce 1919 jejich počet narostl na 5 456 (3,2 studenta na 10 000 obyvatel). V případě japonských studentů ve stejném časovém rozmezí došlo k nárůstu z 1587 studentů (65,1 studenta na 10 000 obyvatel) na 5176 (149,3 studenta na 10 000 obyvatel).³¹² Na tomto srovnání lze dokumentovat, že japonští studenti měli více příležitostí pro studium na Korejském poloostrově, než jeho vlastní obyvatelé. Co se týče nárůstu počtu samotných základních škol v letech 1912–1919 vzrostl z 343 na 570. Množství vyšších vzdělávacích institucí též narostlo z 66 na 138 v témže období. Nejběžnějším typem základních vzdělávacích institucí ovšem byly takzvané *sōdang* přičleněné nejčastěji k buddhistickým klášterům. Jejich působnost koloniální vláda dlouhodobě ignorovala, a tak byl jejich počet poměrně stabilní, v letech 1912–1919 narostl z 18 238 na 24 030.³¹³ Co se týče samotné výuky, japonština, která se stala oficiálním jazykem, byla na školách povinná, podobně jako výuka japonských dějin. Po prvním roce se mimo hodiny korejštiny a klasické čínštiny mohly užívat jen japonské učebnice, samotné vyučování mělo též probíhat v japonštině. V roce 1914 bylo přitom ze 1704 učitelů jen 498 japonského původu.³¹⁴ Učebnice byly plné japonského patriotismu a nacionalismu. Cílem tohoto způsobu výuky byla asimilace Korejců. Vyšší vzdělávací instituce přitom umožňovaly jen praktické a technické studijní obory, svobodné vyšší vzdělávání tak bylo umožněno jen na soukromých školách. Ženám mělo být umožněno především morální vzdělání, jež z nich mělo vytvořit moudré matky, které předají své vědění dětem.

Snaha o umlčení protijaponského smýšlení se projevila i konfiskací a spálením 200–300 000 korejských historických a učenecých prací, včetně životopisů národních hrdinů, jako byli Ůlči Mun-Dők, Kang Kam-Č’an, Č’oe Jōng a Ji Sun-Sin. Stejně tak lehly popelem zahraniční knihy, které by mohly svým obsahem podpořit myšlenku nezávislosti. V plamenech tak skončily biografie Otto von Bismarcka a Petra Velikého, historické práce o vzniku Švýcarska, Americké nezávislosti a sjednocení Itálie, i řada historických textů, jenž na základě konfuciánské tradice prezentovaly Japonce jako podřízené Korejcům. První desetiletí japonské nadvlády nad Koreou je proto mezi korejskými historiky známo jako „temné období“, typické policejní represí, umlčením politického a kulturního života, přísnou kontrolou tisku, veřejného shromažďování a spolčování. K propagaci japonské nadvlády sloužil i tisk. Monopolní postavení měly *Maeil sinbo* (*Deník*), v japonštině vydávané *Keijō*

³¹² Podrobněji viz OH, KIM, s. 120.

³¹³ Podrobněji OH, KIM, s. 117.

³¹⁴ CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 99.

nippó a v angličtině tištěné *Seoul Press*. Tyto tři tiskoviny byly základními médii generálního guvernérství a kromě *Maeil sinbo* až do 20. let nebyly vydávány žádné jiné korejsky psané noviny. Od března 1912 začaly tyto noviny vydávat zprávy psané v korejské abecedě *hangŭl*. Prezentovaly výukové lekce, dávaly důraz na hygienické a stravovací návyky a podporovaly nutnost modernizace. Současně ospravedlňovaly anexi a podávaly zprávy o korejsko-japonských vztazích. Sponzorovaly a publikovaly příběhy korejských kolaborantů a vyzdvihovaly přátelské vztahy mezi korejským a japonským císařským dvorem. Generální guvernérství umožnilo v letech 1910–1919 tisk třiatřiceti korejsky psaných časopisů, jako byl například *Č'ōndogjo wōlbo* (*Měsíčník Č'ōndogjo*), *Sonjōn* (*Chlapci*) a *Č'ōngč'un* (*Mláďi*). Prosazovaly reformní myšlenky, nesměly ovšem psát o politických tématech. V těchto magazínech, podobně jako v publikaci Ji In-Džika *Slzy krve* z roku 1915 a *Bezcitném Ji Kwang-Sua* z roku 1917, se nacházely počátky moderní korejské literatury. I literatura podléhala japanizačnímu tlaku, navíc Japonci začali užívat japonské čtení čínských znaků pro korejské geografické názvy, například Soul byl za koloniální správy znám jako Keidžó.

S anexí byla též zavržena myšlenka odlišné korejské legislativy. Od roku 1911 byl generální guvernér oprávněn vydávat nařízení se silou zákona. Zároveň ovšem přežívalo korejské tradiční právo. Bylo například zachováno bičování, které bylo v Japonsku zakázáno již v roce 1882 a na Japonce žijící v Koreji se nevztahovalo. Bičování se stalo poměrně běžným trestem pro korejské vězně odsouzené na méně než tři měsíce vězení nebo k pokutě do výše 100 jenů. Zatímco v roce 1911 bylo 21 % odsouzených zbičováno, v roce 1916 to již bylo 47 % odsouzených.³¹⁵ Počet zbičovaných v letech 1913–1920 se odhaduje na 600 000.³¹⁶ Bičování bylo v Koreji zrušeno až v roce 1920. Vznikl tak duální systém práva, kdy pro Japonce žijící v Koreji platilo japonské právo, pro Korejce modifikované japonské právo ve formě nařízeních generálního gouvernementu při zachování některých tradičních forem korejského práva. Rozšířil se soudní systém, jež byl plně v rukách japonských soudců a prokurátorů.³¹⁷

Prvním pokusem o vytvoření koloniálního ekonomického systému bylo sepsání katastrálního rejstříku. Měl zajistit racionalizaci a právní kodifikaci vlastnictví půdy, jež by vedly k efektivnímu výběru daní. Vytvoření moderního katastrálního systému trvalo osm let

³¹⁵ LEE, Chul-Woo, *Modernity, Legality, and Power in Korea under Japanese Rule*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, Londýn 1999, s. 33. Na Tchaj-wanu bylo pro porovnání v roce 1915 zbičováno jen 24 % odsouzených. Tamtéž, s. 386.

³¹⁶ DUDDEN, s. 116.

³¹⁷ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 180.

(1910–1918) a stálo 20 milionů jenů. Cílem bylo zajištění vlastnictví půdy, určení ceny půdy, jejího druhu a klasifikace. Snaha o zavedení moderních legálních procesů ovšem narušilo tradiční držbu půdy. Každý majitel musel právně prokázat svůj nárok na danou půdu, což bylo devastační především pro usedlíky s tradičním „obdělávacím právem“. Všechny pozemky, jejichž držba nemohla být legálně prokázána, přešly do majetku generálního guvernérství. Generální guvernérství znárodnilo půdu náležející císařskému dvoru a společnému majetku měst a vesnic. Již po anexi zkonfiskovalo veřejnou půdu o rozloze 66 500 akrů obdělávané půdy a 48 500 akrů lesů.³¹⁸ V roce 1918 generální guvernérství vlastnilo již 21,8 milionů akrů půdy.³¹⁹ Objem půdy vlastněný Japonci se tak zdvojnásobil. Největšími majiteli korejské půdy bylo samotné generální guvernérství a Orientální rozvojová společnost, která v roce 1913 vlastnila přes 30 680 akrů půdy.³²⁰ Od roku 1915 se začala zajímat o Mandžusko a její investice do korejské půdy začaly klesat. V roce 1918 se podílela na korejské půdě vlastněné Japonci třiceti procenty. V důsledku vzniku nového katastrálního rejstříku i zavedením nových daní jako byla daň z domácnosti a daň z obydlí se zvýšil příjem z pozemkové daně. Podle japonského vzoru již nevycházela pozemková daň z úrody, ale byla pevně určena. Její výše byla stanovena zhruba na pět procent výnosu půdy.³²¹ Mezi lety 1910–1918 se hodnota z výběru daní téměř zdvojnásobila z 6 000 000 na 11 569 000 jenů.³²² Pozemková daň tvořila do 20. let 65 % daňových příjmů státu.³²³

Korejci teoreticky měli stejný statut císařových poddaných jako Japonci. Ve skutečnosti byli považováni za podřadné. Rasová diskriminace se projevila v soudním systému, školství, pracovních příležitostech i podmínkách. Korejští pracovníci dostávali plat o polovinu nižší než Japonci na korejském území, v některých případech i pouhou třetinu japonského platu.³²⁴ Korejští podnikatelé pak byli značně omezeni prostřednictvím Firemního zákona vydaného v listopadu 1910. Tento zákon vyžadoval souhlas generálního guvernérství s činností podnikatelského subjektu. Taktéž zde byla stanovena minimální výše kapitálu a povinná kvóta zaměstnaných Japonců (především na vyšších pozicích), přičemž Korejci nesměli najímat do svých firem Japonce, čímž bylo prakticky zakázáno zakládání nových

³¹⁸ KIM, Jin Wung, s. 324.

³¹⁹ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 40.

³²⁰ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 382.

³²¹ KIM, Dong-No, *National Identity and Class Interest in the Peasant Movement of the Colonial Period*. In: LEE, HA, SORENSEN (ed.), s. 159.

³²² KANG, Man-Gil, s. 101.

³²³ LEE, s. 41.

³²⁴ KANG, Man-Gil, s. 27.

korejských firem.³²⁵ Zatímco bylo v roce 1911 japonských společností 109 a roku 1918 to již bylo 262, nárůst korejských společností byl mnohem skromnější – z 27 na 39 v témže časovém rozmezí. Japonci v roce 1911 vlastnili 185 továren na Korejském poloostrově. V roce 1916 to již bylo 650, zatímco Korejci vlastněné továrny zaznamenaly v letech 1911–1916 nárůst z 66 na 416.³²⁶ Je nutno si ovšem uvědomit, že Korejci převážně vlastnili továrny menšího rázu s méně než padesáti zaměstnanci. Soustředili se především na textilní výrobu, papírnictví, keramiku a zpracování obilí. Veškeré významné pozice ať už v politické či ekonomické sféře byly obsazeny Japonci. Počet Japonců žijících v Koreji v letech 1910–1920 narostl dvojnásobně ze 171 500 na 347 900.³²⁷ Obdělávána půda v Koreji byla levnější než ta v Japonsku, přitom byla stejné kvality. Japonec, který prodal svoji půdu v Japonsku, mohl v Koreji nakoupit pozemky pětinasobné velikosti. Podle průzkumu Ósacké obchodní komory byl roční zisk odhadován na 30 %, ovšem z vlastních zkušeností Japonců usazených na Korejském poloostrově byl zisk 15–20 %.³²⁸ Většina Japonců skupovala půdu v Koreji ve formě investice. Jednalo se spíše o malé vlastníky půdy, jelikož 43 % z nich vlastnilo pozemek o výměře menší než 2,45 akru.³²⁹ Stali se z nich nepřítomní majitelé, kteří se ziskem pronajímali skoupenou půdu Korejcům. Osmdesát procent korejské populace přitom pracovalo v zemědělství.

Zemědělská i průmyslová produkce Koreje byla řízena japonskými potřebami. Ovšem i japonský průmysl v Koreji byl zpočátku poměrně chudý. V roce 1913 68,2 % veškerých japonských továren mělo kapitál nižší než 10 000 jenů, 50,4 % mělo méně než deset zaměstnanců, u 47,2 % byl výnos menší než 10 000 jenů a 53 % z nich nemělo zavedený elektrický proud.³³⁰ Do průmyslu se v prvním desetiletí příliš neinvestovalo. Za cílem plné kontroly a exploatace Korejského poloostrova Japonci rozšiřovali železniční, silniční a komunikační sítě. Zatímco v letech 1907–1910 bylo vystavěno 800 kilometrů silnic, v letech 1911–1917 bylo položeno dalších 2600 kilometrů asfaltu.³³¹ Železniční síť v letech 1910–1920 narostla z 950 na 1430 kilometrů.³³² Stěžejní tratě spojovaly hlavní město s Pusanem, Šinuidžu a Wönsanem. V japonských rukách náležela i plná kontrola korejského finančního systému. Do roku 1918 generální guvernérství napůjčovalo Koreji 140 milionů

³²⁵ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 184.

³²⁶ Tamtéž.

³²⁷ KLEINER, s. 31.

³²⁸ DUUS, *The Abacus and the Sword*, s. 365.

³²⁹ Tamtéž, s. 389.

³³⁰ KANG, Man-Gil, s. 130.

³³¹ Tamtéž, s. 147.

³³² NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 184.

jenů (včetně 45,59 milionů jenů v zahraničních půjčkách před anexí).³³³ Původní Korejská banka založená v roce 1909 byla po anexi přejmenována na Banku Čósen. Japonci monopolizovali i veškerý zahraniční obchod. Zatímco v roce 1910 celková hodnota korejského vývozu činila 19 914 000 jenů a z toho 15 379 000 jenů (77,2 %) směřovalo do Japonska, v roce celkový vývoz Koreje tvořil hodnotu 221 948 000 jenů, z čehož 199 849 000 jenů (90 %) směřovalo do Japonska. Jednalo se především o rýži, obiloviny a tabák. Co se týče korejského dovozu, celková hodnota v roce 1910 činila 39 783 000 jenů, z čehož 25 348 000 jenů (63,7 %) pocházelo z Japonska. V roce 1919 došlo k nárůstu celkové hodnoty dovozu na 283 077 000 jenů. Z této částky 184 918 000 jenů (65,3 %) pocházelo z Japonska.³³⁴ Jednalo se především o textilie a hotové výrobky.

Podobně se Japonci začali prosazovat v důlním průmyslu. Zatímco jih poloostrova byl bohatým na zemědělskou produkci, na severu se nacházelo sedmdesát druhů nerostných surovin, včetně zlata, stříbra, oceli, mědi, zinku, uhlí a wolframu. Japonsko mělo oproti Koreji nedostatek nerostných surovin (s výjimkou mědi a uhlí), a proto bylo závislé na dovozu. V roce 1911 Korejci vlastnili 90 dolů a vyprodukovali v přepočtu 296 000 jenů (4,8 % celkové produkce), Japonci disponovali 103 doly a vytěžili v přepočtu 1 401 000 jenů (22,6 %), zatímco ostatní cizinci působící v důlním průmyslu na korejském území měli čtrnáct dolů s výnosem 4 488 000 jenů (72,6 %). V roce 1915 bylo vydáno Korejské důlní nařízení, jež omezovalo korejské dolování ve prospěch japonských společností. Korejci v tomto roce vlastnili již 108 dolů s produkcí v hodnotě 384 000 jenů (3,7 % z celkové důlní produkce v Koreji), Japonci působili ve 182 dolech s výnosem 2 820 000 jenů (26,8 %), zatímco ostatní cizinci vlastnili devatenáct dolů a vyprodukovali v přepočtu 7 311 000 jenů (69,5 %). Převládající pozice Japonců se začala markantněji projevovat v roce 1919, kdy pouhých 37 % korejských společností získalo povolení k dolování v porovnání s 63 % japonských společností.³³⁵ O rok později Japonci vlastnili 80 % korejských dolů, zatímco Korejci vlastnili pouhých 0,3 % z nich.³³⁶ Japonci též převzali monopol nad korejskými lesy. Již v prvních třech letech po anexi získalo Japonsko díky exploataci korejských lesů v přepočtu jednu miliardu jenů.³³⁷ V květnu 1918 přešly všechny lesy dříve připadající státu do rukou generálního guvernérství, které tak vlastnilo 50 % korejských lesů.³³⁸

³³³ KANG, Man-Gil, s. 113.

³³⁴ Tamtéž, s. 143. Pro srovnání: KIM, Jin Wung, s. 328; MYERS, Ramon H., SABURÓ, Yamada, *Agricultural Development in the Empire*. In: MYERS, PEATTIE (ed.), s. 433.

³³⁵ KANG, Man-Gil, s. 140–143.

³³⁶ KIM, Jin Wung, s. 326.

³³⁷ KANG, Man-Gil, s. 143.

³³⁸ KIM, Jin Wung, s. 326.

Ekonomický i kulturní útlak vedl k emigraci značného množství Korejců do ruského Přímoří a čínského Mandžuska (zde především do oblasti Kando). V zahraničí pak vznikaly hnutí bojující za obnovu korejské nezávislosti. V Mandžusku byly zakládány vojenské školy pro výcvik bojovníků za nezávislost. Pak Ůn-Sik a Ji Tong-Hwi zde založili protijaponské organizace známé jako korejské revoluční jednotky. V letech 1915–1919 narostl počet Korejců žijících v Mandžusku na 600 000.³³⁹ V roce 1914 byla ve Vladivostoku Jo Sang-Sölem a Ji Tong-Hwim založena první korejská prozatímní vláda s vlastní armádou bojující za nezávislost Koreje. Armády nezávislosti, jež vznikaly na území Mandžuska a Přímoří byly tvořeny původními příslušníky spravedlivých armád působících na Korejském poloostrově do roku 1912. Dalším centrem korejského odboje byla Šanghaj, kde působil například například Sin Kju-Sika. Pak Ůn-Sik zde roku 1915 vydal *Agonizující historii Koreje*, kde zveřejnil svůj odpor k přetvoření svobodného korejského státu na japonskou kolonii.³⁴⁰ Ve Spojených státech amerických již od roku 1909 fungovala Korejská národní asociace založená Syngmanem Rheem. Hnutí za nezávislost Koreje požadovaly nejen dosažení nezávislosti na Japonsku, ale i vybudování moderního národního státu.

Roku 1916 se japonským premiérem stal původní generální guvernér v Koreji Terauchi Masatake. Nahradil tak Ókumu Šigenobua, který byl odvolán v důsledku neúspěchu na čínském diplomatickém poli. Japonsko se totiž již po dva roky nacházelo ve válce proti Německu v rámci první světové války. Cílem Tokia bylo především posílení vlastních pozic v Číně. Již od vyhlášení války Německu z 23. srpna 1914 (na základě britsko-japonské aliance) Japonci obléhali německou námořní základnu Čching-tao na poloostrově Šan-tung. Dne 18. ledna 1915 se pak japonská vláda rozhodla využít příhodné mezinárodní situace, a proto čínské protistraně předložila takzvaných jednadvacet požadavků. Ačkoliv nedošlo k jejich plnému naplnění (splněno bylo čtrnáct požadavků ze Skupiny I–IV), získali Japonci politický a hospodářský vliv v Mandžusku a Mongolsku, byl jim prodloužen pronájem Talienu a Port Arturu i koncese na Jihomandžuskou dráhu. Japonci si též směli pronajímat půdu v Mandžusku a východ Vnitřního Mongolska byl otevřen obchodu. Zbýlých pět požadavků Skupiny V by narušily čínskou suverenitu, jelikož požadovaly dosazení japonských poradců do klíčových vládních pozic, monopolní odkup zbraní od Japonska a zajištění širších práv pro japonské usedlíky v Číně. Za cílem zachování vlastní suverenity Jüan Š'-kchaj tuto část požadavků odmítl. Dne 3. července 1916 podpisem rusko-japonské dohody o Číně Rusko odsouhlasilo s rozšířením japonského vlivu v Číně oplátkou za uznání ruského vlivu ve

³³⁹ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 201.

³⁴⁰ SCHMID, s. 141.

Vnější Mongolsku. Dne 2. listopadu 1917 byla mezi vedoucím japonské zvláštní komise ve Washingtonu Išim Kikudžirem a americkým státním tajemníkem Robertem Lansingem podepsána dohoda (známa jako dohoda Lansing-Išii), na jejímž základě Spojené státy americké uznaly japonské „zvláštní zájmy“ v Číně. Japonsko se zde zavázalo respektovat politiku otevřených dveří a územní integritu Číny. Japoncům se díky první světové válce uvolnily v Číně ruce. Mohli tak prosadit své zájmy v Mandžusku. Současně mohli využít války s Němci k získání původně německých držav na poloostrově Šantung a na pacifických ostrovech – Mariánských, Marshallových ostrovech, Karolínách a na ostrově Palau.

První světová válka znamenala pro Japonsko otevření nových trhů a takové zlepšení finanční situace, že se ze zadlužené země stal stát věřitelský. Světový konflikt znamenal díky zvýšení poptávky po výrobě zbraní a japonském vývozu pro Japonsko opravdový hospodářský rozkvět, díky čemuž přebytek vývozu nad dovozem v letech 1915–1918 činil 352 milionů jenů.³⁴¹ Lodní tonáž v letech 1914–1918 narostla na dvojnásobek o hodnotě tři milionů tun výtlačku. Po válce došlo ovšem rychle ke krizi. Již 3. srpna 1918 propukla v malé rybářské vesnici v okrese Tojama rýžová vzpoura, jež se rychle rozšířila po celém Japonsku. Účastnilo se jí 700 000 lidí,³⁴² jejichž protest proti inflaci skokově navýšené ceně rýže spontánně přerostl v odpor vůči japonské formě kapitalismu. V důsledku těchto nepokojů bylo zatčeno 8000 lidí a odvolán Teraučioho kabinet ve prospěch nového premiéra Hary Takašioho (1856–1921).³⁴³ Ani s poválečným vývojem na Versaillském mírovém jednání nebylo Japonsko příliš spokojeno. Zastoupeno zde bylo knížetem Saiondžim Kinmočim (1849–1940). Společnost národů ve své chartě z australského popudu odmítla japonský návrh klauzule o rovnosti ras. Místo přímého vlastnictví byl navíc Japonsku umožněn pouze mandát nad bývalými německými ostrovy v Tichém oceánu, které byly od té doby v Japonsku známy jako *Nan'jó guntó*. Japonsko navíc získalo práva v čínské provincii Šantung, s čímž nesouhlasila čínská protistrana. Pod tlakem čínské veřejnosti proto čínská delegace odmítla 28. června 1919 Versaillskou mírovou smlouvu podepsat. Ovšem na následné Washingtonské konferenci se muselo Japonsko vzdát svých nároků na poloostrov Šantung.

První světová válka vedla ke stažení západních mocností z Asie s výjimkou posilujícího vlivu Spojených států amerických, což vedlo k nárůstu americko-japonské rivality. Mezitím revoluce v Rusku destabilizovala situaci na Sibiři, což Japonsko chápalo jako ohrožení

³⁴¹ HILSKÁ, 307.

³⁴² DUUS, *Modern Japan*, s. 180.

³⁴³ HILSKÁ, s. 301.

vlastních ekonomických a strategických zájmů v Mandžusku a Koreji, a proto se vládní kabinet rozhodl vyslat na Sibiř vlastní expediční sbor o síle 70 000 mužů. Tyto jednotky zde působily až do roku 1922.

Nový generální guvernér Koreje Hasegawa Jošimiči (1850–1924, generálním guvernérem Koreje 1916–1919) se musel v této bouřlivé době potýkat se zcela novou formou odporu. Myšlenka práva na sebeurčení národů, jež byla prezentována ve čtrnácti Wilsonových bodech na Versaillském mírovém jednání, se přenesla i do Koreje, která předpokládala, že jí západní společenství podpoří v její cestě k nezávislosti. Wilsonovy body se ovšem staly spíše záminkou a Pařížská mírová konference vhodnou příležitostí k prosazení cílů, které mezi korejskými nacionalisty v dané době již kulminovaly. Korejci působící v exilu se rozhodli získat zpět korejskou suverenitu apelem na mocnosti na Pařížském mírovém jednání. Yō Un-Hjōng společně s dalšími členy šanghajské Nové korejské společnosti mladých mužů sepsal petici požadující nezávislost Koreje, kterou měl na Pařížskou mírovou konferenci doručit americký vyslanec působící v Číně Charles Richard Crane a Thomas Millard, který byl taktéž nominovaný jako poradce čínské delegace na mírové konferenci v Paříži. Reprezentantem samotné šanghajské Nové korejské společnosti se stal Kim Kju-Sik, který byl 1. února 1919 vyslán do Paříže. Na starosti měl dvanáct úkolů, mezi nimiž bylo setkání se s delegáty každé země a získat jejich podporu ve snaze o osvobození Koreje, oznámit veškeré těžkosti, jimiž si Korea v důsledku japonské koloniální nadvlády prošla, vysvětlit strategický význam a schopnost Koreje si samostatně vládnout.³⁴⁴ Zjednodušeně řečeno měl hájit ideu korejské nezávislosti a prezentovat přání korejského lidu. Dne 5. února mandžuská Korejská lidová rada vyslala na Pařížskou mírovou konferenci Jun Haeho a Ko Č'ang-Ila. V důsledku občanské války v Rusku dorazili do Paříže až 26. září. Korejská národní asociace ve Spojených státech amerických se rozhodla vyslat Čōng Han-Gjōnga, Ji Sūng-Mana a Min Č'an-Hoa na mírovou konferenci v Paříži, ovšem po protestu Japonska jim Spojené státy odmítly vydat pasy.

Dne 8. února 1919 Organizace korejské mládeže za nezávislost působící v Japonsku vydala deklaraci nezávislosti Koreje sepsanou Ji Kwang-Suem. Toto prohlášení podpořilo šest set korejských studentů působících v Japonsku a kopie deklarace byla zaslána japonské vládě. Na samotném Korejském poloostrově vznikaly skryté politické aktivity v rámci církevních organizací, které byly tolerovány díky náboženské svobodě. Buddhističtí a křesťanští vůdci a představitelé Sekty nebeské cesty (*Čōndogjo*), což byl od roku 1905

³⁴⁴ SHIN, *Modern Korea History and Nationalism*, s. 227–228. Plné znění Kim Kju-Sikových pověření na Pařížské mírové konferenci viz tamtéž.

nový název pro původní *Tongacké* hnutí, plánovali vlastní celonárodní hnutí za nezávislost Koreje. Získali i podporu studentů z odborných učilišť, včetně studentek z dívčí školy Ewha. V únoru došlo ke sjednocení Sekty nebeské cesty, křesťanů i buddhistů v podpoře vlastní deklarace nezávislosti. Konfuciáni byli příliš ortodoxní na to, aby se přidali po bok ostatním náboženským skupinám, a tak deklaraci nepodpořili. Autorem deklarace nezávislosti se stal Č'oe Nam-Sŏn.³⁴⁵ Dále navrhl memorandum, jež mělo být zasláno japonské vládě, parlamentu a generálnímu gouvernementu, a petici za nezávislost zaslanou na Pařížskou mírovou konferenci a americkému prezidentovi Woodrow Wilsonovi (1856–1924). Tuto petici již podpořilo 137 představitelů konfuciánských učenců. Deklarace byla podepsána patnácti představiteli Sekty nebeské cesty, šestnácti vůdci křesťanů a dvěma reprezentanty buddhistů. Dne 28. února se konala finální schůzka signatářů, kteří se shodli na veřejném přečtení deklarace v uzavřené společnosti v restauraci *T'aehwagwan*, čímž se chtěli vyhnout případné davové psychóze a následným agresivním zásahům japonského četnictva. Datum této události bylo stanoveno na 1. března v souvislosti s plánovaným pohřbem bývalého císaře Kodžonga. Někdejší panovník zemřel již 21. ledna a jeho pohřeb byl naplánován na 3. března. Samotné úmrtí panovníka rozvířilo v korejské společnosti silné emoce, jelikož se proslýchalo, že byl otráven. Začátek demonstrací měl být naplánován před samotným pohřbem, aby nebyla narušena pieta vyjádřená zesnulému panovníkovi. Na 2. března připadala neděle, s čímž nesouhlasili křesťanští bojovníci za nezávislost. Proto bylo datum stanoveno na 1. března.

Tohoto dne se dvacet devět z celkového počtu třiatřiceti signatářů sešlo na určeném místě a veřejně předneslo obsah Deklarace nezávislost. Všichni přítomní byli zanedlouho zatčeni japonskou policií a později odsouzeni ke třem letům vězení. Mezitím v parku Pagoda započalo setkání studentů, na kterém byla též (tentokrát před početnějším obecnstvem) předčítána Deklarace nezávislosti. V Soulu se v té době v souvislosti s Kodžongovým pohřbem nacházelo velké množství lidí, které se nechalo strhnout k poklidné demonstraci za korejskou nezávislost. Ze všech stran se ozýval pokřik „*tongnip manse!*“, což v překladu znamená „*ať žije nezávislost!*“.³⁴⁶ Nenásilné demonstrace se téhož dne konaly i ve městech Pchjongjang, Činnamp'o, Andžu, Ůidžu, Sŏnč'ŏn a Wŏnsan. V následujících dnech se přenesly do měst celého Korejského poloostrova. Nepokoje se vyhnuly pouze sedmi

³⁴⁵ Její anglickou kopii možno najít k přečtení v Korea: Reported Japanese Atrocities, 1919, TNA, FO 608/211.

³⁴⁶ SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 251.

okresům.³⁴⁷ Demonstrací pokračujících až do léta 1919 se účastnilo přes milion osob.³⁴⁸ Japonci byli takto organizovaným a masovým odporem zaskočeni. Zřejmě proto byla jejich reakce na ve své podstatě nenásilné akce velmi brutální. Celé vesnice byly srovnávány se zemí, běžné bylo drancování, znásilňování a bičování. V Čeam-ni nedaleko Suwönu bylo v kostele zaživa upáleno dvacet devět Korejců.³⁴⁹ Ikonou hnutí za nezávislost se stala šestnáctiletá dívka jménem Ju Kwan-Sun (1904–1920), která byla zatčena, odsouzena k sedmi letům vězení. Její rodiče byli zabiti. Dne 12. října 1920 byla umučena v soulském vězení Södaemun. Celkem 49 kostelů a škol a 715 obydlí bylo vypáleno.³⁵⁰ Podle korejských historiků mělo být zabito 7500 Korejců, 15 000 lidí mělo být zraněno a přes 45 000 zatčeno.³⁵¹ Generální guvernérství Koreje oproti tomu udávalo mnohem nižší čísla. Uvádělo s 553 mrtvými, 1409 zraněnými a 12 552 zatčenými.³⁵² Korejský lid, který *de facto* vedl celé povstání, tak dal jasně najevo svůj nesouhlas s koloniální nadvládou Japonska. Podle některých historiků šlo o počátek korejského moderního nacionalismu.³⁵³ Spíše se ovšem jednalo o změnu, která umožnila to, že místo původních roztržitých nacionalistických skupin došlo k rozvoji národního hnutí napříč celou společností. Cílem bylo dosažení plné nezávislosti, tedy zbavení se japonské koloniální nadvlády. Hnutí též slibovalo zřízení demokratické republiky po dosažení nezávislosti.

Vyhlášení nezávislosti se konalo i v Mandžusku, především v oblasti Kando, kde se konaly 12.–13. března demonstrace a oslavy. Na japonský popud zde došlo k zásahu Číňanů, jehož výsledkem bylo osmnáct mrtvých a třicet zraněných Korejců.³⁵⁴ Potlačování a odvetné akce zde trvaly do roku 1920. V jejich důsledku zemřelo v oblasti Kando 5000 korejských farmářů.³⁵⁵ V následujících dnech Korejci podpořili deklaraci nezávislosti i v ruském Přímoří. Sö Čae-P'il vedl ve dnech 14.–16. března ve Philadelfii konferenci o korejské

³⁴⁷ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 201.

³⁴⁸ V některých zdrojích je udáván počet dvou milionů zúčastněných osob viz DEVINE, Richard, *Japanese Rule in Korea after First March Uprising. Governor General Hasegawa's Recommendations*. In: *Monumenta Nipponica* 52, 1997, 4, s. 524; KIM, Jin Wung, s. 333; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 187; SCHMID, s. 54.

³⁴⁹ BRUDNOY, s. 171.

³⁵⁰ KANG, Man-Gil, s. 29.

³⁵¹ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 48.

³⁵² Tamtéž. Údaje se poněkud liší, pro srovnání ATKINS, s. 30; BRUDNOY, s. 170; DEVINE, s. 524; ECKERT, Carter, *Offspring of Empire – the Koch'ang Kims and the Colonial Origins of Korean Capitalism, 1876–1945*, Seattle 1991, s. 46; ECKERT, LEE, LEW ROBINSON, WANGNER, s. 201; JANOŠ, s. 135; JANSEN, s. 517; KANG, Deok-Sang, s. 341; KANG, Man-Gil, s. 29; KLEINER, s. 33; NAHM, *Introduction to Korean history and Culture*, s. 187; ROBINSON, s. 48; SETH, s. 269; SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, s. 255; TSURUMI, s. 301–302.

³⁵³ SETH, s. 269.

³⁵⁴ SHIN, *Modern Korean History and Nationalism*, 253.

³⁵⁵ KANG, Deok-Sang, s. 342.

nezávislosti a rozhodl se podpořit korejskou prozatímní vládu v Šanghaji. Ta do sebe v průběhu března asimilovala Prozatímní vládu ze Soulu a Korejské lidové shromáždění z Vladivostoku a prohlásila se tak jednotnou prozatímní vládou Korejské republiky. Pro potvrzení její legitimacy byli za ministry, byť v nepřítomnosti, zvoleni vůdci všech významnějších nezávislých skupin v exilu. Prezidentem se stal Syngman Rhee a další vládní posty obsadili hlavní postavy exilových organizací z Číny, Mandžuska, ruského Přímoří a Spojených států amerických, jako byli například Kim Kju-sik, Ji Tong-Hwi, An Čchang-Ho a další. V dubnu vydala desetičlankovou ústavu, v září pak vydala novou, která již obsahovala 58 článků a preambuli. Slibovala svobodu slova, shromažďování, tisku a vyznání, a sekularizaci státu. Tato ústava byla později z velké části převzata Korejskou republikou, jež vznikla po roce 1948. Ačkoliv se jednalo o pokus sjednocení zahraničního boje za korejskou nezávislost, nebyla tato prozatímní vláda uznána žádným státem a nehrála pro korejskou budoucnost příliš významnou roli.

Hnutí 1. března bylo největším projevem korejského nacionalismu v dějinách Koreje. Účastnilo se jej celkem sedm různých nacionalistických proudů – bojovníci za nezávislost v Šanghaji, odpůrci japonské koloniální nadvlády v Mandžusku a ruském Přímoří, korejští nacionalisté působící ve Spojených státech amerických, hnutí za nezávislost korejských studentů v Japonsku, na domácí scéně působící Sekta nebeské cesty, hnutí za nezávislost křesťanů a korejští studenti.³⁵⁶ Jednalo se o jedno z největších hnutí za svobodu v historii koloniálních národů. Hnutí vystupovalo proti imperialismu jako takovému, obhajovalo myšlenku světového míru a rovnosti všech národů. Stalo se tak inspirací pro „slabší“ národy, jako byla Indie, Vietnam či Filipíny. Za vzor si jej vzali Číňané nesouhlasící s výsledky Versaillské mírové smlouvy. Dne 4. května se v Pekingu konalo hnutí studentů, kteří protestovali proti japonským právům na poloostrově Šan-tung. Dne 7. května se protesty přenesly i do Šanghaje. Podle japonských zdrojů se jich mělo účastnit 5000 lidí, podle čínských zdrojů až 20 000 osob.³⁵⁷ Získali taktéž podporu Korejských jednotek nezávislosti. Podobně ovlivnila nenásilnost demonstrací 1. března Mahatma Gandhiho v jeho hnutí z 5. dubna 1919 v Indii.

Ačkoliv bylo hnutí 1. března neúspěšné, pro Korejce přesto znamenalo obrovský krok vpřed. Došlo ke sjednocení nacionalistických skupin, které prostřednictvím masové podpory obyvatelstva zjistily, že mohou najít ve společnosti oporu. Jednalo se o nejvýznamnější projev jednoty během celého koloniálního období. Po roce 1919 až do roku 1945 nikdy již

³⁵⁶ SHIN, *Modern Korean Nationalism*, s. 317–334.

³⁵⁷ Tamtéž, s. 376.

nebyla hnutí za nezávislost tak dynamická a sjednocená. V Koreji se tak poprvé ve své ryzí podobě projevil moderní nacionalismus. První březzen je dodnes v Koreji slaven jako státní svátek. Co bylo pro Korejce v dané době nejdůležitější, byla následná změna japonské koloniální správy. Započala tak nová tzv. kulturní vláda (*bunka seidži*).

Kulturní vláda (*bunka seidži*)

Po povstání 1. března se novým generálním guvernérem stal Saitó Makoto (1858–1936, generálním guvernérem Koreje 1919–1927). Japonci a jimi v Koreji zastoupený Saitó se v důsledku masové manifestace korejského odporu vůči koloniální nadvládě rozhodli přehodnotit svůj dosavadní postoj. To, jak byla v dané době atmosféra napjatá, dokresloval bombový atentát Kang Ug-Jua na Saióta, neúspěšně uskutečněný prakticky ihned po jeho příjezdu do Soulu. Liberálnější ideje se projevily i v novém vládním kabinetě Hary Takašiho (znám též jako Hara Kei, 1856–1921, premiérem 1918–1921). Umírněná zahraniční politika byla vedena ministrem zahraničí Šideharou Kidžúroem (1872–1951, ministrem zahraničí 1924–1927, 1929–1931). Obecně bylo toto období v Japonsku známo jako demokracie Taišó (1912–1926). Nový přístup v politice ke Korejskému poloostrovu byl vyjádřen sloganem: „*harmonie mezi Japonskem a Koreou*“.³⁵⁸ K symbolickému propojení panovnických rodin sloužil sňatek korejského korunního prince Ji Una (1897–1970) s japonskou princeznou Našimoto Masako (korejského jména Ji Bangdža, 1901–1989) uzavřený 28. dubna 1920.³⁵⁹

Vojenskou vládu generálních guvernérů Teraučiho a Hasegawy tak měla nahradit takzvaná kulturní vláda (*bunka seidži*). Zaměřovala se na civilní správu země a podle dokumentu *Nová správa Čósenu* sledovala třináct základních vytyčených cílů: rovné zacházení pro Japonce a Korejce, eliminaci formalismu, zajištění projevu vůle lidu (větší provinční samospráva, propagace na podporu reform), reformu školství, policejního systému, lokálního administrativního systému, podporu vývoje výrobních odvětví, dobročinné práce, zlepšení hygienických opatření, finanční změny, náboženskou svobodu a respektování korejského jazykového úzu a kultury.³⁶⁰ Korejci měli být méně diskriminováni v úřední správě, měla být umožněna svoboda projevu, tisku a shromažďování. To v daném období vedlo k možnosti korejského kulturního sebevyjádření. Snaha o rovné zastoupení Korejců ve státní sféře nikdy nebyla naplněna, jelikož zde stále působilo 845 japonských vyšších úředníků v porovnání s 331 korejského původu. Na nižších úřednických

³⁵⁸ SETH, s. 270.

³⁵⁹ Japonci i Korejci byli jednoznačně proti sňatku. Již při svatební ceremonii došlo k útoku japonského fanatika na svatební vůz a roku 1922 byl při cestě do Koreje otráven jejich novorozený syn. V květnu 1927 se konala cesta panovnického páru po Evropě na důkaz harmonických vztahů mezi Koreou a Japonskem. Pár spolu vydržel i po osvobození, princezna přijala korejský způsob života a naučila se korejsky. CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 135.

³⁶⁰ BRUDNOY, s. 174. Pro srovnání CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 126.

postech se též nacházelo více Japonců, 18 000 ve srovnání se 14 000 Korejci.³⁶¹ Přitom v roce 1909 se na vyšších úřednických pozicích nacházelo 650 Korejců a 337 Japonců.

Japonská vláda se snažila o zlepšení sociálního zabezpečení, vzdělávacího systému, průmyslu, dopravy a zdravotnického systému. Náboženská svoboda ukončila útlak křesťanských misionářů. Generálním guvernérem se nově mohla stát i civilní osoba. Ve skutečnosti k tomu nikdy nedošlo. Vojenská policie měla být nahrazena civilní policií a vládní úředníci a učitelé již nemuseli nosit uniformy a meče, čímž došlo ke zrušení symbolického odlišení Japonců od Korejců. Roku 1920 bylo zrušeno bičování jakožto trest za menší prohřešky určený pouze Korejcům. Podobně byly zrušeny či pozměněny zákony, které narušovaly korejské tradice, jako byla nařízení omezující pohřbívání, porážení zvířat a konání rolnických trhů. Měla být ukončena nerovná platová politika a cílem byla též liberalizace obchodu a zrušení cel.

Vojenská vláda ovšem v praxi nebyla nahrazena civilní, došlo pouze k přemístění pracovníků a využití eufemismů. V praxi došlo k ještě silnějšímu utužení koloniální nadvlády. Tuto skutečnost lze nejlépe demonstrovat na postupném navýšení policejní kontroly. Počet policistů v letech 1918–1920 narostl trojnásobně z 5400 na 18 400.³⁶² Zatímco v Japonsku se nacházel jeden policista na 1150 obyvatel, v Koreji to byl policista na 722 lidí.³⁶³ Adekvátně k tomu narostl i policejní rozpočet z osmi milionů jenů na dvacet čtyři milionů jenů v daném časovém rozmezí a tvořil tak 12–13 % celkového rozpočtu generálního guvernérství.³⁶⁴ Jednalo se tak ve výsledku o sofistikovanější formu manipulace a kontroly. Saitó přitom v *New York Times* 5. září 1919 přislíboval omezení asimilační politiky: „bylo by absurdní myslet na zničení starověkého korejského jazyka a zvyků. Budeme i nadále nabízet japonské vzdělání, ale nebude se jednat o násilné pokusy za cílem potření korejského ducha a tradice [...]“³⁶⁵ Jeho slova příliš neodpovídala reálné japonské politice v Koreji.

Saitó se snažil získat podporu korejských kolaborantů. Za cílem posílení projaponského citění vznikaly organizace, které měly v Korejcích vzbudit pocit sounáležitosti s Japonci. Korejcům byl také přislíben podíl na správě prostřednictvím lokálních voleb. Na komunální úrovni však byli jmenováni pouze projaponsky smýšlející Korejci. Jednalo se o nižší pozice s téměř zanedbatelnou odpovědností, vyšší posty byly

³⁶¹ BRUDNOY, s. 175.

³⁶² KANG, Mang-Gil, s. 12.

³⁶³ KIM, Jin Wung, s. 341.

³⁶⁴ KANG, Man-Gil, s. 12; KIM, Jin Wung, s. 341.

³⁶⁵ ATKINS, s. 37.

vyhrazeny Japoncům. Omezení volebního práva lze pozorovat na výši volebního cenzu. Zatímco v Japonsku činil tři jeny, v Koreji byl navýšen na pět jenů, což mnohé Korejce diskvalifikovalo z možnosti volit.³⁶⁶ Otázku začlenění Korejců do vlády obešla Saitóova správa vytvořením takzvané Generální rady, která se skládala ze zástupců jednotlivých provincií, přitom se ale neúčastnila politického rozhodování. Její existence měla pouze vzbudit pocit větší korejské participace na správě země. Podobně se snažil naklonit si veřejnost získáním podpory slavných korejských osobností, jako byl Pak Jöng-Hjo a Jun Č'i-Ho. Prováděl propagandistické cesty do jednotlivých provincií, kterých vykonal celkem třicet pět a strávil jimi 171 dní své vlády.³⁶⁷ Podobně ku prospěchu japonské správy sloužil tisk, jako byly japonsky psané noviny *Keisei šinbun (Současné události)*, japonský měsíčník *Čósen*, korejsky psaný deník *Maeil sinbo* a v angličtině tištěný *Seoul Press*.

V roce 1922 došlo k revizi Vzdělávacího zákona, základní docházka byla prodloužena na šest let, vyšší vzdělávací instituce pro chlapce měly nově délku pěti a pro dívky čtyř let. Původním plánem bylo založení jedné základní školy pro každé tři kraje do roku 1920 a jednu střední školu pro každou provincii do roku 1922. Později se plán ještě rozšířil, přičemž se do konce roku 1929 počítalo se základní školou pro každý kraj. Ve skutečnosti nebyl tento plán naplněn, neboť se podle hodnocení doktorky Helen Kim (1899–1970) nacházela v Koreji jedna škola na 19,7 vesnic respektive na 153 čtverečních kilometrů.³⁶⁸ Podle korejských novin *Tonga ilbo* se počet dětí přihlášených na základní školy v roce 1922 zvýšil jedenáctkrát a na vyšší vzdělávací instituce dvacet pětkrát. Zvýšila se také možnost studovat v zahraničí. V roce 1920 se počet korejských studentů v Japonsku zvýšil na 1000. Osmdesát procent Korejců studujících v zahraničí si vybralo Japonsko, 20 % Spojené státy americké.³⁶⁹ V listopadu 1922 Ji Sang-Džae a Han Kju-Söl vytvořili Společnost pro založení národní univerzity, na což Japonci reagovali založením Císařské univerzity Keidžo. Tím toto hnutí dokonale umlčeli. Jednalo se o státní vysokou školu s právnickou, humanitní a lékařskou fakultou. V roce 1938 byla otevřena technická fakulta. Jednalo se o jedinou vysokou školu pro celý Korejský poloostrov až do doby osamostatnění Koreje. Univerzita byla ovšem určena spíše Japoncům, jelikož zatímco v roce 1927 školu navštěvovalo 104 korejských a 204 japonských studentů, v roce 1943 zde studovalo 200 Korejců a 478

³⁶⁶ KANG, Man-Gil, s. 15.

³⁶⁷ KIM, Yong-Jick, *Politics of Communication and the Colonial Public Sphere in 1920s Korea*. In: LEE, HA, SORENSEN (ed.), s. 83.

³⁶⁸ YOO, Theodore Jun, *The Politics of Gender in Colonial Korea*, Berkeley 2008, s. 67.

³⁶⁹ Tamtéž, s. 66.

Japonců.³⁷⁰ Cílem vzdělávání nebylo navýšení všeobecných znalostí korejského lidu, ale jeho asimilace. Zničení korejského národního povědomí, vlastního korejského ducha a historických tradic, a jejich nahrazení pocitem sounáležitosti s Japonci. Důraz byl kladen na osvojení si japonského jazyka, japonských kulturních hodnot a na japanizovanou korejskou historii. Na běžných základních školách bylo celkem 137 morálních lekcí, jež měly rozvíjet osobnostní rysy, jakými byly pracovitost, upřímnost, dobré mravy, zároveň byl posilován pocit povinnosti poddaných, jako placení daní a uctívání císaře, důraz byl taktéž kladen na vyznávání otcovské úcty. Japonci chtěli do Koreje přenést specifický vzdělávací systém odpovídající nižším standardům než na Japonských ostrovech, který měla prosadit myšlenku loajality a jednoty. Vyšší vzdělávací instituce byly pro Korejce stále obtížně dostupné. Tohoto druhu vzdělání v roce 1925 dosáhlo pouze 13,8 % korejských studentů.³⁷¹ V roce 1929 se v Koreji nacházelo čtyřicet vyšších vládních vzdělávacích institucí (včetně jedné univerzity). Na druhou stranu byla umožněna existence Společnosti pro výzkum korejského jazyka, která vznikla v roce 1923. Snažila se o standardizaci korejské gramatiky, pravidel pravopisu, podporovala masovou gramotnost a započala s kompilací všeobecného korejského výkladového slovníku. V roce 1931 byla přeorganizována na Korejskou lingvistickou společnost, avšak v roce 1943 byla zrušena. Čtrnáct jejích představitelů bylo již roku 1942 postaveno před soud za údajný „politický zločin“, jakým bylo sestavování slovníku. Ve vězení byli brutálně mučeni, přičemž dva z nich, Ji Jun-Džae a Han Čing, takový zacházení nepřežili.

Podobné akce jako bylo vytvoření Společnosti pro založení národní univerzity, byly typické pro takzvané kulturní nacionalisty neboli gradualisty, kteří věřili v posílení Korejců prostřednictvím vzdělání. Mezi nejvýznamnější patřil Kim Söng-Su, zakladatel novin *Tonga ilbo*, který podporoval rozvoj korejského vzdělávacího systému prostřednictvím své nadace Posöng, Song Čin-U a Ji Kwang-Su. V červenci 1920 Čo Man-Sik započal s Kampaní na podporu korejských výrobků. V letech 1923–1924 se jí dostalo masové podpory a s přestávkami pokračovala do roku 1937, kdy byla Japonci zrušena. Japonci proti ní bojovali vládními dotacemi korejským podnikatelům, jako byl Kim Söng-Su a jeho přádelna Kjöngsong. Uvolnění svobody spolčování vedlo ke vzniku náboženských, sociálních, vzdělávacích, intelektuálních, dělnických a rolnických organizací. Jen v letech 1920–1922 stoupl počet organizací různého zaměření z 985 na 6000.³⁷² V roce 1920 v Koreji fungovalo

³⁷⁰ KANG, Man-Gil, s. 153.

³⁷¹ SETH, s. 284.

³⁷² ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 59–60.

251 mládežnických organizací, o rok později jejich počet stoupl na 446. V roce 1926 jich bylo již 1092.³⁷³ Mezi nejznámější patřila Soulská asociace mládeže a mládežnické organizace zaštiťující Celokorejská liga mládeže a Všeobecná Liga Korejské mládeže. Na korejském území se též začaly objevovat levicové organizace, jako byla Proletářská asociace, Úterní společnost či Společnost severního větru. Korejci se nicméně mohli realizovat jen v povolených organizacích, přičemž levicově orientovaní autoři v srpnu 1925 založili Federaci korejských proletářských umělců. Mezi jejich nejvýznamnější představitele patřil Čo Mjōng-Hūi a Ji Ki-Jōng. Japonci byla rozpuštěna až roku 1935, kdy byla většina jejích členů pozatýkána. Dne 27. dubna 1925 byla Kim Čae-Bongem založena první tehdy tajná Korejská komunistická strana. O rok později existovalo v Koreji 300 socialistických organizací.³⁷⁴

Významnými se též ve 20. letech stala ženská hnutí. Účast žen na demonstracích 1. března (přičemž 471 z nich bylo zatčeno), posílilo sociální postavení žen a jejich pocit sounáležitosti. Staly se součástí společenského dění. Mezi léty 1920–1929 bylo založeno 450 ženských společností, jejichž cílem byla podpora emancipace, vzdělávání, reformních myšlenek či náboženských a socialistických ideálů.³⁷⁵ Mezi nejznámější ženské aktivistky patřila Kim Maria (1891–1944), která v dubnu 1919 založila Korejskou společnost vlasteneckých žen. Byla první Korejkou, která získala doktorát na Kolumbijské univerzitě. Jí založená společnost se snažila prosadit sebeurčení národa, spolupracovala se šanghajskou Prozatímní vládou a již roku 1920 čítala přes 2000 členů.³⁷⁶ Do popředí se začaly dostávat i feministky jako byla Kim Wōn-Džu, která publikovala časopis *Sin jōdža* (*Nová žena*), básnířka Kim Mjōng-Sun a umělkyně Na Hje-Sōk. O podporu ženské emancipace se zasloužil i tisk, kde se běžně psalo o „nové ženě“, čímž byla označovaná moderní, vzdělaná žena spolupodílející se na veřejném životě.³⁷⁷ Vzdělanost žen v Koreji však byla stále tristní. V roce 1919 bylo pouze 2,2 % korejských dívek školního věku zapsáno na základních školách v porovnání s 98,8 % dívek v Japonsku. V roce 1929 se stále jednalo o pouhých 7,9 % a z toho jen pětina pokračovala na vyšší vzdělávací instituce.³⁷⁸ Až ve 30. letech došlo k částečnému navýšení gramotnosti žen na 16 %. Ženy přitom již v roce 1922 tvořily

³⁷³ Podrobněji o zakládání rolnických, dělnických a mládežnických hnutí v letech 1920–1933 viz KANG, Man-Gil, s. 87.

³⁷⁴ YI, Kyun Young, *Inauguration of the Singanhoe Society and the Establishment of Its Chapters*. In: KNCU (ed.), s. 595.

³⁷⁵ CHOI, Hyaewool (ed.), *New Women in Colonial Korea*, London, New York 2013, s. 2.

³⁷⁶ WELLS, Kenneth M., *The Price of Legitimacy – Women and the Kūnhue Movement, 1927–1931*. In: SHIN, ROBINSON (ed.), s. 200.

³⁷⁷ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 61.

³⁷⁸ CHOI, s. 6.

20,4 % celkové pracovní síly v Koreji. Byly zaměstnány především v textilním průmyslu, kde ženy v roce 1921 tvořily 63,4 % zaměstnanců.³⁷⁹ Početné zastoupení měly též v chemickém a potravinářském průmyslu.

Od roku 1920 mohly být vydávány troje Korejci vlastněné noviny, *Tonga ilbo* (*Jihoasijský deník*), *Čosŏn ilbo* (*Korejský deník*) a *Chungang ilbo* (*Hlavní deník*, původní název byl *Sidae ilbo*, neboli *Současný deník*). Tyto tiskoviny nicméně podléhaly přísné cenzuře. Na to poukazuje případ z roku 1922, kdy bylo zatčeno šest novinářů z levicového časopisu *Sin saenghwal* (*Nový život*). Koloniální správa byla především citlivá na socialistické projevy, které považovala za nebezpečné. Běžnou praxí bylo pozastavování činnosti a zákaz publikování. Editorům *Čosŏn ilbo* bylo ve dvou měsících od května do července 1920 zakázáno publikovat hned čtyřikrát, a v průběhu roku jim bylo dvakrát nařízeno pozastavení činnosti. V případě *Tonga ilbo* došlo v roce 1920 k pozastavení činnosti na celé čtyři měsíce.³⁸⁰ Korejský tisk se proto od roku 1921 zajímal o nepolitické otázky, jako bylo vzdělávání, hospodářství a zákonodárství. Na druhou stranu uvolnění svobody slova a tisku vedlo k rozkvětu korejské kultury, díky čemuž je toto období známo jako korejská kulturní renesance. Objevuje se takzvaná Nová literatura a Nový román psaný v korejské abecedě *hangŭl*. V Nové literatuře se odrážely hodnoty reformních hnutí, jakými byly myšlenka nezávislosti, význam vzdělání, rovnost mezi pohlavími, racionalita. Mezi nejznámější autory patřili Ji In-Džik, Ji Hae-Džo a Č'oe Č'an-Sik. Vznikala i nacionalistická literatura, mezi jejíž nejznámější autory patřili Hjŏn Se-Gŏn, Jŏm Sang-Sŏp, Hang Jon-Gun či Sim Hun. V roce 1920 Japonci schválili vydávání 409 časopisů a knih, jakými byly například *Kaebjok* (*Stvoření*), *Tongmjong* (*Světlo východu*) a *Sinčchondži* (*Nový svět*).³⁸¹ Vzhledem k tomu, že v této době bylo 80 % korejského obyvatelstva negramotných, týkala se literární tvorba úzké skupiny korejských intelektuálů.³⁸² Na druhou stranu se též rozvíjelo obrazové podání příběhu, kdy se ve 20. letech v Koreji poprvé objevilo kino, přičemž prvním korejským filmem byl *Arirang* z roku 1926 režírovaný a zahráný Na Un-Gjuem (1902–1937). Pro svůj nacionalistický obsah byl ovšem záhy zakázán. Ve 20. letech vznikla řada němých filmů, ovšem málokterý se dochoval. Pro kontrolu tisku a nově vzniklých organizací

³⁷⁹ YOO, s. 111. Podrobnější popis zastoupení mužů a žen v jednotlivých průmyslových odvětvích z roku 1929 viz tamtéž, s. 112.

³⁸⁰ KIM, Yong-Jick, s. 91–92. Podrobnější informace o působení cenzury u hlavních korejských tiskovin v letech 1920–1939 viz ROBINSON, Michael, *Colonial Publication Policy and the Korean Nationalist Movement*. In: MYERS, PEATTIE (ed.), s. 327.

³⁸¹ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 208.

³⁸² Tamtéž, s. 213.

byla založena policejní zpravodajská služba zvaná Vysoká policie (japonsky *Kótó keisacu*), nahradila tak dosavadní Publikační oddělení generálního guvernérství.

Ve 20. letech směřovalo 90 % korejského exportu do Japonska.³⁸³ Od roku 1921 koloniální správa disponovala monopolem na produkci tabáku, soli a ženšenu. V souvislosti s nedostatkem narkotik za první světové války se Japonsko potýkalo s nedostatkem opia využívaného v lékařství. Japonsko nebylo pro pěstování máku klimaticky ideální a jeho produkce se proto přenesla do Koreje. Výroba opia byla v roce 1919 převedena pod oficiální kontrolu generálního guvernérství, jenž na ni získalo monopol a vytvořilo tak legální základnu pro produkci opia. S masovou výrobou se započalo ve 30. letech.³⁸⁴ Do konce druhé světové války se Korea stala největším exportérem opia a narkotik v rámci japonského impéria, přičemž v letech 1935–1945 vyvážela 90 % své produkce.³⁸⁵ Ačkoliv bylo kouření opia v Koreji tradiční již před japonskou koloniální nadvládou, po anexi začala drogová závislost v zemi narůstat. V roce 1914 bylo užívání opia postaveno mimo zákon, místo toho se tak do popředí dostávala závislost na morfiu, jenž v Koreji prodávali převážně Japonci.

Ve 20. letech Japonci započali s Programem na zvýšení produkce rýže. Z Koreje se měl stát hlavní dodavatel rýže do Japonska, především v důsledku nedostatku potravin po první světové válce. Investovalo se hlavně do zavlažovacího systému. Původní plán počítal s kultivací 123 100 *chōngbo* (1 *chōngbo* = 0,992 hektaru) do roku 1925, ve skutečnosti došlo k zušlechtění 76 000 *chōngbo* půdy (62 % z celkového cíle). Na léta 1926–1934 měl program ještě velkolepější plány, kdy mělo být rozvíjeno 350 000 *chōngbo* půdy, ve skutečnosti byla práce dokončena na 165 000 *chōngbo* (47 % z celkového cíle).³⁸⁶ Program na rozvoj rýžové produkce stagnoval v důsledku jak japonské, tak korejské neochoty. Japonští podnikatelé odmítali do tohoto nepříliš výdělečného podniku investovat, zatímco korejsí rolníci vyjadřovali k programu vyloženě odpor. V důsledku negativního postoje korejského zemědělského obyvatelstva a prohlubování nekonkurenceschopnosti japonských rolníků dovozem levné rýže z Koreje byl program v roce 1934 zastaven.³⁸⁷ Přesto byl plán na zvýšení rýžové produkce ve své podstatě úspěšný, jelikož v letech 1920–1928 se výnos rýže v Koreji zvýšil o 36 % a množství dovezené rýže z Korejského

³⁸³ BEASLEY, s. 149.

³⁸⁴ Produkce opia v letech 1919–1929 a dalších narkotik v letech 1930–1940 viz JENNINGS, John M., *The Forgotten Plague – Opium and Narcotics in Korea under Japanese Rule, 1910–1945*. In: *Modern Asian Studies* 29, 1995, 4, s. 814.

³⁸⁵ JENNINGS, s. 810.

³⁸⁶ KANG, Man-Gil, s. 104.

³⁸⁷ Cena importované rýže byla o 10 % nižší než ta domácí. YOO, s. 103.

poloostrova do Japonska o 400 %.³⁸⁸ Navýšení exportu korejské rýže do Japonska bylo vyšší než nárůst produkce rýže, což vedlo ke snížení konzumace rýže korejským obyvatelstvem ve prospěch levnějších obilovin (především prosa z Mandžuska). V průběhu prvních deseti let programu došlo ke snížení konzumace na hlavu o 28 %.³⁸⁹ Korejci konzumovali o polovinu méně rýže než Japonci. Výdaje spojené s nuceným zaváděním zavlažovacích systémů a poplatky za vodu přivedly mnoho menších rolníků do dluhové pasti. Zatímco v roce 1926 statistiky generálního gouvernementu Koreje udávaly 2,15 milionů chudých rolníků (11 % z celkové populace) a 10 000 žebráků, v roce 1931 počet chudých rolníků narostl na 5,2 milionu (25 % z celkové populace) a počet nemajetných na 160 000.³⁹⁰ Tři čtvrtiny nájemních rolníků byly zadluženy. Narůstaly též spory mezi nájemníky a vlastníky půdy. Zatímco v roce 1922 došlo ke 124 rozporům s 2539 účastníky, v roce 1925 to bylo již 204 rozepří mezi 4002 nájemníky a v roce 1930 726 při s 13 012 účastníky.³⁹¹ Vznikaly proto rolnické organizace, jež měly zaštitovat zájmy zemědělců. Patřila sem například Liga korejských rolníků a Institut korejských rolníků.

Podobně narůstaly spory mezi dělníky, především v důsledku vzniku odborových organizací jako byla Společnost vzájemné pomoci pro korejské dělníky, jež vznikla v roce 1920 a Hlavní korejská aliance dělníků, která byla založena v roce 1927. Tyto sváry se týkaly především pracovních podmínek a výše mezd. Jen v letech 1920–1924 policie zaregistrovala 280 stávek s 22 570 účastníky, v letech 1925–1928 pak došlo k jejich nárůstu na 349 protestů s 29 952 účastníky.³⁹² K největší stávce dělníků pak došlo v roce 1929 ve Wönsanu, účastnilo se jí 3000 dělníků a trvala tři měsíce. Běžné byly též demonstrace studentů, jen mezi léty 1920–1926 jich bylo zaregistrována 286, většinou protijaponského ražení.³⁹³ Právě studenti tvořili jádro korejských nacionalistů. Pracovní podmínky byly skutečně tristní, jelikož na rozdíl od Japonska neexistoval žádný zákon, který by ochraňoval zaměstnance. Nebyla omezena pracovní doba ani stanoveno jasné mzdové ohodnocení. Například japonské pracovnice v textilkách měly průměrný měsíční plat 30–50 jenů, korejské nejlépe placené zaměstnankyně, které pracovaly průměrně o čtyři hodiny denně déle, měly jednadvacet jenů za měsíc.³⁹⁴ Japonský mužský pracovník vydělával dvakrát více než korejský

³⁸⁸ KANG, Man-Gil, s. 104–105.

³⁸⁹ Tamtéž, s. 105.

³⁹⁰ Tamtéž, s. 106.

³⁹¹ KIM Jin Wung, s. 344. Podrobněji viz KANG, Man-Gil, s. 44.

³⁹² YOO, s. 145–146.

³⁹³ SETH, s. 277.

³⁹⁴ ECKERT, s. 197.

mužský zaměstnanec a čtyřikrát více než korejský ženský protějšek.³⁹⁵ V textilním průmyslu pracovalo 82,18 % korejských zaměstnankyň průměrně mezi 12–15,5 hodinami denně.³⁹⁶

V roce 1920 tvořil průmysl pouze 13,5 % hrubé domácí produkce, hlavní úlohu mělo zemědělství. Ve 20. letech japonské investice do průmyslu narůstaly, přičemž 63,5 % financí směřovalo do potravinářského průmyslu (především zpracování rýže), 10,9 % do textilního, 5,8 % hutnického, 5 % chemického a 1,3 % do strojírenského odvětví.³⁹⁷ Například roku 1926 vystavěli Japonci Hydroelektrárnu *Čósen* na řece Pūdžon. Jednou z nejvýznamnějších společností byla Orientální rozvojová společnost, která měla v Koreji devět poboček a ve spolupráci s bankou *Čósen* fungovala jako finanční subjekt. Začal se též projevovat japonský monopol v důlním průmyslu. V roce 1920 Korejci vlastnili dvacet tři dolů s produkcí v přepočtu 89 000 jenů (0,4 % z celkové důlní produkce), Japonci skoupili 150 dolů a vyprodukovali v přepočtu 19 337 000 jenů (79,9 % z celkové důlní produkce), cizincům zůstalo v rukách pouhých pět dolů s výnosem 4 777 000 jenů (19,7 % z celkové důlní produkce).³⁹⁸

Roku 1920 byl zrušen zákon z roku 1910 o nutném povolení ze strany koloniální správy v případě založení ekonomického subjektu Korejci. Stačila již jen registrační povinnost. Dosavadní praxe povinné přítomnosti Japonců ve společnosti a fixního základního kapitálu byla zrušena. Do popředí se tak začali dostávat korejští kapitalisté. Mezi nejznámější patřil aristokratický rod Jun, rodina Kimů z Kobu v čele s Kim Söng-Suem a Kim Jön-Suem a další prominenti jako byl Min Kju-Sik a Pak Hüng-Sik. Klan Kimů vlastnil rozsáhlé pozemky v úrodné provincii Severní Čölla a založil přádelnu Kjönbang. Min Kju-Sik byl prezidentem banky Hanil (od roku 1931 známa jako Tongil) a Pak Hüng-Sik vlastnil obchodní řetězce, včetně obchodního domu Hwansin v Soulu. Známy byl i například Han Sang-Yong v čele banky Hansöng nebo Č'oe Č'ang-Hak, který vedl důlní společnost Samsöng.³⁹⁹ Ačkoliv se jednalo o korejské společnosti, zaměstnávající Korejce a často podporující korejské vzdělání, podnikatelský duch je nutil ke spolupráci s Japonci, jež jim zajišťovala výsadní postavení v rámci Japonci kontrolované hospodářství.

Kromě umírněných nacionalistů existovali radikálnější, kteří jednoznačně odmítali spolupráci s koloniální správou, většina z nich se ale nacházela mimo hranice Koreje. Oproti

³⁹⁵ YOO, s. 157. Porovnání platů odvíjejících se od rasy, pohlaví a věku v jednotlivých průmyslových odvětví z roku 1929 viz tamtéž, s. 158. Pro srovnání *Labour in Japan Depresses Wage Level*. In: Far Eastern Survey 6, 1937, 13, s. 152.

³⁹⁶ YOO, s. 134.

³⁹⁷ KANG, Man-Gil, s. 131.

³⁹⁸ KANG, Man-Gil, s. 140.

³⁹⁹ Podrobněji o jednotlivých představitelích korejského kapitalismu ve 20. a 30. letech 20. století viz MCNAMARA, Dennis L., *The Colonial Origins of Korean Enterprise 1910–1945*, Cambridge 1990, s. 12–17, 66–98, 102–121.

celonárodnímu povstání 1. března se v následujícím období boj za nezávislost rozštěpil na osvobozenecká či nacionalistická hnutí a levicová, to je socialistická a komunistická hnutí. Významné byly ozbrojené síly v Mandžusku, které nepodléhaly prozatímní vládě Koreje v Šanghaji. Největší odpor se soustředil v oblasti Kando, odkud byl pod velením Hong Põm-Doa a Kim Čwa-Džina veden v říjnu 1920 útok 15 000 mužů v Čchingšanli (korejsky Č'õngsanni). Jednalo se o největší úspěch nezávislých sil po povstání z 1. března. Padlo zde 1200 Japonců v porovnání s 60 muži na korejské straně.⁴⁰⁰ První korejské komunistické skupiny bojující za korejskou nezávislost vznikaly na Sibiři a roku 1918 byla v Chabarovsku založena Ji Tong-Hwiem Korejská lidová socialistická strana. Současně v Irkutsku Nam Man-Č'un založil korejskou sekci Bolševické strany. Konkurence mezi těmito dvěma frakcemi vedla v červnu 1921 k ozbrojenému konfliktu, jehož výsledkem bylo připojení irkutské skupiny k Rudé armádě.

Zároveň se v samotném Japonsku projevilo protikorejské smýšlení v souvislosti se zemětřesením v nížině Kantó z roku 1923. Po otřesech o síle 7,9 stupňů RichtEROVY škály, jež zasáhly prefektury Tokio, Kanagawa, Čiba, Saitama, Šizuoka, Jamanaši a Ibaraki, byla zpustošena především města Tokio a Jokohama. Jen v Tokiu zemřelo v důsledku zemětřesení 59 593 lidí, celkový počet obětí se odhaduje na 91 344 mrtvých, 13 275 pohřešovaných a 52 074 zraněných.⁴⁰¹ Brzy se rozšířily fámy o tom, že Korejci otravují studně, zapalují domy a pokoušejí se o ozbrojené povstání. Reakcí byly ostré útoky na korejské usedlíky v Japonsku s podporou místní policie a armády. Podle oficiálních policejních záznamů bylo pozabíjeno 231 Korejců, ovšem podle jiných zdrojů jich bylo povražděno až 7000.⁴⁰² Za první světové války došlo k vzestupu japonského průmyslu, což vedlo k nárůstu poptávky po levné pracovní síle. Zatímco se v roce 1915 nacházelo v Japonsku 5046 Korejců, v roce 1919 to bylo již 26 605, v roce 1923 88 262 a v roce 1926 žilo v Japonsku 148 000 Korejců.⁴⁰³

V roce 1925 byl z Japonska do Koreje přenesen Zákon pro zachování míru, který měl potrestat všechny, kteří nepodporovali myšlenku *kokutai* (japonské politiky Státní pospolitosti). Odsouzenci mohli dostat trest ve výši deseti let vězení. Utužování režimu se projevilo i zakázáním novin *Čosõn ilbo*. Zpřísnění cenzury lze pozorovat na nárůstu

⁴⁰⁰ KANG, Man-Gil, s. 37.

⁴⁰¹ BORLAND, Janet, *Capitalising on Catastrophe – Reinvigorating the Japanese State with Moral Values through Education Following the 1923 Great Kantō Earthquake*. In: *Modern Asian Studies* 40, 2006, 4, s. 881.

⁴⁰² BORLAND, s. 882; CHEONG, Sung-Hwa, *A Study of the Origin of the Legal Status of Korean Residents in Japan, 1945–1951*. In: *Korean Journal* 32, 1992, 1, s. 43; KANG, Deok-Sang, s. 342.

⁴⁰³ TIPTON, s. 103; WEINER, Michael, *The Origins of the Korean Community in Japan, 1910–1923*, Manchester 1989, s. 63.

pozastavených vydání publikací a novin, jež vzrostlo ze sedmadvaceti v roce 1923 na 151 v roce 1925. Bývalý císař Sundžong zemřel 26. dubna 1926. Na den jeho pohřbu z 10. června levicoví nacionalisté zorganizovali demonstraci proti Japoncům. Akce se též účastnili komunisté přeorganizované druhé Korejské komunistické strany, sto jejích členů zde bylo zadrženo, osmdesát dva odsouzeno. Tato personální čistka vedla k přetvoření strany na třetí Korejskou komunistickou stranu v září 1926 pod vedení Kim Č'öl-Sua. Taktéž 200 studentů bylo při těchto akcích zadrženo, přesto ve srovnání s povstáním 1. března se jednalo o téměř marginální záležitost. Celkem bylo za nacionalistické projevy zatčeno přibližně 1200 Korejců.⁴⁰⁴ Právě strach z opakování demonstrací 1. března a posilování vlivu komunistů vedly koloniální správu k opětovnému utužení režimu. Tento postoj podpořila hospodářská krize, jež vedla k odklonu Japonska od liberálních a prozápadních hodnot. Po vypuknutí hospodářské krize došlo k radikalizaci armádních kruhů, jež podporovaly vojenskou expanzi do Asie. Za tímto novým přístupem stál v roce 1926 jmenovaný japonský premiér Giiči Tanaka (1863–1929), který podporoval myšlenku posilování japonských pozic v Mandžusku. S rokem 1926 došlo ke kolonizaci korejského tisku, jehož prostřednictvím docházelo k manipulaci veřejnosti. Rok 1926 tak ukončil období relativní svobody tisku. Následujícího roku byla opětovně pozastavena činnost Korejci vlastněných novin *Tonga ilbo*. Saitóova vláda se opět vrátila k útlaku korejské společnosti.

⁴⁰⁴ CAPRIO, Mark, *The 1920 Colonial Reforms and the June 10 (1926) Movement – A Korean Search for Ethnic Space*. In: LEE, HA, SORENSEN (ed.), s. 181.

Koloniální správa v letech 1927–1937

Dne 15. ledna 1927 byla uvedena do úřadu sjednocující nacionalistická organizace *Sin'ganhoe* (*Nová hlavní společnost*), která zaštiťovala jak levicově, tak pravicově orientované nacionalistické skupiny. Dne 15. února byl do jejího čela zvolen Ji Sang-Džae. Požadovala ekonomické a politické povzbuzení národa a odmítala hledání kompromisu s Japonskem. Jejím cílem bylo dosažení sebeurčení Korejců a plné politické nezávislosti. Generální guvernérství ji uznalo jako legální organizaci, jež zanedlouho měla po celé zemi 140 poboček se 40 000 členy.⁴⁰⁵ V roce 1930 měla již 386 poboček se 76 939 členy.⁴⁰⁶ Paralelně k ní byla přidružena ženská nacionalistická organizace *Kūnuhoe* (*Společnost přátel Ibišku*), jež byla založena 27. května 1927.⁴⁰⁷ Snažila se prosadit větší emancipaci žen a zlepšit jejich postavení ve společnosti.⁴⁰⁸

V listopadu 1929 došlo s podporou *Sin'ganhoe* k povstání studentů ve městě Kwangdžu v provincii Jižní Čolla. Jednalo se o reakci na napadení korejské studentky japonským chlapcem. Dne 3. listopadu tento spor přerostl v otevřený boj na ulicích Kwangdžu. Čtyři sta studentů bylo zatčeno, na což reagovali obyvatelé města protijaponskými demonstracemi. V březnu 1930 se nepokoje přeměnily v celonárodní hnutí za osvobození Koreje s podporou 54 000 studentů ze 194 škol. Volalo též po svobodě slova, shromažďování a ukončení vládních zásahů do vzdělávacího systému. Přibližně 1600 studentů bylo zatčeno, 582 ze škol vyloučeno a dalších 2330 dočasně vyřazeno z výuky.⁴⁰⁹ Zadržena byla i řada členů *Sin'ganhoe*, jež se 15. května 1931 v souvislosti s vlastními vnitřními spory rozpadla. Přesto studenti nadále podporovali myšlenku rozšíření gramotnosti a obecné vzdělanosti a dobrovolně vyučovali všechny Korejce, kteří o vzdělání stáli. V letech 1929–1934 v rámci hnutí za navýšení gramotnosti 5750 studentů vyučilo 83 000 mužů, žen a dětí v 1323 lokalitách.⁴¹⁰ Studentská hnutí byla nakonec v důsledku nárůstu perzekuce ze strany Japonců ve 30. letech umlčena.

V roce 1927 vzniklo takzvané Tanakovo memorandum, ve kterém byly vypracovány tajné plány pro invazi do Mandžuska. Pravilo se zde: „*k odstranění nesnázi ve východní Asii Japonsko musí užít politiky krve a železa. Aby dobylo světa, musí Japonsko dobýt Evropy a*

⁴⁰⁵ KIM, Jin Wung, s. 345.

⁴⁰⁶ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 197.

⁴⁰⁷ Ibišek syrský byl národní květinou Koreje a dodnes jí je v Jižní Koreji.

⁴⁰⁸ Plné znění programu *Kūnuhoe* z let 1927–1929 viz WELLS, Kenneth M., *The Price of Legitimacy – Women and the Kūnuhoe Movement, 1927–1931*. In: SHIN, ROBINSON (ed.), s. 207–208.

⁴⁰⁹ KIM, Jin Wung, pro srovnání Kang udává 6000 vyloučených studentů a 13 000 dočasně vyloučených, KANG, Man-Gil, s. 50. Pro srovnání NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 199.

⁴¹⁰ Tamtéž, s. 200.

*Asie, aby dobylo Evropy a Asie, musí dobýt Mandžuska a Mongolska [...]*⁴¹¹ Japonské impérium v roce 1930 zahrnovalo jižní část Sachalinu, Koreu, Kwantungská pronajatá území, Tchaj-wan a bývalé německé ostrovy v Pacifiku s celkovou rozlohou dosahující téměř 300 000 kilometrů čtverečních s 27,3 miliony obyvatel.⁴¹² Přes 1,2 milionů Japonců žilo mimo Japonské ostrovy, z toho polovina v Koreji. Roku 1929 bylo Japonsko zasaženo celosvětovou hospodářskou krizí, ovšem již roku 1932 díky nárůstu průmyslu a levné pracovní síly dokázalo zdvojnásobit svůj export a vzpamatovat se tak z celosvětové deprese. Důsledkem byla ovšem rostoucí závislost na zahraničních surovinových zdrojích. Dne 4. června 1928 Japonci zavraždili vojenského vůdce Mandžuska Čang Cuo-lina (1875–1928), jelikož jeho sblížení s Čankajškem považovali za ohrožení svých zájmů v Mandžusku. Čang Cuo-linovým nástupcem se ovšem stal jeho syn Čang Hsüe-liang (1901–2001), který v prosinci vyhlásil věrnost Kuomintangu a započal s bojkotem japonského zboží. Postavení Japonců v Mandžusku bylo tímto činem reálně ohroženo. Dne 18. září 1931 kwantungská armáda vyvolala bombovým útokem na japonské části jihomandžuské železniční dráhy takzvaný mandžuský incident a o den později obsadila hlavní město Mandžuska, Mukden. Původními iniciátory celé akce byli plukovník Itagaki Seiširó (1885–1948) a Išiwara Kandži (1889–1949), kteří v srpnu 1931 informovali japonský generální štáb o svém plánu. S podporou generálmajora Tatekawy Jošicugy (1880–1945) ztratilo Tokio možnost do plánovaného konfliktu nějak zasáhnout. Ačkoliv k vojenskému střetu došlo bez plného vědomí japonské vlády, Tokio muselo přistoupit na ospravedlnění počínání kwantungské armády. Dne 24. září 1931 japonská vláda prohlásila, že *„akce japonské armády byla podniknuta v sebeobraně a tudíž byla nevyhnutelná“*.⁴¹³ Invaze do severovýchodní čínské provincie nebyla provedena jen za cílem ochrany japonských zájmů, ale též měla vést k „liberalizaci“ Mandžuska od nekompetentní čínské republikánské vlády a zajistit „sebeurčení“ místních obyvatel. Dne 1. března 1932 byl proto vyhlášen „národní stát“ Mančukuo pod vedením posledního čínského císaře čchingské dynastie Pchu-iho (1906–1967, čínským císařem 1908–1912, 1917, v čele Mančukua 1932–1945). Domácí politika měla být v rukách Číňanů, ale otázka zahraniční politiky, komunikací a dopravy pod kontrolou Japonců. Na jaře 1932 navštívila Mančukuo zvláštní Lyttonova komise Společnosti národů, jež označila Japonsko za agresora a požadovala jeho stažení z Mandžuska. Japonsko na to 12. března 1933 reagovalo vystoupením ze Společnosti

⁴¹¹ HILSKÁ, s. 304.

⁴¹² LOCKWOOD, s. 50.

⁴¹³ REISCHAUER, CRAIG, s. 243.

národů. V té době japonská armáda okupovala již celé Mandžusko a téměř 2000 kilometrů čtverečních Vnitřního Mongolska. Japonský politik Konoe Fumimaro (1891–1945) v únoru 1933 japonskou rozpínavost komentoval následovně: „naše národní hospodářství je nesmírně zatíženo v důsledku ročního přírůstku obyvatelstva v počtu jednoho milionu osob. Nemůžeme čekat na racionalizující úpravu světového systému. Proto jsme se rozhodli, že jedinou možností, jak můžeme přežít, je pro nás vstup do Mandžuska a do Mongolska.“⁴¹⁴

V souvislosti s mandžuským incidentem akcelerovaly japonské investice do Mandžuska a Koreje. Směřovaly především do těžkého průmyslu a zpracovávání nerostných surovin pro válečné účely. V letech 1931–1937 vzrostly japonské investice v Mandžusku z 1600 milionů jenů na 3000 milionů jenů.⁴¹⁵ Podle Japonců bylo jen v roce 1936 do Koreje investováno 12 918 107 jenů (3,2 % japonského státního rozpočtu).⁴¹⁶ Do roku 1936 měly vzrůst investice pocházející z Japonska na hodnotu deseti miliard jenů.⁴¹⁷ V roce 1931 se novým generálním guvernérem Koreje stal Ugaki Kazušige (1868–1956, generálním guvernérem Koreje 1931–1936), který Koreu podřídil vojenským potřebám Japonska. Stala se spojnicí mezi Japonskem a Mandžuskem a strategickou základnou pro další expanzi japonského císařství na asijský kontinent. Například železniční síť Koreje dosahovala čtvrtiny japonské železniční sítě, přičemž ale vozila jednu desetinu nákladu japonských železnic a 3 % cestujících, protože sloužila především vojenským a ekonomickým účelům.⁴¹⁸ V Koreji byla nastavena válečná ekonomika neodpovídající domácí poptávce. V důsledku kulturní vlády došlo k většímu zastoupení Korejců ve správě, kdy v roce 1936 z 87 552 úředníků bylo 35 282 zastoupeno Korejci,⁴¹⁹ Japonci od nich ovšem požadovali aktivní podporu svých ekonomických a vojenských plánů. Na severu vznikala průmyslová centra, jako bylo Nadžin, jež mělo v roce 1927 500 obyvatel, o deset let později zde žilo již 26 000 lidí a podobně se rozrostlo město Č'öngdžin, které mělo v roce 1900 pouhých 100 obyvatel, v roce 1938 již 72 353.⁴²⁰ Většina průmyslových center se strategicky nacházela na jižním a severozápadním pobřeží poloostrova a v blízkosti železničních drah a přístavů. K největšímu nárůstu počtu dělníků došlo v provinciích Kjönggi (v okolí Soulu), Jižní a Severní Hamgjöng, a v průmyslových centrech v Kjöngsöngu, Pchjongjangu, Pusanu,

⁴¹⁴ BIX, s. 211.

⁴¹⁵ HILSKÁ, s. 317.

⁴¹⁶ YANAIHARA, Tadao, *Problems of Japanese Administration in Korea*. In: *Pacific Affairs* 11, 1938, 2, s. 198.

⁴¹⁷ KANG, Man-Gil, s. 132.

⁴¹⁸ SETH, s. 281.

⁴¹⁹ KLEINER, s. 34.

⁴²⁰ SETH, s. 282.

Hüngmanu a Inčchonu. Především společnosti Micui a Micubiši investovaly do rozvoje korejského těžebního, kovozpracujícího a strojírenského průmyslu.

V roce 1932 měli Japonci na Korejském poloostrově 4525 továren, z nichž ovšem 4277 mělo méně než 50 zaměstnanců, 151 (3,3 % z celku) jich zaměstnávalo 50–99 pracovníků, 46 z nich (1 % z celku) platilo 100–199 zaměstnanců a 51 společností (1,1 % z celku) mělo nad 200 zaměstnanců.⁴²¹ Do roku 1937 tvořili japonští dělníci 10–11 % korejské pracovní síly.⁴²² Mezi největší společnosti patřila Důlní korporace Micunari založená společností Micui s kapitálem pěti milionů jenů, Korejská uhelná korporace vlastněná Micubiši s kapitálem deseti milionů jenů a Korejská korporace dusíkatých hnojiv vystavěná společností Noguči s kapitálem 60 milionů jenů. To, že japonské zaibacu podporovaly zahraniční expanzi, vyjádřil v roce 1931 ředitel koncernu Micui Ginžiró Fudžiwara (1869–1960) slovy: *„diplomacie bez násilí nemá žádnou cenu. Nezáleží na tom, jak pilní jsou Japonci, jak vynikající je jejich technický rozvoj nebo průmyslová organizace, japonská obchodní expanze nebude mít vyhlídky, nebude-li v pozadí síla, která by ji přiměřeně podporovala. Nyní největší ze všech sil je příprava na válku, založená na loďstvu a armádě. Můžeme bezpečně proniknout do zahraničí a zúčastnit se různých podniků, máme-li důvěru v ochranu. V tomto smyslu každý výdaj na zbrojení je formou investice.“*⁴²³ Důlní produkce přešla z velké části do japonských rukou. V roce 1931 tvořila produkce japonských důlních společností 79 % veškerého výnosu z korejského důlního průmyslu, Korejci drželi 9,4 % a ostatní cizinci 11%.⁴²⁴ Například v roce 1933 bylo Japonskem v Koreji vydolováno zlato za 26 milionů jenů.⁴²⁵ Ve 30. letech 60 % horníků pracovalo v dolech, kde se těžilo zlato a stříbro.

S japonskou podporou industrializace se měnila sociální skladba korejského obyvatelstva. Ještě v roce 1928 pracovalo pouhých 1,16 milionu Korejců mimo zemědělský sektor ve městech, z čehož 40,4 % (468 000) pracovalo jako námezdní síla, 27,6 % (319 000) jako služebnictvo, 5,4 % v dolech či továrnách (40 000 v továrnách a 23 000 v dolech).⁴²⁶ V roce 1927 z celkového počtu továren bylo 85,2 % malého rázu s méně než třiceti zaměstnanci.⁴²⁷ V roce 1936 počet korejských dělníků v továrnách stoupl na 190 000, což

⁴²¹ KANG, Man-Gil, s. 131.

⁴²² SETH, s. 285.

⁴²³ HILSKÁ, s. 320–321.

⁴²⁴ KANG, Man-Gil, s. 140.

⁴²⁵ HILSKÁ, s. 317.

⁴²⁶ PARK, Soon-Won, *Colonial Industrial Growth and the Emergence of the Korean Working Class*. In: SHIN, ROBINSON (ed.), s. 134.

⁴²⁷ HILSKÁ, s. 308.

byl dvojnásobný počet v porovnání s rokem 1930.⁴²⁸ V souvislosti s rozvojem těžkého průmyslu narostl v letech 1930–1940 počet korejských mužských dělníků z 291 000 na 432 000, naopak počet ženských dělnic poklesl z 278 000 na 56 000.⁴²⁹ Ženy přitom v roce 1936 tvořily v průmyslu 33,3 % pracovních sil.⁴³⁰ Celkem 2,1 % korejských obyvatel pracovalo v průmyslu, nejvíce pak v potravinářském odvětví.⁴³¹ K největšímu rozmachu došlo v letech 1930–1936 v chemickém průmyslu, kdy počet továren chemického průmyslu vzrostl z 515 na 1425.⁴³² Vzrostla i hodnota jeho zastoupení v celkové průmyslové produkci z 9,4 % na 22,9 % v letech 1930–1936, čímž překonal textilní průmysl, který dosahoval hodnot 12,8 %, respektive 12,7 %. Hlavní slovo v těchto letech měl ale především potravinářský průmysl, který se podílel 57,8 %, respektive 45,2 % na celkové průmyslové produkci. V roce 1936 byl vydán zákon na kontrolu hlavních průmyslových odvětví generálním guvernérstvím. Podle statistik z roku 1929 japonský mužský pracovník dostával v továrně průměrný plat 2,92 jenu na den, zatímco Korejec jeden jen na den, přičemž Korejci pracovali déle. Podobně japonská zaměstnankyně v průměru dostávala denní mzdu ve výši 1,01 jenu, zatímco Korejka 0,59 jenu na den.⁴³³ V roce 1937 Korejci dostávali dokonce nižší plat, než jejich tchaj-wanské protějšky. 46,9 % korejských dělníků pracovalo dvanáct a více hodin denně. Jen 0,3 % japonských dělníků pracovalo více než dvanáct hodin.⁴³⁴ Běžné byly pracovní úrazy. Zatímco v roce 1937 bylo 31,66 % absencí způsobeno pracovním úrazem, v roce 1939 to již bylo 81,64 % absencí.⁴³⁵ Špatné pracovní podmínky a etnická diskriminace vedly k nárůstu počtu dělnických stávek. Podle statistik generálního guvernérství v letech 1920–1930 došlo k 891 sporům s 3 450 účastníky.⁴³⁶ Mezi léty 1931–1935 proběhlo 902 velkých stávek, kterých se účastnilo 70 000 dělníků.

Nutno si uvědomit že v roce 1928 stále 80,6 % Korejců pracovalo v zemědělství a zemědělské produkty tvořily 66 % celkové produkce.⁴³⁷ Čtyři pětiny dovozu rýže do

⁴²⁸ Pro srovnání Nahm udává již v roce 1932 počet Korejců zaměstnaných v průmyslu na 384 951. NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 207.

⁴²⁹ MIZOGUCHI, Toshiyuki, *Economic Growth of Korea under the Japanese Occupation*. In: Hitotsubashi Journal of Economics 20, 1979, 1, s. 17. Podrobnější zastoupení populace v jednotlivých pracovních odvětvích v letech 1930–1940 viz tamtéž.

⁴³⁰ YOO, s. 111.

⁴³¹ PARK, Soon-Won, s. 133.

⁴³² Srovnání dalších průmyslových odvětví a jejich nárůst v letech 1930–1936 viz KANG, Man-Gil, s. 133.

⁴³³ Podrobnější rozpis platů na základě rasy, pohlaví a věku z roku 1929 viz YOO, s. 158. Pro srovnání SETH, s. 286.

⁴³⁴ KANG, Man-Gil, s. 40.

⁴³⁵ YOO, s. 242.

⁴³⁶ KANG, Man-Gil, s. 40.

⁴³⁷ CHUNG, Youn-Tae, *Crisis and Discord in Colonial Korean Agricultural Society during the Great Depression*. In: KNCU (ed.), s. 618.

Japonska na konci 20. let pocházelo z Koreje a Tchaj-wanu.⁴³⁸ Narůstal ovšem počet farmářů, kteří přicházeli o přímo vlastněnou půdu a obdělávali tak pouze pronajímanou půdu. Počet korejských farmářů bez vlastní půdy vzrostl z 37,07 % v roce 1918 na 53,8 % v roce 1932. „V roce 1938 méně než 20 % farmářů vlastnilo půdu, kterou obdělávali, jedna čtvrtina měla nějakou půdu a nějakou pronajímalo a nad 50 % rolníků nevlastnilo žádnou půdu.“⁴³⁹ Narůstaly tak spory mezi majiteli půdy a nájemci. Jejich počet vzrostl z 667 v roce 1931, na 7544 v roce 1934 a na 25 834 v roce 1935.⁴⁴⁰ Nájemné bylo navýšeno z 50 % výnosu půdy na 80 % výnosu půdy, což způsobilo, že se 80 % obyvatel pohybovalo na hranici chudoby. V souvislosti s hospodářskou krizí navíc došlo v roce 1931 k poklesu ceny rýže na 39 % ceny z roku 1925, což bylo pro korejské zemědělce devastační.⁴⁴¹ Částečný podíl na rostoucí hospodářské krizi mělo navýšení daní a značný přírůstek obyvatelstva, který v letech 1920–1930 tvořil 22 %.⁴⁴² Korea měla v roce 1930 přes 21 milionů obyvatel z toho 561 000 (méně než 3 % z celkového počtu obyvatel) byli Japonci. Pro zklidnění situace Japonci umožnili na venkově existenci umírněných organizací a osvětových skupin, jež vytvářely vlastní asociace za cílem ulehčení situace chudých. Sami Japonci založili například Asociaci pro rozvoj zemědělství, jež měla navýšit produktivitu a stabilizovat zemědělskou ekonomiku. Toto začlenění rolníků do Japonci kontrolovaných asociací vedlo k zeslabení vlivu hnutí za nezávislost, která se pokoušela využít hospodářské krize pro celonárodní vzednutí se odporu proti japonské nadvládě v Koreji.

Na podzim 1932 také započala Kampaň pro obnovu zemědělství. Zahrnovala obhajobu vládních zásahů za cílem vyřešení společenských problémů. Počítala s ekonomickou rehabilitací zemědělského venkova především v oblastech provincie Severní Čölla, Severní Hamgjöng, Kangwön a Hwanghae. Kampaň trvala do roku 1940 a úspěšně modernizovala a oddlužila 28 511 vesnic (39 % z celkového počtu vesnic zahrnutých v kampani) a 597 691 domácností (28 % zemědělských domácností obsažených v kampani).⁴⁴³ Celkem 27 % zemědělských domácností díky kampani splatilo své dluhy, 45 % dosáhlo finanční rovnováhy a dokonce i zisku, ovšem na druhou stranu 64 % domácností nemělo v roce 1939 stále dostatek potravin, 73 % bylo zadluženo a 55 % mělo větší výdaje než příjmy.⁴⁴⁴

⁴³⁸ LOCKWOOD, s. 50.

⁴³⁹ KIM, Jin Wung, s. 337. Pro srovnání SETH, s. 290–291.

⁴⁴⁰ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 222.

⁴⁴¹ SETH, s. 291.

⁴⁴² ZISCHKA, s. 380.

⁴⁴³ SHIN, Gi-Wook, HAN, Do-Hyun, *Colonial Corporatism – The Rural Revitalization Campaign, 1932–1940*. In: SHIN, ROBINSON (ed.), s. 54–55.

⁴⁴⁴ SHIN, HAN, s. 89. Podrobnější výsledky Kampaně na rehabilitaci venkova viz tamtéž, s. 85–92.

Narůstal též počet takzvaných žd'ářičů, lidí, kteří obdělávali vysekanou a vypálenou půdu. Jednalo se o nejchudší část obyvatel. Jejich počet vzrostl v roce 1936 oproti roku 1916 o 300 %.⁴⁴⁵ Zemědělská produkce ovšem na druhou stranu narostla o 31 %. Od roku 1933 byl taktéž představen zemědělský diverzifikační plán pod heslem „*bavlna na jihu, ovce na severu*“. Půda určená pro pěstování bavlny narostla na 238 000 akrů. Vzrostl tak zájem o textilní průmysl. Ten ovládla takzvaná Velká šestka japonských firem Tójó, Kanegafuči, Dai-Nihon, Fudži-gasu, Nisšin a Osaka-gódó.

Japonský vývoz na Tchaj-wan a do Koreje činil v přepočtu 1435 milionů jenů, polovinu tvořily průmyslové produkty a druhou polovinu převážně textilní zboží. Dovoz z Tchaj-wanu a Koreje činil 461 milionů jenů, přičemž 74 % z toho bylo tvořeno potravinami. Korea do Japonska stále vyvážela především rýži, sójové boby a surové hedvábí. Železná ruda, surové železo a uhlí v roce 1929 tvořily pouhé 3,3 % korejského vývozu do Japonska.⁴⁴⁶ Zahraniční obchod s Koreou v letech 1925–1929 představoval 11,4 % celkového japonského vývozu a 11,5 % japonského dovozu.⁴⁴⁷ V roce 1931 to již bylo 15,3 %, respektive 15 %.⁴⁴⁸ V letech 1935–1939 Korea tvořila 20,7 % japonského vývozu a 15,6 % japonského dovozu.⁴⁴⁹ Naopak Japonsko tvořilo v roce 1925 83,2 % korejského vývozu a 69,0 % korejského dovozu, a v roce 1935 to bylo již 88,2 %, respektive 73,3 %.⁴⁵⁰ Korejský zahraniční obchod se zeměmi mimo Japonsko tvořil v roce 1929 35 milionů jenů, v roce 1933 se vyšplhal na 52 milionů jenů a v roce 1937 se více než zdvojnásobil na hodnotu 113 milionů jenů. V roce 1939 dosáhl hodnoty 269 milionů, tedy osmkrát více než v roce 1929. Převážnou většinu tohoto zahraničního obchodu tvořilo Mandžusko – v roce 1933 činilo 77 % korejského zahraničního obchodu (bez Japonska), v roce 1937 63 % a v roce 1939 76 %.⁴⁵¹ Korejský export v letech 1928–1937 narůstal v ročním průměru o 6,3 %, zatímco dovoz o 5,5 %.⁴⁵² Japonské půjčky navýšily korejský dluh v roce 1933 na 406 milionů jenů.⁴⁵³ Průměrný roční nárůst HDP byl v Koreji v letech 1911–1938 3,6 % v porovnání s Tchaj-wanem, který měl 3,8 %, a Japonskem, kde dosahoval

⁴⁴⁵ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 83.

⁴⁴⁶ BEASLEY, s. 154.

⁴⁴⁷ Tamtéž, s. 131.

⁴⁴⁸ Tamtéž, s. 189.

⁴⁴⁹ Tamtéž, s. 211.

⁴⁵⁰ MIZOGUCHI, Toshiyuki, *Foreign Trade in Taiwan and Korea under Japanese Rule*. In: Hitotsubashi Journal of Economics 14, 1974, 2, s. 38. Pro srovnání PORTER, Catherine, *Korea and Formosa as Colonies of Japan*. In: Far Eastern Survey 5, 1936, 9, s. 85.

⁴⁵¹ ECKERT, s. 171.

⁴⁵² MIZOGUCHI, *Economic Growth of Korea under the Japanese Occupation*, s. 5.

⁴⁵³ ZISCHKA, s. 249.

3,3 %.⁴⁵⁴ Korea sice překonala v nárůstu HDP Japonsko, ale ve srovnání jak s Japonskem, tak Tchaj-wanem nebyl tento růst stabilní. Průměrný nárůst zemědělské a průmyslové produkce v letech 1911–1938 činil v Koreji 1,9 %, ve srovnání s Tchaj-wanem, který dosahoval 3,4 % a Japonskem, kde se jednalo o 0,6 %. Co se týče průměrného ročního nárůstu průmyslové produkce v letech 1914–1938, Korea dosahovala 6,7 % oproti 5,3 % na Tchaj-wanu a 5,6 % v Japonsku.⁴⁵⁵

Všeobecná chudoba a propad na korejském venkově vedly k nárůstu emigrace. Ve 30. letech odcházelo každý rok 100 000 Korejců do Japonska za prací. Do roku 1939 zde žilo 981 000 Korejců (1,37 % celkové populace Japonska).⁴⁵⁶ V Mandžusku se ve 30. letech nacházel na milion Korejců a v ruském Přímoří dalšího půl milionu. Stále zde existoval exilový odboj, přičemž se v Mandžusku operovalo přes 200 000 guerillových bojovníků s teroristickými tendencemi. Roku 1926 došlo k bombovému útoku na budovu Orientální rozvojové společnosti, 8. ledna 1932 se Ji Pong-Č'ang (1900–1932) pokusil zavraždit japonského císaře Hirohita (takzvaný incident Sakuradamon) a v dubnu 1932 zavraždil Jun Pong-Gil (1908–1932) při útoku na japonské důstojníky v Číně Širakawu Jošinoriho, velitele japonských armádních sil v Číně.⁴⁵⁷ Poslední tři zmínění muži byli po osvobození Koreje posmrtně vyznamenáni jako národní hrdinové. Mezi jedny z později nejznámějších guerillových bojovníků v Mandžusku patřil Kim Söng-Džu, později známý jako Kim Il-Söng neboli Kim Ir-Sen (1912–1994), budoucí politický vůdce severní Koreje. Řada korejských komunistů se ve 30. letech připojila k Čínské komunistické straně. Lze konstatovat, že po dobu 30. let byla hnutí za nezávislost jak v Číně, Mandžusku, tak v samotné Koreji pod silným vlivem komunismu.

V Koreji se rozrůstal vzdělávací systém. Oproti roku 1920 se počet vládních škol ztrojnásobil z 595 na 1831 v roce 1930 a podobně se zdvojnásobil počet studentů na základních i vyšších vzdělávacích institucích.⁴⁵⁸ Ve 30. letech jedno ze šesti korejských dětí školního věku navštěvovalo základní školu. Oproti roku 1910, kdy základní školy navštěvovalo 110 000 žáků, v roce 1937 počet studentů vzrostl na 1,2 milionu.⁴⁵⁹ V letech 1930–1940 došlo k nárůstu dětí ve školním věku navštěvujících základní školy v Koreji

⁴⁵⁴ MIZOGUCHI, *Economic Growth of Korea under the Japanese Occupation*, s. 3–4.

⁴⁵⁵ Tamtéž, s. 4.

⁴⁵⁶ KIMURA, Mitsushiko, *The Economics of Japanese Imperialism in Korea, 1910–1939*. In: *The Economic History Review* 48, 1995, 3, s. 564.

⁴⁵⁷ KIM, Jin Wung, s. 356.

⁴⁵⁸ CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 130.

⁴⁵⁹ KLEINER, s. 35.

z 14,5 % na 33,8 %.⁴⁶⁰ V roce 1933 studovalo na 2271 základních školách 680 000 žáků (73 % chlapců a 40 % dívek školního věku), v roce 1935 navštěvovalo 52 odborných učilišť 9220 studentů.⁴⁶¹ Vyšší vzdělávací instituce ležely především na bedrech misionářů. V roce 1935 tvořily soukromé školy 73,6 % vyšších vzdělávacích institucí.⁴⁶² Podobně se zvýšil i počet žen navštěvujících vyšší vzdělávací instituce ze 771 žen v roce 1920 na 4422 v roce 1930.⁴⁶³ Stále pro Korejce omezené vyšší vzdělávání vedlo ke snižování jejich zastoupení na pozici učitelů. V roce 1922 bylo 29 % instruktorů na veřejných základních školách japonského původu, o deset let později to bylo již 30 % a v roce 1938 44 %.⁴⁶⁴ Výnos o vzdělání z roku 1934 rozšířil počet hodin věnovaných výuce japonského jazyka, etiky a historie. I přes vzdělávání v japonštině podle japonských odhadů ovládalo japonštinu ve 30. letech na konverzační úrovni pouhých 3,3 % obyvatel Koreje.⁴⁶⁵ Od roku 1935 byla na studentech (stejně jako na státních zaměstnancích) požadována účast na šintoistických obřadech. Toto nařízení narazilo na tuhý odpor především u křesťanské komunity. Řada misionářů byla následně ze země vykázána a další tisíce věřících byly v letech 1935–1938 uvězněny. Dvě stě kostelů bylo v letech 1935–1940 uzavřeno.⁴⁶⁶

Co se týče kulturního života, od 16. února 1927 byla zprovozněna Vysílací korporace Kjöngsöng, přičemž bylo do konce koloniální nadvlády Japonska uděleno 305 000 povolení k užívání rádia, ovšem jen 30 % vysílacího času probíhalo v korejštině.⁴⁶⁷ Rádio sehrálo významnou roli v podpoře asimilační politiky a propagandě, podobně jako také v Koreji vysílaná japonská stanice *Nihon hósó*. Od roku 1933 existovalo mezi Koreou a Japonskem telefonní spojení.

Roku 1934 byla skupinou nacionalistických učenců, jako byl Ji Pjong-Do a Ji Sang-Bak založena společnost pro studium korejské historie a literatury zvaná Vědecká společnost Čindan (*Čindan hakhö*). Jejím cílem bylo vytvoření protiváhy k výkladům historie generálním guvernérstvím, což vedlo k jejímu rozpuštění z japonské strany. Samotné generální guvernérství mezi léty 1932–1937 publikovalo *Historii Koreje (Čósenši)* o 37 svazcích, jež ospravedlňovala koloniální nadvládu Japonců. V oběhu byly stále korejsky psané noviny, jejichž denní objem počtu výtisků v roce 1929 činil 103 027, přičemž mezi

⁴⁶⁰ PARK, Soon-Won, s. 147.

⁴⁶¹ KANG, Man-Gil, s. 152; TSURUMI, s. 305.

⁴⁶² SETH, s. 284.

⁴⁶³ CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 130.

⁴⁶⁴ SETH, s. 285.

⁴⁶⁵ YANAIHARA, s. 206.

⁴⁶⁶ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 94.

⁴⁶⁷ ROBINSON, Michael, *Broadcasting, Cultural Hegemony, and Colonial Modernity in Korea, 1924–1945*. In: SHIN, ROBINSON (ed.), s. 52, 56.

čtyři nejvýznamnější patřily *Tonga ilbo* (37 802 výtisků denně), *Čosŏn ilbo* (24 286), *Maeil sinbo* (23 015) a *Čungŏe ilbo* (14 267). I přes zánik *Čungŏe ilbo* se cirkulace novin v roce 1939 zvedla na 163 134 – *Čosŏn ilbo* (95 939 výtisků denně), *Tonga ilbo* (55 977) a poté menší náklady novin jako byly například *Čungmin sinbo* (2972).⁴⁶⁸ Celkový počet dovezených novin a časopisů (převážně z Japonska) vzrostl z 1200 v roce 1927 na 550 000 v roce 1939.⁴⁶⁹

Korejský lid se ve 30. letech odíval do bílého šatu, jelikož bílá barva je na Dálném východě barvou smutku. Japonci tento korejský zvyk vysvětlovali jako výraz smutku nad úmrtím korejských panovníků. Korejci tím ovšem dávali najevo svůj zármutek nad ztracenou samostatností a odpor vůči japonské nadvládě. Nedostatečná zdravotní péče a chudoba se projevovala ve vysoké úmrtnosti novorozenců – ve 32,7 % případech došlo k narození mrtvého dítěte, 35 % dětí zemřelo před dosažením prvního roku života.⁴⁷⁰ Částečně to bylo způsobeno nedostatečným počtem porodních asistentek, jichž v roce 1930 působilo v Koreji 1,3 na 10 000 korejských žen ve srovnání s 18,7 na 10 000 žen v Japonsku. V roce 1938 jeden ze dvou Japonců a jeden z 56 Korejců v Koreji obdrželi v nemocnici zdravotní ošetření.⁴⁷¹ 78 % žen se vdávalo před dosažením devatenáctého roku života.

Již od prosince 1936 existovala takzvaná Ochrana myšlenek korejských kriminálních a kontrolní zákon, jež měly mít pod kontrolou smýšlení korejských delikventů. Měly odvrátit odsouzenec od dalších případných kriminálních činů namířených proti japonské koloniální správě. Tato praxe probíhala již od roku 1934, kdy údajně 30,1 % vězňů opustilo svůj dosavadní postoj a souhlasilo s japonskou koloniální nadvládou. Ke konci roku 1938 se mělo jednat již o 55,7 % vězňů, kteří přehodnotili svůj dosavadní postoj.⁴⁷² Cílem byla indoktrinace korejských vězňů. Navíc nadále platil Zákon na ochranu míru z roku 1925, v jehož důsledku bylo jen mezi léty 1929–1933 projednávání 2609 případů zahrnujících 19 374 lidí.⁴⁷³ Schovívavost vůči projevům korejské identity skončila v roce 1936. Japonské úřady byly například značně iritovány korejským nadšením z úspěchu korejských reprezentantů na Olympijských hrách v Berlíně z roku 1936. Son Ki-Jöng (1912–2002) a Nam Süng-Njong (1912–2001) zde jako reprezentanti japonského národního týmu získali zlatou a bronzovou medaili v maratónu, přičemž si Son při předávání medailí zakryl

⁴⁶⁸ ROBINSON, *Colonial Publication Policy and the Korean Nationalist Movement*, s. 326.

⁴⁶⁹ Tamtéž, s. 336.

⁴⁷⁰ YOO, s. 237.

⁴⁷¹ BRUDNOY, s. 176.

⁴⁷² KIM, Keongil, *Japanese Assimilation Policy and Thought Conversation in Colonial Korea*. In: LEE, HA, SORENSEN (ed.), s. 216–217.

⁴⁷³ CHUNG, Youn-Tae, s. 634.

japonskou vlajku na svých prsou vavřínovou větví. Korejské noviny *Tonga ilbo* zašly se svým nacionalismem ještě dále a vytiskly fotografii předávání medailí s odstraněnou japonskou vlajkou ze Sonových prsou.⁴⁷⁴ Osm zaměstnanců *Tonga ilbo* si tím vysloužilo devět měsíců ve vězení. Korejští nacionalisté tento sportovní úspěch prezentovali jako důkaz korejské nadřazenosti nad Japonci, zatímco Japonci umlčeli na Olympijských hrách jakékoliv projevy nacionalismu tím, že byli korejští sportovci nuceni vystupovat pod japonskými jmény jako Son Kitei a Nan Šórijú. Novým generálním guvernérem se stal roku 1936 Minami Džiró (1874–1955, generálním guvernérem Koreje 1936–1942) zastánce politiky nucené asimilace a mobilizace, jelikož se japonská mise do Asie stala od roku 1936 národní politikou. Nutná podpora válečných cílů vedla k započetí tvrdé asimilační politiky *naisen ittai*. Polovojenská vláda se po roce 1937 stala plně vojenskou.

⁴⁷⁴ Fotografie viz Příloha 3.

Koloniální správa 1937–1941

Již v srpnu 1936 Hirotův vládní kabinet vydal Základy národní politiky, jež počítaly s vybudováním Sféry vzájemné prosperity a zavedením Nového řádu v Asii. Cílem Japonska bylo eliminovat „tyranské“ politické režimy ve východní Asii a zajistit tak přátelské vztahy založené na principech koexistence a vzájemné prosperity. Jen v roce 1936 investovalo Japonsko do oblasti jihovýchodní Asie 300–400 milionů jenů (6 % japonských investic v zahraničí), z čehož o rok později jedna třetina směřovala do Malajsie, dvě pětiny do Indonésie a jedna šestina do Filipín. Třináct procent japonského vývozu směřovalo do této oblasti, naopak například z Malajsie a Filipín v roce 1937 pocházelo 50 % japonského dovozu železné rudy.⁴⁷⁵ Ekonomická expanze Japonska měla vést ke koalici mezi Japonskem, Mandžuskem a Čínou. Cílem japonské vlády nebyla primárně teritoriální expanze, ale zajištění výsadního postavení v Asii.⁴⁷⁶ Zahnutí jihovýchodní Asie do Velké východoasijské sféry vzájemné prosperity mělo zajistit japonskou ekonomickou autarkii.

Dne 25. listopadu 1936 Japonsko vyslovalo svůj protikomunistický postoj vstupem do Paktu proti Kominterně. Příprava na budoucí konflikt se odrážela v narůstajících nákladech investovaných do armády a námořnictva, jež se v roce 1936–1937 vyšplhaly na 47 % vládního rozpočtu.⁴⁷⁷ Dne 7. července započal „čínsko-japonský incident“ srážkou japonských a čín-ských vojáků na mostě Marka Pola poblíž Pekingů. Během tří týdnů Japonci dobyli Peking a Tchien-ťin a následně sklízeli jedno vítězství za druhým. Obsadili oblasti na severu a ve středu Číny. Dobyli Džehol, východní úsek vnitřního Mongolska, ležící mezi starým Mandžuskem a severní Čínou, což byla bohatá a strategicky významná provincie, jež otevírala dveře do vnitřního Mongolska. Úrodnější polovina Číny se tak velmi rychle ocitla v japonských rukách. Čína na to reagovala v září 1937 vyhlášením jednotné fronty mezi Komunistickou stranou Číny a Kuomintangem.⁴⁷⁸ Dne 6. října bylo Japonsko Společností národů označeno za agresora a Číně byla vyslovena morální podpora. V listopadu došlo k dobytí Šanghaje a přestěhování hlavního čínského města do Čchung-čchingu.⁴⁷⁹ V prosinci 1937 vstoupila japonská vojska do Nankingu, kde byl rozpoután teror známý jako Nankingský masakr, jenž trval až do února 1938. Udává se, že zde Japonci bylo

⁴⁷⁵ BEASLEY, s. 223, 225.

⁴⁷⁶ Tamtéž, s. 202.

⁴⁷⁷ HILSKÁ, s. 317.

⁴⁷⁸ FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010, s. 357.

⁴⁷⁹ Hlavním městem byl oficiálně vyhlášen až 8. prosince 1938.

zabito 142 000 civilistů a znásilněno 20 000 žen.⁴⁸⁰ Dne 14. prosince 1937 byla v Pekingu zřízena projaponská loutková Prozatímní vláda Čínské republiky, přičemž v březnu 1938 vznikla v Nankingu další kolaborantská Reformovaná vláda Čínské republiky. Japonci do poloviny prosince 1937 obsadili 868 000 kilometrů čtverečních čínského území.⁴⁸¹ Jednalo se o plochu více než dvakrát větší, než kterou zabírala samotná ostrovní říše. Přibližně 59 milionů Číňanů se tak ocitlo pod japonskou nadvládou.

V průběhu roku 1938 si Japonci zajistili většinu území povodí řeky Jang-c‘-ťiang. V říjnu 1938 bylo dobyté největší jihočínské město Kanton. Dne 3. listopadu 1938 vyhlásil japonský premiér Konoe Fumimaro ustanovení japonského Nového pořádku ve Východní Asii.⁴⁸² Japonská rozpínavost vedla také ke konfliktům se Sovětským svazem roku 1938 u jezera Chasan v oblasti Vladivostoku a následujícího roku v oblasti Mongolské lidové republiky u řeky Chalkin-gol.⁴⁸³ Oba konflikty nedopadly pro Japonsko příliš příznivě a jeho pozornost se proto nadále soustředila na čínské území. Dne 22. července 1939 britský vyslanec v Japonsku Robert Craigie podepsal s japonským ministrem zahraničních věcí Aritou Hačiróem dohodu potvrzující dominantní postavení Japonska v Číně. Tato smlouva je známa jako takzvaný dálněvýchodní Mnichov. Po podepsání německo-sovětského paktu o neútočení (pakt Molotov-Ribbentrop) z 23. srpna 1939 Sovětský svaz dočasně přerušil vojenskou pomoc Číně, ačkoliv s ní měl již od srpna 1937 uzavřený pakt o neútočení z Nankingu.⁴⁸⁴ Dne 30. března 1940 byly jednotlivé projaponské loutkové vlády sjednoceny v novou Národní vládu Čínské republiky v Nankingu v čele s Wang Ťing-wejem. Dne 1. srpna 1940 byla vyhlášena japonským ministrem zahraničí Macuokou Jósukem (1880–1946) Velká východoasijský sféra vzájemné prosperity. Macuoka ji definoval následovně: „vytvoření nového řádu v Asii znamená výstavbu, podle níž Japonsko vytvoří vztah společné existence a vzájemné prosperity s národy Velké východní Asie, to je východní Asie včetně Jižních moří. Na základě rovnosti, Japonsko může volně provozovat obchod i migraci s každou zemí Velké východní Asie a mít tak možnost vyřešit svou populační krizi.“⁴⁸⁵

V roce 1940 pokračovalo Japonsko ve své expanzi směrem do Indočíny, která byla pro Japonské ostrovy významná jak strategicky, tak hospodářsky. Ze strategického hlediska

⁴⁸⁰ DUUS, *Modern Japan*, s. 222. Podrobněji se počtem ztrát a znásilněných žen v Nankingu zabývá Iris Čangová, viz CHANGOVÁ, Iris, *Nankingský masakr*, Praha 2010, s. 110, 112–116.

⁴⁸¹ LIŠČÁK, s. 476.

⁴⁸² REISCHAUER, CRAIG, s. 250.

⁴⁸³ HILSKÁ, s. 305.

⁴⁸⁴ LIŠČÁK, s. 474, 478.

⁴⁸⁵ FISHER, Charles, *The Expansion of Japan – A Study in Oriental Geopolitics – Part II. The Greater Asia Co-Prosperity Sphere*. In: *The Geographical Journal* 115, 1950, 4/6, s. 179.

především tím, že jejím obsazením by byl přerušen dovoz zbraní do Číny, bylo by zde možno vybudovat základnu pro útok na jižní čínské provincie a případně odtud dále postupovat do Malajsie a Siamu. Francouzská kolaborantská vláda maršála Philippa Pétaina (1856–1951) souhlasila s uznáním japonského zvláštního postavení v Číně. Japonci se též zasloužili o uzavření takzvané Barmské cesty, od prosince 1938 poslední spolehlivé zásobovací cesty Kuomintangu. Tato spojnice byla znovu otevřena až v roce 1944 v souvislosti s britskou ofenzívou v Barmě. Dne 27. září 1940 byl mezi Německem, Itálií a Japonskem podepsán Pakt tří, čímž byla dobudována takzvaná Osa Berlín-Řím-Tokio.⁴⁸⁶ Tato smlouva stanovila vzájemné spojenectví, uznání sfér vlivu a sloučila evropskou krizi se situací na Dálném východě. V lednu 1941 se rozpadla čínská jednotná fronta. Od jara ovšem do svého programu vojenské pomoci zahrnuly Spojené státy americké i Čínu, čímž se začaly zhoršovat již beztak napjaté vztahy mezi Japonskem a Spojenými státy.

Odchod ze Společnosti národů a orientace Japonska na sblížení se s Německem a Itálií významně poškodily diplomatické vztahy se Spojenými státy americkými a Velkou Británií. Hrozba pocíťovaná ze strany Sovětského svazu vedla ke sblížení s Německem. Cílem Japonska bylo upevnění pozic v Asii, jelikož získání surovinových zdrojů jihovýchodní Asie pro Japonsko znamenaly možnou hospodářskou autarkii. Spojené státy americké ovšem odmítaly tolerovat japonskou agresi v Číně a nadále trvaly na politice otevřených dveří. V samotném Japonsku se ovšem ve 30. letech do popředí dostal vliv armády nepodléhající kontrole civilní vlády a jenž již nemínil udělat krok zpět. Pro Japonsko se kromě již vlastněných kolonií stala významnými oblasti Mančukua, Severní Číny a Mongolska. Například produkce uhlí z oblasti Severní Číny a Mongolska vzrostla z 10,7 milionů tun z roku 1937 na 22,8 milionů tun v roce 1941, z čehož bylo 30 % exportováno do Japonska.⁴⁸⁷

Z Korey se v souvislosti s druhou čínsko-japonskou válkou stala předsunutá vojenská základna, což pro ni znamenalo ukončení veškerých pozůstatků kulturní vlády. Po Korejcích jakožto japonských poddaných se požadovalo stejné nasazení jako po Japoncích. Měli začít působit v japonském vojsku, pracovat ve vojenském průmyslu či jako levná pracovní síla doplnit vyprázdněné pozice na samotných Japonských ostrovech. Očekávaly se od nich oběti v podobě nižší spotřeby a naopak vyšší angažovanosti skrze dary a pravidelné obřady v šintoistických svatyních. Cílem tak byla mobilizace korejského

⁴⁸⁶ REISCHAUER, CRAIG, s. 252.

⁴⁸⁷ BEASLEY, s. 218.

obyvatelstva pro podporu japonských ekonomických, politických a vojenských kampaní. Za touto vidinou se Japonci rozhodli Korejce plně asimilovat.

Na jaře 1938 byl vydán Zákon o národní všeobecné mobilizaci, který přenesl válečnou mobilizaci z Japonska do Koreje, čímž byla posílena kontrola nad lidskými zdroji, surovinami a potravinami. Článek I výše zmíněného zákona požadoval maximalizaci využití přírodních a lidských zdrojů, Článek IV ospravedlňoval odvod jednotlivců na práci ve jménu válečného průmyslu. Generální guvernérství si též nárokovalo právo na kontrolu pracovních podmínek, to znamená, že určovalo typ práce, dobu jejího trvání a také platové ohodnocení. Po útoku na Čínu Japonsko začalo užívat sloganu „*Japonsko a Korea jako jedno tělo*“ (v překladu *naisen ittai*).⁴⁸⁸ Toto slovní spojení se užívalo pro novou asimilační politiku, jež měla zajistit plnou loajalitu korejských poddaných. Samotný termín *naisen ittai* vycházel z tvrzení pocházejících z 80. let 19. století, jež mluvila o společných předcích Japonců a Korejců.⁴⁸⁹ Cílem asimilační politiky bylo smazání rozdílů mezi Japonci a Korejci tím, že se Korejci měli vzdát své kulturní identity a přijmout japonskou. Tato ideologie „imperializace poddaných“ byla též známa pod pojmem *Kóminka* (korejsky *hwangminhwa*). Z Korejců se teoreticky měli stát japonští oddaní a loajální poddaní. Oficiální dokumentace však striktně oddělovala „poloostrovní“ lid od „domácích“ Japonců. Samotní japonští vůdci zřejmě neměli jasnou představu o tom, jak chápat korejskou identitu a její vztah k Japonsku. Již od roku 1921 japonská Sněmovna reprezentantů navrhovala například volební právo pro Korejce, jež by zajistilo v parlamentu korejskou reprezentaci. Tuto myšlenku podpořili i Korejci, když ve 20. letech Č'oe Rin požadoval rozšíření politických práv zajištěných japonskou ústavou z roku 1889 i na Korejský poloostrov. Návrh volebního práva pro Korejce padl na půdě japonské sněmovny reprezentantů opětovně v roce 1939 a také následujícího roku, byl ovšem japonskou vládou vetován. Až v prosinci 1944 Tokio přiznalo Korejcům i Tchaj-wancům právo na jejich politickou reprezentaci ve sněmovně ovšem s platností od roku 1946, k čemuž už nikdy nedošlo.⁴⁹⁰

V září 1938 generální guvernérství vydalo dva klíčové dokumenty k revizi koloniální správy – Referenční zprávu (*sankóšo*) a Protiplánový návrh (celým názvem Vyšetřování korejského generálního guvernérství za cílem vytvoření protiplánu odpovídajícího současné situaci, *Č'osen sótokufu džikjoku taisaku č'osakai šimon tóšinan šian*).⁴⁹¹ Dokumenty

⁴⁸⁸ KANG, Man-Gil, s. 19.

⁴⁸⁹ KIM, Jin Wung, s. 350.

⁴⁹⁰ SETH, s. 296–297.

⁴⁹¹ CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 145.

navrhovaly totální využití veškerých zdrojů, podílení se všech na válečných snahách. Referenční zpráva navrhovala prohloubení dosavadní asimilační politiky, zatímco Protiplánový návrh požadoval ukončení postupné a započetí rychlé a úplné asimilace Korejců. Soustředil se na tři základní oblasti – vzdělávací systém, participaci a jednotu. Vzdělávací systém měl indoktrinovat mladé Korejce, trvat na politice *naisen ittai*, klást důraz na historické vztahy Japonska a Koreje, podporovat výuku japonského jazyka a patriotické pocity. Západní kalendář měl být nahrazen japonským, založeným na jednotlivých vládách japonských císařů. Tím mělo dojít k přenesení japonských svátků do Koreje. Podpora byla věnována také bojovým uměním a hygienickým podmínkám, jelikož jen silní a zdraví jedinci mohli působit v japonském vojsku. V souvislosti s těmito plány byla sestavena komise čítající 105 Japonců a Korejců (Korejců bylo celkem dvanáct). Jejím cílem bylo odsouhlasení a doplnění výše zmíněných plánů. Za Korejce zde promluvil pouze Han Sang-Njong, který požadoval korejskou participaci na industrializaci Koreje.

Výdaje na správu Koreje vzrostly z 97 milionů jenů z let 1936–1937 na 180 milionů jenů v letech 1940–1941, výdaje na sociální služby v témže období narostly z 15,1 milionů jenů na 28,3 milionů jenů a ekonomické výdaje z 84,2 milionů jenů na 345,8 milionů jenů (tyto investice směřovaly především do průmyslu spojeného s válečnou výrobou).⁴⁹²

Veškeré korejské organizace byly zrušeny, místo nich vznikaly státem podporované organizace, které měly nabádat lid k podpoře válečných snah. Vznikala tak celá škála „patriotických“ skupin pronikajících společností, jež se snažily získat vlivné korejské kolaboranty, kteří by svým působením legitimizovali japonskou nadvládu. Tyto snahy podporovali i policejní příslušníci, jichž bylo v roce 1937 již 20 642.⁴⁹³ Mládežnické organizace byly roku 1938 sjednoceny pod Korejskou federaci mládežnických organizací, všichni spisovatelé museli patřit do Celokorejské spisovatelské federace a obdobné celonárodní organizace vznikaly také pro dělníky, nájemní rolníky, rybáře a další sociální skupiny. Jiné masové organizace se zaměřovaly přímo na válečné snahy v Číně, jako například Společnost korejské obrany, Společnost pro studium politiky řešící krizové situace a Korejské asociace pro podporu císařství. Vznikla i Korejská antikomunistická asociace a od roku 1937 po celé zemi působila Korejská liga generální mobilizace národního ducha. Většina Korejců tak byla masově organizována, přičemž ve 40. letech byl každý Korejec členem minimálně jedné z projaponsky zaměřených masových organizací. V roce 1940 byli všichni obyvatelé součástí 350 000 Sousedských patriotických asociací, jež se staly podle

⁴⁹² BRUDNOY, s. 185.

⁴⁹³ Tamtéž.

japonského vzoru základními sociálními jednotkami, jejichž úkolem bylo vybírání příspěvků, zajišťování pracovních sil, lokální bezpečnosti a rozdělování přídělů.⁴⁹⁴ Součástí asimilační politiky mělo být stoprocentní užívání japonštiny a praktikování šintoistických rituálů na úkor vlastního jazyka, písma, náboženských zvyků a dokonce i vlastního jména. Například od roku 1938 museli Korejci z paměti japonsky citovat Přísahu císařských poddaných na důkaz své oddanosti císaři.⁴⁹⁵ Prosazovala se myšlenka vzájemného bratrství, panasianismu, společného rasového a kulturního dědictví. Povinné byly rituály vykonávané v šintoistických svatyních.⁴⁹⁶ Počet návštěv v šintoistických svatyních vzrostl z 1,2 milionu v roce 1936 na dva miliony v roce 1937 a více než 3,6 milionů v roce 1939. V roce 1941 ovšem došlo k opětovnému snížení na 2,3 milionu návštěv.⁴⁹⁷ Narostl také počet mezietnických sňatků z padesáti v roce 1937 na 1416 v roce 1941. Toto číslo ovšem přílišné zlepšení vzájemných vztahů mezi Japonci a Korejci nepředznamenalo. Také děti byly indoktrinovány skrze japonská pouliční „papírová divadla“ (*kimišibai*). Vznikaly nové svátky, jako byl Vlastenecký den, Den zajištění asijské rýže a podobně. Od roku 1937 byl jeden den v měsíci označen za „patriotický den“. V tomto dni se vyvěšovala japonská vlajka, veřejně se uctíval císař a modlilo se v šintoistických svatyních. Od 30. let se též 3. duben slavil jako svátek, jednalo se o připomínku japonského mýtického prvního císaře Džimmua. Podobně se 7. červenec, den počátku druhé čínsko-japonské války, začal slavit jako svátek.

Od 2. října 1937 musely i děti ve školách začínat svůj den přísahou loajality japonskému císaři.⁴⁹⁸ V březnu 1938 došlo k revizi Vzdělávacího zákona, jež měla tři základní programy – vysvětlení národní politiky (*kokutai*), prohlášení Japonska a Koreje jedním tělem (politika *naisen ittai*) za cílem zrušení korejské identity a posílení jednotlivců za cílem navyknutí si na válečný nedostatek.⁴⁹⁹ Z japonské historie a geografie se stala obecná historie a geografie, korejský jazyk byl již pouze volitelným předmětem. Veškeré vyučování tak probíhalo v japonštině. Za cílem politiky *naisen ittai* generální guvernérství podporovalo zakládání vyšších vzdělávacích institucí jak pro Japonce, tak pro Korejce. Počet státních technických vyšších odborných škol vzrostl v letech 1936–1943 ze sedmi na devět, počet korejských studentů tak narostl z 605 na 805, počet japonských studentů z 1202 na 2281. V tom samém období vzrostl též počet soukromých vyšších odborných škol z osmi na

⁴⁹⁴ SETH, s. 294.

⁴⁹⁵ KIM, Jin Wung, s. 350.

⁴⁹⁶ Popis jak vypadaly šintoistické rituály vynucované na korejském obyvatelstvu viz Shrine Obeisance in Korea, 1938, TNA, FO 371/22193.

⁴⁹⁷ CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 169.

⁴⁹⁸ Přísaha možno k dočtení viz ATKINS, s. 44.

⁴⁹⁹ KANG, Man-Gil, s. 153–154.

jedenáct, čímž došlo k přírůstku v řadách korejských studentů, kterým byly tyto školy určeny, z 2440 na 4025.⁵⁰⁰ Přesto celkové počty nedávaly dohromady více než 5000 studentů vyšších odborných škol, což znamenalo, že pouze dvěma Korejcům z 10 000 se dostalo vyššího vzdělání. Počet absolventů vyšších vzdělávacích institucí ovšem nadále narůstal, v roce 1940 dosáhl počtu 10 000 a ve 40. letech narostl na 13 900.⁵⁰¹

Vzdělávací systém začal být silně militarizován. Ve všech vyšších vzdělávacích institucích začal být povinný vojenský výcvik. Cílem bylo připravit Korejce pro práci v továrnách a pro přihlášení se do japonského vojska, ženy měly především produkovat zdravé a silné děti. Politické manifestace se staly součástí výuky, což mělo vést k masové mobilizaci korejské mládeže. Docházelo tak k využívání dětí pro vojenské účely, přičemž například v provincii Kjōnggi musely děti deset dní ze svých prázdnin věnovat práci na výrobě střeliva.⁵⁰² V dubnu 1938 byla ve školách, na úřadech a ministerstvech zakázána korejština. Veškeré úřední dokumentace musely být nově vedeny v japonštině a dokonce i literární díla musela být psána japonsky. Veškeré učební materiály psané v korejštině byly zničeny. Studenti i pedagogové byli trestáni za užívání korejštiny. Počet dětí, které již neměly problém se základní japonskou konverzací, údajně vzrostl ze 760 000 z roku 1933 na 1,2 milionu v roce 1937.⁵⁰³ Ačkoliv oficiálně došlo ke sloučení korejských a japonských škol v takzvané národní školy,⁵⁰⁴ počet Korejců studujících na převážně japonských školách tvořil v roce 1940 pouhých 10,8 %. Na druhou stranu se jednalo o dvojnásobný počet oproti roku 1935. Počet Japonců studujících na převážně korejských školách v daném časovém období vzrostl z 0,8 % na 2,4 %. Etnická segregace v praxi nadále fungovala. Byla sice přislíbena povinná školní docházka, jež v Japonsku byla zavedena již v roce 1886, přesto tak nikdy za japonské okupační správy nebylo učiněno. Cílem vzdělávání nebylo posílení korejské vzdělanosti, ale soustředilo se na morální a občanský výcvik, jehož cílem bylo zajištění základních dovedností pro nekvalifikovanou pracovní sílu. Gramotnost v Koreji roku 1940 dosáhla u obyvatel starších deseti let 31,4 %.⁵⁰⁵ Podobně od dubna 1938 začaly vznikat Speciální dobrovolné studentské jednotky, jejichž členové se mohli účastnit vojenské služby. Od října 1940 se veškeré studentské organizace automaticky staly součástí

⁵⁰⁰ Tamtéž, s. 154.

⁵⁰¹ PARK, Soon-Won, s. 147.

⁵⁰² KIM, Janice, *The Pacific War and Working Women in Late Colonial Korea*. In: Signs 33, 2007, 1, s. 88.

⁵⁰³ CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 145.

⁵⁰⁴ Education System in Korea, 1938, TNA, FO 371/22187.

⁵⁰⁵ TREWARTHA, Glenn Thomas, ZELINSKY, Wilbur, *Population Distribution and Change in Korea 1925–1949*. In: Geographical Review 45, 1955, 1, s. 8.

mobilizačních snah, což znamenalo například shromažďování kovů pro válečné účely, pomoc na výstavbách vojenských objektů a podobně.

Roku 1939 byl v důsledku války s Čínou obnoven program pro zvýšení produkce rýže. Od roku 1939 započala politika potravinových přidělů. O rok později začal fungovat systém výběru rýže, v jehož rámci byla každá domácnost nucena odprodávat za nízké ceny svou rýži generálnímu guvernérství.⁵⁰⁶ 37 % produkce rýže se v letech 1935–1939 vyváželo do Japonska.⁵⁰⁷ Konzumace rýže se tak ve 30. letech snížila o 45 % oproti roku 1920.⁵⁰⁸ V roce 1940 v zemědělském sektoru stále pracovalo 74,8 % populace.⁵⁰⁹ Zemědělská produkce se mezi léty 1910–1940 zdvojnásobila, narostla z hodnoty 550 milionů jenů z roku 1910 na 900 milionů jenů v roce 1940.⁵¹⁰ Tvořila tak 46,6 % hodnoty celkové produkce.⁵¹¹

V korejském zahraničním obchodu mělo nadále hlavní slovo Japonsko. Japonský export do Koreje a na Tchaj-wan vzrostl z 16,8 % z celkového vývozu v letech 1925–1929 na 27,9 % v letech 1935–1939, podobně narostl i vývoz směřující do Mančukua a Číny z 20,7 % na 25 %. Korea a Tchaj-wan tvořily v letech 1925–1929 19,1 % japonského dovozu, o dekádu později to bylo již 26 %.⁵¹² Přitom japonské společnosti držely ke konci 30. let ve svých rukách 80 % korejského exportu a 87 % dovozu.⁵¹³ V souvislosti s vytvořením Mančukua největší podíl na korejském zahraničním obchodu s východní Asií (mimo Japonsko) mělo dřívější Mandžusko, které v roce 1938 tvořilo 83,6 % a v roce 1939 88,2 % tohoto obchodu s Koreou.⁵¹⁴ Docházelo také k rychlému rozvoji průmyslu a hornictví, kdy se po roce 1937 Japonci pustili především do intenzivní těžby korejské železné rudy a dřeva. Zatímco v roce 1934 bylo v korejských slévárnách vyprodukováno 59 700 tun surového železa, v roce 1943 to bylo již 450 000 tun a 100 000 tun oceli.⁵¹⁵ Během války s Čínou se zintenzivnila úzká spolupráce generálního guvernérství se soukromým průmyslovým odvětvím. Důraz se kladl především na těžbu strategicky významných rud, jako bylo zlato a wolfram. Výnos těžby mezi léty 1910–1940 vzrostl o 1500 % z hodnoty 29 milionů jenů na 498 milionů jenů.⁵¹⁶

⁵⁰⁶ KANG, Man-Gil, s. 109–110.

⁵⁰⁷ BEASLEY, s. 214.

⁵⁰⁸ BRUDNOY, s. 188.

⁵⁰⁹ PARK, Soon-Won, s. 135.

⁵¹⁰ MCNAMARA, s. 2.

⁵¹¹ BRUDNOY, s. 188.

⁵¹² BEASLEY, s. 211.

⁵¹³ BRUDNOY, s. 184.

⁵¹⁴ YANG, s. 179.

⁵¹⁵ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 224.

⁵¹⁶ MCNAMARA, s. 2.

Japonsko započalo investovat především do těžkého průmyslu Koreje, přičemž na počátku 40. let Japonci vlastnili 94 % kapitálu investovaného do korejského průmyslu. Z přibližného počtu 2000 větších společností bylo 68 % vlastněno Japonci, 5 % Korejci a 27 % mělo společný vlastnický podíl. Rozdíl byl ovšem ve velikosti firem, jelikož mezi Korejci vlastněnými společnostmi se v roce 1940 nacházelo pouze šestnáct firem s vloženým kapitálem jednoho milionu jenů, v porovnání s 238 japonskými společnostmi tohoto kapitálu.⁵¹⁷ Japonské zaibacu tak před druhou světovou válkou výrazně ovlivnily koncentraci kapitálu i první léta vytváření domácího kapitalistického podnikání v Koreji. Například Micui mělo v roce 1941 své pobočky v sedmi hlavních korejských přístavech. Dotoval se rozvoj korejských hydroelektráren a stimulován byl také chemický, strojírenský a kovozpracující průmysl. Podobně i doprava a finanční struktura byly budovány za strategickými a ekonomickými cíli. Železniční systém se rozrostl ze 1127 kilometrů z roku 1910, kdy přepravoval přes dva miliony cestujících a 900 000 tun nákladu ročně, na 2253 kilometrů v roce 1920, přičemž přepraveno bylo ročně přibližně šestnáct milionů osob a 3,5 milionu tun nákladu. V roce 1941 železnice převezly již 126 milionů cestujících a 24 milionů tun nákladu na 6780 kilometrech tratí.⁵¹⁸ Investice do železničních tratí vzrostly z 600 milionů jenů v roce 1937 na 900 milionů jenů v roce 1940. Přesto byl zisk mnohonásobně vyšší. Jen v roce 1937 celkový příjem ze železnic, komunikací a monopolu generálního guvernérství na produkci ženskenu a jiných významných komodit tvořily 41 % celkového příjmu rozpočtu generálního guvernérství.⁵¹⁹

Podobně byl finanční systém v rukách Japonců. V roce 1938 byly v Koreji jen tři bankovní společnosti s korejským managementem – Tongil (vlastnila šestnáct poboček), Honam (měla devět poboček) a Sjednocené banky Kjöngsang. Oproti tomu Japonci vlastnili šest komerčních bank, přičemž jen banka Čösen měla 37 poboček.⁵²⁰ Do roku 1940 se struktura korejské ekonomiky výrazně změnila, přičemž se podíl zpracovatelského sektoru (včetně těžby rud a dřeva) zvýšil ze 17,7 % z roku 1931 na téměř 40 % v roce 1939.⁵²¹ V roce 1939 pouze devět hutnických továren z celkového počtu 295 zaměstnávalo více než 200 osob, ovšem těchto devět společností tvořilo 88,4 % celkového výnosu z hutnického průmyslu. V chemickém průmyslu z 618 firem mělo 33 více než 200 zaměstnanců, přičemž tyto společnosti tvořily 76 % celkového výnosu chemického průmyslu. Ve strojírenském

⁵¹⁷ Tamtéž, s. 53–54, 103.

⁵¹⁸ Tamtéž, s. 37–38.

⁵¹⁹ Tamtéž, s. 48.

⁵²⁰ Tamtéž, s. 61.

⁵²¹ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 224.

průmyslu působilo jen dvacet společností s více než 200 zaměstnanci. Tyto továrny tvořily 52,7 % z celkového výnosu daného odvětví.⁵²² Textilní průmysl v roce 1937 činil již jen 14 % z celkové průmyslové produkce. Potravinářský průmysl se soustředil především na zpracování rýže, přičemž v roce 1940 1700 továren z celkového počtu 2100 působících v potravinářství (to je 81 %), se zabývalo zpracováním rýže.⁵²³ Největší podíl na objemu průmyslové výroby v roce 1939 měl chemický průmysl (34 %), potravinářský průmysl (22 %) a textilní s hutním průmyslem (oba po třinácti procentech).⁵²⁴ Po listopadu 1937 došlo k zařazení těžařů zlata do mobilizačního programu v rámci Nařízení o Korejské produkci zlata ze září 1937. V roce 1938 bylo zmobilizováno 20 000 lidí, a mezi léty 1939–1944 ročně průměrně přibývalo 40 000–50 000 lidí.⁵²⁵ V letech 1930–1940 zhruba 1,3 milionu pracovníků (700 000 v Japonsku a 600 000 v Mandžusku) dobrovolně hledalo zaměstnání v průmyslu v zahraničí. Jednalo se o lépe placenou práci v porovnání s podmínkami v Koreji. V samotné Koreji narostl počet lidí zaměstnaných v průmyslu z 585 739 osob v roce 1938 na 702 868 v roce 1940 a následně na 1 171 094 v roce 1942.⁵²⁶ O rok později se jednalo již o 1 375 669 pracovníků v průmyslových odvětvích, z nichž 591 494 pracovalo ve zpracovatelském průmyslu, 437 752 ve stavebnictví a 346 423 v dolech.⁵²⁷ Stovky tisíc Korejců též sloužily jako levná pracovní síla, ať už v průmyslových zónách na severu země, nebo v Mandžusku a Japonsku. Jednalo se především o obyvatele provincií Kjongsang a Jižní Čolla. K získávání Korejců pro práci docházelo v rámci Nařízení o národních odvodech z roku 1939. V roce 1941 byl věk pro odvod rozšířen z 20 až 45 let na 18–45 let.⁵²⁸ Mezi léty 1939–1945 bylo mobilizováno na milion korejských pracovníků (720 000 pro průmysl, 240 000 jako vojenský personál).⁵²⁹ V Japonsku tak žilo v roce 1939 981 000 Korejců. Naopak se v Koreji v témže roce nacházelo 650 000 Japonců.⁵³⁰ Stále ovšem platilo, že korejská pracovní síla, ať už v Koreji, nebo mimo ni, byla silně podceňována.

Opětovně došlo k upevnění koloniální nadvlády, což vedlo k obnovení cenzury. V listopadu 1937 byly zrušeny noviny *Čungang ilbo* a v srpnu 1940 je následovaly *Tonga*

⁵²² KANG, Man-Gil, s. 137.

⁵²³ Tamtéž.

⁵²⁴ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 224. Pro srovnání dat viz KLEINER, s. 37.

⁵²⁵ PARK, Soon Won, s. 144.

⁵²⁶ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 225.

⁵²⁷ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 207. Pro srovnání ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 225.

⁵²⁸ PARK, Soon Won, s. 144.

⁵²⁹ Tamtéž, s. 135. Pro srovnání počtu mobilizovaných Korejců KANG, Man-Gil, s. 21.

⁵³⁰ KIMURA, s. 565.

ilbo a *Čosŏn ilbo*.⁵³¹ V roce 1940 tak byly zrušeny veškeré noviny v korejském jazyce s výjimkou projaponského *Maeil sinbo*. Zůstalo jen dvanáct tiskovin vydávaných v japonštině. V roce 1939 publikační policie sepsala detailní seznam zakázaných témat. Nesměly se kritizovat korejsko-japonské vztahy a válečné záležitosti, stejně jako jakákoliv „pomluva“ na adresu císaře či imperiálních institucí, nesmělo se veřejně diskutovat o žádných radikálních teoriích a o korejském nacionalismu. K propagandě sloužilo také rádio, jež od roku 1938 ve větším rozsahu vysílalo lekce japonštiny. Od počátku 40. let byla zastavena publikace všech korejských knih. Většina korejských spisovatelů podlehla japonskému nátlaku a začala publikovat v japonštině nebo dokonce projaponsky. Výjimku tvořili dva básníci, Ji Juk-Sa a Jun Tong-Džu. Oba za svoji patriotickou tvorbu zaplatili životem.⁵³² Naopak Hjŏn Jŏng-Sŏp v roce 1938 vydal knihu *Cesta, kterou se Korejci musí vydat*, jež představovala jednu z nejkompexnějších snah ze strany Korejců podporujících asimilační politiku Japonců. Hjŏn zde vysvětloval, proč se musí Korejci změnit. Korea se podle něj již nikdy nestane nezávislou zemí. Podporoval myšlenku přijetí japonského jazyka, naučení se respektu a obdivu vůči císaři a zbavení se veškerých znaků korejského původu. Sám byl dokonalým příkladem asimilační politiky, jelikož žil v Japonsku v japonské rodině, psal i mluvil japonsky a sám sebe považoval za Japonce. Pro podporu japonských válečných snah propůjčili svá jména i lidé, jakými byl spisovatel Ji Kwang-Su, učenec Č'oe Nam-Sŏn, podnikatel Kim Sŏng-Su, armádní plukovník Kim Sŏg-Wŏn, aktivista Pak Č'un-Gŭm a reformátor Ju Č'i-Ho, stejně jako členové královské rodiny jakými byli princové Ji U a Ji Kŏn. Ti, kteří s Japonci spolupracovali, byli buď donuceni, nebo se dobrovolně snažili získat sociální a ekonomické benefity. Někteří však podporovali Japonce z vlastního přesvědčení. Většina obyvatel respektovala japonskou koloniální nadvládu za cílem vlastního přežití, jelikož tak nemuseli čelit ekonomickým, sociálním a legálním represím.

V roce 1939 bylo vydáno Nařízení o jménech, jež po Korejcích požadovalo přijetí japonského čtení znaků jejich jmen. Tím bylo zrušeno předchozí rozhodnutí generálního guvernérství z 26. října 1911, jež Korejcům zakazovalo přijímat japonská jména. Pro Korejce se jednalo o obrovský zásah do kulturních základů jejich společenského života, jelikož jejich příjmení je vázalo s předky. Právě zrušení identifikace s rodovým klanem bylo cílem této politiky. Japonci chtěli podle svého vzoru přenést do Koreje sociální identifikaci s domácností. Korejci si tak museli vytvořit nové příjmení odlišné od jejich klanového jména či regionálního rodového jména a za poplatek mohli přijmout i japonské křestní jméno. Na

⁵³¹ KIM, Jin Wung, s. 351.

⁵³² Tamtéž, s. 353.

změnu bylo Korejcům poskytnuto šest měsíců. Do tohoto časového údobí 3,17 milionu domácností, neboli 75 % populace přijalo nová pojaponštěná jména.⁵³³ Ženy, které do té doby nepřijímaly mužovo jméno, musely podle japonského vzoru nově přejímat manželovo příjmení. Ačkoliv se oficiálně nejednalo o povinnost ale o privilegium, byl z japonské strany činěn značný nátlak na korejské obyvatelstvo. Ti, kteří odmítali přijmout japonské jméno, byli diskriminováni ve všech sférách života. Jejich děti nesměly navštěvovat školy, rodiče byli propuštěni ze zaměstnání, nesměli obdržet úřední dokumenty, nevztahovala se na ně poštovní služba a ani válečné přídělky. Nařízení pak vešlo v platnost 11. února 1940 (den, který Japonci slavili jako vstup do 27. století své mýtické císařské éry). Do konce japonské koloniální nadvlády odmítlo přijmout japonské jméno pouhých 14 % Korejců.⁵³⁴ Trauma, které Korejci v souvislosti s tímto nařízením pociťovali, popsal ve své knize *Ztracená jména* Richard Kim. Naopak japonský náhled na tuto tematiku popsal Kadzujama Tošijuki ve své knize *Klanové záznamy*. Cílem japonské politiky *naisen ittai* tak bylo úplné smazání korejské identity. Přesto samotní Japonci tuto politiku plně nedodržovali, jelikož nadále přetrvávala diskriminační politika vůči Korejcům. Ve veškerých veřejných dokumentech, jako byly registrace trvalého bydliště, žádosti o přijetí do zaměstnání nebo přihlášky do škol, se uváděla vždy dvě jména – nové japonské a původní korejské. Důvodem byla obava ze záměny rodilého Japonce s Korejcem, který přijal japonské jméno. To poukazovalo na koloniální etnickou hierarchii. Stejným způsobem japonská politika propagovala myšlenku, že se Korea stala vnitřní součástí japonského impéria. Ve skutečnosti se ale užíval pro Japonské ostrovy pojem *naedži*, jež v překladu znamená „vnitřní země“, pro Koreu se vžilo označení *oedži*, které může být přeloženo jako „vnější země“. Nesouhlas s asimilační politikou vedl k akceleraci emigrace. Korejská populace v Číně za posledních pět let po roce 1937 narostla osmkrát.⁵³⁵ V roce 1940 žilo v Mandžusku již 1,2 milionu Korejců.⁵³⁶

Ve 30. letech vznikla v Koreji i málo početná střední třída tvořená učiteli, doktory, podnikateli, účetními, bankéři a úředníky veřejné správy. Většinou se odlišovali od ostatních západním oblečením a vyššími životními standardy. Často se jednalo o členy původní *jangbanské* třídy, kteří tvořili 5–10 % korejské populace.⁵³⁷ V roce 1938 jedna z 306 korejských rodin měla telefon, zatímco v Japonsku to byla jedna ze čtyř.⁵³⁸ Co se týče

⁵³³ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 96.

⁵³⁴ KIM, Jin Wung, s. 351. Pro srovnání Seth udává 16 %, SETH, s. 296.

⁵³⁵ YANG, Daqing, *Colonial Korea in Japan's Imperial Telecommunications Network*. In: SHIN, ROBINSON (ed.), s. 179.

⁵³⁶ ECKERT, s. 163.

⁵³⁷ SETH, s. 286.

⁵³⁸ YANG, s. 168.

dopravních prostředků, v roce 1938 se v Koreji nacházelo 3,3 dopravních prostředků na 100 obyvatel, včetně kol, koňmi a krávytaženými vozíky, rikš a jen 0,011 aut či motocyklů. V Japonsku v téže roce se nacházelo 14,7 dopravních prostředků na 100 obyvatel, z toho 11,8 kol a 0,105 automobilů.⁵³⁹ Korejská městská populace narostla z 850 000 obyvatel (4,4 % populace) v roce 1925 na 2 821 000 (11,6 % populace) v roce 1940.⁵⁴⁰

Zatímco domácí odboj prakticky neexistoval, navázala téměř zapomenutá Prozatímní vláda styky s Čankajškovými nacionalisty. V souvislosti s rozpoutáním války s Čínou došlo v roce 1937 ke spojení Šanghajské Prozatímní vlády s dalšími frakcemi exilového nacionalistického hnutí, jako byla Kim Kuova Národní strana a levicově orientovaná Kim Won-Bongova Korejská revoluční strana, která spolupracovala s čínskými komunisty.⁵⁴¹ V roce 1940 se spojila většina nekomunistických odbojových sil a vytvořila Korejskou osvobozenou armádu, která se stala jednou z největších ozbrojených skupin působících na území Číny. Čítala přibližně tři tisíce mužů a spolupracovala s Kuomintangem a později s americkými vojenskými poradci. Korejci tak byli nasazováni na různé průzkumné a špionážní akce, účastnili se partyzánských operací, propagandistických aktivit a pomáhali organizovat ilegální odboj v severní Číně a Mandžusku. Spolupráce s čínskými komunisty a nacionalisty pozvedly korejské vojenské a organizační schopnosti. Korejské exilové hnutí za nezávislost bylo nicméně nadále značně roztržštěné.

Samotná asimilační politika byla součástí plánu začlenění Koreje do takzvané sféry společného rozkvětu velké východní Asie. S hesly „*Japonsko a Korea jsou jedno tělo*“ a „*harmonie mezi Japonskem a Koreou*“ se Japonsko pustilo do rozsáhlého programu, který měl zmobilizovat Korejce ve všech oblastech života. Tvrdší asimilační politika v Korejích ovšem vyvolala odmítavou reakci. Potlačení vlastní kulturní identity nebylo u svébytného národa možné. Korejci sice přijali japonská jména a na veřejnosti nedávali najevo svůj odpor, přesto nikdy nepřijali cizí kulturu. Slogany japonské asimilační politiky připomínaly Orwellův doublespeak, jelikož sami Japonci nechápali Korejce za sobě rovné a zatímco je zatížili povinnostmi japonského občanství, odmítli jim přiznat k tomu náležející práva, jakými byla například politická práva.

⁵³⁹ BRUDNOY, s. 184.

⁵⁴⁰ Mapa hustoty obyvatel na Korejském poloostrově z roku 1940 viz Příloha 4. Pro srovnání korejské urbanizace KIM, Janice, s. 83.

⁵⁴¹ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 234.

Japonská správa Koreje 1941–1945

Dne 13. dubna 1941 Japonsko podepsalo se Sovětským svazem Smlouvu o vzájemné neutralitě s platností pěti let. Sovětská neutralita byla pro Japonsko stěžejní v jeho expanzi do jihovýchodní Asie.⁵⁴² Německo ovšem o dva měsíce později, 22. června 1941, zaútočilo na Sovětský svaz a požadovalo po Japonsku podpůrný útok z východu. Japonsko, které se Sovětským svazem mělo uzavřený pakt o neútočení, nakonec 2. července 1941 souhlasilo s možností útoku na Sovětský svaz, ovšem s podmínkou, že musí Německo dosáhnout na západě jasných vítězství. K tomu nikdy nedošlo, jelikož se německý postup zastavil v prosinci 1941 nedaleko Moskvy. Zaměstnání Sovětů bojem v Evropě potvrdilo japonský záměr v postupu na jih, a to i přes nebezpečí možné války s Velkou Británií a Spojenými státy americkými. V červenci 1941 Japonsko přesunulo značný počet svých jednotek do Indočíny. Velká Británie a Spojené státy americké se cítily být japonským počínáním v Asii ohroženy. Proto Spojené státy započaly již v létě 1940 s ekonomickými sankcemi Japonska, v červenci omezily vývoz kovového šrotu a ropy do Japonska, o rok později i železných a ocelových nástrojů a v lednu 1941 na seznam přibyly mosaz, měď a zinek.⁵⁴³

Dne 26. července 1941 na japonské počínání ve Francouzské Indočině reagoval americký prezident nařízením posílení obrany Filipín a reaktivováním bývalého náčelníka štábu americké armády generála Douglase McArthura (1880–1964), jehož jmenoval velitelem všech sil Spojených států na Dálném východě. Téhož dne zmrazily Spojené státy americké veškerá japonská aktiva ve Spojených státech a 1. srpna následovalo plné embargo na vývoz ropy do Japonska. Již v roce 1940 tvořil dovoz ropy ze Spojených států 40 % celkového potřebného objemu Japonska, americkým embargem z roku 1941 došlo ke snížení japonského dovozu ropy na pouhých deset procent předchozích objemů.⁵⁴⁴ Nedalo se tak předpokládat, že by japonské skladové zásoby ropy vydržely déle než dva roky.⁵⁴⁵ Podobně reagovala i Velká Británie, jež 27. července zrušila obchodní smlouvy mezi Japonskem a svými koloniemi – Indií a Barmou. Dne 28. srpna Nizozemská východní Asie, jež byla po Spojených státech amerických druhým největším dovozcem ropy do Japonska, zakázala svůj vývoz ropy a bauxitu na Japonské ostrovy. Příkladem Spojených států tak následovaly nejen Velká Británie a Nizozemí, ale též Kanada, státy Latinské Ameriky, Austrálie a Nový Zéland. Tím byl ukončen dovoz 90 % zdrojů japonské ropy.

⁵⁴² BEASLEY, s. 221.

⁵⁴³ Tamtéž, s. 222.

⁵⁴⁴ MASON, CAIGER, s. 349; REISCHAUER, CRAIG, s. 254.

⁵⁴⁵ MASON, CAIGER, s. 349.

Dne 3. září 1941 se konalo zasedání Styčné rady,⁵⁴⁶ jíž se účastnil samotný císař Hirohito (1901–1989) a kde byl předložen *Zevrubný plán na uskutečnění národní imperiální politiky*. Bylo zde řečeno, že pokud se do října neobnoví dohody o dodávkách ropy, bude válka se Spojenými státy americkými nevyhnutelná.⁵⁴⁷ Ačkoliv se japonský premiér Konoe Fumimaro snažil zajistit jednání se samotným americkým prezidentem Theodorem Rooseveltem, stál mu v cestě americký ministr zahraničí Cordell Hull (1871–1955), který byl proti jakémukoliv kompromisu s Japonskem. Ústupek vůči japonskému počínání by podle něj znamenal schválení japonské agrese v Číně.⁵⁴⁸ V listopadu 1941 Japonsko nabídlo přechodný *modus vivendi*, neboť nabídlo stažení japonských vojsk ze severní Indočíny výměnou za ropu a americké nezasahování v Číně, na což Cordell Hull odpověděl protinávrhem o deseti bodech (takzvaná Hullova nóta), jež požadoval plné stažení japonských vojsk z Indočíny a Číny. Japonce ovšem znepokojila otázka Mančukua. Stažení se z Číny by pro ně znamenalo stažení se i z oblasti bývalého Mandžuska. Nový premiér Tódžó Hideki (1884–1948) byl v prosinci nucen přijmout fakt, že dosavadní diplomacie selhala. Tódžóova vláda je někdy označována jako takzvaná Tódžóova diktatura, jelikož si v době svého premiérství ponechal i post ministra války, čímž sjednotil civilní a vojenskou moc. Japonsko se v průběhu války přeměnilo na militaristický stát ovládaný vojenskými elitami. Koordinací kroků mezi vládou a vojenskými složkami byla pověřena Styčná rada, pro zřízení válečné ekonomiky byla ustanovena Plánovací komise, k mobilizaci duševních sil národa vznikla Asociace na podporu trůnu, do níž byly začleněny všechny hlavní politické strany, stejně jako odbory a další organizace, systém oficiální kontroly byl doplněn o dozor místních komunit a sousedských skupin. Japonsko se tak pečlivě připravovalo na válku.

Dne 26. listopadu 1941 vyplul ze zálivu Hitokappu v oblasti Kurilských ostrovů japonský úderný svaz 31 lodí, se vzdušnou silou 432 letadel pod vedením viceadmirála Nagumy Čúičiho (1888–1944) na vlajkové lodi *Akagi*,⁵⁴⁹ na jejímž stožáru byla vyvěšena vlajka z lodi Tógó Heihačiróa z vítězné bitvy u Cušimy z roku 1905. Dne 29. listopadu bylo Japonsko ujištěno Berlínem, že v případě válečného konfliktu se Spojenými státy americkými Německo svého spojence podpoří. Dne 8. prosince japonského času (7. prosince amerického) japonské loďstvo zaútočilo na americký přístav na Havajských ostrovech, Pearl

⁵⁴⁶ Jednalo se o takzvanou Styčnou a Císařskou konferenci. Styčná rada byla od 5. srpna 1944 známa jako Válečná rada. Název Císařské konference je odvozen od místa konání – Císařského paláce.

⁵⁴⁷ REISCHAUER, CRAIG, s. 254.

⁵⁴⁸ Tamtéž, s. 256.

⁵⁴⁹ LORD, Walter, *Den hanby*, Praha 2002, s. 165.

Harbor. Výsledkem tohoto útoku bylo 2403 mrtvých Američanů (polovina z nich zemřela v důsledku výbuchu bitevní lodě *Arizona*), osmnáct potopených či těžce poškozených lodí a 188 zdemolovaných letounů. Americké Pacifické loďstvo bylo ochromeno. Japonské ztráty byly oproti těm americkým mizivé – 29 letadel, jedna ponorka a všech pět nasazených miniponorek.⁵⁵⁰ Spojené státy na tento útok reagovaly okamžitým vyhlášením války,⁵⁵¹ čímž se druhá světová válka přesunula i na bojiště Tichého oceánu.⁵⁵²

V době útoku na Pearl Harbor měli Japonci v Číně 51 divizí s 2 100 000 muži.⁵⁵³ Japonské vojsko tak započalo boj na dvou frontách, přičemž válka s Čínou zaměstnala polovinu mužů císařské armády. Následoval japonský blitzkrieg v oblasti Pacifiku, přičemž první japonský úspěch přišel již 10. prosince, kdy byla u Singapuru potopena chlouba britského námořnictva bitevní loď *Prince of Wales* a bitevní křižník *Repulse*. V první fázi útoku do června 1942 získali Japonci ostrovy Celebs, Guam, Hongkong, dobytím Singapuru Malajský poloostrov, Filipíny, Nizozemskou Východní Indii, Barmu, Novou Británii, Šalamounovy ostrovy a Novou Guineu. Ovládali tak rozsáhlou pevninskou a námořní říši rozprostírající se od jižního Sachalinu až téměř k Austrálii v délce 6437 kilometrů a od východních břehů Barmy až ke Gilbertovým ostrovům v délce 9656 kilometrů.⁵⁵⁴ Za 100 dní Japonci obsadili celou jihovýchodní Asii,⁵⁵⁵ čímž získali 4 200 000 km² území se 150 000 000 obyvateli.⁵⁵⁶ Bitvy v Korálovém moři z 4.–8. května 1942 a o Midway z 3.–7. června předznamenal změnu v poměru sil a ve vývoji celé války v Tichomoří. V následné bitvě o Guadalcanal se projevila japonská neschopnost vést dlouhodobou a opotřebovací válku a jeho technická zaostalost. Japonský neúspěch předpokládal již velitel japonského loďstva admirál Jamamoto Isoroku (1884–1943), který připravoval plán útoku na Pearl Harbor už od léta 1940. Nevěřil v úspěch dlouhodobě vedené války, když knížeti Konoemu řekl: „během šesti až dvanácti měsíců války se Spojenými státy a Velkou Británií budeme

⁵⁵⁰ Pro srovnání výsledku útoků viz AXELL, Albert, KASE, Hideaki, *Japan's Suicide Gods*, Londýn 2002, s. 29; BOYNE, Walter J., *Křídla proti křidlům*, Praha 2001, s. 81; BOYNE, Walter J., *Srážka titánů*, Praha 1997, s. 100–102; HOYT, Edwin Palmer, *Japonsko ve válce*, Ostrava 2000, s. 222–224; LORD, s. 170; MICUO, Fučida, MASATAKE, Okumija, *Midway*, Praha 2001, s. 36; SKŘIVAN, Aleš, *Japonská válka*, Praha 1997, s. 250, 533–534; VAT, Dan van der, *Válka v Pacifiku*, Praha 2001, s. 23.

⁵⁵¹ Dodnes probíhá na stranách odborných publikací spor o to, zda Spojené státy japonský útok očekávaly, či nikoliv. Viz BOYNE, *Srážka titánů*, s. 95 – 96; HOYT, s. 210; LORD, s. 8 – 10; RÖLLING, B. V. A., CASSESE, Antonio, *Tokijský proces*, Praha 1995, s. 102–105; VAT, s. 94–100.

⁵⁵² Japonsko vyhlásilo Spojeným státům americkým válku hodinu po útoku na Pearl Harbor.

⁵⁵³ Tento údaj se vztahuje k datu 8. prosince 1941. BIX, s. 307.

⁵⁵⁴ REISCHAUER, CRAIG, s. 261.

⁵⁵⁵ Japonci zabraná území viz Příloha 5.

⁵⁵⁶ Údaje o rozloze dobytého území se rozcházejí, viz AXELL, KASE, s. 30; HUBÁČEK, Miloš, *Vítězství v Pacifiku*, Praha 1985, s. 5.

rychle postupovat, dosáhneme vítězství za vítězství. Ale potom, bude-li válka pokračovat, nevidím žádné vyhlídky na úspěch.“⁵⁵⁷ Jamamotovo proroctví se vyplnilo.

Cílem americké ofenzivy z poloviny roku 1942 se stal Guadalcanal, Šalamounovy ostrovy a následně Nová Guinea, Nová Británie a Bismarckovo souostroví. Právě bitva o Guadalcanal trvající od srpna 1942 do února 1943 předznamenala úpadek japonského letectva. Zároveň s japonskými porážkami na bitevním poli v Tichém oceánu docházelo i k neúspěchu jeho spojenců v Evropě – Německa u Stalingradu na počátku roku 1943, kapitulace Itálie v Severní Africe a následné vylovení Spojenců na Sicílii a sesazení Benita Mussoliniho (1883–1945). Japonci proto přeorientovali na defenzivní politiku vedení války, když načrtli takzvanou Absolutní sféru národní obrany, „*linie vedoucí z Barmy do Indočíny přes Východní Indii, Západní Novou Guineu a Karolíny k Marshallovým ostrovům*“.⁵⁵⁸ Vše mimo tuto sféru bylo ponecháno svému osudu, proto byly ke konci roku 1943 dobyty Šalamounovy ostrovy (s výjimkou největšího z ostrovů, Bougainville, jenž byl dobyt až následujícího roku) a do března 1944 padly do rukou Spojenců Marshallovy ostrovy. Od června do srpna 1944 probíhala pro Japonce neúspěšná bitva o Mariany, kde v důsledku obrovských ztrát došlo k ochromení japonského Spojeného loďstva. V červenci padl Saipan a Tinian a následně v srpnu Guam, čímž byla prolomena ona vnitřní linie národní obrany. Japonsko bylo poraženo i v největším námořním souboji lidské historie – v bitvě o záliv Leyte z 23.–26. října 1944.

Roku 1944 započali Japonci v Číně s protiofenzivou *Ičigo*, jež čítala 25 pěších, jednu tankovou a jednu leteckou divizi a dvanáct smíšených brigád, což ve výsledku činilo 620 000 mužů. Velel jim generál Šunroku Hata (1879–1962). Proti němu stála kuomintangská armáda generalissima Čankajška, jež disponovala 5 000 000 muži.⁵⁵⁹ I přes číselnou převahu byla čínská vojska v defenzivě, jelikož je oslabovaly vzájemné rozpory, nedostatečná výzbroj a taktická příprava. Čínská fronta pohltila 46 % mimořádných vojenských výdajů Japonska.⁵⁶⁰ Japonci prezentovali svůj boj v Asii jako „svatou“ válku za osvobození asijských států, jelikož pouze Japonsko, jako první asijský moderní stát, mohl asistovat ostatním v jejich cestě k pokroku. Japonská rétorika opětovně připomínala kolonizační slogany Velké Británie a Francie. Nová panasiatická politika se projevila vyhlášením Nového řádu a Velké východoasijské sféry vzájemné prosperity. Ta měla přinést myšlenku

⁵⁵⁷ SKŘIVAN, s. 185.

⁵⁵⁸ VAT, s. 294.

⁵⁵⁹ HUBÁČEK, Miloš, *Boj o Filipíny*, Praha 1990, s. 16–17.

⁵⁶⁰ BIX, s. 375.

výhod plynoucích z japonské okupace. Kromě Japonského císařství zahrnovala území Koreje, Mandžuska, Čínského území, Malajsie, Filipín, Nizozemské Indie, Francouzské Indočíny, Barmy, Thajska a částečně i sovětský Dálný východ.⁵⁶¹ Prakticky se jednalo o území, které Japonci dobyli do roku 1942 a spravovali je až do kapitulace v roce 1945. Japonská forma koloniálního modelu byla mimo Koreu, Tchaj-wan a Mandžusko podstatně mírnější s ohledem na válečnou situaci a místní poměry. Již 1. listopadu 1942 zřídilo Japonsko ministerstvo pro Velkou východní Asii, do jehož kompetencí patřila správa okupovaných území (s výjimkou Koreje a Tchaj-wanu spravovaných Ministrem vnitra). Japonci tak alespoň formálně završili své dlouholeté úsilí vybudovat takzvané Velké Japonsko. Toto ministerstvo mělo na starosti různé programy kulturní výměny, stejně jako zahraniční vztahy uvnitř nového impéria, ovšem ve skutečnosti na okupovaných územích vykonávaly svou moc týmy vojenských úředníků, kteří prostřednictvím velitelů místních posádek přímo zodpovídaly generálnímu štábu v Tokiu. V každé nově obsazené oblasti vzniklo nejvyšší vojenské velitelství, jež mělo za úkol dohled nad daným územím. V některých případech se jednalo o kolaborantské vlády, jako například vláda doktora Ba Mawa v Barmě, nebo vláda Jorgeho Vargase na Filipínách. Vnitřní zóna této Velké východoasijské sféry, jež byla chápána jako vnitřní součást Japonského císařství, obsahovala kromě Japonských ostrovů také Tchaj-wan, Koreu, Mančukuo a severní Čínu.⁵⁶² Tchaj-Wan a Korea byly spravovány jako kolonie, zatímco čínská území včetně Mančukua prostřednictvím loutkových režimů.

Docházelo též k exploataci daných oblastí, kdy například v Mandžusku započal v roce 1937 pětiletý hospodářský plán. Stejně tak v okupovaných částech Číny (včetně Mandžuska) docházelo k intenzivní těžbě uhlí a železa, jejíž hodnota v roce 1942 dosáhla 58 milionů tun, respektive 17,5 milionů tun.⁵⁶³ Prioritní význam mělo uspokojení potřeb Japonska po dodávkách ropy, kaučuku, cínu, niklu, bauxitu a dalších surovinách. Pro podporu panasijských myšlenek se využívalo heslo *Hakkó Ičiu* (v překladu Osm rohů světa pod jedním nebem), což znamenalo všechny země pod nadvládou japonského císaře. Cílem tak bylo zachování japonských pozic v Mandžusku a získání nových území. Japonští propagandisté vykřikovali hesla „*Asie Asiatům*“ a pro asijský kontinent požadovali vlastní

⁵⁶¹ GRAJDANZEV, Andrew J., *Japan's Co-Prosperity Sphere*. In: *Pacific Affairs* 16, 1943, 3, s. 311. Přesnější vytyčení sféry vzájemné prosperity viz FISHER, *The Expansion of Japan – A Study in Oriental Geopolitics – Part II. The Greater Asia Co-Prosperity Sphere*, s. 183.

⁵⁶² GRAJDANZEV, s. 319.

⁵⁶³ FISHER, Charles, *The Expansion of Japan – A Study in Oriental Geopolitics – Part I. Continental and Maritime Components in Japanese Expansion*. In: *The Geographical Journal* 115, 1950, 1/3, s. 18.

obdobu Monreovy doktríny. Exploatace východní Asie ovšem ztroskotala na nedostatku obchodních lodí a jejich námořní a vzdušné obrany, což se projevilo jak v nedostatku válečných surovin (například bauxitu, železné rudy, ropy a uhlí), tak rýže. Například roku 1944 poklesl dovoz železné rudy z Filipín na 10 % předválečného vývozu do Japonska, dovoz rýže z Indočíny, Thajska a Barmy se snížil v témže roce na 74 000 metrických tun oproti 1,4 milionu metrických tun z roku 1942.⁵⁶⁴ Proto byl roku 1943 v Japonsku zaveden přidělový systém. Důvodem náhlého propadu byl japonský nezáměr o otázku ochrany obchodního loďstva, proto již roku 1942 Japonci přicházeli v důsledku ponorkové války o jednu obchodní loď denně.⁵⁶⁵ Japonsko přitom na počátku války disponovalo obchodní flotilou o výtlaku šesti milionů tun a díky územním ziskům a výstavbou nových lodí zvýšilo za války celkovou tonáž na deset milionů tun.⁵⁶⁶ V roce 1944 dosáhla ponorková válka svého vrcholu, v důsledku čehož se japonské obchodní loďstvo ztenčilo na polovinu svého původního počtu. Celkem bylo potopeno 1314 lodí o výtlaku 5 300 000 tun, což bylo 57 % všech potopených japonských lodí.⁵⁶⁷ Ke konci války zůstalo Japonsku 1,8 milionu tun výtlaku obchodního loďstva, včetně malých plavidel. Japonsko nedokázalo nahrazovat své ztráty. V důsledku logistických problémů Japonsko nedokázalo zvětšit svůj strategický ekonomický potenciál pouhým zavedením přísného omezení spotřeby a přesunem výrobních kapacit do válečných odvětví. Závislost na zahraničních surovinách omezovala válečnou výrobu a zvětšovala propast mezi Japonskem a Spojenými státy americkými.

Po konferenci v Casablance konané 14.–26. ledna 1943 navýšily Spojené státy americké své investice do bojů v Pacifiku z 15 % na 30 %. Navzdory tomu pro Spojené státy byla válka v Tichém oceánu již před konferencí přednější. Přestože na jednání amerického prezidenta Theodora Roosevelta s britským premiérem Winstonem Churchillem (1874–1965) z roku 1941 byl stanoven prioritní přístup Spojených států k válce v Evropě, již roku 1942 měly Spojené státy americké proti Japonsku v poli o 80 000 mužů více než v Evropě.⁵⁶⁸ Po následujících konferencích v Káhiře, probíhající ve dnech 22.–26. listopadu 1943, a v Teheránu, konané ve dnech od 28. listopadu do 1. prosince 1943 bylo dohodnuto vedení války do bezpodmínečné kapitulace Japonska. Na základě Káhirske deklarace z 1. prosince 1943 mělo Japonsko po válce navrátit Číně všechna okupovaná území, včetně Mandžuska,

⁵⁶⁴ BEASLEY, s. 249.

⁵⁶⁵ HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 330.

⁵⁶⁶ REISCHAUER, CRAIG, s. 266.

⁵⁶⁷ VAT, s. 378. 60 % japonských obchodních plavidel bylo potopeno ponorkovými torpédy, REISCHAUER, CRAIG, s. 266.

⁵⁶⁸ VAT, s. 258.

Tchaj-wanu a Peskadorských ostrovů. Sovětský svaz přislíbil vstup do války v Pacifiku do tří měsíců po porážce Německa v Evropě. Dříve, než k tomu došlo, byla na Postupimské konferenci ze dnů od 17. července do 2. srpna 1945 vydána takzvaná Postupimská deklarace, jež požadovala eliminaci japonských ozbrojených sil, na rozdíl od Německa přislíbvala možnou repatriaci japonských vojáků, stáhnutí se z území, jež Japonsko násilně uchvátilo po roce 1853 a bezpodmínečnou kapitulaci Japonska. Pro Japonce bylo stěžejní zachování císařského vládního systému, tedy postavení císaře, jež v deklaraci nebylo zmíněno. Deklarace tak byla pro Japonce nepřijatelná a 28. července ji proto odmítli. Dne 2. srpna americký prezident Harry S. Truman (1884–1972) schválil využití výsledku projektu Manhattan, jenž se již od roku 1941 zabýval výrobou atomové bomby a stál Spojené státy americké v přepočtu dvě miliardy dolarů.⁵⁶⁹ Postupimská deklarace se o možném užití zbraně takového rozsahu nezmiňovala, hrozila ovšem frází: „*jedinou alternativou pro Japonsko je jeho okamžité a úplné zničení*“.⁵⁷⁰

Dne 6. srpna byla z bombardéru B-29 pod vedením plukovníka Paula Warfielda Tibbetse juniora svržena na Hirošimu (sedmé největší japonské město s 350 000 obyvateli) uranová bomba s přezdívkou Little Boy (Chlapeček). Zničila 68,5 % celkové rozlohy města a okamžitě zabila 78 650 lidí, dalších 100 000 lidí zemřelo v důsledku ozáření.⁵⁷¹ Dne 8. srpna, vyhlásil Sovětský svaz Japonsku válku a ze severu vtrhl do Mandžuska a do Koreje. Následujícího dne, 9. srpna, byla pod vedením majora Charlese Sweeneyeho (1919–2004) svržena plutoniová bomba přezdívaná Fat Man (Tlouštík) na Nagasaki s 212 000 obyvateli. Původním cílem útoku byla sice Kókura, kvůli mlze bylo ovšem od původního plánu upuštěno. Bomba zničila 68,3 % rozlohy města a okamžitě zabila 35–40 000 lidí, dalších 25 000 zemřelo v důsledku ozáření.⁵⁷² Největší zkázu ovšem Japonsku přinášely konvenční letecké nálety, jež od podzimu 1944 do jara 1945 zasáhly 66 japonských měst a zabily 260 000 lidí.⁵⁷³ Japonská města byla velmi zranitelná vůči požárům. Již roku 1939 admirál Jamamoto předpokládal, že „*japonská města, postavená ze dřeva, by snadno hořela... vypukne-li válka a dojde-li k rozsáhlým náletům, nikdo nemůže říci, co se stane*“.⁵⁷⁴ Generálmajor Curtis LeMay (1906–1990) proto přišel s myšlenkou užívání zápalných pum

⁵⁶⁹ BOYNE, *Křídla proti křídům*, s. 258.

⁵⁷⁰ BIX, s. 385.

⁵⁷¹ Tamtéž, s. 386; GOLDSTEIN, Donald M., DILLON, Katherine V., WENGER, J., Michael, *Hirošima a Nagasaki*, Brno 2005, s. 59; SKŘIVAN, Aleš, *Pád Nipponu*, Praha 2006, s. 269.

⁵⁷² GOLDSTEIN, DILLON, WEGNER, s. 100. Údaje o obětech amerických atomových útoků se poněkud liší, pro srovnání viz BIX, s. 386; EDGERTON, Robert B., *Válečníci vycházejícího slunce*, Praha 2002, s. 259; GOLSTEIN, DILLON, WEGNER, s. 52, 100; SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 269.

⁵⁷³ AXELL, KASE, s. 206.

⁵⁷⁴ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 430.

shazovaných i na civilní cíle, jež začala být uskutečňována od března 1945. Ve noci z 9. na 10. března 1945 se konal největší vzdušný útok konvenčními prostředky lidské historie, který směřoval na Tokio. Přesně 333 bombardérů B-29 svrhlo na hlavní město Japonska 2000 tun zápalných bomb, jež zapříčinily smrt 130 000 obyvatel a vypálily 40 km² zástavby.⁵⁷⁵ Následovaly další nálety na Nagoju, Kóbe, Ósaku, Jokohamu, Kawasaki a další japonská města, přičemž téměř polovina všech měst s více jak 30 000 obyvatel byla vypálena. Přes půl milionu Japonců zaplatilo životem, 13 000 000 lidí zůstalo bez střechy nad hlavou.⁵⁷⁶ Nálety a ponorkovou válkou značně trpěl japonský průmysl, přičemž zbrojní výroba v roce 1945 poklesla na polovinu hodnoty z roku 1944. Japonsku navíc začal reálně hrozit hladomor, průměrný občan přijímal méně než 1500 kalorií denně. Sovětský svaz mezitím v Asii zajal 639 676 vojáků japonské armády.⁵⁷⁷ Porážka ve válce byla pro Japonsko již neodvratitelným faktem.

V souvislosti s válkou v Pacifiku se prohlubovala asimilační politika praktikovaná v Koreji. Investice do Koreje v roce 1944 narostly na 7000 milionů jenů.⁵⁷⁸ Korea byla roku 1942 oficiálně prohlášena za integrální součást Japonska a její administrativa byla přenesena z ministerstva pro kolonie na ministerstvo vnitra. Zvýšilo se procento zastoupení korejských úředníků ve státní sféře. V roce 1943 z 88 552 vládních, provinciálních, komunálních a školských úředníků bylo zhruba 50 % korejského původu, přesto 80 % vysokých úředníků a přes 60 % úředníků na střední úrovni byli Japonci. V roce 1944 byli pouze dva ze třinácti provinčních guvernérů Korejci.⁵⁷⁹ Byrokratický systém generálního guvernérství zaměstnával v roce 1945 celkem 246 000 lidí, z toho polovinu tvořili Korejci. Jejich zastoupení bylo procentuálně vyšší v lokálních úřadech. Například v centrálním vládním úřednictvu v Soulu Korejci tvořili pouze 32 % úřednictva na středních postech a 18 % na vysokých místech.⁵⁸⁰ Ačkoliv se Korejci uplatňovali také v bankách, podnicích, polovládních organizacích, u policie a v japonské armádě, podobně jako u státní správy byli dosazováni na podřadnější posty. Kontrolu nad celou zemí zajišťovali japonští vojáci a Japonci ovládaná policie. Na konci války v Pacifiku se v Koreji nacházelo 230 000

⁵⁷⁵ Tamtéž, 433.

⁵⁷⁶ Celkové dopady těchto náletů na Japonské ostrovy se poněkud liší, pro srovnání viz BIX, s. 379; EDGERTON, s. 258; HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 379, 381; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 433, 457; VAT, s. 374.

⁵⁷⁷ BIX, s. 574.

⁵⁷⁸ BEASLEY, s. 215.

⁵⁷⁹ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 229; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 193.

⁵⁸⁰ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 192.

japonských vojáků, policie čítala na počátku války v Pacifiku 35 239 policistů, třetinu tvořili Korejci.⁵⁸¹

Jak již bylo zmíněno výše, od 22. února 1938 platilo v Koreji nařízení o dobrovolných speciálních armádních jednotkách, pomocí něhož byli Korejci verbováni jako „dobrovolníci“ do japonského vojska. První skupina 202 korejských vojenských dobrovolníků přišla do japonské armády 15. června 1938. Nejednalo se ovšem o první působení Korejců v japonském vojsku. Již od roku 1910 byli vybraní Korejci cvičeni pro japonské ozbrojené síly a po roce 1930 bylo několik málo Korejců přijato na japonskou vojenskou akademii v Tokiu, ještě větší počet pak nastoupil na Mandžuskou vojenskou akademii nově založenou Japonci.⁵⁸² Mezi léty 1938–1943 se přihlásilo 802 047 Korejců, z nichž 17 664 bylo naverbováno jako dobrovolní vojáci. Zatímco v roce 1938 přijala armáda jednoho rekruta na 7,36 žádostí, v roce 1939 to byl jeden na 20,58 žádostí a v roce 1943 jeden na 48,25 žádostí. V roce 1938 Korejci podali jen 2946 žádostí, o rok později narostl jejich počet více než čtyřikrát na 12 348, v roce 1940 došlo ke skokovému nárůstu na 84 443 žádostí, o rok později na 145 046, v roce 1942 bylo zpracováno 254 273 žádostí a roku 1943 303 294.⁵⁸³ Někteří šli z nadšení, většina byla ovšem značně ovlivněna propagandou, jež přislíbvala zlepšení jejich neutěšených životních podmínek.⁵⁸⁴

K propagandě sloužily noviny i film. V *Mainiči šinbun* vycházel seriálově ve dnech od 24. srpna do 9. září 1943 příběh *Dobrovolný voják Imamoto* napsaný Čang Hjök-Čuem. Filmy jako *Dobrovolný voják* z roku 1941 a *Úžiny Čosönu* z roku 1943 reprezentovaly chlapce dobrovolně naverbované do armády jako ty, kteří získali své ztracené mužství, zajistili si sociální postavení a vyřešili tím veškeré své osobní problémy. Celkem vzniklo sedm filmů velebících Korejce působící v japonském vojsku. Podobně byl popularizován příběh prvního dobrovolného vojáka Ji In-Söka, který zemřel v boji 22. června 1939 v severní Číně. Jeho duše byla uctěna v japonské svatyni Jasukuni, získal státní vyznamenání a pohřeb se všemi poctami mu zaplatilo generální guvernérství. Od 4. listopadu 1943 do 23. ledna 1944 noviny *Keidžó nippó* a *Maeil sinbo* vydávaly 73 článků od předních představitelů společenských elit, jakými byl učenec Č'oe Nam-Sön, bývalý nacionalista Jun Č'i-Ho, podnikatel Kim Jön-Su či Ji Kwang-Su, který do novin napsal: „*Vy korejští vojáci*

⁵⁸¹ KANG, Man-Gil, s. 18.

⁵⁸² Nejznámějším absolventem Mandžuské vojenské akademie je bezpochyby Pak Čong-Hui (1917–1979), prezident Korejské republiky v letech 1963–1979. ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 232.

⁵⁸³ PALMER, Brandon, *Fighting for the Enemy – Koreans in Japan's War, 1937–1945*, Seattle 2013, s. 43, 71, 74–75, 77.

⁵⁸⁴ KANG, Man-Gil, s. 21.

jste voláni pro svatou válku. Podali jste žádost? Podali jste žádost? Proč? Kvůli rodičům? Neexistuje žádná povinnost bez loajality. Nejsou zde žádní rodiče bez země.“⁵⁸⁵ Vznikaly romány jako *Kapitán Takejama*, který se týkal korejského pilota Č’oe Mjōng-Haa působícího v japonské armádě, který byl podobně jako Ji In-Sōk glorifikován po své smrti při invazi do Barmy na počátku roku 1942. Korejskou participaci na mobilizaci podporovaly též polovládní a náboženské organizace, jež využívaly metod byrokratického náporu a indoktrinace lokálními autoritami. Vládní orgány, především policie, učitelé a patriotické jednotky rozšiřovali mezi Korejci ducha „dobrovolnictví“. „*Zatímco v roce 1938 jen 0,004 % cílové skupiny podala žádost k naverbování, v roce 1943 to bylo v důsledku byrokratického nátlaku a propagandy již 43 %.*“⁵⁸⁶ Například v roce 1941 bylo ze 145 046 žádostí 50 148 podáno dobrovolně (34,6 %), 76 672 (55,0 %) bylo vynuceno, 15 190 (10,4 %) bylo získáno jiným způsobem. Ve skutečnosti ovšem armáda přijímala pouze přesvědčené a zapálené dobrovolníky, proto jich roku 1941 bylo přijato pouze 3208.⁵⁸⁷ Většina žádostí pocházela od lidí z nižších sociálních vrstev, kteří v naverbování do armády hledali sociální a ekonomické zvýhodnění. Vyšší sociální vrstvy byly z vojenské služby tradičně vyjímány, proto se necítily být povinny rekrutovat.

Odvody byly zavedeny poměrně pozdě, částečně proto, že korejský přístup k boji byl diametrálně odlišný od toho japonského. Zatímco Japonci navazovali na tradici elitních jednotek bojovníků (samurajů), jež byli zářným příkladem společnosti, v Koreji byla možná výjimka odvodů pro konfuciánské elity, na armádu tak bylo nahlíženo jako na něco negativního. Druhým důvodem takto pozdního přijímání Korejců do japonského vojska byla jazyková bariéra. Pouze čtvrtina Korejců ovládala japonštinu na komunikativní úrovni, a proto byla na školách již od roku 1938 korejština nahrazována japonštinou. Podobnou překážkou byl požadavek ukončené šestileté základní školní docházky pro službu ve vojsku, přičemž míra docházky u Korejců ve válečných letech činila 55 % (u mužů nepřekročila 75 %).⁵⁸⁸ Vojenské dokumenty a dokumenty generálního guvernérství prohlašovaly ještě v roce 1938, že Korejci nejsou dostatečně ekonomicky, duševně a kulturně připraveni na službu v japonském vojsku. Ačkoliv byl praktikován velký nátlak na nábor korejských mužů, ve skutečnosti bylo na rozdíl od Japonska přijímáno mnohem nižší procento žádostí. Částečně to bylo způsobeno přísnějšími požadavky na žadatele – museli být starší sedmnácti

⁵⁸⁵ PALMER, s. 66.

⁵⁸⁶ Tamtéž, s. 72.

⁵⁸⁷ Tamtéž, s. 77.

⁵⁸⁸ Tamtéž, s. 28. Ženy tvořily 30 % studentů na základních školách, KIM, Janice, s. 91.

let (maximální věk nebyl stanoven), vyšší 160 centimetrů (pro Japonce byla minimální výška stanovena na 155 centimetrů), mentálně způsobilí, bez záznamu v trestním rejstříku, s dokončenou základní školou a museli být ekonomicky soběstační, což znamenalo, že jejich naverbování nesmělo ekonomicky poškodit rodinu. Právě poslední dva body často vyřadily muže z možnosti naverbovat. Mnoho studentů se ukončením studia základní školy snažilo vyhnout možnosti naverbování. Zemědělsky založená společnost byla závislá na každém členovi rodiny. Pro námořnictvo byly požadavky podobné – věk 16–21 let, fyzická zdatnost, výška minimálně 151 centimetrů, dokončená základní škola a alespoň základní úroveň znalosti japonštiny.⁵⁸⁹ Dobrovolní vojáci museli podstoupit vojenský výcvik, který trval do roku 1941 šest měsíců, poté byl zkrácen na čtyři měsíce (pro armádu, u námořnictva zůstal v délce šesti měsíců), trval 6–7 hodin denně a obsahoval mimo jiné i výuku japonštiny, etiky, matematiky a přirozeně vojenský dril.

Od roku 1943 byla vyhlášena branná povinnost, což vedlo k naverbování 200 000 Korejců, včetně 4385 studentů.⁵⁹⁰ Námořní systém speciálních dobrovolníků obdržel téhož roku 90 000 žádostí mužů všech věkových kategorií, z nichž 2000 bylo přijato.⁵⁹¹ Studenti byli odváděni na základě Korejského systému pro speciální dobrovolné vojáky, do něhož se v roce 1943 přihlásilo 6203 studentů (z nich 4385, to je 70 %, bylo přijato). Značná část těchto „dobrovolných“ žádostí byla vynucena, jelikož měl nábor Korejců pro Japonce hned dvě výhody. Zaprvé se Korejci měli díky působnosti v japonském vojsku sami považovat za japonské poddané, získat tak pocit loajality vůči císařství a vytvořit si vztah k ostatním japonským spolubojovníkům i Japonsku jako takovému a následně se stát propagátory těchto myšlenek po svém návratu domů. Druhý důvod byl mnohem pragmatičtější, Japonci počítali s korejskou pomocí při obraně země. Univerzální branná povinnost korejských mužů byla zavedena 20. dubna 1944. Tím byl ukončen dosavadní systém „dobrovolného“ náboru. Japonská armáda první rok naverbovala sotva 400 Korejců, druhý rok pouze dalších 600. Odhaduje se, že v průběhu války v Pacifiku bylo celkem zmobilizováno 370 000 korejských mužů (210 000 jako vojáci, 160 000 jako civilisté sloužící v armádě), z nichž 150 000 bylo zabito či pohřešováno.⁵⁹² Přesný počet Korejců sloužících v japonském vojsku není v důsledku zničení záznamů znám, ovšem podle dokumentů zveřejněných v roce 1953 bylo japonskou armádou demobilizováno 186 980 Korejců a námořnictvem dalších 22 299

⁵⁸⁹ PALMER, s. 58.

⁵⁹⁰ KANG, Man-Gil, s. 21; PALMER, s. 43, 111–116.

⁵⁹¹ Tamtéž, s. 43.

⁵⁹² KANG, Deok-Sang, s. 346.

mužů.⁵⁹³ Japonské oficiální dokumenty pak počítají s 22 182 mrtvými Korejci sloužícími v japonském vojsku, většina učenců ovšem odhaduje ztráty na životech ještě výše. Například historik Higuši Júiči odhaduje počet mrtvých korejských vojáků působících v japonských službách na 50 884.⁵⁹⁴ Většina Korejců v japonském vojsku fungovala jako vojenští civilisté, nejčastěji zaměstnaných na vzletových plochách či jako vězeňští strážníci. V roce 1942 japonská armáda zaměstnávala 3223 Korejců jako stráž válečných zajatců (1400 jich působilo v Indonésii, 800 v Thajsku a 800 v Malajsii).⁵⁹⁵ 63 % korejských vojáků navíc zůstávalo na území Korejského poloostrova nebo na japonském území u podpůrných jednotek. Korejci tak nahradili japonskou armádu působící na Korejském poloostrově, jež byla přemístěna v lednu 1943 na Novou Guineu a na Filipíny v prosinci 1944. Korejci nejčastěji působili ve vojsku jako pěšáci. Japonci měli strach z kulturních rozdílů. Byla zde diskriminační nařízení omezující pohyb korejských vojáků a jejich přístup k informacím. Znevýhodnění probíhalo zřejmě i v otázce povyšování, jelikož převážná většina korejských vojáků byla na konci války v hodnosti vojína.⁵⁹⁶ Nábor Korejců do armády současně mohl znamenat i potenciální nebezpečí větších korejských požadavků na sociální a politickou rovnost. Hlavní překážkou byla ovšem neznalost jazyka. Společná vojenská služba tak měla zajistit plnou asimilaci Korejců, mělo tím dojít k sjednocení japonského a korejského lidu ve společném boji. Neexistovala tak žádná čistě korejská jednotka, přičemž dokonce existovaly limity pro procentuálně zastoupení Korejců v dané vojenské jednotce. Maximum bylo stanoveno na 20 %, u jednotek druhého sledu to mohlo být i 40 % a na domácí frontě i 80 %.⁵⁹⁷ Korejci se tak směli podílet na národní obraně.

Narůstal též počet tréninkových center. Dne 1. října 1942 vyhlásilo generální guvernérství povinný neplacený trénink pro muže ve věku 17–21 let, kteří nedokončili pětiletou školní docházku. Trénink započal 1. prosince na 715 veřejných a 26 soukromých tréninkových centrech, přičemž počet tréninkových center narostl v roce 1943 na 2699.

⁵⁹³ PALMER, s. 122–123. Počet Korejců sloužících v japonském vojsku se rozchází, pro srovnání viz CHEN, Ching-Chih, s. 232–233; KANG, Deok-Sang, s. 346; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 193; PALMER, s. 112–125, 167.

⁵⁹⁴ PALMER, s. 135.

⁵⁹⁵ Tamtéž, s. 166.

⁵⁹⁶ V japonské císařské armádě se nacházeli tři korejští generálové, dva podplukovníci a 225 důstojníků, přičemž nejvýše postaveným Korejcem v japonské armádě byl Hong Sa-Ik, který roku 1944 obdržel hodnost generálporučíka. Jeho osud byl ovšem po válce zpečetěn, jelikož byl postaven před válečný soud za trýznění válečných zajatců a popraven. Hodnosti plukovníka též dosáhl princ Ji Kōn a jeho poloviční bratr Ji U, který získal hodnost podplukovníka. Zemřel ovšem při atomovém útoku na Hirošimu. PALMER, s. 130–131. O diskriminaci korejských vojáků v japonské armádě svědčí svědectví korejského válečného zajatce, viz General Strength and Organisation; Recruitment and Employment of Formosans and Koreans, 1938–1945, TNA, War Office (dále jen WO) 208/1238.

⁵⁹⁷ Tamtéž, s. 127.

Počet mužů zde zapsaných dosáhl 75 376. V roce 1944 počet školených nováčků klesl na 41 381, ale v roce 1945 opětovně narostl na 68 288. Přijímaly chlapce mladší třiceti let a ženy pod dvacet pět let. Jednoroční program obsahoval 600 hodin, 3–4 hodiny tréninků čtyřikrát týdně a jeho cílem bylo vytvoření poslušného císařského poddaného se vštípenou myšlenkou *Naisen ittai*. Součástí byl i fyzický výcvik a podpora produktivity práce. Základní vojenský trénink byl ovšem veden beze zbraní.⁵⁹⁸ Jakákoliv snaha o vyhnutí se tréninku byla trestána. Ke konci války bylo v těchto centrech vytrénováno 210 000 korejských mladíků. Roku 1944 bylo vydáno nařízení o studentských dobrovolnících a ženských dobrovolných jednotkách. Většina žen skončila jako takzvané utěšitelky v japonských vojenských bordelech. Tyto „utěšitelské“ stanice nabízející sexuální služby deprivovaným vojákům „poskytovaly“ v Číně již od 30. let. Odhaduje se, že 100–200 000 Korejek takto sloužilo japonským vojákům jako prostitutky. Většina žen naverbovaných do těchto dobrovolných jednotek pocházela z nižších sociálních vrstev a netušila, jaký je skutečný cíl jejich cesty. Ženy byly odváděny za příslibem práce a poté nuceny k prostituci. Například Korejka Mun Ok-Džu byla původně naverbována pro práci v restauraci. Místo toho byla ovšem odvezena do Barmy, kde denně sloužila jako sexuální otrokyně třiceti mužům ve vězení s nelidskými podmínkami. Podle jejího svědectví pět dívek z její skupiny v důsledku krutého zacházení zemřelo nebo spáchalo sebevraždu.⁵⁹⁹ Najímány byly především mladé dívky, v některých případech i ve věku dvanácti let. Studentky z vyšších odborných škol zaměřených na lékařství byly verbovány do vojenských nemocnic. Nejvíce žen z těchto dobrovolných jednotek bylo ovšem zaměstnáno ve válečném průmyslu. Mezi největší zaměstnavatele patřila ocelárna Fudžikoši v Tojamě, továrna na výrobu letadel Micubiši v Nagoje, společnost na výrobu strojů Jamada na Kjúšú a továrny na výrobu lodí v Nagasaki a Tojamě.

Podobně nevybíravě bylo zacházeno s korejskými pracovníky v Japonsku. Největší podílem Korejců na válečných snahách Japonska byla jejich role dělníka. Korejci totiž nebyli chápáni jako vojáci, ale jako pracovní síla. Zatímco v roce 1940 počet korejských námezdních dělníků činil 702 868, o tři roky později se toto číslo ztrojnásobilo na 2 122 374.⁶⁰⁰ Branná povinnost vyhlášená v roce 1943 se v důsledku nedostatku pracovních sil v těžkém průmyslu týkala i žen. Podle některých odhadů bylo mezi léty 1937–1945 generálním guvernérstvím mobilizováno 4,1–7,0 milionů Korejců jako pracovní síla na

⁵⁹⁸ To, jak vypadal výcvik korejských rekrutů, upřesňuje svědectví korejského válečného zajatce, viz General Strength and Organisation; Recruitment and Employment of Formosans and Koreans, 1938–1945, TNA, WO 208/1238.

⁵⁹⁹ SETH, s. 295.

⁶⁰⁰ PALMER, s. 27.

území samotného Korejského poloostrova a další více než milion v Japonsku a jižním Pacifiku.⁶⁰¹ Značný počet Korejců byl povoláván z jižních provincií na industrializovaný sever. Nárůst byl především hmatatelný v důlním a stavebním průmyslu – za dekádu se počet pracovníků v továrnách a dolech téměř zečtyřnásobil, počet stavebních dělníků narostl devětkrát.⁶⁰² Například v letech 1939–1945 pracovalo v japonských uhelných dolech 318 546 korejských mužů, dalších 75 749 mužů bylo povoláno do kovových dolů, 129 664 do stavebnických a strojírenských firem a 122 872 do továren.⁶⁰³ Co se týče vzdělanosti této pracovní síly, v roce 1943 48,1 % továrních dělníků nemělo žádné školní vzdělání, u horníků se jednalo dokonce o 75,2 %.⁶⁰⁴ Náborový systém fungoval na principu příslibů ve formě vysokých platů, následné uplatnitelnosti na trhu práce a vyhnutí se náborům do vojska. Pokud ovšem Korejci nereagovali pozitivně, přišel především byrokratický nátlak. Pravdou zůstávalo, že korejské zemědělství bylo v letech 1939–1942 v úpadku, mnoho zdevastovaných farmářů si tak hledalo uplatnění jinde. Přes 80 % průmyslových dělníků pocházelo z venkova. K nejvýznamnější organizaci podporující mobilizaci byla polovládní společnost Národní pracovní sbor, jež dopomohl zmobilizovat 1 900 000 Korejců z celkového počtu 2 454 724 naverbovaných Korejců v roce 1944.⁶⁰⁵ Poměrně běžně také docházelo k únosům pracovních sil. V některých případech došlo dokonce k povraždění korejských dělníků po ukončení stavebních prací, údajně za cílem utajení. Takovým příkladem byla výstavba letiště Mirim v Pchjongjangu, kde bylo 800 odvedenců na práci po čtyřech letech výstavby povražděno. Podobný případ se měl odehrát i na Kurilách, kde mělo být za cílem zachování vojenského tajemství pozabíjeno 5000 korejských pracovníků.⁶⁰⁶ Korejští dělníci se přirozeně v Japonsku stávali oběťmi spojeneckých náletů. Jen při atomových útocích na Hirošimu a Nagasaki zemřelo 40 000 Korejců.⁶⁰⁷ Běžnou praxí tak byly útoky lidí před pracovním nasazením, kdy například od října 1939 do října 1942 roční míra dezerte mezi korejskými pracovníky v Japonsku dosahovala 35,6 %.⁶⁰⁸

⁶⁰¹ Tamtéž, s. 139. Pro srovnání údajů o nasazení Korejců jako pracovní síla v rámci japonského impéria viz – CHEN, Ching-Chih, s. 232; KANG, Deok-Sang, s. 346; KANG, Man-Gil, s. 21; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 193; PALMER, s. 144–147, 158–159, 162; YOO, s. 204.

⁶⁰² PALMER, s. 27.

⁶⁰³ Tamtéž, s. 148–149.

⁶⁰⁴ PARK, Soon-Won, s. 147.

⁶⁰⁵ PALMER, s. 156–157.

⁶⁰⁶ KANG, Man-Gil, s. 21.

⁶⁰⁷ WEINER, Michael (ed.), *Japanese Minorities*, London 2009, s. 166. Pro srovnání Seth udává 10 000 mrtvých Korejců při atomových útocích na Hirošimu a Nagasaki, viz SETH, s. 296.

⁶⁰⁸ PALMER, s. 177.

Za cílem mobilizace sil docházelo k indoktrinaci celé společnosti. V dubnu 1942 existovalo v Koreji 360 000 patriotických kroužků s 4 480 000 členy.⁶⁰⁹ Běžnou praxí zde byla shromáždění, při kterých se vyvěšovala japonská vlajka, uctíval se císař Hirohito, mluvilo se japonsky a podobně. Roku 1944 generální guvernérství vydalo 27 stránkový pamflet pojmenovaný Korejská správa a rozvoj císařského výcviku, který popisoval každodenní aktivity Korejců, jež jim měly připomínat jejich povinnosti vůči císařství.⁶¹⁰ Každé ráno měla znít siréna upozorňující na nutnost pobožných povinností v šintoistických svatyních, v poledne se pískalo pro označení času na tichou modlitbu za padlé vojenské hrdiny, jež ochraňovali zemi. Sponzorovaly se výstavy, filmy, diskuze a vše, co utvrzovalo korejskou roli japonského poddaného. Od března 1943 se každé pondělí stalo výcvikovým dnem, kdy muselo 25 milionů Korejců trénovat. Od května 1942 byl zintenzivněn program na výuku japonského jazyka, přičemž se již od roku 1938 v rádiu vysílaly lekce japonštiny. Od roku 1944 bylo plně zrušeno rádiové vysílání v korejštině. Podobně byly od roku 1941 zakázány telegramy psané v korejské abecedě *hangŭl*.

Po napadení Spojených států amerických byla zkrácena výuka na vyšších vzdělávacích institucích a studenti byli využíváni jako levná pracovní síla pro veřejné projekty. V roce 1942 6771 Korejců navštěvovalo střední a vysoké školy v Japonsku, pouze 4234 v samotné Koreji.⁶¹¹ Přitom se v Koreji nacházelo 421 státních vyšších vzdělávacích institucí.⁶¹² Například na císařské univerzitě Keidžó v roce 1944 studovalo 600 studentů, z toho 240 byli Korejci.⁶¹³ I když počet vyšších vzdělávacích institucí narůstal, pro Korejce byly prakticky nedosažitelné, jelikož zde bylo vysoké školné a konkurence ze strany Japonců. Vyšší vzdělávací instituce v Koreji navštěvovalo v roce 1942 přibližně 90 615 korejských studentů (35,5 studentů na 10 000 obyvatel) a 42 649 Japonců (566,5 studentů na 10 000 obyvatel).⁶¹⁴ Korejský jazyk byl na školách již po roce 1938 extrémně omezen. Roku 1942 byla výuka korejštiny na školách úplně zrušena a o rok později mohli být studenti za hovor v korejštině i potrestáni. V souvislosti s potíráním korejského jazyka bylo zatčeno celé vedení Korejské lingvistické skupiny a zabaven téměř dokončený korejský slovník. Čtrnáct jejich představitelů bylo postaveno před soud za údajný „politický zločin“, jakým bylo sestavování slovníku. V důsledku mučení někteří z nich, včetně Ji Jun-Džaeo, zemřeli

⁶⁰⁹ KANG, Man-Gil, s. 19.

⁶¹⁰ CAPRIO, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, s. 157–158.

⁶¹¹ SETH, s. 284.

⁶¹² OH, KIM, s. 117.

⁶¹³ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 210.

⁶¹⁴ OH, KIM, s. 120. Mezi vyšší vzdělávací instituce je sem řazen i druhý stupeň základní školy, který nebyl běžnou součástí základního vzdělání.

ve vězení. Podle japonských zdrojů v roce 1943 přibližně 23 % Korejců rozumělo japonštině, 12 % z nich bez větších problémů.⁶¹⁵ Japonský jazyk přitom ovládaly jen vyšší a střední vrstvy obyvatelstva, pro které byl nezbytný. Na základních školách byl také zaveden vojenských výcvik o dvanácti hodinách týdně. V průběhu války v Koreji existovalo 3245 mládežnických organizací, jež mobilizovaly na dva miliony studentů pro vykonávání různých prací. Počet státních základních škol v roce 1942 činil 3263,⁶¹⁶ přičemž množství dětí navštěvující základní školy v roce 1945 vzrostl na 50–60 %.⁶¹⁷ Vyšší procento účasti dětí ve školách bylo zapříčiněno i tím, že se v Koreji k roku 1942 dále nacházelo 252 soukromých vzdělávacích institucí a 3052 základních škol typu *sōdang*.⁶¹⁸ Negramotnost přesto v roce 1945 činila 75 %. V témže roce došlo k pozavírání veškerých vyšších vzdělávacích institucí, studenti měli být naverbováni buď jako levná pracovní síla nebo jako vojáci.

Válečné úsilí Japonska mělo za následek nevyvážený rozvoj korejského průmyslu, přičemž se především chemický průmysl na severu Koreje stal primárním zdrojem munice pro japonskou armádu. V červnu 1943 se v Koreji nacházelo 927 chemických továren s 63 778 zaměstnanci.⁶¹⁹ Docházelo také k rozvoji hutnického průmyslu, přičemž v roce 1942 v Koreji fungovalo již 31 společností s kapitálem vyšším než jeden milion jenů, ovšem jen tři z nich byly provozovány Korejci. V roce 1944 těžba uhlí dosáhla 7 049 776 tun a železa 3 371 814 tun.⁶²⁰ Produkce zlata vzrostla na téměř 17 tun. Japonsko v Koreji těžilo 100 % své poptávky po slídě, 88 % po wolframu, 85 % po molybdenu.⁶²¹ V důlním průmyslu bylo již v roce 1941 zaměstnáno 350 000 Korejců. Rozvíjel se i strojírenský průmysl, stále ovšem v roce 1943 tvořil pouhých 6 % celkové průmyslové produkce.⁶²² V červnu 1943 v Koreji fungovalo 1354 továren na výrobu strojů s 47 821 zaměstnanci a 654 kovozpracujících továren s 41 504 zaměstnanci.⁶²³ Japonská poptávka po olovu byla z 60 % uspokojována korejskou produkcí. Textilní společnosti bohatly na zakázkách od japonských ozbrojených sil. Zároveň docházelo k investicím do rozvoje korejské infrastruktury. Železnice v roce 1944 dosahovaly délky 6333 kilometrů, silnice 30 900 kilometrů, často

⁶¹⁵ SETH, s. 297. Palmer udává 5 722 448 Korejců ovládajících japonštinu v roce 1943, to je 22,15 %. PALMER, s. 28.

⁶¹⁶ OH, KIM, s. 117.

⁶¹⁷ PARK, Soon-Won, s. 147.

⁶¹⁸ OH, KIM, s. 117–118.

⁶¹⁹ PALMER, s. 162.

⁶²⁰ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 207.

⁶²¹ KANG, Deok-Sang, s. 346.

⁶²² KANG, Man-Gil, s. 136.

⁶²³ PALMER, s. 162.

ovšem připomínaly spíše polní cesty, jelikož ve skutečnosti 65 % z nich byly rovné venkovské cesty.⁶²⁴

V důsledku japonské podpory industrializace Koreje v roce 1943 již 390 000 dělníků pracovalo v továrnách a 280 000 pak v dolech. Dělnická třída čítala v témže roce 1 750 000 lidí, z čehož valnou část tvořily ženy zaměstnané v textilním průmyslu.⁶²⁵ Ženy v roce 1941 tvořily celkem 20,3 % továrních pracovníků. Průmysl a dolování se centralizovalo v severních oblastech země, přičemž k největšímu nárůstu dělnické třídy došlo v provinciích Kjōnggi a Hamgjōng. Na severu se též využívaly vodní toky pro hydroelektrárny, jež v roce 1944 produkovaly 1,5 milionu kilowattů.⁶²⁶ V důsledku nárůstu korejské dělnické třídy došlo ke snížení zastoupení japonských dělníků, kteří do roku 1937 tvořili 10–11 % pracovní síly v Koreji, v roce 1945 to bylo již jen 7%.⁶²⁷ Od 40. let začali Korejci dosahovat i vyšších pracovních pozic, doposud obsazených převážně Japonci. Japonští podnikatelé naopak často využívali korejské levné pracovní síly a taktéž faktu, že Korea a Mančukuo byly během války ušetřeny bombardování. Přenášeli tak svou průmyslovou produkci do těchto „bezpečných vod“.

Počet Korejců zaměstnaných v zemědělství klesl z 80,6 % v roce 1930 na 71 % v roce 1945. Korejci vlastnili většinou menší rozlohu půdy pod 50 *čōngbo* (0,5 km²). Například v roce 1942 vlastnilo 2173 Korejců a 1219 Japonců půdu nad 50 *čōngbo*, zatímco mezi velkostatkáři s více jak 2000 km² bylo jen 116 Korejců a 184 Japonců.⁶²⁸ V roce 1943 bylo vydáno nařízení ohledně kontroly potravin, v jehož důsledku byli všichni rolníci nuceni odevzdat veškerou svou rýži s výjimkou té pro vlastní obživu. Zatímco v roce 1940 se odvádělo 42,8 % sklizně, v roce 1942 to bylo již 55,8 % a v roce 1944 60,0%.⁶²⁹ Se záměrem zvýšení produkce rýže měly být do zemědělské produkce více zařazovány ženy. Za tímto účelem vzniklo v roce 1940 pod státní kontrolou 11 799 mateřských školek pro 321 684 dětí. Roku 1944 v Koreji bylo již 34 700 školek pro 915 003 dětí.⁶³⁰

Na konci války se čtyři miliony Korejců (16 % populace) nacházely mimo hranice své země.⁶³¹ Počet Korejců žijících v Mandžusku vzrostl z 1,04 milionu v roce 1938 na 1,56 milionu v roce 1944.⁶³² V Japonsku pracovalo v roce 1945 2,4 milionu Korejců, tvořili tak

⁶²⁴ Tamtéž, s. 207–208.

⁶²⁵ SETH, s. 285.

⁶²⁶ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 207.

⁶²⁷ SETH, s. 285.

⁶²⁸ Tamtéž, s. 290.

⁶²⁹ KANG, Man-Gil, s. 111. Pro srovnání KANG, Deok-Sang, s. 346.

⁶³⁰ PALMER, s. 168–169.

⁶³¹ KIM, Jin Wung, s. 350.

⁶³² PARK, Soon-Won, s. 145.

čtvrtinu průmyslové pracovní síly Japonska.⁶³³ V samotné Koreji žilo ve 40. letech 750 000 Japonců, většinu z nich tvořili muži. Na jejich příkladu lze vidět, že asimilace ve skutečnosti nefungovala. Méně než 1000 z nich si vzalo za manželku Korejku, jelikož se považovali za nadřazenou rasu.⁶³⁴ Mezi Korejci a Japonci nebyly téměř žádné sociální vazby. Na druhou stranu se tito Japonci stali důležitou součástí urbanizačního procesu v Koreji. V letech 1935–1944 populace žijící ve městech s více než 20 000 obyvateli vzrostla ze 7 % na 13,2 %, přičemž 15 % obyvatel žijících ve významnějších korejských městech tvořili v roce 1945 Japonci. Pro srovnání v Japonsku ve 40. letech žilo ve městech s více jak 20 000 obyvateli již 42 % populace. Korea tak dosahovala úrovně Japonska z roku 1908. Soulská populace se mezi léty 1925–1942 téměř ztrojnásobila z 342 000 na 1 114 000.⁶³⁵ Podobně narůstala počet obyvatel žijících ve městech, jakými byly Pusan, Pchjongjang, Taegu, Hamhung, Wönsan a Inčchon. Prohluboval se tak rozdíl mezi venkovem a městem. Neustálé stěhování, rozbíjení rodin, vykořisťování rolníků a nedůstojné životní podmínky v přeplněných městech zvýšily korejskou nenávist vůči Japoncům.

V samotné korejské společnosti zároveň narůstal třídní konflikt, vycházející ze zakořeněného třídního antagonismu prohloubeného kolaborací a kulturní zradou vyšších vrstev. Většina obyčejných Korejců nebyla asimilací tak tvrdě zasažena jako elity a střední třída, jejichž začlenění se do byrokracie a japonských společností vyžadovalo jazykové znalosti a přijetí japonských způsobů. Korejská buržoazie musela spolupracovat s Japonci a dobrovolně se asimilovat, pokud se chtěla prosadit v Japonci ovládaném prostředí. Každý s většími ambicemi věděl, že jediná cesta k životnímu úspěchu vede přes spolupráci s Japonci. To vedlo k rozdvojení osobností těchto Korejců. Jejich úspěch byl vykoupen odcizením se vlastní kultuře, identitě a krajanům. Týkalo se to především vzdělaných a ambiciózních lidí, kteří tímto způsobem byli donuceni ke kolaboraci s Japonci. Odmítnutí a otevřený vzdor vůči systému totiž znamenaly omezený přístup k dobrému zaměstnání, vyloučení ze společnosti, vězení či exil, vše spojené se závažnými následky pro daného jedince i celou jeho rodinu. Podnikatelé profitující na japonském systému, majitelé půdy a korejská policie se ovšem stali cílem nenávisti ostatních Korejců. Podobně se většinová společnost stavěla k prominentním tvářím z vyšších společenských či intelektuálních kruhů propůjčeným k propagandě. Zajímavým důsledkem odporu vyšších a intelektuálních

⁶³³ SETH, s. 298.

⁶³⁴ Tamtéž, s. 297.

⁶³⁵ Tamtéž, s. 285; SORENSEN, Clark, *National Identity and the Creation of the Category „Peasant“ in Colonial Korea*. In: SHIN, ROBINSON (ed.), s. 307. Nahm přitom udává nárůst Soulské populace z 250 000 v roce 1910 na 700 000 v roce 1945. NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 209.

vrstev ke kolaboraci s Japonci byl narůstající počet případů šílenství. Korejští intelektuálové předstírali pomatenost v obraně před koloniální policií, vězením a případným mučením.⁶³⁶ V posledních letech japonské nadvlády se vězení zaplnila politickými vězni. Například jen v prosinci 1941 bylo v důsledku vydání Dočasného bezpečnostního nařízení zatčeno 5600 Korejců považovaných za podvratné živly.⁶³⁷

Z oblasti kulturního života zmizely veškeré korejské publikace, zničeny byly i veškeré korejské filmy v důsledku obsahu stříbra ve filmových páscích. Infrastruktura Korejského poloostrova se povážlivě rozrostla. Populace dosáhla v roce 1945 25,1 milionu a průměrná délka života se odhadovala na padesát let. Značná část obyvatel ovšem žila na pokraji chudoby nebo vykořeněna ze své domoviny v důsledku mobilizace.

Jakmile Japonsko vstoupilo do druhé světové války útokem na Pearl Harbor, korejská prozatímní vláda přestěhovaná nově do Čchung-čchingu vyhlásila Japonsku válku. Sjednotila veškeré levicově orientované skupiny bojující proti Japoncům a její jednotky se přidaly po bok čínských nacionalistů. Podpořily i Brity v Barmě. Až v roce 1944 získala podporu ostatních pravicových a anarchistických organizací, které do té doby působily na území Číny nezávisle na prozatímní vládě.

Ke konci roku 1945 byl Spojenci oznámen záměr převzít „opatrovnictví“ nad Koreou. Myšlenka opatrovnictví se poprvé objevila v roce 1943, kdy se 27. března ve Washingtonu sešel britský ministr zahraničí Anthony Eden (1897–1977) a americký prezident Franklin Roosevelt. Americký prezident zde navrhl navrácení Mandžuska a Tchajwanu Číně a vytvoření „opatrovnictví“ nad Indočínou a Koreou a doporučil, aby se Čína, Spojené státy americké a další jedna či dvě země staly dohlížiteli nad Koreou. Velká Británie ovšem tuto nabídku odmítla. Na Káhirské konferenci se Roosevelt, Churchill a Čankajšek shodli na následujícím: „*Japonsko bude vyloučeno ze všech území, jež mu byla podřízena násilím a v důsledku jeho chamtivosti... Výše uvedené tři velmoci [Velká Británie, Spojené státy americké a Čína] dbající zotročení korejského lidu, došly k závěru, že bude Koreji ve správný čas navrácena svoboda a nezávislost*“.⁶³⁸ Na následné konferenci konané v Teheránu Stalin přistoupil na opatrovnictví Koreje a navrhoval jeho délku na dobu čtyřiceti let. Stalinův přístup se změnil na následné Jaltské konferenci (4.–11. února 1945), kde 8. února v jednání s Rooseveltem navrhl co nejkratší dobu pro dohled nad Koreou. Roosevelt

⁶³⁶ KIM, Kwang-Ok, *Colonial Body and Indigenous Soul – Religion as a Contested Terrain of Culture*. In: LEE, HA, SORENSEN (ed.), s. 298.

⁶³⁷ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 192.

⁶³⁸ KIM, Jin Wung, s. 360.

naopak přemýšlel o době v rozmezí 20–30 let. Pociťoval nejdříve nutnost vzdělání a osvěty menších asijských národů předtím, než dosáhnou nezávislosti. Po Rooseveltově smrti Harry S. Truman vyslal Harryho Hopkinse do Sovětského svazu vyjednávat otázku odlišností v rámci Jaltských dohod. Jednání probíhala 26. května–6. června 1945, přičemž 28. května přišla na pořad dne korejská otázka. Stalin zde vyjádřil plnou podporu amerického návrhu na opatrovnictví prostřednictvím čtyř mocností. Ačkoliv se jednalo pouze o neformální ústní podporu, následné rozdělení Koreje na dvě okupační zóny bylo zcela iniciativou Spojených států amerických.⁶³⁹

Dne 8. srpna 1945 po svržení atomové bomby na Hirošimu splnil Stalin svůj slib z Jaltské konference, že do tří měsíců od skončení války v Evropě vstoupí do bojů na Dálném východě, a zahájil operaci známou jako Srpnová bouře. Sovětský svaz zaútočil směrem do Mandžuska, kde byla japonská obrana prolomena a postup Rudé armády tak mohl pokračovat dále do čínského vnitrozemí. V noci z 9. na 10. srpna byl na japonské císařské konferenci zkoncipován Císařský edikt o ukončení války. Císař Hirohito se spokojil s vágními formulacemi Postupimské deklarace ohledně zachování jeho postavení, kde se pravilo, že „*pravomoc císaře a japonské vlády k vládnutí ve státě bude podřízena vrchnímu veliteli spojeneckých ozbrojených sil [...]*“⁶⁴⁰ a že „*spojenecké okupační síly budou z Japonska staženy, jakmile bude dosaženo všech těchto cílů [stanovených Postupimskou deklarací] a jakmile bude v souladu se svobodně projevenou vůlí japonského lidu ustavena mírumilovná a odpovědná vláda*“.⁶⁴¹ Dne 15. srpna japonský císař v rozhlase svému lidu oznámil kapitulaci Japonska a vydal rozkaz k zastavení palby. Téhož dne se hlavní síly Kwantungské armády (přibližně 1 040 000 mužů) ocitly v obklíčení a 20. srpna byly nuceny kapitulovat. Sovětské jednotky postoupily až o 600 kilometrů, přičemž podle sovětských údajů do zajetí padlo 593 990 Japonců (mezi nimi 30 000 Korejců a Číňanů), ukořistěno bylo 686 tanků, 15 samohybných děl, 4310 děl a minometů, 861 letadel a další množství vojenské techniky a materiálu.⁶⁴² I přes japonskou kapitulaci pokračovala Rudá armáda dále na jih a kromě přístavu Port Artur obsadila i severní část Korejského poloostrova až k 38. rovnoběžce. Dne 14. srpna Sovětský svaz uzavřel s Čankajškovou vládou smlouvu o navrácení osvobozeného území Číny pod kontrolu Kuomintangu a o den později byl zajat mandžuský císař Henry Pchu-I, Mačukuo se tak dostalo pod sovětskou správu.

⁶³⁹ Tamtéž, s. 362–365.

⁶⁴⁰ BIX, s. 417.

⁶⁴¹ Tamtéž, s. 385.

⁶⁴² LIŠČÁK, s. 487.

Spojené státy americké, které se obávaly zabránění celého poloostrova Sovětským svazem, navrhly na konci srpna rozdělení poloostrova podle 38. rovnoběžky na severní, respektive sovětskou část (124 814 čtverečních kilometrů), a jižní, respektive americkou sféru (95 972 kilometrů čtverečních). Za tímto rozdělením stál americký ministr zahraničních věcí Dean Rusk ve spolupráci Johnem J. McCloyem a plukovníkem Charlesem H. Bonesteem III. Ani jeden z nich nebyl specialistou na korejské záležitosti, hlavním cílem bylo inkorporování hlavního města Soul a dvou ze tří významných přístavů Pusan, Inčchon (třetím byl Wŏnsan) do americké zóny. Stalin s tímto návrhem k americkému překvapení souhlasil a nechal sovětský postup zastavit na 38. rovnoběžce.⁶⁴³ Dne 2. září 1945 japonský ministr zahraničí Šigemicu Mamoru (1887–1957) a náčelník generálního štábu generál Umezu Jošidžiró (1882–1949) podepsali na palubě americké bitevní lodi *Missouri*, kotvící v Tokijském zálivu, se svým protějškem, vrchním velitelem Spojeneckých sil generálem Douglasem MacArthurem, bezpodmínečnou kapitulaci Japonska. Téhož dne americký náčelník štábu R. K. Sutherland vydal Nařízení číslo 1, kde bylo řečeno, že se japonské síly severně od 38. rovnoběžky vzdají do rukou vrchního velitele sovětských sil, jižně od 38. rovnoběžky do rukou vrchního velitele amerických sil v Pacifiku. První americké jednotky pak na Korejský poloostrov dorazily 8. září 1945. V Inčchonu se vylodila XXIV. armádní sbor o síle 72 000 mužů spadající pod velení generála Johna Reeda Hodge (1893–1963). Připlul z Okinawy, přičemž jeho velitel neměl přesné instrukce, jak dále pokračovat. Neměl s sebou ani žádné překladatele, ani specialisty na místní prostředí. Samotný generál Hodge si z toho těžkou hlavu nedělal, jelikož běžně celou situaci komentoval slovy: „*vždyť oni ti Japonci i Korejci jsou stejná pakáz*“.⁶⁴⁴ Americká okupační správa tak započala velmi nejistě. Následně byla 9. září v Nankingu podepsána bezpodmínečná kapitulace japonských vojsk v Číně. Tím byla s konečnou platností ukončena válka na Dálném východě.

⁶⁴³ Podle některých zdrojů Stalin souhlasil s tímto ústupkem za cílem odvrácení sporu Spojenců ohledně otázky Polska nebo ve snaze podílet se na společné okupační správě Japonska. KIM, Jin Wung, s. 365.

⁶⁴⁴ JANOŠ, s. 142.

Korea po roce 1945

Kapitulace Japonska vytvořila v celé severovýchodní Asii, včetně Koreje, geopolitické vakuum. Formálně tak byla ukončena okupace Koreje, přesto se z ní nestal nezávislý stát, jelikož její území zůstalo okupováno, tentokrát dvěma mocnostmi – Sovětským svazem a Spojenými státy americkými. Poslední korejský generální guvernér Nobujuki Abe (1875–1953) se po kapitulaci Japonska pokusil zachránit japonské životy a majetek získáním podpory korejských kolaborantů. Nejdříve oslovil korejského patriota Song Čin-Ua, který ovšem nabídku na podílení se na nové prozatímní vládě odmítl. Následná volba padla na umírněného levicového nacionalistu Jō Un-Hjōnga, který souhlasil za podmínek, že „*Japonci ihned propustí všechny politické vězně, zajistí potraviny na příští tři měsíce a úplně upustí od zasahování do korejských aktivit týkajících se udržení míru, nezávislosti a mobilizace*“.⁶⁴⁵ Jo následně sestavil Přípravný výbor pro vytvoření korejského státu a 6. září vyhlásil Korejskou lidovou republiku. Dne 9. září japonský generální guvernér složil kapitulaci do rukou amerického generála Hodgeho. Spojené státy americké ovšem odmítly uznat narychlo vyhlášený samostatný korejský stát a rozhodly se pokračovat ve správě skrze japonské generální guvernérství.

Přes odpor obyvatelstva generál Hodge nakonec zvolil formu vojenské vlády ovšem za ponechání institucí japonského generálního guvernérství. Vznikla tak Vojenská správa armády Spojených států v Koreji (*United States Army Military Government in Korea*, USAMGIK) úzce spolupracující s korejskými kolaboranty s Japonci. Novým generálním guvernérem Koreje se 12. září stal Archibald Arnold (1889–1973) a místo označení generální guvernérství se začalo užívat spojení vojenské guvernérství. Na jihu, stejně jako na severu byl vysoký počet kolaborantů s Japonci, nebo naopak Korejců bojujících v nacionalistických hnutích a lidí vykořeněných v důsledku války v Pacifiku ze své domoviny. S navracejícími se Korejci ze zahraničí narůstal počet bezzemků. Z Japonska přišel milion a půl Korejců, dalšího půl milionu přišlo z oblasti Mandžuska, Sibíře a Číny. Dalších 800 000 Korejců ze severní části poloostrova v průběhu několika příštích let migrovala směrem na jih. Zatímco v roce 1945 Korea čítala 15 milionů obyvatel, v září 1946 to bylo již 17,3 milionu a v roce 1947 20 milionů. „*Populace Soulu vzrostla ze 700 000 v srpnu 1945 na 1,5 milionu na jaře 1948.*“⁶⁴⁶ V lednu 1946 vznikla na jihu armáda budoucí Korejské republiky. Americký způsob okupační správy byl dost nejistý a neodpovídal

⁶⁴⁵ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 238.

⁶⁴⁶ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 227.

požadavkům korejského obyvatelstva, jež doufalo v okamžitou samostatnost a nezávislost.⁶⁴⁷ Jih se navíc potýkal s nutnou snahou o pozemkovou reformu, jelikož v roce 1945 pouze 13,8 % rolníků obdělávalo vlastní půdu. Rolníci především požadovali přerozdělení japonské znárodněné půdy. Americká vojenská vláda 25. září 1945 zmrazila či limitovala převod veškerého japonského majetku v Koreji a následně 23. prosince převzala do svých rukou veškerý japonský majetek v Koreji. Následná pozemková reforma se omezila pouze na půdu dříve vlastněnou Japonci, což představovalo méně než 20 % celkové rozlohy zemědělské půdy na korejském jihu.⁶⁴⁸ Dále pak za cílem naklonění si domácího obyvatelstva byla snížena pozemková daň z 50 % úrody na 30 %.⁶⁴⁹ Vláda Spojených států amerických se snažila finančně pomoci korejskému jihu, jen v letech 1945–1948 dosáhla hodnoty 400 milionů dolarů. Finanční podpora ze strany Spojených států pokračovala až do 70. let, přičemž roku 1961 dosáhla celkové hodnoty 3,1 miliard dolarů. Potraviny tvořily 41 % této pomoci, zemědělské zboží a produkty pak dalších 25 %.⁶⁵⁰ Koloniální vzdělávací systém byl v září 1946 nahrazen americkým vzorem, díky čemuž začala narůstat školní docházka i počet studentů na vyšších vzdělávacích institucích.⁶⁵¹ Byl zrušen vojenský výcvik na školách a výuka japonštiny ve prospěch obnovené korejštiny a korejské historie. Americká vojenská vláda neomezovala rozkvět tradiční korejské kultury, zavedla svobodu slova, tisku, vyznání a vzdělání. Japonci nalézající se na jihu Korejského poloostrova byli repatriováni. Jižní Korea se však v důsledku toho musela potýkat s problémem odlivu japonských specialistů, jenž znemožnil fungování řady společností. Navíc se zkrátily dodávky surovin a energie ze severu, přičemž do roku 1945 přibližně 95 % elektrické energie bylo na jih dodáváno ze severní části.⁶⁵² Z ekonomického hlediska se jih propadal, jelikož v důsledku válečných škod a uzavření řady podniků a společností, jejichž počet po odchodu Japonců klesl v letech 1943–1947 z 10 065 na 4500, narostl počet nezaměstnaných v roce 1946 na 1 112 000 lidí. Průmyslová výroba tak v roce 1946 klesla oproti roku 1939 o 71,2 %.⁶⁵³ V důsledku inflace navíc skokově narostly ceny a naopak se propadly platy. Maloobchodní ceny narostly v roce 1946 oproti předchozímu roku desetkrát, velkoobchodní

⁶⁴⁷ Vyjádření Korejců požadující na mezinárodní scéně plnou korejskou nezávislost již v letech 1943–1944 viz Post-War Independence of Korea, 1943, TNA, FO 371/35956, Post War Independence of Korea, 1944, TNA, FO 371/41801.

⁶⁴⁸ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 244.

⁶⁴⁹ KANG, Man-Gil, s. 268.

⁶⁵⁰ Tamtéž, s. 277.

⁶⁵¹ Přesný počet nárůstu vzdělávacích institucí a studentů v letech 1945–1980 viz KANG, Man-Gil, s. 315–318; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 228; ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 195.

⁶⁵² NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 225.

⁶⁵³ KANG, Man-Gil, s. 327.

ceny dvacet osmkrát.⁶⁵⁴ Jih se tak velmi rychle začal potýkat s hospodářskou krizí, jelikož se naleziště surovin, těžký průmysl i elektrárny převážně nacházely na severu země. Jih byl zdrojem zemědělské produkce a centrem textilního průmyslu. Částečně to bylo zapříčiněno i uprchlickou vlnou, jež na jih směřovala z Číny, Mandžuska, Japonska a severní Koreje. Tři roky okupační politiky byly na jihu poznamenány absencí jasné politické linie, sváry se severním okupačním režimem a polarizací mezi korejskou levicí a pravicí, na druhou stranu dala vzniknout ekonomickým, sociálním a politickým základům současné Korejské republiky.

Oproti tomu Sovětský svaz na severu postupoval s větší jistotou a s ohledem na místní obyvatele. Zajati byli všichni japonští vojáci a projaponští kolaboranti. Celkem bylo 600 000 Japonců a 7700 Korejců zajatých Sovětským svazem v průběhu posledních bojů války v Pacifiku odvezeno na Sibiř do pracovních táborů.⁶⁵⁵ Přibližně 300 000 Japonců se do své domoviny již nikdy nevrátilo.⁶⁵⁶ Následně od 16. srpna 1945 začaly v jednotlivých provinciích severní Koreje vznikat lidová shromáždění a k stabilizaci politické situace došlo až 9. února 1946 vytvořením Severokorejského prozatímního lidového výboru, v jehož čele stanul Kim Il Söng. Dne 5. března zde byla vyhlášena pozemková reforma, jež vedla ke konfiskaci veškeré Japonci vlastněné půdy a vyvlastnění pěti tisíc korejských velkostatkářů. Přerozděleno tak bylo 724 552 statků o celkové rozloze 2,4 milionů akrů půdy.⁶⁵⁷ Veškeré obchodní, finanční a průmyslové instituce vlastněné Japonci byly na základě Zákona o znárodnění průmyslu, železnic, komunikací a bank z 10. srpna 1946 znárodněny, čímž se v rukou státu roku 1946 ocitlo 70 % veškerého severokorejského průmyslu. O tři roky později to bylo již 90 %. V důsledku odchodu japonských inženýrů a specialistů musela být řada průmyslových podniků zavřena. Většina z nich byla Sověty rozebrána a převezena do Sovětského svazu. Tímto způsobem vymizelo jakékoliv soukromé podnikání a vláda se tak stala jediným zaměstnavatelem a distributorem zboží. Daně byly sice zrušeny, ale zemědělci, kteří obdrželi přerozdělenou půdu, byli povinni odevzdávat 25 % sklizně. Dne 28. září 1946 vznikla Korejská dělnická strana v čele s Kim Il Söngem. Sever se na rozdíl od jihu mohl pyšnit úspěšnou ekonomikou, když se průmyslová produkce v roce 1949 navýšila o 20 % v porovnání s rokem 1944, podobně vzrostla i zemědělská produkce o 40 % a hrubý národní

⁶⁵⁴ KIM, Jin Wung, s. 388.

⁶⁵⁵ PALMER, s. 136. Původně se v Koreji ke konci války nacházely 2 miliony Japonců, 700 000 na jihu a zhruba dalších 700 000 přchlo před sovětskou okupační správou ze severu na jih. Na severu zůstalo 400 000 japonských vojáků odzbrojených sovětským svazem. KIM, Jin Wung, s. 387.

⁶⁵⁶ TIPTON, s. 155.

⁶⁵⁷ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 221.

produkt se od roku 1945 zdvojnásobil.⁶⁵⁸ Nutno podotknout, že se na severu země nacházela většina korejského průmyslu, konkrétně se zde nacházelo 80 % těžkého průmyslu, 76 % důlního průmyslu a 92 % elektráren Korejského poloostrova.⁶⁵⁹ Severní Korea též čerpala výhod z ekonomických smluv uzavřených se Sovětským svazem.

Zatímco se sever i jih země potýkal s novou okupační správou, země, jež na Jaltské konferenci přislíbily společné opatrovnictví Koreje, iniciovaly Moskevskou konferenci, jež započala 28. prosince 1945. Jejím cílem bylo vyřešit otázku poválečné Koreje. Sešli se zde ministři zahraničí Velké Británie, Spojených států amerických a Sovětského svazu, kteří odsouhlasili společnou dočasnou vládu nad celou Koreou na základě demokratických principů za cílem připravení Koreje na nezávislost.⁶⁶⁰ Za tímto účelem vznikla společná sovětsko-americká komise, jež měla zprostředkovat bilaterální jednání a společný kompromis v okupační správě nad Korejským poloostrovem. Na Moskevské konferenci bylo též dohodnuto, že opatrovnictví Spojených států amerických, Sovětského svazu, Velké Británie a Číny nebude trvat déle než pět let.⁶⁶¹ Korejci ovšem požadovali nezávislost okamžitě bez vměšování cizích mocností do vnitřních záležitostí země. V Soulu tak byly zorganizovány masové demonstrace v čele s Kim Kuem.⁶⁶² Společná sovětsko-americká komise zasedala celkem dvacet čtyřikrát, ovšem bez větších úspěchů.⁶⁶³ Jednání mezi Sovětským svazem a Spojenými státy nepřinesla požadované ovoce a nakonec byla 21. října 1947 úplně rozpuštěna.

Nespokojenost jihu s novou okupační nadvládou se projevovala především v okruhu levicově smýšlejících Korejců. Proto již od 15. května 1946 docházelo k zásahům proti členům Korejské komunistické strany (obnovena byla 11. září 1945). Tato strana naopak 26. července vyhlásila otevřený boj proti americké vojenské vládě. Dne 1. října započala stávková hnutí na železnici v Pusanu, jež se rychle rozšířila do Taegu a Soulu. Protesty původně namířené proti výběru obilí a policejní brutalitě čítaly 300 000 demonstrantů. Hodge to ovšem chápal jako komunisty vedené povstání, v jehož důsledku zahynulo 300 lidí a dalších 3600 bylo pohřešováno, 26 000 zraněno a 15 000 zatčeno.⁶⁶⁴ Podobně docházelo

⁶⁵⁸ KANG, Man-Gil, s. 189.

⁶⁵⁹ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 120.

⁶⁶⁰ Bližší informace o průběhu moskevské konference viz Discussion on Korea at Moscow Conference of Foreign Ministers, 1943–1946, TNA, Dominions Office and Commonwealth Relations Office (dále jen DO) 35/2004; Future Arrangements for Korea, 1943–1946, TNA, DO 35/2005.

⁶⁶¹ KANG, Man-Gil, s. 182.

⁶⁶² Viz zpráva z 8. prosince 1945 v Discussion on Korea at Moscow Conference of Foreign Ministers, 1943–1946, TNA, DO 35/2004.

⁶⁶³ KIM, Jin Wung, s. 373.

⁶⁶⁴ KANG, Man-Gil, s. 184. Pro srovnání počtu zabitých a zatčených viz KLEINER, s. 53.

k rozpouštění lidových výborů, jež vznikly po celé zemi v souvislosti s vyhlášením Korejské lidové republiky: „na základě průzkumu veřejného mínění z 5. dubna [1946] přes 40 % z 600 dotázaných bylo méně spokojených s americkou vojenskou vládou než s japonskou správou.“⁶⁶⁵ V roce 1947 Spojené státy americké v souvislosti s uplatňováním Trumanovy doktríny v Turecku a Řecku přehodnotily svůj dosavadní postoj ke Koreji. V březnu 1948 tak Spojené státy americké podpořily návrh OSN na svobodné volby plánované v rámci celého Korejského poloostrova, na základě jejichž výsledku mělo být vytvořeno národní shromáždění a vláda. OSN vytvořilo Dočasnou komisi pro Koreu Spojených národů (*UN Temporary Committee on Korea, UNTCOK*), jež měla dohlížet na průběh svobodných voleb. Sovětský svaz ovšem nesouhlasil s působením této komise na území severní Koreje, což vedlo k tomu, že volby z 10. května 1948 proběhly pouze na jihu.⁶⁶⁶ Proti volbám, jež měly vést k rozdělení Korejského poloostrova, došlo již v dubnu k povstání na samotném jihu na ostrově Čedžu. Rebelie pokračovala do dubna 1949 a zanechala za sebou 30 000 obětí (10 % populace ostrova) a tři čtvrtiny zdevastovaných vesnic na ostrově.⁶⁶⁷ Volby přesto proběhly. Jednalo se o první tajné a demokratické volby v historii Koreje. Účastnilo se jich 7,7 milionů registrovaných voličů. Nově zvolené Národní shromáždění vydalo 17. července novou ústavu, na jejímž základě vznikl post prezidenta voleného Národním shromážděním na čtyři roky. Úřad prezidenta 15. srpna převzal Syngman Rhee, jenž započal s upevňováním autoritářského státu, kterým se tímto dnem stala nově vyhlášená Korejská republika. Na základě voleb konaných pod dohledem OSN se vláda Korejské republiky prohlásila za jedinou legitimní vládu v Koreji a byla okamžitě uznána Spojenými státy a jejich spojenci. Tím byla oficiálně ukončena americká okupace. Jižní Korea zabírala rozlohu zhruba 96 000 kilometrů čtverečních (43,1 % území) s populací 21,5 milionů obyvatel v roce 1948.⁶⁶⁸ Proti rozdělení Korejského poloostrova bojovala levice, jež 21. července 1948 vytvořila Asociaci na podporu společné nezávislosti. Výsledkem bojkotu voleb levicí bylo jasné vítězství pravice.

Na severu vznikla 29. dubna 1948 Korejská lidová armáda a byla vydána nová ústava. Pchjongjang reagoval vyhlášením vlastních voleb, jež se konaly 25. srpna 1948. Dne

⁶⁶⁵ Future Arrangements for Korea, 1943–1946, TNA, DO 35/2005.

⁶⁶⁶ Volby neprobíhaly bez doprovodu násilí. Komunisté vyjádřili svůj nesouhlas násilím a vražděním, což vedlo k ostré reakci policie. V průběhu prvních čtyř měsíců roku 1948 padlo za obětí politickým extrémistům a policejní brutalitě 250 lidí, dalších 200 jich bylo zabito v dubnu. Jen v týdnu před volbami zemřelo v důsledku těchto politických bojů 300 lidí. KIM, Jin Wung, s. 382. Pro srovnání počtu zabitých v důsledku politických bojů viz KLEINER, s. 60.

⁶⁶⁷ KIM, Jin Wung, 398.

⁶⁶⁸ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 239.

9. září byla vyhlášena Korejská lidová demokratická republika (KLDŘ). Její vláda v čele s premiérem Kim Il Söngem se rovněž prohlásila za jedinou legitimní moc na celém poloostrově. Severní Korea zabírala rozlohu přibližně 125 000 kilometrů čtverečních, což je o něco více než polovina poloostrova (56,9 %), ovšem jen s osmi milionovou populací, což odpovídalo jedné třetině celkové populace poloostrova. Dočasné rozdělení Korejského poloostrova na základě 38. rovnoběžky se tak začalo v důsledku narůstajícího antagonismu mezi okupační správou Spojených států amerických a Sovětského svazu stávat trvalým.

Ani sever nesouhlasil s rozdělením poloostrova, což vyjádřil utnutím veškerých dodávek elektřiny krátce po volbách. To vedlo na jihu ke kolapsu ekonomiky a uzavření téměř všech továren, čímž zde v roce 1948 skokově narostla nezaměstnanost. Kim Il Söng 26. června 1949 vytvořil Demokratickou frontu za sjednocení domoviny, jež požadovala opětovné sjednocení Korejského poloostrova. Jeho Korejská dělnická strana v srpnu 1948 čítala již 752 000 členů, v roce 1950 pak 1,2 milionu. V rámci společné spolupráce se Sovětským svazem nezůstalo pouze u hospodářství. Kulturní a vojenské smlouvy silně posílily severokorejskou armádu. Kim Il Söng si od Stalina zajistil také vojenskou pomoc v případě konfliktu s Jižní Koreou. Sovětský svaz přislíbil podporu o síle šesti pěších divizí, tří mechanizovaných divizí a 150 letadel.⁶⁶⁹

Dne 30. června 1949 došlo na nátlak Sovětského svazu a OSN ke stažení amerických jednotek z oblasti Jižní Koreje. Sovětský svaz totiž stáhl své jednotky z oblasti severní Koreje již 27. prosince 1948. V letech 1949–1950 docházelo k neustálým srážkám na 38. rovnoběžce, původně iniciovaných jihem, později severem. Od března 1949 Kim Il Söng požadoval po Sovětském svazu podporu ve svém plánovaném útoku na Jižní Koreu. Jeho cílem bylo sjednocení Korejského poloostrova pomocí namířených zbraní. Poté, co Kim získal podporu Mao Ce-tunga z Čínské lidové republiky, Stalin souhlasil s podporou Severu. Dne 25. června započal severokorejský útok 89 000 mužů s podporou tanků, letadel a dělostřelectva na Jih.⁶⁷⁰ Severokorejská armáda měla v této chvíli jednoznačně navrch – v počtu vojáků v poměru 2:1, v počtu zbraní 2:1, kulometech 7:1, samopalech 13:1, tancích 150:0, letadlech 6:1.⁶⁷¹ Americký prezident to chápal jako snahu Sovětského svazu rozšířit svůj vliv a požadoval po OSN okamžitou pomoc, jež byla Radou bezpečnosti záhy 27. června

⁶⁶⁹ KANG, Man-Gil, s. 189.

⁶⁷⁰ Nahm udává počet severokorejských vojáků překračujících 38. rovnoběžku směrem na jih na 56 000, NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 247.

⁶⁷¹ KIM, Jin Wung, s. 407.

jednomyslně schválena.⁶⁷² Mezitím o den později padl do severokorejských rukou Soul. Celkem se spojenecké pomoci účastnilo šestnáct států,⁶⁷³ jimž velel generál MacArthur. Od 30. června začaly do Koreje přijíždět spojenecké jednotky čítající 100 000 mužů, přičemž 95 % jednotek bylo tvořeno Američany. Do 5. září obsadili Severokorejci 95 % Korejského poloostrova. Severokorejský postup na jih vedl v srpnu k vytvoření Pusanského perimetru, defenzivní linie ve vzdálenosti 80–160 kilometrů od Pusanu, který nikdy nebyl Severokorejci dobyt.

Následovala spojenecká operace *Chromite* generála MacArthura, jež započala 15. září a přinesla své ovoce, jelikož již 28. září byl znovudobyt Soul. Severní Korea se ve svém původním plánu dobýt Jižní Koreu do 22–27 dní značně přepočítala. Nepředpokládala totiž, že by Spojené státy americké byly ochotny vstoupit do konfliktu kvůli Jižní Koreji. V lednu 1950 totiž americký státní tajemník Dean Acheson vyloučil Jižní Koreu z „obranného perimetru“ Spojených států amerických na Dálném východě. Sever navíc předpokládal, že po pádu Soulu padne i jihokorejská vláda, což se nestalo, jelikož byla pouze přesunuta do Pusanu. Podobně počítal s podporou až 500 000 ilegálních členů Jihokorejské dělnické strany, jež ovšem vycházela z falešných představ. Dne 1. října spojenecké jednotky překročily 38. rovnoběžku a pokračovaly dále na sever. Dne 10. října byl dobyt Wönsan, 19. října Pchjongjang, což vedlo k přesunutí hlavního města do Sinuidžu. Dne 26. října stanuly spojenecké jednotky na hraniční řece Jalu. Již na počátku října Čína skrze osobu indického ambasadora v Pekingu Sardara Panikkara varovala Spojené státy americké, že nebude tolerovat přítomnost spojeneckých sil na své vlastní hranici. Od 19. října začaly na severokorejské území pronikat čínské jednotky, známé pod eufemistickým označením Čínští dobrovolníci. V jejich čele stál generál Pcheng Te-chuaj (1898–1974). Spojenecké počínání na korejsko-čínské hranici vedlo 25.–26. listopadu k útoku čínských jednotek na Spojence. Severokorejské jednotky s podporou Číňanů opět rychle postupovaly na jih, 5. prosince dobyly Pchjongjang a o dva dny později první čínské vojenské oddíly dosáhly 38. rovnoběžky. Dne 4. ledna 1951 znovu dobyly Soul, 14. března jej ovšem opětovně ztratily. Kvůli nedostatečnému zásobování a nekončícím leteckým útokům spojenců nedokázaly severokorejské jednotky proniknout hlouběji na jihokorejské území. V dubnu se spojenecká vojska opětovně probíla na 38. rovnoběžku, kde došlo ke sporu v rámci

⁶⁷² Jednomyslně proto, že se jednání neúčastnil sovětský zástupce Jakov Alexandrovič Malik, který bojkotoval jednání kvůli nesouhlasu se zastoupením Číny Čínskou republikou, nikoliv Čínskou lidovou republikou. Z tohoto důvodu souhlasila se spojeneckou pomocí i Čína, respektive Čínská republika.

⁶⁷³ Spojené státy americké, Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Nizozemí, Lucembursko, Belgie, Velká Británie, Francie, Jihoafrická republika, Etiopie, Kolumbie, Filipíny, Thajsko, Turecko a Řecko.

vojenského vedení. Zatímco MacArthur navrhoval postup dále na sever, americký prezident Harry Truman s tím nesouhlasil. V důsledku MacArthurových opakovaných projevů nekázně a úmyslu rozšířit boj mimo území Koreje, kdy překročil svou pravomoc vydáním oficiálně neschváleného veřejného prohlášení, v němž vyhrožoval Číně a řekl: „*neexistuje žádná náhražka vítězství*“,⁶⁷⁴ byl 11. dubna odvolán a nahrazen generálem Matthew Ridgewayem (1895–1993).

Dne 10. července 1951 započala mírová jednání, boje ovšem nadále pokračovaly. Sporným bodem jednání se stala otázka repatriace válečných zajatců, jelikož mnoho Severokorejců a Číňanů odmítalo návrat do vlasti. V dubnu 1952 Spojenci drželi 170 000 severokorejských zajatců, z nichž pouze 70 000 (z toho 51 000 Číňanů) souhlasilo s repatriací.⁶⁷⁵ Rhee, který chtěl dosáhnout sjednocení Koreje i prostřednictvím války se pokusil 18. června 1953 narušit mírová jednání propuštěním 27 000 severokorejských válečných zajatců. Příměří však bylo nakonec uzavřeno až 27. července 1953, podepsala jej Severní Korea (generál Nam Il a Kim Il Söng), Čína (generál Peng Te-chuaj) a Vrchní velitel sil OSN (generálporučík William Kelly Harrison), Jihokorejci nebyli přítomni. Zároveň zde byla dohodnuta demilitarizovaná zóna o šíři čtyř kilometrů podél 38. rovnoběžky a o délce 248 kilometrů.⁶⁷⁶ Do současnosti se jedná o nejstřeženější hranici na světě. Nad příměřím měly dohlížet nezávislé státy, za Spojence Švédsko a Švýcarsko, za sever Polsko a Československo.⁶⁷⁷ Znamý jihokorejský spisovatel ve své eseji *Je zde také Korea* shrnul korejský pohled na válečné události a rozdělení Korejského poloostrova následovně: „*nevítaným a nečekaným dárkem, který nanejvýš traumatizovaným Korejcům přinesly dvě armády, jež obě o sobě mluvily jako o ‚osvoboditelích‘. Ve skutečnosti ale ani jedna z nich nechovala ke Korejcům nějak zvlášť přátelské city. Spojené státy a Sovětský svaz si mezi sebou rozdělily Korejský poloostrov podél 38. rovnoběžky na dvě části a pak se každá z těchto velmocí snažila zavést ve svém dílu zcela odlišnou ideologii. Severní Korea, okupovaná sovětskými jednotkami, se dostala pod kontrolu frakcí prosazujících komunisticky orientovanou revoluční sílu. A v Jižní Koreji, která byla pod americkou vojenskou správou, se předpokládalo formování kapitalistického konzervativního režii založeného na tržní ekonomice.*“⁶⁷⁸ To, že Korejci snášeli rozdělení velmi negativně, se projevovalo také vznikem řady písní týkajících se tohoto tématu.

⁶⁷⁴ BIX, s. 491.

⁶⁷⁵ KIM, Jin Wung, s. 417.

⁶⁷⁶ Rozdělení poloostrova 38. rovnoběžkou viz mapa v Příloze 8.

⁶⁷⁷ KIM, Jin Wung, s. 418.

⁶⁷⁸ JANOS, s. 148–149.

Ve dnech od 5. srpna do 6. září 1953 probíhala výměna válečných zajatců v Panmundžömu. Na sever bylo navraceno 75 823 mužů, z toho 70 183 Severokorejců a 5640 Číňanů, na jih pak 12 773 spojenců, z toho 7862 Jihokorejců, 3597 Američanů a 946 Britů.⁶⁷⁹ 22 600 válečných zajatců v rukách jihu odmítlo repatriaci a překvapivě i 23 Američanů, jeden Brit a 333 Jihokorejců držených na severu. Ztráty Jižní Koreje ve válečném konfliktu dosáhly 901 656 (184 573 mrtvých či pohřešovaných, 717 093 zraněných), americké ztráty 140 200 (33 667 mrtvých či pohřešovaných, 3249 mrtvých z neválečných příčin, 103 284 zraněných), zbylé spojenecké ztráty činily 15 488 mužů (3960 mrtvých a 11 528 zraněných). Součástí války bylo též zbavování se politické opozice.⁶⁸⁰ V červnu 1950 jihokorejská vláda začala s popravami politických vězňů, odhaduje se, že 100 000 Jihokorejců bylo zabito vlastní vládou.⁶⁸¹ Oproti tomu severokorejské ztráty se odhadují na 520 000, plus milion mrtvých Číňanů. Sever byl zpuštěn spojeneckým bombardováním, které podle některých zdrojů mělo přinést až 700 000 obětí na životech z devíti milionové populace, čímž Severní Korea v přepočtu na obyvatele vykazovala větší ztráty než Německo či Japonsko za druhé světové války.⁶⁸² Pravděpodobně tři miliony korejských civilistů zemřelo v důsledku války a 80 000 Jihokorejců bylo v jejím průběhu násilím odvečeno na sever.⁶⁸³ Obě části země byly válkou naprosto zničeny. Veškerá průmyslová základna severu byla v důsledku spojeneckého bombardování přenesena pod zem. Odhaduje se, že 80 % výrobní kapacity bylo zničeno.⁶⁸⁴ Úplné přestavbě též podlehla Korejská dělnická strana, jelikož polovina její původní základny byla pobita, dezertovala nebo byla vyloučena. Nabráni byli noví členové, díky čemuž strana v roce 1953 čítala již milion členů (z celkové populace 10 milionů obyvatel).⁶⁸⁵ V průběhu války tak jak Kim Il Söng na severu, tak Syngman Rhee na jihu, konsolidovali svoji moc. Válka za sjednocení tak posílila rozdělení země. Na základě obranné smlouvy se Spojenými státy z roku 1954 zůstalo na území Jižní Koreje přítomno 30 000 amerických vojáků.⁶⁸⁶ Čínští dobrovolníci zůstali na severokorejském území, oficiálně za cílem podílení se na obnově země, až do roku 1958.

⁶⁷⁹ KIM, Jin Wung, s. 419. Počty válečných zajatců se místy liší, pro srovnání viz KANG, Man-Gil, s. 192; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 252.

⁶⁸⁰ KIM, Jin Wung, s. 419. Pro srovnání počtu ztrát obou stran v Korejské válce KANG, Man-Gil, s. 196; LIŠČÁK, s. 520; NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 255; ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 194.

⁶⁸¹ SETH, s. 329.

⁶⁸² Tamtéž, s. 341.

⁶⁸³ KIM, Jin Wung, s. 419. Pro srovnání ztrát viz SETH, s. 332.

⁶⁸⁴ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 150.

⁶⁸⁵ SETH, s. 329.

⁶⁸⁶ Tamtéž, s. 335.

Korejská válka měla významný dopad i pro Japonsko, kde fungovala okupační správa pod vedením generála MacArthura. Ačkoliv se jednalo o společnou okupační správu spojeneckých mocností, hlavní slovo zde měly Spojené státy americké, jež vládly formou nepřímé správy, tedy prostřednictvím japonských vládních orgánů. Sovětům podíl na okupaci Japonských ostrovů nebyl přiznán. Byly jim ovšem navráceny Kurily, jižní Sachalin a přístav Dalnyj, což Stalin výslovně označil za odčinění pokořující porážky Ruska v roce 1905.⁶⁸⁷ Výsledkem okupační správy v Japonsku byla demilitarizace, demokratizace a sekularizace státu. Dne 2. září 1945 byla zastavena válečná výroba a do konce listopadu byly rozpuštěny japonské ozbrojené síly. Bylo zrušeno ministerstvo vnitra jako symbol domácí válečné vlády, propuštění političtí vězni a repatriováno šest milionů japonských vojáků a civilistů z okupovaných území. Politická scéna byla očištěna od osob spojovaných s válečným Japonskem (jednalo se o 200 000 osob) a byl zničen veškeré válečný materiál. V prosinci 1945 byl vydán nový volební zákon garantující volební právo všem příslušníkům japonské národnosti starších dvaceti let, včetně žen. Revize ústavy zbavila císaře jeho posvátné aury. Japonsko bylo ovšem až do korejské války závislé na americké finanční pomoci, přičemž od roku 1948 změna okupační politiky vedla ke snaze okupační správy o zavedení ekonomické soběstačnosti Japonska. Díky konfliktu v Koreji se z Japonských ostrovů stala základna pro válečné účely. Spojené státy americké od Japonska v období čtyř let od června 1950 odkoupily municie, uniformy, komunikační zařízení, nákladní automobily a další zboží v hodnotě 2,37 miliard dolarů.⁶⁸⁸ Japonsko a jeho americké základny se staly nákupní stanicí a opravárenskou dílnou vojenských sil OSN. Navíc došlo k zařazení Japonska do mezinárodního monetárního a obchodního systému, což umožnilo jeho budoucí hospodářský růst. V průběhu války v Koreji uzavřelo Japonsko v San Francisku 8. září 1951 se Spojenými státy americkými a dalšími 47 zeměmi (s výjimkou Sovětského svazu a Číny) separátní mírovou smlouvu s platností od 28. dubna 1952. Tím byla oficiálně ukončena okupace Japonských ostrovů a z Japonska se stal nezávislý stát. Zároveň byla se Spojenými státy americkými uzavřena japonsko-americká bezpečnostní smlouva, jež měla poskytnout dlouhodobou záruku japonské bezpečnosti pod záštitou Spojených států. Hovořilo se o ní jako o „atomovém deštníku“ a všechny následující obranné plány Japonska vycházely z této smlouvy. Obsahovaly umístění amerických základen na Japonských ostrovech a zřízení relativně malých sil sebeobrany. V roce 1960 byla ratifikována revize této smlouvy, jež na

⁶⁸⁷ ŠVANKMAJER, VEBER, SLÁDEK, MOULIS, DVOŘÁK, s. 414.

⁶⁸⁸ SETH, s. 335.

rozdíl od předchozí verze zavazovala Spojené státy americké ke konzultacím před využitím vojenských základen v Japonsku k zásahům kdekoliv v Asii.

V Severní Koreji Kim Il Söng konsolidoval v 50. a 60. letech svoji moc. Stal se z něj absolutní vůdce se silným kultem osobnosti. Ve velkém investoval do vojenství a do soběstačnosti země, což vedlo k její naprosté izolaci. Kim Il Söng prosazoval takzvanou ideologii *čučche*, již poprvé zmínil ve svém proslovu z 28. prosince 1955 a jejímž cílem měla být naprostá soběstačnost státu. Poválečná léta se soustředila na obnovu, přičemž díky tříletému plánu z let 1954–1956 země dosáhla roku 1957 předválečné průmyslové produkce. Průměrný roční nárůst průmyslu v letech 1957–1961 činil 36,6 %.⁶⁸⁹ Stát byl plně centralizovaný podle sovětského vzoru, plánovaně řízený, kolektivní a na konci 50. let došlo k zestátnění veškerého soukromého podnikání. Důraz se kladl na těžký průmysl a vojenství. Země spoléhala na sovětskou finanční výpomoc, jež v roce 1954 činila 33 % státních příjmů. V letech 1945–1970 měla sovětská pomoc dosáhnout hodnoty 1,146 miliard dolarů, přičemž největší část peněžní částky přišla v první dekádě po Korejské válce. Přímá čínská finanční podpora v tom samém období dosáhla 541 milionů dolarů.⁶⁹⁰ Ve srovnání s americkou pomocí na jihu se jednalo o menší formu finanční podpory, jelikož Jih spoléhal na pomoc Spojených států až do 60. let, zatímco sovětská subvence v roce 1960 představovala pouhých 2,6 % příjmů severokorejské vlády.⁶⁹¹ Přesto byly budovány kladné vztahy Severní Koreje se Sovětským svazem a Čínou, což bylo ztvrzeno roku 1961 smlouvami o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci. V roce 1957 byla v Severní Koreji úspěšně dokončena kolektivizace, přičemž se veškerá produkce odevzdávala státu. Cílem režimu byla revoluční transformace, jež měla osvobodit Severokorejce od feudálních sociálních a třídních klasifikací a zrušit autoritářství rodinných vztahů založených na kontrole majetku, žen i dětí mužem. Z toho důvodu byla 30. července 1946 vyhlášena rovnost mezi pohlavími. Na rozdíl od jihu došlo k masovému začlenění žen do práce. Většina měst byla po spojeneckém bombardování znovu vystavěna. V 50. a 60. letech došlo ke sjednocení vzdělávacího systému. V roce 1976 bylo zavedeno jedenáctileté povinné vzdělávání. Společnost byla silně hierarchická s dědičným sociálním statutem odvozeným od příslušnosti ke straně. Zatímco jádro, to je členové komunistické strany, rodiny městských dělníků, rolníci, revolucionáři, vojenští veteráni, dělníci a ti, co přispěli ke komunistickému hnutí, tvořili 30 % obyvatel, nepřátelská třída, to je rodiny velkostatkářů, podnikatelů, japonských kolaborantů,

⁶⁸⁹ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 264.

⁶⁹⁰ SETH, s. 347.

⁶⁹¹ Tamtéž, s. 342.

příslušníků křesťanských skupin a těch, co vystupovali proti režimu, tvořilo dalších 30 % obyvatel. Tito lidé nesměli získat vyšší vzdělání ani odpovědnou pracovní pozici. Zbýlých 40 % populace patřilo do střední kategorie obyvatelstva. Na základě jednání jednotlivce byla možná sociální mobilita, jež byla závislá především na řádném politickém chování.

V 70. letech již byla Severní Korea průmyslovým státem, pouze 30 % obyvatel pracovalo v zemědělství.⁶⁹² Většina průmyslu se po zkušenostech z Korejské války přesunula pod zem. Podle jihokorejských odhadů bylo v 70. letech na Severu založeno 8000 podzemních továren a vojenských zařízení.⁶⁹³ Ovšem právě 70. léta předznamenala ekonomický úpadek země, kdy se začala projevovat zastaralost a neefektivita průmyslového sektoru.⁶⁹⁴ Již od poloviny 60. let poklesl průměrný roční nárůst na 12,8 % a v 70. a 80. letech nadále upadal.⁶⁹⁵ Největším problémem byl pro Severní Koreu obchodní deficit, jenž narůstal v důsledku minimálního exportu. Například v roce 1975 export dosahoval hodnoty 400 milionů dolarů, zatímco import 1075 milionu dolarů.⁶⁹⁶ V letech 1953–1979 narostl počet pracujících v průmyslovém odvětví z 524 000 na 1,5 milionu.⁶⁹⁷ Od roku 1979 Severní Korea přestala zveřejňovat detailní zprávy svého ekonomického růstu, proto je další hodnocení ekonomické situace v zemi velmi obtížné. Severní Korea tak jako první z komunistických států v roce 1979 rezignovala na splácení svých dluhů, což zhoršilo její zahraniční vztahy. V 80. letech došlo k ekonomické stagnaci. V roce 1978 severokorejská armáda čítala 680 000 mužů a žen a byla tak jednou z největších na světě v přepočtu na počet obyvatel (celková populace Severní Koreje činila dvanáct milionů obyvatel).⁶⁹⁸ V roce 1989 čítala Korejská dělnická strana 2,5 milionů členů, čímž se komunistická strana Korejské lidově demokratické republiky stala nejpočetnější komunistickou stranou v přepočtu na obyvatele na světě (populace v tomto roce čítala již 21,4 milionů obyvatel). Již od počátku 70. let začal Kim Il Söng prosazovat ve straně svého syna Kim Čong Ila (1941–2011), přičemž po smrti Kim Il Sönga z 8. července 1994 po tradičním tříletém truchlení nastoupil k moci po Velkém vůdci Kim Il Söngovi jeho syn Drahy vůdce Kim Čong Il.

V 90. letech došlo k ekonomickému propadu, především v souvislosti s rozpadem Sovětského svazu v roce 1991. Nová ruská vláda se začala více orientovat na obchod s Jižní

⁶⁹² Tamtéž, s. 344.

⁶⁹³ Tamtéž, s. 354.

⁶⁹⁴ Pro zajímavost ekonomické srovnání Jižní a Severní Koreje v letech 1970–1976 viz FUKUDA, Tsuneari, *Future of Japan and the Korean Peninsula*, New Jersey 1978, s. 202.

⁶⁹⁵ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 264.

⁶⁹⁶ Tamtéž, s. 267.

⁶⁹⁷ Tamtéž, s. 265.

⁶⁹⁸ SETH, s. 354. Nahm dokonce udává počet 990 000 mužů v severokorejském vojsku. Viz NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 261.

Koreou. Již v roce 1989 obchodní deficit činil 900 milionů dolarů a zahraniční dluh byl odhadován na 6,8 miliard dolarů. V roce 1991 obchodní deficit klesl na 700 milionů dolarů, ovšem zahraniční dluh narostl na 9,28 miliard dolarů.⁶⁹⁹ Korejská lidově demokratická republika začala po pádu Sovětského svazu prosazovat vlastní formu socialismu, v níž byla stále stěžejní myšlenka *čučche*. Veškerá kultura byla využita pro cíle strany, pro podporu komunistické ideologie. Veškeré tiskoviny tak byly vydávány přímo pod Korejskou dělnickou stranou nebo samotnou vládou. Podobně televizní a rádiové vysílání bylo vlastněno státem, přičemž žádné televizní či rádiové vysílání s výjimkou sovětského a čínského, jež podléhalo přísné kontrole, nebylo povoleno. Veškerá politická opozice byla držena v pracovních táborech. V srpnu 1995 ovšem zemi zasáhly potopy, které zničily většinu úrody rýže. Nedostatek potravin vedl k tomu, že se Severní Korea obrátila na mezinárodní pomoc, přičemž v roce 2000 mezinárodní společnosti zajišťovaly 40 % severokorejských potravinových potřeb. Hladomor pokračoval i do roku 1996, kdy se odhadované ztráty pohybují kolem 600 000–1 000 000 mrtvých.⁷⁰⁰ Až v roce 1998 došlo k částečné stabilizaci situace. V září 2002 Severní Korea normalizovala své vztahy s Japonskem. Společnost Severní Koreje se podobně, jako země jako taková, vyznačuje uzavřeností, přísnou organizovaností, jejímž sloganem je „*strohost, uniformita a konformnost*“.⁷⁰¹

Jih se podobně jako sever po válce nacházel v troskách, značná část infrastruktury byla zničena. Rodiny byly válkou rozděleny. Přitom měla Jižní Korea na konci občanské války jednu z největších stálých armád na světě čítající 600 000 vojáků, cvičených, vybavených a udržovaných s americkou vojenskou pomocí. Do roku 1960 pokračoval Rheeho autoritářský režim, jenž se vyznačoval značnou korupčností a neobratností. Přesto s finanční výpomocí Spojených států amerických, jež tvořila 80 % státních příjmů, pracoval na obnově země. V letech 1946–1976 investovaly Spojené státy do Jižní Koreje 12,6 miliard dolarů, přičemž větší pomoc poskytly Spojené státy americké již jen jižnímu Vietnamu a Izraeli.⁷⁰² V letech 1945–1960 urbanizace narostla z 15 % na 30 %, tento nárůst byl stimulován a doprovázen poválečným rozkvětem vzdělanosti. Gramotnost se v padesátých letech ztrojnásobila.⁷⁰³ Počet vyšších a vysokých škol se v letech 1948–1960 ztrojnásobil a počet zapsaných studentů vzrostl dvanáctkrát. Pro 60 % absolventů se ovšem stěželo

⁶⁹⁹ Tamtéž, s. 268, 279.

⁷⁰⁰ SETH, s. 446.

⁷⁰¹ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 268.

⁷⁰² SETH, s. 396.

⁷⁰³ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 255.

najít adekvátní zaměstnání.⁷⁰⁴ Ekonomický roční nárůst v 50. letech činil pouhá 4 %. Export v roce 1956 dosahoval hodnoty 25 milionů dolarů, zatímco import 389 milionů dolarů.⁷⁰⁵ Rheeho režim ztroskotl na svém totalitním ražení, kdy v reakci na zfalšované volby z roku 1960 vyšlo 19. dubna do ulic 30 000 studentů. Demonstrace přinesly 139 zabitých a tisíc zraněných, předznamenaly ovšem konec Rheeho vlády. Rhee 26. dubna rezignoval a odešel do exilu na Havaj.

Ačkoliv se na krátký okamžik zaleskla naděje parlamentní demokracie v podobě takzvané Druhé republiky, v důsledku následného vojenského puče generála Park Čung Heeho z 16. května 1961 byl obnoven autoritářský režim ve formě vojenské vlády. V roce 1963 byl Park Spojenými státy americkými donucen obnovit civilní vládu, což vedlo k částečnému uvolnění autoritářského režimu v letech 1963–1971. Za Parkovy vlády docházelo v 60. letech k rychlé industrializaci země a orientaci na export. Jižní Korea měla navíc obrovskou výhodu v levné, ochotné a disciplinované pracovní síle. Tato ekonomická transformace bývá označována jako „ekonomický zázrak“ či „zázrak na řece Han“ (podle řeky Han protékající hlavním městem Jižní Koreje, Soulem). Velmi přínosné pro jihokorejský ekonomický rozvoj byla schopnost státu udržet domácí trh relativně uzavřený světu, zatímco měla Jižní Korea často přednostní přístup na mezinárodní trhy, které byly zdrojem kapitálu a technologií a zároveň odbytištěm exportu. Ekonomickou vzpruhou se pro Jižní Koreu stala participace na Vietnamské válce, kde jihokorejské společnosti získaly koncesní smlouvy na výstavbu místní infrastruktury a vojenských zařízení. Průmyslový konglomerát Handžin založil v jižním Vietnamu pozemní a námořní dopravní společnost. Následně založil leteckou a námořní dopravní společnost také v Jižní Koreji, odkud přepravoval především jihokorejské výrobky a dělníky do jižního Vietnamu a o dva roky později převzal kontrolu nad upadajícími Korejskými aerolinkami. Podobně se Hyundai a ostatní jihokorejské stavební společnosti staly hlavními dodavateli americké armády v jižním Vietnamu. Později využily těchto zkušeností a získaných kontaktů pro expanzi na mezinárodní trhy. Jižní Korea vyslala do Vietnamu také 300 000 svých vojáků. Ve stejné době tvořil americký program hospodářské pomoci 50 % korejského státního rozpočtu. Též normalizace vztahů s Japonskem ze 14. srpna 1965 pozvedla jihokorejskou ekonomiku, jelikož se Japonsko velmi rychle stalo největším investorem v zemi. V letech 1962–1979 Japonsko do Jižní Koreje dodávalo 60 % veškerých zahraničních technologií.⁷⁰⁶ Navíc

⁷⁰⁴ Tamtéž, s. 256.

⁷⁰⁵ SETH, s. 381–382.

⁷⁰⁶ SETH, s. 387.

v rámci odškodnění poskytlo Jižní Koreji 300 milionů dolarů dotací, 200 milionů dolarů v půjčkách ve veřejném sektoru a 300 milionů dolarů ve formě komerčních úvěrů, které v roce 1967 vzrostly na 500 milionů dolarů.⁷⁰⁷ Značná část investic putovala do vojenství, což souviselo s narůstajícím strachem ze souseda na severu a z částečného stahování americké armády doposud působící na území Jižní Koreje. V dubnu 1969 tak byly vytvořeny Domácí rezervní síly čítající 2,5 milionu mužů a v září započal vojenský výcvik studentů. Narůstala též všeobecná vzdělanost, kdy gramotnost v roce 1970 dosáhla již 70 %.⁷⁰⁸

Dne 17. října 1972 Park vyhlásil stanné právo, pozastavil výkon ústavy, rozpustil politické strany a obnovil svou diktaturu. Ukončil tím období takzvané Třetí republiky. Parkův režim tak prošel proměnou od vojenského totalitarismu (1961–1963), přes stranický systém (1963–1972) až po konečné založení takzvané korejské demokracie, přísného autoritářského režimu, který měl od demokracie v běžném slova smyslu hodně daleko. Park podporoval myšlenku národní prosperity a moci prostřednictvím ekonomického rozvoje, tedy potřebu americké ekonomické i vojenské podpory, která ovšem vedla k autoritářství a k tomu užívaných přísných zákonů, pronásledování a věznění politických oponentů. Podobně jako na severu se investovalo především do rozvoje těžkého průmyslu. V důsledku ropného šoku inflace v Jižní Koreji dosáhla v roce 1974 40 % a zahraniční dluh narostl v letech 1970–1980 z 2,2 miliard dolarů na 27,1 miliard dolarů.⁷⁰⁹ Průměrný roční přírůstek hrubého národního produktu byl v letech 1978–1978 10,8 %, v letech 1977–1981 poklesl na 5 %.⁷¹⁰ Do popředí se dostávaly rodinné konglomeráty známé jako *čaeböl* (korejské čtení znaků pro japonské *zaibacu*). Mezi nejznámější patří společnost Hyundai (zakladatelem Čong Ču-Jöng), Samsung (Ji Pjöng-Č'öl), Daewoo (Kim U-Džung) a Lucky-Goldstar (LG, Ku In-Hoe). Snaha o modernizaci venkova vedla k poklesu farmářské populace z 61 % v roce 1960 na 51 % v roce 1970 a na 38 % v roce 1980, čímž se poprvé v historii z Jižní Koreje stal urbaniální nezemědělský stát.⁷¹¹

Dne 26. října 1979 byl generál Park na soukromé večeři zavražděn ředitelem Korejské ústřední zpravodajské služby Kim Čae-Gjuem. Jednalo se o vyvrcholení odporu vůči silným represím Parkova režimu. Dne 6. prosince byl na základě ústavy zvolen prezidentem Čoi Kju-Hah (1919–2006), který osvobodil stovky politických vězňů a slíbil referendum ohledně nové ústavy. V květnu 1980 se ovšem moci ujal Čön Tu-Hwan

⁷⁰⁷ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 283.

⁷⁰⁸ Tamtéž, s. 255.

⁷⁰⁹ SETH, s. 389.

⁷¹⁰ NAHM, *Introduction to Korea History and Culture*, s. 323.

⁷¹¹ SETH, s. 393.

(nar. 1931), který obnovil stanné právo, zavřel vysoké školy, zakázal veškerou politickou aktivitu a opětovně pozatýkal řadu politických odpůrců. Brutalita Čunova režimu se projevila v takzvaném incidentu v Kwandžu, kde studenti v květnu 1980 protestovali proti politickému útlaku. Čun na protesty reagoval vysláním armádních jednotek, jež ve městě rozpoutaly masakr. Podle oficiálních statistik bylo zabito 200 lidí, jiné zdroje udávají počet obětí kolem 2000.⁷¹² Inflace vycházející z druhého ropného šoku v roce 1980 dosáhla 44 %. Ekonomika se začala propadat, narůstal zahraniční dluh. Přitom hrubý národní produkt činil 57,4 miliard dolarů s 1735 dolary na obyvatele. Roku 1981 se ekonomika státu začala více orientovat na elektrotechniku, stala se flexibilnější, což vedlo k její obnově. Export výrobků zpracovatelského průmyslu vzrostl z 62,4 % z roku 1966 na 95,4 % v roce 1986, především, se jednalo o výrobky těžkého a chemického průmyslu, případně elektronického zboží a lodí. V roce 1986 vzrostl hrubý národní produkt na hodnotu 95,1 miliard dolarů s 2296 dolary na obyvatele. V letech 1986–1988 činil nárůst hrubého národního produktu 12,63 %. Zahraniční dluh byl v letech 1986–1989 snížen z 45 miliard dolarů na 30 miliard dolarů.⁷¹³ V roce 1987 se Jižní Korea stala soběstačnou v produkci rýže. Zároveň až v 80. a 90. letech docházelo k zrovnoprávnění žen s muži. Roku 1987 Čun nechal proběhnout svobodné prezidentské volby, v kterých byl novým prezidentem zvolen Roh Tae-Woo (nar. 1932), který započal s demokratizací politického systému. Započala tak takzvaná Šestá republika, jejíž nová ústava byla nejliberálnější v historii Koreje. Díky tomu došlo k obecnému uvolnění politického systému, v němž byla armáda striktně oddělena od politiky, byla zajištěna lidská práva a svobody, zrušena cenzura, díky čemuž vznikl nový naprosto nezávislý deník *Han kjore*, byla propuštěna většina politických vězňů a omezena práva prezidenta, který mohl být zvolen pouze jednou na pět let.

Vzrůst ekonomiky podnítil nárůst počtu obyvatel, z čehož plynulo, že v roce 1992 Jižní Korea měla již 43,7 milionů obyvatel, přičemž 25 % obyvatelstva žilo v metropolitní oblasti Soulu, zatímco dalších 48 % v dalších šesti velkých městech.⁷¹⁴ Všechny děti dnes navštěvují základní školy, z nichž 85 % pokračuje na střední školy. Z ekonomického hlediska došlo k obrovskému pokroku. Zatímco v roce 1963 hrubý národní produkt činil 100 dolarů na obyvatele, v roce 1990 to bylo již 5000 dolarů.⁷¹⁵ V roce 1992 dokonce 6749

⁷¹² Tamtéž, s. 413. Pro srovnání a přesnější informace ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 271; KANG, Man-Gil, s. 249–257; ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 140, 196.

⁷¹³ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 323.

⁷¹⁴ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 332.

⁷¹⁵ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 280.

dolarů.⁷¹⁶ Nová zahraniční politika známá jako *Nordpolitik* se vyznačovala snahou o zlepšení vztahů s komunistickými státy. V září 1990 byly navázány diplomatické vztahy se Sovětským svazem a v srpnu 1992 s Čínou. Započala též jednání se Severní Koreou.

Vztahy mezi Jižní a Severní Koreou byly dlouhodobě napjaté. V lednu 1968 se Severní Korea dokonce odhodlala k útoku na prezidentskou rezidenci v Soulu. Od Korejské války se jednalo o nejzávažnější konflikt mezi zeměmi. Severní Korea se k nekomunistickým zemím stavěla zvláště nepřátelsky. Spojené státy se proto snažily o získání bližších informací o Severní Koreji. V lednu 1968 zajali Severokorejci posádku americké informační lodě *Pueblo*, dne 15. dubna sestřelili americké průzkumné letadlo nacházející se ve vzdušném prostoru Korejské lidově demokratické republiky. V roce 1974 byl objeven tunel podkopávající demilitarizační pásmo ze severu na jih. Další tři tunely byly objeveny v letech 1975, 1978 a 1990. V roce 1977 Pchjongjang schválil inspekci Mezinárodní agentury pro atomovou energii. Ovšem od 80. let začala s tajným projektem výstavby vojenských zařízení. Přistoupila sice na Smlouvu o nešíření jaderných zbraní, ale v roce 2003 od ní zase odstoupila. Dne 9. října 1983 došlo k atentátu Severokorejců na jihokorejského prezidenta Čon Tu-Hwana při jeho návštěvě Barmy. Při útoku bylo zabito sedmnáct vysoce postavených úředníků Jižní Koreje, včetně čtyř vládních ministrů. Prezident ovšem přežil. Korejská lidově demokratická republika bojkotovala letní olympijské hry konané v roce 1988 v Soulu. V letech 1990–1991 probíhala bilaterální jednání, na nichž byla 31. prosince 1991 podepsána Usmiřovací smlouva o vyloučení agresivity, o výměně a spolupráci. Zároveň byla podepsána smlouva o denuklerizaci Korejského poloostrova. V roce 1990 se Spojené státy americké a Japonsko na základě satelitních snímků začaly obávat severokorejské hrozby, a proto roku 1992 donutily KLDK podepsat záruky Mezinárodní agenturou pro atomovou energii, ovšem v lednu 1993 nebyl inspektorům umožněn přístup do všech zařízení. Napětí zmírnila návštěva Korejské lidově demokratické republiky bývalým americkým prezidentem Jimmy Carterem (nar. 1924) v létě 1994. Ekonomická výměna mezi Severní a Jižní Koreou v roce 1999 dosáhla hodnoty 330 milionů dolarů. Další mezikorejská jednání pokračovala v dubnu 1998, začala však upadat po incidentu z 15. června 1999, kdy byl severokorejský torpédoborec potopen a dalších pět lodí poškozeno při srážce u západního pobřeží Jižní Koreje. Jednalo se o nejzávažnější konflikt mezi oběma zeměmi devadesátých let. Následné ozbrojování se Severní Koreje v oblasti demarkační linie začalo od roku 2001 narušovat vzájemné vztahy.

⁷¹⁶ NAHM, *Introduction to Korean History and Culture*, s. 324.

Korejsko-korejské vztahy se tak vyznačují neustálým oteplováním a následným ochlazováním. Především severokorejský nukleární program se stal krizovým bodem vzájemných jednání. Navíc Spojené státy americké za vlády George Bushe mladšího (nar. 1946) a po útoku na Světové obchodní centrum v New Yorku z 11. září 2001 nastoupily tvrdší politiku vůči Korejské lidově demokratické republice. Byla označena za jednu ze zemí takzvané Osy zla. Vzájemný obchod mezi Severem a Jihem v letech 2000–2005 přitom narostl šestkrát. Ekonomický rozdíl mezi oběma částmi poloostrova byl ovšem diametrální. Zahraniční obchod Severní Koreje činil v roce 2007 pět miliard dolarů ve srovnání s Jižní Koreou, kde tvořil 700 miliard dolarů.⁷¹⁷ Ekonomická propast tak činí opětovné sjednocení obou částí Korejského poloostrova jen obtížně realizovatelným.

⁷¹⁷ SETH, s. 480.

Korejsko-japonské vztahy po roce 1945

V den ohlášení kapitulace Japonska Korejci oslavovali, mávali dlouho zakázanou korejskou vlajkou, ničili pozůstatky japonské dominance, především šintoistické svatyně. V době kapitulace žily v Koreji dva miliony Japonců, z nichž většina byla z jižní poloviny poloostrova repatriována zpět do Japonska, značná část ze severní poloviny skončila v pracovních táborech na Sibiři. Obdobně se na Japonských ostrovech nacházely dva miliony Korejců. Milion a půl byl repatriován a 600 000 Korejců zůstalo v Japonsku.⁷¹⁸ Dobrovolná repatriace Korejců začala upadat v lednu 1946, jelikož spojenecká okupační správa nad Japonskem zavedla politiku omezující majetek, který si sebou mohli Korejci odnést, na hodnotu 1000 jenů. Většina těchto Korejců přišla do Japonska již ve 30. letech dobrovolně, měli zde již své zázemí a majetek, který si nesměli odnést zpět do své domoviny. Proto se nerozhodli odejít ani při obnovení repatričních opatření v roce 1947.

Japonsko již v roce 1952 obnovilo své diplomatické vztahy s Čínou. I přes územní spory ohledně ostrovů Senkaku Japonsko nejen navázalo silné ekonomické vztahy s Čínou, ale navíc se stalo zdrojem značného objemu pomoci, jejíž určitá část byla nepochybně určena k dalšímu zvýšení obchodních vztahů mezi oběma zeměmi, ovšem značná část představovala tiché reparace za škody způsobené Japonci v Číně.⁷¹⁹ Přes navázání blízkých vztahů s Čínskou lidovou republikou zůstaly vztahy s Tchaj-wanem přátelské a mnohostranně výhodné. Tchaj-wanská nacionalistická vláda byla Japonskem uznána již v roce 1952. K normalizaci vztahů se Sovětským svazem došlo v roce 1956, ovšem bez uzavření mírové smlouvy. Dodnes se mezi Japonskem a Ruskem nachází územní spory ohledně takzvaných Severních teritorií – čtyř Kurilských ostrovů (Habomai, Šikotan, Kunaširi a Etorofu) ležící severně od Hokkaida, které si v roce 1945 jednostranně přisvojil Sovětský svaz. Na jižním Sachalinu se pro změnu objevil problém s japonskými a korejskými usedlíky. V roce 1946 žilo na Sachalinu 43 000 Korejců a 380 000 Japonců. Dne 3. února 1946 byl jižní Sachalin anektován Sovětským svazem, přičemž se do Japonska do 22. července 1949 navrátilo 292 590 Japonců.⁷²⁰ Většina ze zbylých japonských obyvatel se dokázala navrátit zpět do rodné domoviny, na rozdíl od Korejců. Ze 43 000 se méně než 2000 podařilo opustit ostrov. Většina z nich se musela přizpůsobit, až v roce 1989 bylo dovoleno Jihokorejčům, kteří měli příbuzné na Sachalinu, navštívit ostrov.

⁷¹⁸ KIM, Jin Wung, s. 387.

⁷¹⁹ MASON, CRAIG, s. 367–368.

⁷²⁰ CHUNG, Inseop, s. 253, 256.

Již od 50. let Japonci vznášeli své právo suverenity nad Korejci kontrolovanými ostrovy Tokto (japonsky Takešima, jedná se o dva ostrůvky). Japonci prosazují své vlastnictví na základě jednostranného aktu lokální japonské vlády na počátku roku 1905, kdy 22. února prefektura Šimane vydala nařízení, jež včlenilo jurisdikci nad ostrovy Tokto do této prefektury. Korea o tom byla informována až na konci března 1906, přičemž zastupující premiér Park Dže-Soon 29. dubna 1906 tuto japonskou akci odmítl. Korea ovšem na základě podepsání Protokolu ze 17. listopadu 1905 ztratila možnost vlastní zahraniční politiky. Po druhé světové válce byla obnovena korejská suverenity nad těmito ostrovy, přičemž bylo v lednu 1946 vydáno nařízení Vrchního velení spojeneckých sil číslo 677, jež výslovně vyřazovalo ostrovy Tokto, zde označené jako „Liancourt Rocks“, z japonského území.⁷²¹ Přitom od roku 1952 jurisdikci nad ostrovem vykonávali Korejci, kteří zde na znamení držby ostrovů měli i vlastní pobřežní hlídku. Dne 18. ledna 1952 vydal totiž Syngman Rhee Proklamaci suverenity nad přílehlými moři, na základě čehož byla stanovena takzvaná Mírová linie, v Japonsku známá jako Rheeho linie, jež zahrnovala i ostrovy Tokto. Japonské ministerstvo zahraničí to ovšem odmítlo. Zatímco na základě Káhirske deklarace ze 17. listopadu 1943 bylo požadováno navrácení se Japonska do hranic před první čínsko-japonskou válkou (1894–1895), tak na sanfranciském mírovém jednání byla otázka ostrovů na japonský nátlak vyjmuta. Ani normalizační jednání z roku 1965 tuto záležitost nevyřešila. Spory o toto území se objevují dodnes. Například v únoru 2005 se prefektura Šimane rozhodla při stoletém výročí připojení ostrovů k Japonsku slavit 22. únor jako takzvaný Den Takešimy, což opětovně zvýšilo napětí mezi oběma zeměmi.⁷²² V roce 2010 Japonsko obnovilo své teritoriální požadavky na ostrovy Tokto a v učebnicích pro základní školy je začalo označovat jako „nelegálně okupované“ Jižní Koreou. Podobné zmínky se začaly objevovat i v japonských průvodcích z roku 2012. Pro Korejce nejsou ostrovy Tokto jen sporným územím, ale i symbolem jejich suverenity a nezávislosti ve vztazích s Japonskem. Ostrovy jsou totiž chápány jako první oběť japonské agrese.

Vzájemná jednání do roku 1960 nebyla prakticky možná v důsledku silně protijaponsky zaměřeného jihokorejského prezidenta Syngmana Rheeho. Pusanské rádio 29. listopadu 1951 komentovalo japonsko-korejské vztahy následovně: *„pokrok v korejsko-japonských jednání není možný v důsledku nedostatku japonské upřímnosti. Od začátku Japonsko totiž sleduje svoji politiku vypořádání se s případnými problémy v naději na získání lepší vyjednávací pozice v době, až nabyde účinnosti japonská mírová smlouva.*

⁷²¹ KIM, Jin Wung, s. 357.

⁷²² REISCHAUER, CRAIG, s. 345.

Japonsko se v mnoha ohledech nevzdalo svého předválečného agresivního postoje, což je důvod, proč musí naléhavé problémy uklidnit před ratifikací japonské mírové smlouvy.“⁷²³ Oboustranná nevraživost se projevila na pokusu o vzájemné jednání z roku 1953, kde japonský zástupce Kubota Kaničiro prohlásil, že japonská koloniální nadvláda byla pro Koreu prospěšná.⁷²⁴ V roce 1964 začaly Spojené státy americké tlačit na japonskou vládu, aby se Jižní Koreji a jejímu lidu oficiálně omluvila. Podobně i jihokorejský prezident Park žádal po vládě normalizaci vztahů s Japonskem, především z ekonomických důvodů. Právě tato politika ovšem vyvolala značný odpor korejského obyvatelstva, především mezi studentstvem, když muselo být v důsledku masových demonstrací vyhlášeno stanné právo. Podobně japonská levice protestovala proti navázání vztahů s Jiní Koreou, neboť by to mohlo vést k prohloubení sporů mezi Severní a Jižní Koreou a upevnění antikomunistického postoje Japonska. Taktéž se obávali zhoršení vztahů s komunistickou Čínskou lidově demokratickou republikou. Dne 22. června 1965 byla podepsána Základní smlouva o vzájemných vztazích, jež založila formální diplomatické vztahy a vzájemnou ekonomickou kooperaci. Jihokorejská vláda byla Japonskem uznána jako jediná legitimní vláda na Korejském poloostrově. V platnost Základní smlouva vešla 18. prosince 1965. Další čtyři související smlouvy určily hranice pro rybaření ve Východním moři, legální status Korejců v Japonsku, status korejského kulturního bohatství v Japonsku a korejské majetkové požadavky. V souvislosti s posledním korejským požadavkem se Japonsko zavázalo Jižní Koreji vyplatit 45 milionů dolarů a jako projev „dobré vůle“ přislíbilo v grantech a půjčkách dalších 800 milionů dolarů.⁷²⁵ Co se týče předmětů kulturního bohatství, Jižní Korea po Japonsku požadovala navrátit 4500 předmětů, přičemž se v současnosti 64 852 korejských artefaktů a kulturních předmětů nachází v sedmnácti zemích světa, z toho 29 637 v Japonsku.⁷²⁶ Spory ohledně rybářů byly uklidněny vytvořením dvanácti mílové ekonomické zóny a korejským usedlíkům v Japonsku byla přislíbena rovná práva ve vzdělávání a sociálním zabezpečení.⁷²⁷

Co se týče Severní Koreje, ta měla po válce snahu zlepšit vztahy s Japonskem. Japonsko o to ovšem nemělo zájem, jelikož se obávalo zhoršení vztahů s Jižní Koreou. V roce 1959 byla mezi organizacemi Červeného kříže v Severní Koreji a Japonskem

⁷²³ Japanese-South Korean Relations, 1951, TNA, FO 371/92614.

⁷²⁴ KUBLIN, Hyman, *The Evolution of Japanese Colonialism*. In: *Comparative Studies in Society and History* 2, 1959, 1, s. 80.

⁷²⁵ KIM, Jin Wung, s. 449.

⁷²⁶ KIM, Hyoungman, s. 307–308.

⁷²⁷ SETH, s. 387.

podepsána dohoda o možné repatriaci Severokorejců žijících v Japonsku. V roce 1960 této možnosti využilo 51 000 lidí,⁷²⁸ většina z nich ovšem po návratu do vlasti skončila v pracovních táborech.⁷²⁹ Podepsáním Základní smlouvy o vzájemných vztazích s Jižní Koreou byla jako jediná vláda na Korejském poloostrově uznána jen ta jihokorejská, což přirozeně vedlo ke zhoršení vztahů se Severní Koreou. Až v 80. letech docházelo k postupné normalizaci vztahů, kdy roku 1989 Japonsko zrušilo své sankce vůči Severokorejské republice, zavedené po pumovém atentátu na jihokorejské letadlo společnosti KAL v roce 1987. Přesto byly japonsko-severokorejské vztahy dosti napjaté kvůli vzájemným a pro druhou stranu nepřijatelným požadavkům – Korejská lidově demokratická republika požadovala zaplacení reparací za škody způsobené okupací a následným vývojem a uznání Severokorejské vlády jako jediné legální představitelky moci na celém Korejském poloostrově, zatímco Japonsko požadovalo po Severní Koreji přistoupení na inspekci svých jaderných zařízení Mezinárodní agenturou pro atomovou energii.⁷³⁰

Požadavek na rovné zacházení s Korejci žijícími v Japonsku nebyl po dlouhou dobu ve skutečnosti naplněn. Korejci na Japonské ostrovy přicházeli ve velkých vlnách, poprvé po roce 1910, následně v souvislosti s Mandžuským incidentem po roce 1931 a na počátku čínsko-japonské války a války v Pacifiku. Je ovšem nutno rozlišovat mezi Korejci, kteří v letech 1910–1938 přišli do Japonska víceméně dobrovolně, a situaci po roce 1938, kdy byly statisíce Korejců do Japonska deportovány na nucené práce. S koncem války se v roce 1945 tři čtvrtiny ze dvou milionů Korejců v Japonsku vrátily do své domoviny. Kolem 600 000 jich ovšem v Japonsku zůstalo a to i po prosinci 1946, konečné lhůtě pro repatriaci. Tito Korejci a jejich potomci se stali páteří současné etnické korejské komunity v Japonsku. Japonská nevráživost ke korejským usedlíkům v Japonsku se projevila ve veřejném vystoupení člena japonské vlády Tomemucua Onoa z 23. července 1947, kdy řekl: „*civilní řád je ničen nejaponskými národnostmi*“.⁷³¹ Následně člen Progresivní strany Saburo Čiikuma na zasedání vlády prohlásil: „*odmítáme mlčky pozorovat Formosany [Tchaj-wance] a Korejce, kteří měli bydliště v Japonsku do doby japonské kapitulace, jak si vykračují jako kdyby byli státními příslušníky vítězných národů. Přiznáváme, že jsme poražený národ, ale je velmi politováníhodné, že ti, kteří žili pod naším právem a pořádkem až do posledního okamžiku kapitulace, by náhle měli změnit svůj dosavadní postoj a začít se*

⁷²⁸ TIPTON, s. 186.

⁷²⁹ JANOŠ, s. 145.

⁷³⁰ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 309.

⁷³¹ CONDE, s. 42.

chovat jako dobyvatelé, s vagóny polepenými značkou ‚vyhrazené‘ bez jakékoliv předešlé autorizace. Urážejíc a utlačujíc tak japonské cestující a dále pak všude páchat nevýslovné násilí. Toto chování Korejců a Formosanů vaří krev v našich žilách, v našem utrpení z porážky.“⁷³²

Japonci ke Korejcům v Japonsku přistupovali a dodnes přistupují jako k cizincům se statusem „stálého rezidenta“. Když došlo k rozdělení Koreje po korejské válce, rozdělila se i korejská komunita v Japonsku. Proseverokorejská část měla blíže k japonské komunistické straně, přičemž do konce 50. let postavila 280 škol určených pro Severokorejce žijící v Japonsku. Po uzavření sanfranciské mírové smlouvy roku 1952 začali Korejci žijící v Japonsku spadat pod Cizinecké registrační právo a Imigrační kontrolní právo. Na základě těchto zákonných předpisů byli Korejci povinni se od roku 1955 registrovat, kdy kromě osobních údajů museli poskytovat i své otisky prstů. Korejci měli v této době omezený přístup k sociálnímu systému, zaměstnání ve státní sféře či možnosti politické participace. Pokud chtěl Korejec žijící v Japonsku získat japonské občanství, musel se plně naturalizovat, což znamenalo vzdání se vlastního jména, odmítnutí korejského jazyka i korejských zvyků. V letech 1952–1996 bylo naturalizováno 200 000 Korejců.⁷³³ V prosinci 1965 se Japonsko dokonce pokusilo Korejce žijících v Japonsku zbavit majetkových práv, což bylo ovšem v rozporu s japonskou ústavou a vedlo to k anulování navrženého zákona. Na druhou stranu ale byl na základě normalizace vztahů s Jižní Koreou umožněn přístup Korejců v Japonsku k určitým sociálním výhodám, rovný přístup ke vzdělání a veřejnému zdravotnickému systému. V 60. letech bylo posíleno postavení Jihokorejců v Japonsku získáním statutu trvalého pobytu, který v případě Severokorejců zůstal v důsledku nevyřešených diplomatických vztahů mezi Japonskem a Korejskou lidově demokratickou republikou nejasný. Trvalý pobyt jim byl ministerstvem spravedlnosti přiřknut až v roce 1982. V 70. a 80. letech Japonsko podepsalo řadu smluv o lidských právech, na něž se Korejci mohli v případě nespokojenosti odkazovat. Roku 1974 zvítězil Pak Čong-Suk v soudním sporu s japonskou společností Hitači, jež jej propustila na základě Pakovy národnosti. Tento soud se stal pro Korejce pozitivním precedentem. V roce 1980 započalo odmítání poskytování otisků prstů ze strany Korejců při povinných registracích. V roce 1985 z 360 000 cizinců, jež měli obnovit své registrace, odmítlo 10 000 lidí ze 35 prefektur poskytnout své otisky

⁷³² Tamtéž.

⁷³³ OKANO, s. 122. Pro srovnání PYONG, Gap Min, s. 15.

prstů.⁷³⁴ Jednalo se tak o celojaponský odpor. Roku 1992 bylo odebírání otisků úplně zrušeno.

Korejci jsou nejpočetnější etnickou skupinou v současném Japonsku. V roce 2001 čítali 632 405 osob, včetně naturalizovaných Korejců a jejich potomků toto číslo dosáhne zhruba až na 1,2 milionu.⁷³⁵ 78 % z nich jsou přitom Korejci, kteří přišli do Japonska před rokem 1945, a jejich potomci.⁷³⁶ Začal též narůstat počet korejsko-japonských manželství, kdy v roce 1960 jen 30 % korejských manželství bylo s japonským partnerem, v roce 1995 to bylo již 82,2 %.⁷³⁷ Současní korejští školáci jsou již třetí až čtvrtou generací Korejců žijících v Japonsku. V roce 1999 navštěvovalo 90 % korejských dětí japonské školy, pouze 10 % především severokorejské školy v Japonsku.⁷³⁸ V současnosti se v Japonsku nachází 100 korejských etnických škol. Téměř 90 % Korejců žijících dlouhodobě v Japonsku užívá vedle svých korejských jmen i jména japonská. Korejci jsou dodnes v Japonsku chápáni jako cizinci, což znamená, že mají velmi omezená politická práva. Od roku 1995 mají cizinci v Japonsku alespoň právo volit na lokální úrovni. Dodnes se Korejci žijící v Japonsku setkávají s etnickou diskriminací, kdy se v roce 1986 podle průzkumu 38,6 % Korejců setkala s diskriminací při hledání pracovního místa.⁷³⁹ Běžná byla též šikana korejských studentů.

Nerovnoprávné zacházení s Korejci se projevilo i v přístupu Japonců ke korejským obětem atomových útoků na Hirošimu a Nagasaki. V rámci hirošimského mírového parku nebyly původně korejské oběti do památníku zařazeny. Až v roce 1970 byl vztyčen samostatný památník pro korejské oběti na protějším břehu řeky Ota mimo administrativní hranice samotného parku. Ovšem až v roce 1999 byl vztyčen památník postiženým atomovou bombou korejského původu v rámci samotného parku, podobně se až v srpnu 1990 japonská vláda oficiálně omluvila přeživším. V říjnu 1992 starosta Nagasaki Motošima Hitoši jako první Japonec navštívil v Jižní Koreji přeživší atomových útoků v Hirošimě a Nagasaki. V roce 2005 pak získaly korejské oběti stejné benefity jako stejně postižení Japonci.

Podobný konflikt se rozhořel v otázce takzvaných „utěšitelů“, žen, jež byly z Koreje odvečeny do vojenských nevěstinců, kde měly ukájet nevybouřené sexuální tužby

⁷³⁴ STRAUSZ, s. 651.

⁷³⁵ OKANO, s. 122.

⁷³⁶ STRAUSZ, s. 656.

⁷³⁷ OKANO, s. 124.

⁷³⁸ Tamtéž, s. 126.

⁷³⁹ Tamtéž, s. 125.

japonských vojáků. Odhaduje se, že 100–200 000 asijských žen, z čehož 80 % tvořily Korejky, bylo v průběhu válečných let takto zneužito.⁷⁴⁰ Vojenský systém sexuálního otroctví byl představen v letech 1937–1938 v souvislosti s válkou v Číně, kdy měl zabránit znásilňování místních žen. Tyto vojenské „utěšitelské stanice“ fungovaly v Indonésii, Indočíně, Thajsku a na Filipínách, ale i v samotném Japonsku, na Tchaj-wanu a v Koreji. Většina korejských žen (59 %) byla získána pro odvod do vojenských nevěstinců falešnými přísliby, valná část též násilím a únosy (33 %), zbytek (8%) se buď samo prodalo, nebo bylo prodáno příbuznými. Mnoho z těchto žen zahynulo, zůstalo neplodnými, opuštěnými v neznámém prostředí, případně sociálně izolovanými po návratu do Koreje, kde byly odsouzeny silně patriarchální společností. Právě v důsledku společenského nátlaku se tyto ženy odhodlaly veřejně ozvat až v 80. letech. Historické učebnice užívané v Japonsku popíraly existenci těchto utěšitelek jako takových. Popisovaly je jako dobrovolnice. Japonsko poprvé oficiálně uznalo existenci sexuálních otrokyň až 6. července 1992. Jednalo se o reakci na profesora Jošimio Jošiakiho, který v roce 1991 objevil dokumenty, jež potvrzovaly zapojení japonské armády do vytváření a vedení vojenských nevěstinců, jež verbovaly tyto „utěšitelky“. Jelikož se jednalo o zprávu zveřejněnou v novinách *Asahi šimbun*, byla japonská vláda nucena uznat zodpovědnost. Dne 17. ledna 1992 při své státní návštěvě v Soulu se japonský premiér Mijazawa Kiiči veřejně korejskému lidu omluvil. V roce 1992 deset korejských žen podalo k japonskému soudu v Jamaguči žalobu, sedm za nucenou práci v Japonsku, tři za sexuální zotročení. Dne 27. dubna soudce Hideaki Čikašita odsouhlasil kompenzaci těchto tří žen ve výši 30 000 jenů. Jednalo se o první případ vítězné žaloby v Japonsku za sexuální zotročení.⁷⁴¹ V listopadu 1993 se při příležitosti státní návštěvy v Jihokorejské republice předseda japonské vlády Morihiro Hosokawa omluvil za zločiny zneužívání korejských žen. Přesto v roce 1994 japonský ministr spravedlnosti Šigeto Nagano označil bývalé „utěšitelky“ za víceméně licencované prostitutky. Přitom v listopadu 1994 Mezinárodní komise juristů tvořená 105 právníky (68 Japonci a 37 Korejci) činila japonskou vládu odpovědnou za sexuální zotročování žen a na základě mezinárodního práva požadovala odškodnění těmto ženám.⁷⁴² Podobně v roce 1995 Japonci ze soukromých dotací vytvořili Fond asijských žen, jež měl neformálně kompenzovat škody způsobené těmto ženám za války. Právě neoficialita tohoto fondu vedla k odmítnutí ze strany postižených žen.

⁷⁴⁰ CHANG, Bokhee, s. 196. Youn udává zastoupení Koreje v celkové počtu „utěšitelek“ na 51,8 %. YOUN, Myoung-Sook, *Controversies Surrounding the Question of the Japanese Army's Comfort Stations and Comfort Women*. In: HYUN (ed.), s. 217–218.

⁷⁴¹ CHANG, Bokhee, s. 241–242.

⁷⁴² SOH, , s. 1236.

Dne 6. února 1996 OSN odsoudila japonské počínání za druhé světové války včetně zotročování žen jako sexuálních „utěšitelů“ pro potřeby vojáků. Jedinými válečnými soudy ohledně sexuálního násilí byly ovšem pouze tribunály v Indonésii z roku 1948, jež se týkaly nizozemských žen odvedených do vojenských nevěstinců. Indonéské ženy byly v této otázce naprosto opominuty. Spor není doposud vyřešen, jelikož například v roce 2007 premiér Abe Šinzó a jeho ministr zahraničí Aso Taró veřejně odmítli, že by tyto ženy byly násilím donuceny k prostituci. Potřeba byla i změna k přístupu ze samotné korejské strany. Mnohdy byly ženy odsuzovány za osud sexuální otrokyně. Tento přístup se v současnosti změnil, jelikož se nová korejská administrativa rozhodla vyplatit 38 milionů wonů každé ze 152 zdokumentovaných stále žijících obětí.⁷⁴³

Podobně sporným tématem je svatyně Jasukuni. Tato svatyně byla postavena v roce 1869 a byla původně určena těm, kteří padli v průběhu bojů o restauraci Meidži. Po válce v Pacifiku se stala místem, kde se dodnes uctívá 2,46 milionů duší padlých japonských vojáků z různých válečných konfliktů. Stala se ovšem symbolem militarismu, jelikož jsou zde padlí bojovníci prezentováni jako *kami* (šintoistické božstvo) a svatyni osobně navštěvuje samotný císař. Ačkoliv jsou zde uctívány i duše 21 000 padlých Korejců a 28 000 Tchajwanců bojujících ve válce v Pacifiku, stále je její navštěvování oficiálními politickými vůdci spornou záležitostí, jelikož jsou zde od roku 1978 uctívány i duše válečných zločinců, jako například Tódžoa Hidekiho, Macuie Iwaneho či Hiroty Kokiho. Celkem je zde uctíváno 14 zločinců třídy A a 5000 zločinců třídy B a C, přičemž zhruba 1000 z nich bylo odsouzeno k trestu smrti.⁷⁴⁴ První premiér, který svatyni navštívil, byl 15. srpna 1974 Miki Takeo, který v důsledku značné kritiky později prezentoval návštěvu jako osobní projev úcty. Dne 15. srpna 1985 ji ovšem při 40. výročí konce druhé světové války oficiálně navštívil premiér Nakasone Jasuhiro. Celkem zde byl na oficiální návštěvě šestkrát.

Rozdíl je i v celkovém přístupu ke koloniálním nadvládě Japonska nad Koreou. Zatímco Japonci ji prezentují jako legální, Korejci toto stanovisko přísně odmítají. Odlišný postoj lze pozorovat u normalizační smlouvy z roku 1965. Zde Japonci v Článku II označují všechny předchozí smlouvy a dohody uzavřené mezi Japonskem a Koreou, včetně anekční smlouvy z roku 1910, za „již neplatné“. Korejské strana je ovšem prezentovala jako

⁷⁴³ CHANG, Bokhee, s. 243.

⁷⁴⁴ TAKAHASHI, Tetsuya, *Jasukuni Shrine*. In: HYUN (ed.), s. 203. Spojenecké tribunály též obvinili 148 Korejců a 173 Tchajwanců jako válečné zločince třídy B a C, přičemž 125 z nich bylo uvězněno, 23 odsouzeno k trestu smrti, včetně generálporučíka Hong Sa-Ika. PALMER, s. 167. Bližší informace o korejských válečných zločincích v japonských vězeních viz *Japanese War Criminals of Korean Origin*, 1954, TNA, FO 371/110514; *Koreans and Formosans Serving Sentences in Japan for War Crimes*, 1952, TNA, FO 371/99516.

„neplatné“, již v době jejich podepsání. Podobně Japonsko následná finanční odškodnění pojmenovalo jako „dar na oslavu nezávislosti Koreje“ nebo „dar pro ekonomickou kooperaci“, ne jako reparace vyplácené jako bolestné za japonskou okupaci.⁷⁴⁵ Podle korejské vlády se od září 1951 do roku 1995 objevilo 26 případů neakceptovatelných oficiálních prohlášení japonské vlády, jež neustále kalí vzájemné vztahy mezi národy. Tato prohlášení se týkala japonské anexe, která obsahovala ujištění o její legalitě a jež měla údajně vzniknout ve jménu zachování míru v Asii, a tak byla podle Japonců anexe nejen legálně, ale i morálně ospravedlnitelná. Japonsko tak pokračovalo ve své předválečné propagandě. Až v roce 1991 japonská vláda vyčlenila 25 milionů dolarů pro korejské oběti naverbované do Japonska za války v Pacifiku, což silně kontrastovalo s americkým odškodněním japonských válečných zajatců ve výši 1,2 miliardy dolarů.⁷⁴⁶

Samotní Japonci si nebyli jistí v přístupu k hodnocení vlastní historie. Studium japonské moderní koloniální historie do 60. let stagnovalo. Otálení s klasifikací vlastní historie souviselo zřejmě s pocitem viny a ponižením způsobeným japonskou agresí a následnou porážkou. V 60. letech to byla poněkud paradoxně řada Korejců a Číňanů studujících za svého mládí japonštinu na základních školách a japonských univerzitách, kdo se začal zabývat otázkou japonské koloniální vlády. Do roku 1979 vzniklo 80 publikací týkajících se koloniální nadvlády na Tchaj-wanu, 160 materiálů zabývajících se Koreou za koloniální správy a následném vývoji a dalších 40 publikací prozkoumávalo otázku japonské nadvlády v ostatních japonských koloniích.⁷⁴⁷ Zatímco v 50. letech Japonsko považovalo svou koloniální správu za mezinárodně právně platnou a morálně správnou, tak dnes sice Japonsko lpí na legální právoplatnosti, ovšem uznává ji jako morálně neospravedlnitelnou.⁷⁴⁸ Někteří autoři poukazují na to, že samotný pojem „koloniální vláda“ přiznává legalitu japonské nadvlády, zatímco označení „vnucená okupace“ se používá pro neuznání legality japonské nadvlády nad Koreou.⁷⁴⁹ Právě lpění na těchto pojmech se projevovalo již od 80. let, kdy Japonci začali ve svých učebnicích využívat eufemismy pro označení válečných zločinů. V roce 2001 byla pravicovými japonskými nacionalisty vydána publikace *Nová učebnice historie* pro základní školy, jež naprosto deformovala obraz japonské okupace Koreje. Japonsko mělo být zodpovědné za korejskou modernizaci,

⁷⁴⁵ KIM, Chang-Rok, *The 'Treaty on Basic Relations' and the 'Agreement on Claims' between the Republic of Korea and Japan*, s. 263, 269.

⁷⁴⁶ WEINER, s. 167.

⁷⁴⁷ MYERS, Ramon H., *Post World War II Japanese Historiography of Japan's Formal Colonial Empire*. In: MYERS, PEATTIE (ed.), s. 456.

⁷⁴⁸ PARK, Pae-Keun, *Discussion Concerning the Legality of the 1910 „Annexation“ of Korea by Japan*, 14.

⁷⁴⁹ Tamtéž, s. 16.

koloniální vláda byla obhajována jako osvobození Koreje z čínské nadvlády, rusko-japonská válka byla defenzivním a patriotickým aktem a anexe měla proběhnout za korejského souhlasu. O politice vnucování japonských jmen Korejcům se zde mluví jako o vlastním přání Korejců a existence sexuálních otrokyň je popírána.⁷⁵⁰ Učebnice podobného rázu byly vydány i v roce 2005 a v roce 2009. Tato ignorace historické pravdy čeřila a dodnes čeří vzájemné vztahy s Koreou.

Korejsko-japonské vztahy se vyznačují neustálými spory a usmiřováním. Mezi léty 1972–2000 se u japonských soudů konalo 66 pří v otázce poválečných kompenzací.⁷⁵¹ V roce 1986 japonský ministr školství prohlásil, že si Korejci nesou část odpovědnosti za japonskou okupaci. V roce 1990 se Jižní Koreji dostalo omluvy od japonského císaře a premiéra za exploataci a kruté zacházení za koloniální vlády v letech 1905–1945. V roce 1995 japonský premiér Murajama Tomiichi veřejně zdůraznil klady japonské koloniální správy, což Jihokorejce značně pobouřilo. Při 50. výročí ukončení japonské okupace v roce 1995 korejské oslavy doprovodilo značné vzednutí se nacionalismu vyjádřené demolicí budovy bývalého japonského generálního guvernérství. Vyostření vztahů musel uklidnit japonský premiér Murajama, který se 15. srpna 1995 oficiálně omluvil za utrpení způsobené korejskému lidu japonskou anexí. Zatímco před rokem 1945 se neustále omílala teorie společného původu s Korejci, po válce se na to rychle zapomnělo. Až japonský císař Akihito (nar. 1933) ve své snaze urovnat spory se zeměmi, jež byly dříve obětmi japonského imperialismu, opětovně zmínil myšlenku společného původu. Roku 2001 prohlásil, že jeho předkem z 8. století byla císařovna s korejským původem, čímž oficiálně přiznal propojení korejského a japonského císařského rodu. Ačkoliv se císař Akihito touto poznámkou o spřízněnosti s Korejci snažil zlepšit vzájemné vztahy před konaným Mistrovstvím světa ve fotbale, jež organizovalo Japonsko spolu s Koreou, tak reakce japonského tisku korejskou společnost ještě více pobouřila. Zatímco korejský tisk o těchto slovech psal s nadšením, v Japonsku se o tom zmínilo jediné periodikum – *Asahi šinbun*. Císař Akihito byl také první, který uctil památku padlých ve válce i mimo území Japonských ostrovů, konkrétně v roce 2005 uctil svou návštěvou památníky na Saipanu určené japonským civilistům a vojákům, ale i příslušníkům korejských nucených pracovních sil, kteří spáchali raději sebevraždu, než aby byli zajati. Obojaký přístup Japonska k vyrovnání se se svou minulostí se plně projevil v omluvě premiéra Naoto Kana ze srpna a prosince 2010, kde vyjádřil lítost nad japonskou

⁷⁵⁰ KIM, Jin Wung, s. 358–359.

⁷⁵¹ PARK, Pae-Keun, *The 1965 „Korea-Japan Claims Settlement Agreement“ and Individuals' Claims Rights*, s. 155.

koloniální nadvládou v Koreji, opomněl ovšem zmínit nelegitimitu japonské anexe Koreje, otázku sexuálních otrokyň či nucených pracovníků naverbovaných do Japonska.⁷⁵²

Nutno si ovšem uvědomit, že Japonsko bylo zřejmě jedinou koloniální mocností, jež podporovala rozvoj průmyslu ve svých koloniích, nejen v Koreji, ale i v Mandžusku. Ovšem žádná jiná kolonie nebyla svou mateřskou zemí tak zprůmyslněna jako Korea po 30. letech.⁷⁵³ Japonci tak do Koreje přinesli moderní průmyslový kapitalismus. Právě v době koloniální vlády vznikla v Koreji průmyslová kapitalistická třída, jejíž představitelé jako byli Čöng Ču-Jöng (společnost Hyundai), Ji Pjöng-Č'öl (Samsung), Kim U-Džung (Daewoo) a Ku In-Hoe (Lucky-Goldstar, LG), se stali stěžejními společnostmi pro ekonomický rozvoj Koreje po roce 1961. V polovině osmdesátých let odpovídal souhrnný obrat pěti největších jihokorejských čaebölu téměř 66 % HDP.⁷⁵⁴ Někteří podnikatelé, jako Kim Jön-Su nebo Pak Hüng-Si, byli za „antinacionalistické zločiny“ v období koloniální nadvlády postaveni v roce 1948 a opětovně v roce 1961 před soud. Oba výše zmínění byli zproštěni viny. Přístup k otázce kolaborace se na severu a jihu země poněkud lišil. Zatímco na severu byli kolaboranti s Japonci pronásledováni, na jihu zůstali na významných pozicích jako talentovaní a zkušení lidé. V letech 1949–1960 bylo sice v tomto ohledu na jihu započato vyšetřování, ale nepřineslo přílišné výsledky. Tato otázka se otevřela opětovně v 90. letech. Otázka kolaborace na jihu země zůstala dodnes živá. V roce 2002 skupina zákonodárců publikovala seznam 708 jmen, jejichž nositelé byli klasifikováni jako projaponští kolaboranti. Podobně v srpnu 2005 byla korejská společnost vzrušena zveřejněním nového obsáhlého seznamu více než tří tisíc klíčových kolaborantů. Na předním místě seznamu je uveden bývalý jihokorejský prezident Park Čung-Hee (v úřadě 1961–1979), který po roce 1940 působil jako důstojník císařské armády v japonském Mandžusku.⁷⁵⁵

Díky Japonci položeným základům za koloniální nadvlády v Koreji, jak můžeme pozorovat nejen na průmyslovém sektoru, ale například i na železničním systému, který byl v roce 1945 jedním z nejrozvinutějších v Asii, se z Jižní Koreje z velké části stalo to, čím dnes je. Japonsko přineslo vzor státem řízené ekonomiky a otevření se trhu. Ekonomický „zázrak“ z 60. let ve velkém vycházel z japonských investic v zemi. Ačkoliv se ve skutečnosti jednalo o reparace věnované jako omluva za útlak koloniální správou, zároveň

⁷⁵² PALMER, s. 192.

⁷⁵³ ROBINSON, *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, s. 76.

⁷⁵⁴ ECKERT, LEE, LEW, ROBINSON, WAGNER, s. 290.

⁷⁵⁵ JANOŠ, s. 137.

se jednalo o finanční základ, jež umožnil ekonomický rozkvět země, na kapitalistických základech položených Japonci v době koloniální nadvlády. Navíc samotný prezident Park Čung-Hee v této době vycházel z japonského vzoru státem řízené ekonomiky. V roce 2008 Jižní Korea obsadila 12.–13. příčku v hrubém národním produktu na světě. Zároveň se jednalo o 4. nejúspěšnější ekonomiku v Asii po Číně, Indii a Japonsku.⁷⁵⁶ Ve vzájemných komplikovaných vztazích tak převážila spolupráce. Jižní Korea se stala roku 1990 třetím největším obchodním partnerem Japonska, jež od roku 1975 disponuje třetí nejsilnější ekonomikou na světě. Od 90. let se v Japonsku stala hitem korejská popová hudba a v souvislosti s Mistrovstvím světa ve fotbale, jež hostilo Japonsko a Jižní Korea, došlo k nárůstu oblíbenosti korejské kultury obecně. I přes spory navštívilo v roce 2007 Jižní Koreu 2,2 milionu Japonců, zatímco na Japonské ostrovy přijelo 2,6 milionů Korejců.⁷⁵⁷ Vzájemné spory tak byly v důsledku geografické i kulturní blízkosti a ekonomické provázanosti do značné míry překonány.

⁷⁵⁶ SETH, s. 492.

⁷⁵⁷ GONG, s. 386.

Závěr

Tato diplomová práce v závislosti na časové posloupnosti zpracovává japonsko-korejské vztahy jak před samotnou japonskou okupací Koreje, tak v jejím průběhu a poté. Oboustranné působení jednoho státu na druhý vedlo ke společnému kulturnímu provázání. Následná japonská modernizace však Japoncům propůjčila pocit nadřazenosti nad zbytkem Asie a následné budování imperiálního panství pohltilo i Koreu. Ta se od té chvíle dostala do područí jiného státu, přičemž cizí správa značně ovlivnila její kulturní, sociální, ekonomické i politické základy. Tato diplomová práce se snaží obsáhnout tyto jednotlivé sféry japonské působnosti na Korejském poloostrově. Zaobírá se jak otázkou japonské správy jako takové, tak jejích dopadů na korejskou společnost. Snaží se vzít v potaz také dopady této vlády po liberalizaci Koreje a následné japonsko-korejské vztahy a jejich proměnlivost až do současnosti. Práce se pokouší nastínit širší kontext historických událostí na Korejském poloostrově, nejdůležitějším cílem ovšem zůstává co nejpřesnější přiblížení samotné japonské okupace Koreje v letech 1910–1945.

Oproštěním se od subjektivity některých autorů a pomocí studia a komparace širokého spektra vydaných i nevydaných pramenů lze poměrně přesně zhodnotit japonskou okupaci Koreje. Ačkoliv se pro Koreu jedná o historickou křivdu, jež nemůže být snadno odpuštěna, je nutné si uvědomit, že japonská okupace pro Koreu znamenala i významný krok vpřed. Japonští autoři mnohdy poukazují na japonskou správu jako na modernizaci Koreje, což korejští odborníci odmítají. Zatímco Japonci s oblibou připomínají, že Japonsko umožnilo Koreji opustit starou cestu a nastoupit novou směrem k modernizaci, Korejci odporují tvrzením, že by Korea takovou cestu nastoupila pravděpodobně sama i bez japonské kolonizace vzhledem ke kulturní blízkosti obou zemí a k tomu, že samotné Japonsko s modernizací započalo jen několik desetiletí před kolonizací Koreje. Pravda zůstává kdesi uprostřed. Můžeme se ptát, zda je vnucená modernizace za cílem uspokojení požadavků jedné strany, pozitivní i pro stranu druhou. Většina Korejců by zřejmě odpověděla „ne“. Ve skutečnosti však japonská správa položila základy korejského moderního nacionalismu, průmyslového kapitalismu, zahraničním trhům otevřené ekonomiky, vzdělávacího systému, infrastruktury a centralizaci moci.

Co se týče otázky korejského moderního nacionalismu, korejští historici poukazují na to, že již před japonskou kolonizací země v Koreji existoval smysl národní identity, i když ne nutně identický s moderním nacionalismem. Bylo by zbytečné si nalhávat, že moderní nacionalismus nevznikl v Koreji v době okupační správy. Jednalo se o reakci nespokojeného

korejského obyvatelstva na japonskou nadvládu. Lze si ovšem klást otázku, zda negativní reakce na japonskou koloniální nadvládu může být přičítána Japonsku jako kladný důsledek jejich správy. Navíc podle Andre Schmida v Koreji existovalo pojetí vlastního teritoria již předtím, než přišel koncept suverenity, a stejně tak i forma premoderního nacionalismu. Japonský kolonialismus, který ovlivnil vznik moderního korejského nacionalismu tak nutně nemusel vést k vytvoření idey korejského národa. Korea si byla vědoma vlastní identity již před příchodem Japonců. Byl to konec konců svébytný národ s vlastní historií, kulturou i jazykem. Ke sjednocení národa a uvědomění si této identity ovšem došlo až v reakci na japonskou okupaci. Moderní nacionalismus v Koreji je tak výsledkem japonského počínání na Korejském poloostrově, je ovšem sporné, zda může být považován za pozitivní dopad japonské koloniální nadvlády.

Též se objevuje otázka, zda ekonomické základy Koreje vychází z období japonské koloniální nadvlády. Mnohdy se poukazuje na to, že ekonomický zázrak v Koreji (podobně jako na Tchaj-wanu) vycházel z průmyslového rozvoje ve 30. letech. Nutno podotknout, že Japonsko za 35 let koloniální správy investovalo v přepočtu osm miliard dolarů do korejských komunikací, jež výrazně napomohly korejské industrializaci v 70. letech.⁷⁵⁸ Dokonce i jihokorejský marxistický ekonom An Pjŏng-Džik tvrdí, že by industrializace a modernizace bez Japonska v Koreji nebyla možná, jelikož by se Korea bez japonské kolonizace nedokázala vzdát svých tradičních zvyků. Nutno si ovšem uvědomit, že Korejská válka zničila až 80 % průmyslové kapacity Jižní Koreje. To znamená, že až následná americká a mezinárodní pomoc (ovšem včetně té japonské) dopomohla Jižní Koreji k ekonomickému zázraku a vytvoření nové průmyslové základny. Navíc hypotéza o vlivu japonské okupace Koreje a jejího vlivu na jihokorejskou industrializaci mnohdy ponechává stranou otázku severu poloostrova, který byl kolonizován stejně jako jih. Dokonce se zde nacházela většina průmyslu, který byl podobně jako na jihu zničen občanskou válkou. Severní Korea na rozdíl od té jižní nešla cestou moderního mezinárodně orientovaného státu, na čemž lze demonstrovat, že je pro rozvoj státu spíše stěžejní politické vedení a správná strategie než minulost japonské kolonizace. Na druhou stranu právě japonská kolonizační správa se od 60. let stala vzorem státem řízené ekonomiky Jižní Koreje. K rychlému rozvoji Korejské republiky pak dopomohla průmyslová kapitalistická třída, jež vznikla v době okupace. Ačkoliv se nejednalo o přímý produkt okupační správy, místní podnikatelé měli alespoň možnost spolupodílení se na Japonci řízené ekonomice. Bez

⁷⁵⁸ LEE, Hong Yung, *Introduction – A Critique of „Colonial Modernity“*. In: LEE, HA, SORENSEN (ed.), s. 11.

japonského kapitálu by navíc své podnikání nebyli nikdy schopni udržet. Opětovně se tak naskytuje otázka, zda modernizaci země za cílem navýšení vlastního zisku, můžeme považovat za kladný důsledek japonské okupace Koreje. Japonsko investovalo prakticky vzato do vlastních ekonomických a vojenských zájmů, čímž byla zároveň jako vedlejší produkt rozvíjena i místní infrastruktura. Nejednalo se ovšem o cílený záměr podpory místních životních podmínek. Podle Andre Schmida nacionalisté podporovali modernizaci za cílem posílení vlastního národa, zatímco kolonisté ji podporovali jen jako omluvu pro samotnou kolonizaci. Představa Západu a Japonska z první poloviny 19. století o neschopnosti Koreje ke změně byla spíše konstruktem předsudků než faktů. V předválečném období to byli totiž nejen japonští, ale i američtí autoři, kteří prezentovali japonský kolonialismus jako pozitivní zkušenost, až s válkou v Pacifiku se jejich pohled změnil a Korea byla nově prezentována jako oběť japonského imperialismu.

Ačkoliv se Korea stala obětí expanzivní politiky Japonska, jeho kolonialismus přinesl do Koreje moderní vzdělávací systém. Cílem Japonců nikdy nebylo vzdělání Korejců v jejich vlastní prospěch. Účelem vzdělávacího procesu měla být indoktrinace obyvatelstva, vnucení vlastní ideologie a potření korejské kulturní a národní identity za cílem vytvoření loajálních poddaných. Částečně se však snažilo o získání kvalifikované pracovní síly. Ve 20. letech docházelo k pozvolnému narůstání školní docházky z iniciativy samotných Korejců. Lidé si uvědomili, že po neúspěšném povstání z 1. března 1919 je potřeba posílit národ jako takový, zároveň Japonci zrušená sociální stratifikace společnosti umožňovala vzdělaným dětem získat vyšší sociální statut a nadějnější budoucnost. Tím též narůstal význam studentstva. Poprvé dokázali svou sociální a politickou roli ve výše zmíněných demonstracích z 1. března 1919. Následně hráli důležitou roli v celonárodních politických hnutích namířených proti japonské nadvládě. Koloniální správa tak položila základy moderního vzdělávacího systému, jehož výsledky se obracely proti ní samotné. Tím se projevila dvojsečnost vzdělání, jelikož sice umožnilo vnucení vlastní ideologie a vytvoření loajálních poddaných, na druhou stranu ovšem vytvořilo vzdělance, kteří se stali samostatně myslícími osobami, jež se postavily proti kolonialismu. Zatímco ovšem koloniální školství prošlo změnou, korejská rodina nikoliv. Tím, že Korea zůstala zemědělským státem, stále přetrvávala důležitost širší rodiny. Narůstající podíl korejských studentů na vzdělávacím systému koloniální správy podpořil tento vzorec, protože bylo školné poměrně drahou záležitostí.

Koloniální správa též zavedla novou administrativní správu, jež byla v době okupace plně v japonských rukou. Ve státní sféře byli sice zaměstnáni i Korejci, většinou se ovšem

jednalo o kolaboranty zastávající nižší pro spravování státu ne příliš významné pozice. Nový způsob vlády podporoval nejen industrializaci, ale i proces urbanizace, což vedlo k rozšiřování městské infrastruktury. Částečně tak docházelo k destrukci tradiční kultury ve prospěch nové, kosmopolitní podoby. Kromě správy do japonských rukou přešly i soudy. To vše za cílem stability vlády a společnosti. Podobně nový daňový systém zajistil vyváženou korejskou finanční strukturu, která byla ovšem ve velkém zneužívána ve prospěch mateřské země. V průběhu kolonizační správy též docházelo k pronikání japonského práva do zvyků a tradic Korejského poloostrova. To umožnilo částečnou liberalizaci rodinného a dědičného práva, jež bylo opětovně utuženo v 60. letech. K jeho revizi došlo až v souvislosti s demokratizací v 80. letech.

Japonská koloniální správa tak přinesla i pozitivní dopady na Korejský poloostrov, ovšem pouze jen jako vedlejší produkt jejího počínání. Cílem nikdy nebyla skutečná modernizace Koreje pro zlepšení životních podmínek samotných Korejců, ale získání levné, schopné a zdravé pracovní síly. Ke stejnému účelu sloužily i nově položené základy vzdělávacího systému. Industrializace neměla fungovat ve prospěch domácího obyvatelstva, ale jako odpověď na japonskou válečnou poptávku. V souvislost s tím se rozvíjející infrastruktura Korejského poloostrova nesloužila korejským obyvatelům a podnikatelům, ale Japoncům. Nově zavedená centrálně řízená správa, obnova daňového systému, modernizace soudního systému, to vše sloužilo pro ulehčení japonské okupační vlády. I Korejci samotní dnes chápou nejednoznačný dopad japonské koloniální správy na Koreu. Studie o japonské okupaci jsou v Koreji tvořeny diametrálně odlišnými paradigmaty – buď jsou ortodoxní, což znamená, že poukazují na politickou závislost a svévolnost, sociální kontrolu a represí, ekonomickou exploataci a potlačování kulturní identity, tedy pouze na negativní dopady japonské koloniální správy; nebo revizionistické, jež upozorňují na pozitivní ekonomickou změnu, moderní sociokulturní vlivy a kulturní hegemonii. Oba případy se vyznačují především generalizací vycházející z ekonomických ukazatelů. Není to ovšem pouze ekonomické prostředí, jež bylo Japonci značně ovlivněno. Příkladem může být výše zmíněný korejský moderní nacionalismus, nahlas projevené sebeuvědomění s vlastním národem. Právě mimoekonomické sféry, především společenské, jichž se dotkla japonská okupace, dodnes zanechaly na korejské duši hluboké šrámy. Plné podřízení se do té doby svobodného národa jinému, hnané do krajnosti plnou asimilací, jež měla za cíl zničit korejskou identitu, bylo pro korejský národ značně traumatizující. Celá záležitost japonské okupace je pro Korejce dodnes ponižující záležitostí. Neustávající odpor obyvatelstva ovšem nevedl k přílišnému úspěchu ohledně asimilace Korejců jako japonských poddaných.

Korejci byli donuceni učit se japonsky, převzít japonská jména a uctívat japonská božstva a císaře, přesto nikdy nesklonili hlavu níže, než bylo potřeba. Třicet pět let okupace byla příliš krátká doba na přetvoření člověka a celého národa.

Bibliografie

Nevydané prameny:

The National Archives, London:

Foreign Office:

FO 228/1556

FO 371/22187

FO 371/22193

FO 371/35956

FO 371/41801

FO 371/92614

FO 371/99516

FO 371/110514

FO, 372/20.

FO 608/211

Cabinet Office:

CO 37/65

Dominions office and Commonwealth Relations Office:

DO 35/2004

DO 35/2005

War Office:

WO 208/1238

Literatura:

ALLEN, George Cyril, *A Short Economic History of Modern Japan*, London 1962.

ATKINS, Taylor, *Colonialism – Primitive Selves – Koreana in the Japanese Colonial Gaze, 1910–1945*, Berkeley 2010.

AXELL, Albert, KASE, Hideaki, *Japan's Suicide Gods*, London 2002.

BEASLEY, William Gerald, *Japanese Imperialism, 1894–1945*, Oxford 1991.

BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013.

BERTON, Peter, *From Enemies to Allies – The War and Russo-Japanese Relations*. In:

KOWNER, Rotem (ed.), *The Impact of the Russo-Japanese War*, London 2007, s. 78–87.

BIX, Herbert, *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Praha 2002.

- BORLAND, Janet, *Capitalising on Catastrophe – Reinvigorating the Japanese State with Moral Values through Education Following the 1923 Great Kantô Earthquake*. In: *Modern Asian Studies* 40, 2006, 4, 875–907.
- BOYNE, Walter J., *Křídla proti křídům*, Praha 2001.
- BOYNE, Walter J., *Srážka titánů*, Praha 1997.
- BRUDNOY, David, *Japan's Experiment in Korea*. In: *Monumenta Nipponica* 24, 1970, 1/2, 155–195.
- BRADLEY, John F. N., *Válka a mír po roce 1945*, Praha 1994.
- CAPRIO, Mark, *The 1920 Colonial Reforms and the June 10 (1926) Movement – A Korea Search for Ethnic Space*. In: LEE, Hong Yung, HA, Yung Chool, SORENSON, Clark W. (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 173–205.
- CAPRIO, Mark, *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*, Seattle 2009.
- CONDE, David, *The Korean Minority in Japan*. In: *Far Eastern Survey* 16, 1947, 4, s. 41–45.
- CUMINGS, Bruce, *The Legacy of Japanese Colonialism in Korea*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 478–496.
- DEVINE, Richard, *Japanese Rule in Korea after First March Uprising. Governor General Hasegawa's Recommendations*. In: *Monumenta Nipponica* 52, 1997, 4, s. 523–540.
- DUDDEN, Alexiss, *Japan's Colonization of Korea – Discourse and Power*, Honolulu 2005.
- DUUS, Peter, *Economic Dimension of Meiji Imperialism – The Case of Korea, 1895–1910*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 128–171.
- DUUS, Peter, *Modern Japan*, Boston 1998.
- DUUS, Peter, *The Abacus and the Sword*, London 1995, s. 30.
- CONROY, Hilary, *The Japanese Seizure of Korea – 1868–1910*, Philadelphia 1960.
- ECKERT, Carter, *Offspring of Empire – the Koch'ang Kims and the Colonial Origins of Korean Capitalism, 1876–1945*, Seattle 1991.
- ECKERT, Carter J., LEE, Ki-Baik, LEW, Young Ick, ROBINSON, Michael, WAGNER, Edward Willett, *Dějiny Koreje*, Praha 2001.
- EDGERTON, Robert B., *Válečníci vycházejícího slunce*, Praha 2002.
- FAIRBANK, John K., *Dějiny Číny*, Praha 2010.

- FISHER, Charles, *The Expansion of Japan – A Study in Oriental Geopolitics – Part I. Continental and Maritime Components in Japanese Expansion*. In: The Geographical Journal 115, 1950, 1/3, s. 1–19.
- FISHER, Charles, *The Expansion of Japan – A Study in Oriental Geopolitics – Part II. The Greater Asia Co-Prosperity Sphere*. In: The Geographical Journal 115, 1950, 4/6, s. 179–193.
- FRANKEL, Jonathan, *The War and the Fate of Tsarist Autocracy*. In: In: KOWNER, Rotem (ed.), *The Impact of Russo-Japanese War*, London 2007, s. s. 54–77.
- FUKUDA, Tsuneari, *Future of Japan and the Korean Peninsula*, New Jersey 1978.
- GANN, Lewis H., *Western and Japanese Colonialism: Some Preliminary Comparisons*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 497–525.
- GADDIS, John Lewis, *Strategies of Containment. A Critical Appraisal of American National Security Policy during the Cold War*, New York 2005.
- GRAJDANZEV, Andrew J., *Japan's Co-Prosperity Sphere*. In: Pacific Affairs 16, 1943, 3, s. 311–328.
- GRAJDANZEV, Andrew J., *Korea Divided*. In: Far Eastern Survey 14, 1945, 20, s. 281–283.
- GOLDSTEIN, Donald M., DILLON, Katherine V., WENGER, J., Michael, *Hirošima a Nagasaki*, Brno 2005.
- GONG, Ro-Myung, *For Comprehensive Management of Relations with Japan*. In: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korea and Japan*, Paju 2008, s. 377–387.
- HA, Yong Chool, *Colonial Rule and Social Change in Korea – The Paradox of Colonial Control*. In: LEE, Hong Yung, HA, Yung Chool, SORENSEN, Clark W. (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 39-75.
- HELLMANN, Donald C., *Basic Problems of Japanese-South Korean Relations*. In: Asian Survey 2, 1962, 3, s. 19–24.
- HILSKÁ, Vlasta, *Dějiny a kultura japonského lidu*, Praha 1953.
- HO, Samuel Pao-San, *Colonialism and Development – Korea, Taiwan, and Kwantung*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 347–398.
- HOUBLEROVI, Thomas a Dorothy, *Konfucianismus*, Praha 1997.
- HOWLAND, Douglas, *Sovereignty and the Laws of War – International Consequences of Japan's 1905 Victory over Russia*. In: Law and History Review 29, 2011, 1, s. 53–97.

- HOYT, Edwin Palmer, *Japonsko ve válce*, Ostrava 2000.
- HUBÁČEK, Miloš, *Boj o Filipíny*, Praha 1990.
- HUBÁČEK, Miloš, *Vítězství v Pacifiku*, Praha 1985.
- HULBERT, Homer B., *Japan in Korea*. In: *The Journal of International Relations* 10, 1920, 3, s. 270–277.
- CHANG, Bokhee, *War Crimes Against Women – the Issue of Comfort Women from Women's Perspective*. In: In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 192–250.
- CHANG, Yun-Shik, *Colonization as Planned Changed – The Korean Case*. In: *Modern Asian Studies* 5, 1971, 2, 161–186.
- CHANGOVÁ, Iris, *Nankingský masakr*, Praha 2010.
- CHEN, Ching-Chih, *Police and Community Control System in the Empire*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 213–239.
- CHEN, Edward I-te, *Japanese Colonialism in Korea and Formosa – A Comparison of The Systems of Political Control*. In: *Harvard Journal of Asiatic Studies* 30, 1970, s. 126–158.
- CHEN, I-Te, Edward, *The Attempt to Integrate the Empire – Legal Perspectives*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 240–274.
- CHEONG, Sung-Hwa, *A Study of the Origin of the Legal Status of Korean Residents in Japan, 1945–1951*. In: *Korean Journal* 32, 1992, 1, s. 43–60.
- CHOI, Hyaeweol (ed.), *Introduction – New Women in discursive and historical space*. In: *New Women in Colonial Korea*, London, New York 2013, s. 1–15.
- CHU, Chinoh, *Korean Perceptions of Japan during the Great Han Empire and the Japanese Annexation of Korea*. In: *Korean Journal* 51, 2011, 4, s. 89–109.
- CHUNG, Inseop, *Legal Issues Surrounding Ethnic Koreans in Sakhalin*. In: *International Legal Issues in Korea-Japan Relations*, Soul 2008, s. 251–303.
- CHUNG, Jae-Jeong, *Historical Conflict and Dialogues between Korea and Japan*. In: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korean and Japan*, Paju 2008, s. 229–258.
- CHUNG, Youn-Tae, *Crisis and Discord in Colonial Korean Agricultural Society during the Great Depression*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 617–639.

- IYENAGA, Toyokichi, *Japan's Annexation of Korea*. In: *The Journal of Race Development* 3, 1912, 2, s. 201–223.
- JANOŠ, Jiří, *Japonsko a Korea*, Praha 2007.
- JANSEN, Marius Berthus, *Japanese Imperialism – Late Meiji Perspectives*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 61–79.
- JANSEN, Marius Berthus, *The Making of Modern Japan*, London 2000.
- JENNINGS, John M., *The Forgotten Plague – Opium and Narcotics in Korea under Japanese Rule, 1910–1945*. In: *Modern Asian Studies* 29, 1995, 4, s. 795–815.
- JEON, Sang-sook, *The Characteristics of Japanese Colonial Rule in Korea*. In: *The Journal of Northeast Asian History* 8, 2011, 1, s. 39–74.
- KANG, Deok-Sang, *Background to History-Related Conflicts between Korea and Japan*. In: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korean and Japan*, Paju 2008, s. 325–348.
- KANG, Man-Gil, *History of Contemporary Korea*, Folkenstone 2005.
- KANG, Man-gil, *The Nature and Process of the Korean National Liberation Movement during the Japanese Colonial Period*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 575–594.
- KIM, Boochan, *Political Rights of Koreans in Japan at a Local Level*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 103–152.
- KIM, Dong-No, *National Identity and Class Interest in the Peasant Movement of the Colonial Period*. In: LEE, Hong Yung, HA, Yung Chool, SORENSEN, Clark W. (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 140–172.
- KIM, Joong-Seop, *In Search of Human Rights – The Paekchǒng Movement in Colonial Korea*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, s. 311–335.
- KIM, Hyun-Koo, *Korean-Japanese Relations during the Taika Reforms – A Perspective of International Cooperation*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 57–70.
- KIM, Chang-Rok, *The Characteristics of the System of Japanese Imperialist Rule in Korea from 1905 to 1945*. In: *Korean Journal* 36, 1996, 1, s. 20–49.
- KIM, Chang-Rok, *The 'Treaty on Basic Relations' and the 'Agreement on Claims' between the Republic of Korea and Japan*. In: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korea and Japan*, Paju 2008, s. 261–278.

- KIM, Christine, *Politics and Pageantry in Protectorate Korea (1905–10) – The Imperial Progresses of Sunjong*. In: *The Journal of Asian Studies* 68, 2009, 3, 835–859.
- KIM, Janice, *The Pacific War and Working Women in Late Colonial Korea*. In: *Signs* 33, 2007, 1, s. 81–103.
- KIM, Jin Wung, *A History of Korea*, Bloomington 2012.
- KIM, Keongil, *Japanese Assimilation Policy and Thought Conversation in Colonial Korea*. In: LEE, Hong Yung, HA, Yung Chool, SORENSEN, Clark W. (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 206–233.
- KIM, Hyoungman, *International Legal Issues on the Return of the Cultural Property between Korea and Japan*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, 305–354.
- KIM, Ki-Jung, *The Road to Colonization – Korea under Imperialism*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 525–550.
- KIM, Kwang-Ok, *Colonial Body and Indigenous Soul – Religion as a Contested Terrain of Culture*. In: LEE, Hong Yung, HA, Yung Chool, SORENSEN, Clark W. (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 264–313.
- KIM, Marie Seong-Hak, *Law and Customs under the Chosŏn Dynasty and Colonial Korea – A Comperative Perspective*. In: *The Journal of Asian Studies* 66, 2007, 4, s. 1067–1097.
- KIM, Marie Seong-Hak, *Ume Kenjiró and the Making of Korean Civil Law, 1906–1910*. In: *Journal of Japanese Studies* 34, 2008, 1, s. 1–31.
- KIM, Yong-Jick, *Politics of Communication and the Colonial Public Sphere in 1920s Korea*. In: LEE, Hong Yung, HA, Yung, Chool, SORENSEN, Clark W. (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 76–113.
- KIMURA, Mitsushiko, *The Economics of Japanese Imperialism in Korea, 1910–1939*. In: *The Economic History Review* 48, 1995, 3, s. 555–574.
- KIMIYA, Tadashi, *The Cold War and Relations between Japan and Korea*. In: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korea and Japan*, Paju 2008, s. 279–303.
- KEUM, Jang-Tae, *Dasan's Thought on Western Learning and Confucianism*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, 363–381.
- KLEINER, Juergen, *Korea a Century of Change*, Singapur 2001.
- KODET, Roman, *Války samurajů*, Praha 2015.
- KOWNER, Rotem, *The War as a Turning Point in Modern Japanese History*. In: KOWNER, Rotem (ed.), *The Impact of Russo-Japanese War*, London 2007, 29–46.

- KUBLIN, Hyman, *The Evolution of Japanese Colonialism*. In: *Comparative Studies in Society and History* 2, 1959, 1, s. 67–84.
- KYUNG, Moon Hwang, *Citizenship, Social Equality and Government Reform – Changes in the Household Registration System in Korea, 1894–1910*. In: *Modern Asian Studies* 38, 2004, 2, 355–387.
- LABUS, David, *Japonsko*, Praha 2009.
- Labour in Japan Depresses Wage Level*. In: *Far Eastern Survey* 6, 1937, 13, s. 151.
- LEE, Hong Yung, *Introduction – A Critique of „Colonial Modernity“*. In: LEE, Hong Yung, HA, Yung Chool, SORENSEN, Clark W. (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 3–38.
- LEE, Chul-Woo, *Modernity, Legality, and Power in Korea under Japanese Rule*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, s. 21–51.
- LEE, Jong-Hak (ed.), *Facts on Annexation of Korea by Japan*, Suwon 2001.
- LEE, Kwang-rin, *Korea's Responses to Social Darwinism*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Seoul 2004, s. 439–473.
- LEE, Young-Ho, *The Peasant War in 1894 and the Growth of the Peasant Society*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Seoul 2004, s. 413–427.
- LEW, Young-Ick, *Japanese Challenge and Korean Response, 1876–1910*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Seoul 2004, s. 475–498.
- LIŠČÁK, Vladimír, *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*, Praha 2008.
- LOCKWOOD, William W., *The Economic Development of Japan*, Princeton 1954.
- LONE, Stewart, *The Japanese Annexation of Korea 1910 – The Failure of East Asia Co-Prosperity*. In: *Modern Asian Studies* 25, 1991, 1, s. 143–173.
- LORD, Walter, *Den hanby*, Praha 2002.
- MAISON, Richard Henry Pitt, CAIGER, John Godwin, *Dějiny Japonska*, Praha 2007.
- MAKITO, Saya, *The Sino-Japanese War and the Birth of Japanese Nationalism*, Tokio 2011.
- MAYO, Marlene J., *The Korean Crisis of 1873 and Early Meiji Foreign Policy*. In: *The Journal of Asian Studies* 31, 1972, 4, s. 793–819.
- MCCUNE, George M., *Occupation Politics in Korea*. In: *Far Eastern Survey* 15, 1946, 3, s. 33–37.

- MCNAMARA, Dennis L., *The Colonial Origins of Korean Enterprise 1910–1945*, Cambridge 1990.
- MICUO, Fučida, MASATAKE, Okumija, *Midway*, Praha 2001.
- MILLARD, Thomas F., *Japanese Immigration into Korea*. In: *Annals of the American Academy of political and Social Science* 34, 1909, 2, s. 183–189.
- MIN, Pyong Gap, *Korean „Comfort Women“ – The Intersection of Colonial Power, Gender, and Class*. In: *Gender and Society* 17, 2003, 6, s. 938–957.
- MIZOGUCHI, Toshiyuki, *Consumer Prices and Real Wages in Taiwan and Korea under Japanese Rule*. In: *Hitotsubashi Journal of Economics* 13, 1972, 1, s. 40–56.
- MIZOGUCHI, Toshiyuki, *Economic Growth of Korea under the Japanese Occupation*. In: *Hitotsubashi Journal of Economics* 20, 1979, 1, s. 1–19.
- MIZOGUCHI, Toshiyuki, *Foreign Trade in Taiwan and Korea under Japanese Rule*. In: *Hitotsubashi Journal of Economics* 14, 1974, 2, 37–53.
- MOTANI, Yoko, *Towards a More Just Educational Policy for Minorities in Japan – The Case of Korean Ethnic Schools*. In: *Comparative Education* 38, 2002, 2, s. 225–237.
- MYERS, Ramon H., *Post World War II Japanese Historiography of Japan's Formal Colonial Empire*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 455–477.
- MYERS, Ramon H., SABURÓ, Jamada, *Agricultural Development in the Empire*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 420–452.
- NAHM, Andrew C., *Introduction to Korean History and Culture*, New Jersey 1993.
- NAHM, Andrew C., *Korea and Tsarist Russia*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 499–523.
- OH, Seong-Cheol, KIM, Ki-Seok, *Expansion of Elementary Schooling under Colonialism – Top Down or Bottom up?* In: LEE, Hong Yung, HA, Yung Chool, SORENSEN, Clark (ed.), *Colonial Rule and Social Change in Korea, 1910–1945*, Seattle 2013, s. 114–139.
- OKANO, Kaori H., *Koreans in Japan – A Minority's Changing Relationship with Schools*. In: *International Review of Education* 50, 2004, 2, s. 119–140.
- OKANO, Kaori, *Third-Generation Koreans' Entry into the Workforce in Japan*. In: *Anthropology & Education Quarterly* 28, 1997, 4, s. 524–549.
- PAIK, Choonghyun, *Japanese Annexation of Korea from International Law Perspectives: Legal Analysis of Debates on the Case of Involuntary Annexation of Korea in 1910*. In:

- Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Seoul 2004, s. 61-102.
- PALMER, Brandon, *Fighting for the Enemy – Koreans in Japan's War, 1937–1945*, Seattle 2013.
- PARK, Pae-Keun, *Discussions Concerning the Legality of the 1910 „Annexation“ of Korea by Japan*. In: *Korean Journal* 50, 2010, 4, 13–41.
- PARK, Pae-Keun, *The 1965 „Korea-Japan Claims Settlement Agreement“ and Individuals' Claims Rights*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Seoul 2004, 153–191.
- PARK, Seong-Rae, *History of Science in Korea – A Survey*. In: *Korean Journal* 30, 1990, 7, s. 4–8.
- PARK, Seong-rae, *Introduction of Western Science in Korea, 1876–1910*. In: *Korean Journal* 21, 1981, 5, s. 29–38.
- PARK, Seong-Rae, *Korea-Japan Relations and the History of Science and Technology*. In: *Korean Journal* 32, 1992, 4, 80–88.
- PARK, Soon-Won, *Colonial Industrial Growth and the Emergence of the Korean Working Class*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, s. 128–160.
- PAUER, Erich (ed.), *Japan's War Economy*, London, New York 2002.
- PEATTIE, Mark R., *Japanese Attitudes toward Colonialism, 1895–1945*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 80–127.
- PEATTIE, Mark R., *The Nan'yō – Japan in the South Pacific, 1885-1945*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 172–210.
- PODOLER, Guy, ROBINSON, Michael, *On the Confluence of History and Memory – The Significance of the War for Korea*. In: KOWNER, Rotem (ed.), *The Impact of the Russo-Japanese War*, London 2007, s. 183–198.
- PORTER, Catherine, *Korea and Formosa as Colonies of Japan*. In: *Far Eastern Survey* 5, 1936, 9, 81–89.
- Proclamation of Japan Annexing Korea*. In: *The American Journal of International Law* 4, 1910, 4, s. 280–282.
- PYONG, Gap Min, *A Comparison of the Korean Minorities in China and Japan*. In: *The International Migration Review* 26, 1992, 1, s. 4–21.

- REISCHAUER, Edwin Oldfather, CRAIG, Albert Morton, *Dějiny Japonska*, Praha 2008.
- ROBINSON, Michael, *Broadcasting, Cultural Hegemony, and Colonial Modernity in Korea, 1924–1945*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, s. 52–59.
- ROBINSON, Michael, *Colonial Publication Policy and the Korean Nationalist Movement*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 312–343.
- ROBINSON, Michael E., *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, Honolulu 2007.
- RÖLLING, B. V. A., CASSESE, Antonio, *Tokijský proces*, Praha 1995.
- SETH, Michael J., *A History of Korea*, Lanham 2011.
- SCHIFFRIN, Harold Z., *The Impact of the War on China*. In: KOWNER, Rotem (ed.), *The Impact of the Russo-Japanese War*, London 2007, s. 169–182.
- SHIN, Gi-Wook, HAN, Do-Hyun, *Colonial Corporatism – The Rural Revitalization Campaign, 1932–1940*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, s. 70–96.
- SHIN, Yong-Ha, *A Comparison of the 1894 Peasant Army Revolution and the French Revolution*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004.
- SHIN, Yong-Ha, *Modern Korean History and Nationalism*, Soul 2000.
- SHIN, Yong-Ha, *Modern Korean Nationalism*, Soul 1990.
- SCHMID, Andre, *Korea between Empires, 1895–1919*, New York 2002.
- SCHMID, Andre, *Colonialism and the „Korean Problem“ in the Historiography of Modern Japan – A Review Article*. In: *The Journal of Asian Studies* 59, 2000, 4, s. 951–976.
- SCHENCKING, Charles J., *Catastrophe, Opportunism, Contestation – The Fractured Politics of Reconstructing Tokyo Following the Great Kantô Earthquake of 1923*. In: *Modern Asian Studies* 40, 2006, 4, s. 833–873.
- SCHENCKING, Charles J., *The Great Kanto Earthquake and the Culture of Catastrophe and Reconstruction in 1920s Japan*. In: *The Journal of Japanese Studies* 34, 2008, 2, s. 295–331.
- SCHNEIDER, Michael A., *The Limits of Cultural Rule – Internationalism and Identity in Japanese Responses to Korean Rice*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, s. 97–127.
- SKŘIVAN, Aleš, *Japonská válka*, Praha 1997.
- SKŘIVAN, Aleš, *Pád Nipponu*, Praha 2006.

- SOH, Sarah Chunghee, *Japan's National/Asian Women's Fund for "Comfort Women"*. In: *Pacific Affairs* 76, 2003, 2, s. 209–233.
- SOH, Sarah Chunghee, *The Korean „Comfort Women“ – Movement for Redress*. In: *Asian Survey* 36, 1996, 12, s. 1226–1240.
- SORENSEN, Clark, *National Identity and the Creation of the Category „Peasant“ in Colonial Korea*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, s. 288–310.
- STRAUSZ, Michael, *Minorities and Protest in Japan – The Politics of the Fingerprinting Refusal Movement*. In: *Pacific Affairs* 79, 2006/2007, 4, s. 641–656.
- SYNN, Seung Kwon, *Korean-Japanese Relations, 1894–1904 I*. In: *Korean Journal* 21, 1981, 2, s. 12–25.
- SYNN, Seung Kwon, *Korean-Japanese Relations, 1894–1904 II*. In: *Korean Journal* 21, 1981, 3, s. 4–20.
- ŠVANKMAJER, Milan, VEBER, Václav, SLÁDEK, Zdeněk, MOULIS, Vladislav, DVOŘÁK, Libor, *Dějiny Ruska*, Praha 2004.
- TAKAHASHI, Tetsuya, *Jasukuni Shrine*. In: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korea and Japan*, Paju 2008, s. 197–212.
- TIPTON, Elise K., *Modern Japan*, London 2008.
- Text of the Treaty of Annexation between Korea and Japan, Signed August 22, 1910*. In: *The Advocate of Peace (1894–1920)* 72, 1910, 10, s. 246–247.
- The Annexation of Korea to Japan*. In: *The American Journal of International Law* 4, 1910, 4, s. 923–925.
- TREAT, Payson J., *China and Korea, 1885–1894*. In: *Political Science Quarterly* 49, 1934, 4, s. 506–543.
- TREWARTHA, Glenn Thomas, ZELINSKY, Wilbur, *Population Distribution and Change in Korea 1925–1949*. In: *Geographical Review* 45, 1955, 1, s. 1–26.
- TSURUMI, Patricia E., *Colonial Education in Korea and Taiwan*. In: MYERS, Ramon H., PEATTIE, Mark R. (ed.), *The Japanese Colonial Empire, 1895–1945*, Princeton 1984, s. 275–311.
- VAT, Dan van der, *Válka v Pacifiku*, Praha 2001.
- WEINER, Michael (ed.), *Janapese Minorities*, London 2009.
- WEINER, Michael, *The Origins of the Korean Community in Japan, 1910–1923*, Manchester 1989.

- WELLS, Kenneth M., *The Price of Legitimacy – Women and the Kūnhue Movement, 1927–1931*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, 191–220.
- YANAIHARA, Tadao, *Problems of Japanese Administration in Korea*. In: *Pacific Affairs* 11, 1938, 2, s. 198–207.
- YANG, Daqing, *Colonial Korea in Japan's Imperial Telecommunications Network*. In: SHIN, Gi-Wook, ROBINSON, Michael (ed.), *Colonial Modernity in Korea*, Cambridge, London 1999, s. 161–188.
- YI, Chin-Hui, *Korean Envoys and Their Relations with Japan in the 17th to 19th Centuries*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 289–306.
- YI, Kyun Young, *Inauguration of the Singanhoe Society and the Establishment of Its Chapters*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 595–615.
- YI, Tae-jin, *Forced Treaties and Japan's Annexation of the Great Korean empire – An Argument for Illegality of the Annexation*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 11–60.
- YI, Tae-Jin, *The Illegality of the Force Treaties Leading to Japan's Annexation of the Great Han Empire*. In: *Korean Journal* 36, 1996, 4, s. 55–84.
- YI, Tae-Jin, *Was Korea Really a „Hermit Nation“?*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 385–412.
- YOO, Theodore Jun, *The Politics of Gender in Colonial Korea*, Berkeley 2008.
- YOUN, Myoung-Sook, *Controversies Surrounding the Question of the Japanese Army's Comfort Stations and ‚Comfort Women‘*. In: HYUN, Dae-Song (ed.), *The Historical Perceptions of Korea and Japan*, Paju 2008, s. 213–228.
- YUN, Pyong Suk, *Korea Resistance to Imperial Japanese Aggression and the Development of the Independence Movement*. In: Korean National Commission for UNESCO (ed.), *Korean History*, New Jersey, Soul 2004, s. 553–574.
- ZISCHKA, Antonín, *Japonsko*, Praha 1963.

Resumé

This diploma thesis deals with the topic of Japanese occupation of Korea in 1910–1945. Its goals are to analyze Japanese-Korean relations in broader historical perspective, put this topic into the context of the history of Far East in the 19th and 20th century and to give readers an idea of development of Korea before and after the period of Japanese occupation. At the beginning it describes the Japanese-Korean relations and its changes over the time. Then it continues with the assessment of the question of the establishment of Japanese Protectorate and Colony. This thesis then deals with the political, economic, social and cultural impact of Japanese dominance over Korean peninsula. It analyzes and evaluates the Japanese general government itself, its characteristics and its impact on Korean society. An important component of this work is also the response of Koreans to Japanese dominance over Korean Peninsula. For example, their manifestation of resistance showed in demonstrations of First March 1919, one of the largest demonstrations of colonial people against their mother country.

In next chapters the thesis summarizes the history of the Japanese rule in Korea. It concentrates on several aspect of the Japanese occupation of the peninsula – the political history, the economic impact of the Japanese rule, the cultural and social changes in the country and the place of Korea in the broader scope of the Japanese Empire. The last two chapters analyze the history of Korea since 1945, the legacy of the Japanese occupation and the current relations of Japan and both Korean states.

The main goal of the work was to demonstrate the importance and consequences of the Japanese rule in Korea. It is therefore important to know, that Korea was originally independent and sovereign state with its national identity. Because of this it was really hard for the Koreans to accept the reality of the dominance of another state over them. Despite the Japanese effort to destroy Korean identity by strong assimilation policy, Koreans never gave up their identity. Moreover, the Japanese colonial rule was too short for this kind of policy. However, thirty-five years of Japanese occupation changed Korea society. For this reason, the thesis pursues the impact of the Japanese occupation on the present day's Japan and Korea. It therefore deals with the question of the contemporary territorial disputes and the mutual conflict based on the Japanese attitudes to their history. Although in 1965 Japan and Korea reached a normalization of their relations, but they didn't solve every aspect of their mutual conflict, like matters of "comfort women" and the legality of Japanese occupation. This work attempts to outline the broader context of historical events on the

Korean peninsula, the most important goal, however, remains the most accurate approach to the Japanese occupation of Korea since 1910 until 1945 alone.

Přílohy

1. Seznam generálních rezidentů a guvernérů Koreje. Viz MCNAMARA, Dennis L., *The Colonial Origins of Korean Enterprise 1910-1945*, Cambridge 1990, s. 147.

Generální rezidenti Koreje:

Itó Hirobumi – 21. 12. 1905–14. 6. 1909

Terauči Masatake – 30. 5. 1910–1. 10. 1910

Generální guvernéři:

Terauči Masatake – 1. 10. 1910–9. 10. 1916

Hasegawa Jošimiči – 16. 10. 1916–12. 8. 1919

Saitó Makoto – 12. 8. 1919–10. 12. 1927

Ugaki Kazušiige – 14. 4. 1927–1. 10. 1927

Jamanaši Hanzó – 10. 12. 1927–17. 8. 1929

Saitó Minoru – 17. 8. 1929–17. 6. 1931

Ugaki Kazušiige – 17. 6. 1931–5. 8. 1936

Minami Džiró – 5. 8. 1936–15. 6. 1942

Koiso Kuniaki – 15. 6. 1942–24. 7. 1944

Abe Nobujuki – 25. 7. 1944–15. 8. 1945

2. Mapa Sundžongovy cesty po Korejském poloostrově z roku 1909. (Zdroj: KIM, Christine, *Politics and Pageantry in Protectorate Korea (1905-10): The Imperial Progresses of Sunjong*. In: *The Journal of Asian Studies*, vol. 68, č. 3, srpen 2009, s. 846.)

846 Christine Kim

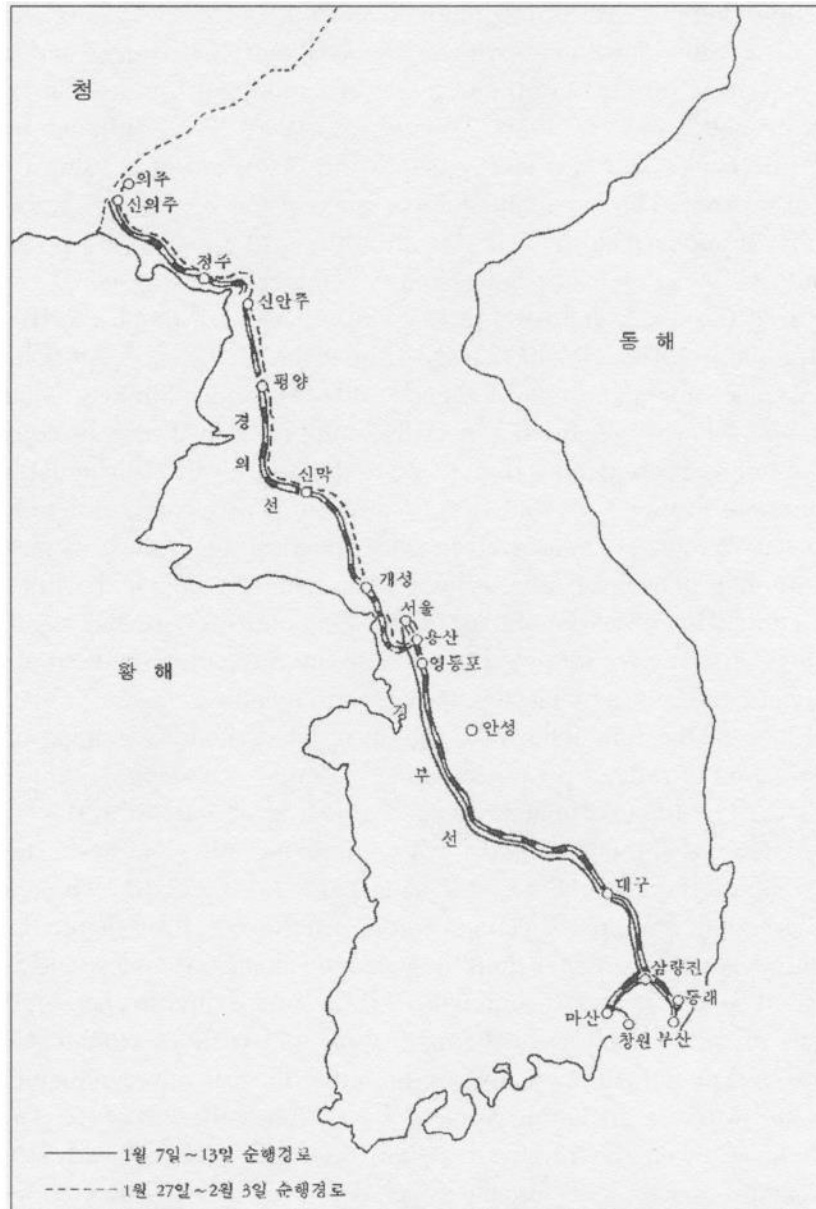

Figure 4. Map outlining the itinerary of the “southern” and “western” imperial progresses, along the Seoul–Pusan and Seoul–Uiju lines. Courtesy of Hara Takeshi (2000).

3. Fotografie Son Ki-Jönga a Nam Süng-Njonga z Olympijských her z roku 1936 z novin *Tonga ilbo* s odstraněnou japonskou vlajkou ze Sonových prsou. (Zdroj: <http://chariweb-entertainment.blogspot.cz/2013/02/feature-controversial-moments-in-south.html>, citováno dne 11. 11. 2015.)

4. Mapa hustoty obyvatel na Korejském poloostrově z roku 1940. (Zdroj: TREWARTHA, Glenn T., ZELINSKY, Wilbur, *Population Distribution and Change in Korea 1925–1949*. In: *Geographical Review*, vil. 45, č. 1, 1955, fig. 2.)

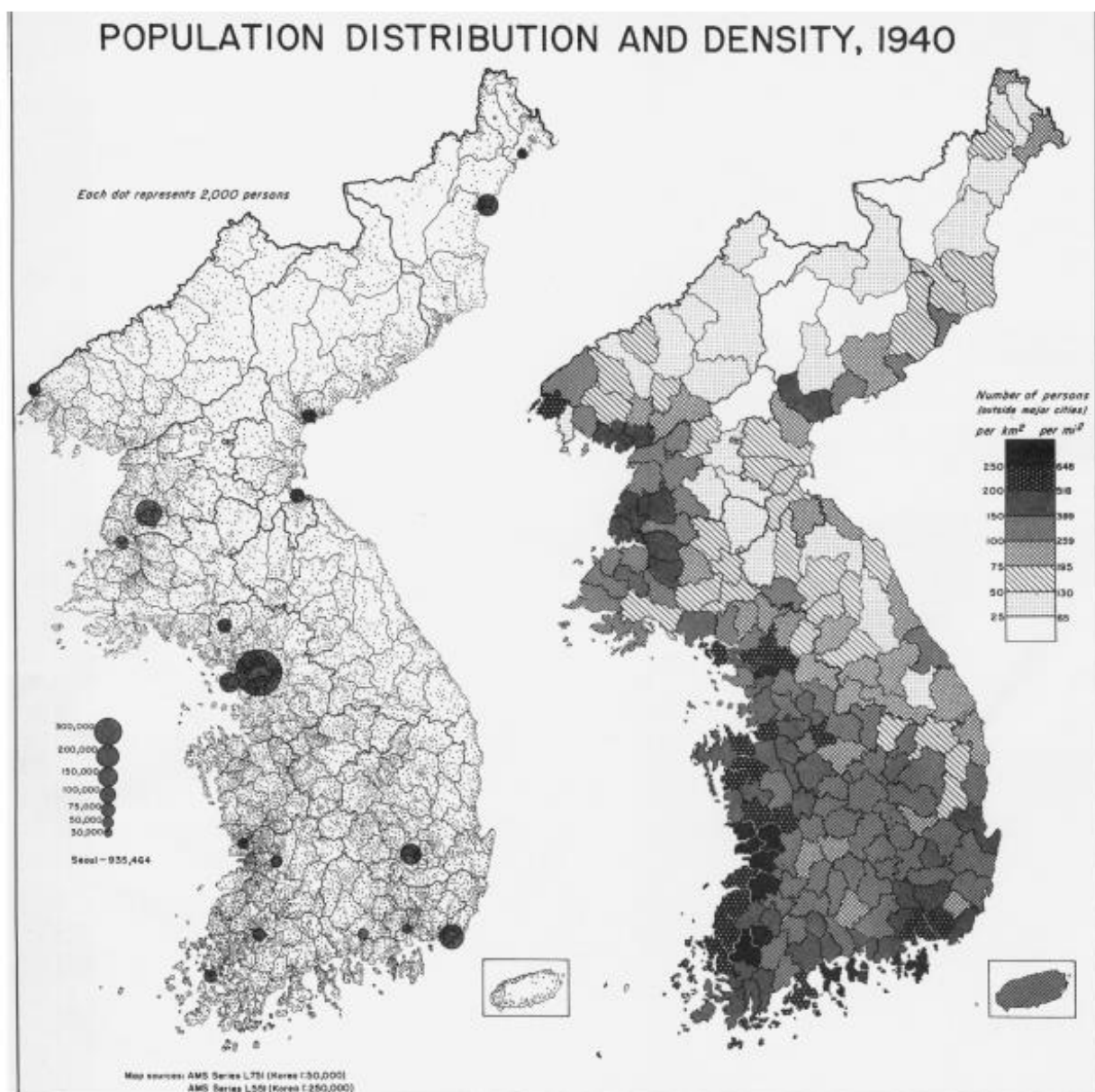

FIG. 2

5. Území pod kontrolou Japonců v polovině roku 1942. (Zdroj: HOYT, Edwin Palmer, *Japonsko triumfuje*, Praha 2003, obrazová příloha.)

